DM-6486.a

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

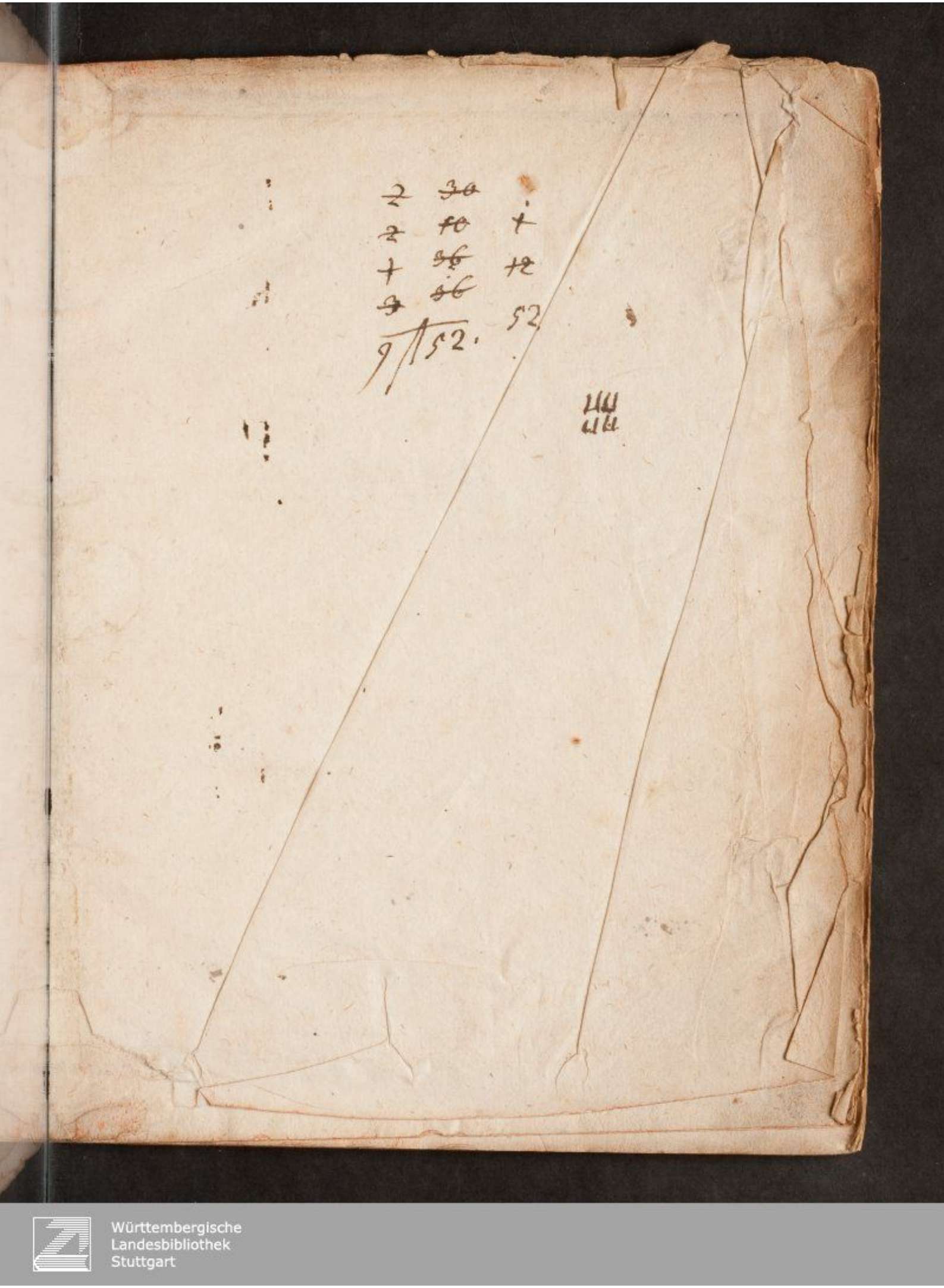

HET NIEVWE TESTAMENT.

DAT IS:

Het Nieuwe Verbondt onses Heeren Jesu Christi: In Nederduytsch ende Malays/na der Grieckscher waerheyt overgheset.

IANG

TESTAMENTVM BAHARV.

Arti-n'ja:

Iang d'jand'ji baharu dari Tuhan-ku Iesu Christi: Bersalin kapada bassa Hulanda daan bassa Malaju, seperti jang Adillan bassa Gregu.

T'AMSTELREDAM,

Ghedruckt door ordre van de E. Heeren Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie. Anno 1638.

J. Lorck
Pastor Hafniensis

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

AEN DE ERNTVROME, ACHTBARE, Wel-wijse, Voorsichtighe, seer wijt-beroemde HEEREN,

De HEEREN Bewinthebberen van de generale Oost-Indische Compagnie, residerende in Hollandt ende Zeelandt.

MYNE HEEREN,

ALSO de E. Achtbare Heeren Bewinthebberē ter Camere van Amstelredam residerende, by hare E. A. Missive, in date den tweeden September leſtleden, goet vonden, ick my aldaer soude willen vervoeghen, omme neffens den E. Heere Generael Pieter de Carpentier, te resumeren het Euangelium Matthei, overgheset door den E. Ian van Hasel, eertijdts ghewoont hebbende binnen Sangora op de Custe van Patani, alwaer de oprechte Malayse tale wert gheoeffent: die 't selfde Exemplaer aen handen van den ghemelte Heere Generael hadde gheſtelt, ten eynde door den druck (ten dienste van Godes Kercke in de Landen van Oost In-

dien) gemeen gemaeckt mochte werden. Het welcke by my ernſtelijcken overwogen zijnde, ende gelet hebbende op de gewenſchte vruchten, die ter eeren Godes hier uyt te verwachten ſtonden: heeft my goet gedacht (volghens hare E. A. begeerten) my derwaerts te vervoegen; mede nemende een Tranſlaet van 't voornoemde Euangelium, by my al in den Iare 1612. overgeſet, na de gaven my van den goedertierne Godt uyt genaden mede ghedeylt ende geſchoncken, het welcke doenmael in ſynen voortganck wierde gheſtuytet, vermidts ter kenniſſe eeniger perſonen was gecomen, die men wijs maeckte dat het ſelvige al te Hoofs Malays was: Waer mede het gheheele Werck ende mijnen yver (tot overſettinghe van de ander Euangeliſten, als anders ten dienſte Godes) achter ghehouden wiert; ter tijdt toe, ick het ſelfde aen handen van den voorgemelten Heere Generael hebbe gelevert, omme tegens van Haſels Tranſlaet overgeleyt ende gereſumeert te werden, ende eyntlijcken te beramen, welcke bequaemſt ſoude geacht werdē in den druck te brenghen: doch wierde goet gevonden, met het mijne voort te varen, ſonder prejuditie van het Werck, by den voornoemden van Haſel, met groote neerſtigheyt ende yver overgeſet, ende in goet oprecht Malays gheſtelt, hem alleenlijcken ontbrekende het leſen ende ſchrijven van de Malayſe Boecken, daer door den ſtijl van hare reden-cavelinge beter ende volkomender can uytgedruckt ende te kennen ghegheven werden. Siende dan den ernſtigen yver van den ghemelten Heere Generael de Carpentier,

tot

tot voortplantinghe van Godes heylige Woort, ende my ſelven vindende ontſteken met een verquickt gemoedt, 't welck mijnen geeſt ten Hemel dede opſtijghen, immers om dat ick ſagh, dat mijnen (tot noch toe) verdachten arbeyt, niet gantſch vruchteloos ſoude comen te vervallen: Soo heeft de vrymoedigheydt ſich in my verſtoutet, deſe mijne geringe gaven (van Gode ontfanghen) in den ſchoot van V E.A. uyt te ſtorten, ende ghedienſtelijcken toe te eyghenen, onder wiens ware beſcherminghe ende handthavinge, 't ſelvige ten dienſte van de Gereformeerde Ghemeente in Orienten, aengheleght ſal kunnen werden: My ſelven verſekerende, dat deſen mijnen yverigen arbeydt, V E.A. aenghenaem ende behaeghlijck ſal zijn: dewijle voor langhe jaren in meeninghe gheweeſt zy (ten dienſte Godes) het ſelfde V E.A. als Mombaers van de Indiaenſche Ghemeente, eerbiedelijcken op te offeren; dan 't ſchijnt doen ter tijdt in mijne opinie (by andere van meerder aenſien zijnde) mis-leydt te weſen, verhopende echter (met Godes hulpe) van tijdt tot tijdt, wijders in de overſettinge van d'andere Euangeliſten, Handelinge der Apoſtelen, ende Sendt-brieven toe te treden, ende eyndtlijcken een gheheel Werck by den anderen te brenghen, ten dienſte van Godes Kercke, ende tot ruſt ende trooſt van de arme verblinde menſchen, dewelcke deſen onſen arbeydt, in Batavia, Banda, Amboina, Moluko, de Cuſte van Patani, neffens andere voorvallende plaetſen, vruchtelijcken voorgedragen ſullen kunnē werden, tot voortplantinghe van onſe Alghemeyne Chriſtelijcke Religie.

Biddende den Almachtigen barmhertighen Godt, Vader onſes Heeren Ieſu Chriſti, deſe handelinghe ghenadelijcken te willen ſeghenen ende vermenighvuldighen, ter ſaligheydt van vele arme eenvoudighe Zielen, die metter tijdt gheruſtelijcken in de ſchoot der Kercke, onder V E. A. beſcherminghe, ghebracht ſullen werden: Hopende dat V E.A. ghelieven ſullen deſe mijne gaven ſo ghedienſtelijcken te ontfanghen, als deſelve van my voorghedraghen ende op-gheoffert werden, met ſmeeckinghe ende aendachtige ghebeden tot Godt, dat hem gelieve V E.A. wijtberoemde handelinge, met ſijnen milt-rijcken ſegen, meer ende meer uyt te breyden ende vermenighvuldighen, tot welſtandt deſer Landen, ende tot afbreuck van onſen Alghemeynen Erf-vyandt, Amen.

V E. Erntvrome, Achtbare, Wijſe, Voorſichtighe ſeer Diſcrete Heeren, dienſtwillige

Albert Cornelisz Ruyl.

HET H. EVANGELIVM

Beschreven door

MATTHEVM.

Dat eerste Capittel.

1. De tijdtlijcke gheboorte Iesu Christi, 20 Ontfanghen van den Heylighen Gheest, 21 Geboren uyt de Maghet Marie, welcken van Ioseph ondertrout was, 23 Iesus Salichmaker, ghenaemt Emanuel.

1. HEt Boeck des gheslachtes Jesu Christi / des soons Davids / des soons Abrahams.

2 Abraham genereerde Isaac. Isaac genereerde Jacob. Jacob genereerde Judam / ende sijne broeders.

3 Judas genereerde Pharas ende Zara uyt Thamar. Pharas genereerde Esrom. Esrom genereerde Aram.

4 Aram genereerde Aminadab. Aminadab genereerde Naasson. Naasson genereerde Salmon.

5 Salmon genereerde Boosz uyt Rachab. Boosz genereerde Obed uyt Ruth. Obed genereerde Jesse.

6 Jesse genereerde David den Coninck. David de Coninck genereerde Salomon / uyt den Wijve die Vrye was.

7 Salomon genereerde Roboam. Roboam genereerde Abia. Abia genereerde Asa.

EVANGELIVM VLKADVS

bersuratnja kapada

MATTHEVM.

Iang bagij Bermula.

1. *Tatkala Iesu Christi jadi beranak, 20 Menjadi dari pada Roah ulkadus, 21 Beranakki dari anak dara Mariam, jang bulom putus kawin dang-an Ioseph, 23 Iesus Salamani, bernamma Emanuel.*

1. IAng kitab dari assal Iesu Christi, anak Davud, daan anak Ibrahim.

2 Dari Ibrahim men-jadi Isaak. dari Isaak menjadi Iakub. dari Iakub menjadi Iudam, daan adeyn'ja.

3 Dari Iudas men-jadi Pharas daan Zara dari Thamar. dari Pharas menjadi Esrom. dari Esrom menjadi Aram.

4 Dari Aram menjadi Aminadab. dari Aminadab menjadi Naasson. dari Naasson menjadi Salmon.

5 Dari Salmon menjadi Booz dari Rachab. dari Booz menjadi Obed dari Ruth. dari Obed menjadi Iesse.

6 Dari Iesse menjadi Raid'ja Davud. dari Raid'ja Davud menjadi Soliman, dari pada parampuan jang Vrië ampunja.

7 Dari Soliman menjadi Roboam. dari Roboam menjadi Abia. dari Abia menjadi Asa.

8 Asa genereerde Josaphat. Josaphat genereerde Joram. Joram genereerde Oziam.

9 Ozias genereerde Joathan. Joathan genereerde Achaz. Achaz genereerde Esechiam.

10 Esechias genereerde Manasem. Manasses genereerde Ammon. Ammon genereerde Josiam.

11 Josias genereerde Jechoniam ende zijne broeders inde Babilonischer overvoeringhe.

12 Ende na de Babilonischer overvoeringhe/Jechonias genereerde Salathiel. Salathiel genereerde Zorobabel.

13 Zorobabel genereerde Abiud. Abiud genereerde Eliacim. Eliacim genereerde Azor.

14 Azor genereerde Zadok. Zadok genereerde Achim. Achim genereerde Eliud.

15 Eliud genereerde Eliazar. Eliazar genereerde Matthan. Matthan genereerde Jacob.

16 Jacob genereerde Joseph den man Marie / uyt welcker is geboren de Jesus / die daer ghenaemt werdt Christus.

17 Alle de geslachten van Abraham tot David zijn veerthien geslachten/ ende van David tot de Babilonische overvoeringhe zijn veerthien geslachten/ende vande Babilonische overvoeringe tot Christum/ veerthien geslachten.

18 Ende het ginck met der geboorte Jesu Christi aldus toe / als Maria sijn Moeder met Joseph onder-

8 Dari Asa menjadi Iusaphat. dari Iusaphat menjadi Iuram. dari Iuram menjadi Oziam.

9 Dari Ozias menjadi Iuathan. dari Iuathan menjadi Achaz. dari Achaz menjadi Esekiam.

10 Dari Ezekias menjadi Manasem. dari Manasses menjadi Ammon. dari Ammon menjadi Iusiam.

11 Dari Iosias menjadi Iechoniam daan sudara n'ja tatkala terhenternjaka nagri Babilonia.

12 Makka kamudiën dari henterran ka Babilonia , dari Iechonias menjadi Salathiel. dari Salathiel menjadi Zorobabel.

13 Dari Zorobabel menjadi Abiud. dari Abiud menjadi Eliakim. dari Eliakim menjadi Azor.

14 Dari Azor menjadi Zadok. dari Zadok menjadi Achim. dari Achim menjadi Eliud.

15 Dari Eliud menjadi Eliazar. dari Eliazar menjadi Matthan. dari Matthan menjadi Iakub.

16 Dari Iakub menjadi Jusuf suwami Mariam , dari sjapa menjadi beranak Jesus , jang jadi bernamma Christus.

17 Segala pupu dari Ibrahim sampey ka Davud jadi ampatblas pupu, daan dari Davud sampey ka henterran ka nagri Babilonia jadi ampatblas pupu, daan dari henterran ka-nagri Babilonia sampey Christus , ija ampatblas pupu.

18 Makka bagitu jadin'ja tatkalla menjadi ber-anaki Iesu Christ, tatkalla ibun'ja Mariã bertogokan kawin dang-

an

dertrout was / eer sy te samen quamen/wert sy bevonden bevrucht upt den heyligben Gheest.

19 Ende Joseph haer man dewijle hy recht veerdigh was / en begeerdese niet te schande te maken/so wilde hyse heymelijck verlaten.

20 Ende als hy dat in den sin hadde/siet/so verscheen hem den Engel des Heeren in den droom/seggende: Joseph/ghy sone Davids/vreest niet Mariam voor uwe wijf te nemen / want dat in haer gegenereert is/dat is upt den heyligben Gheest.

21 Ende sy sal eenen Soone baren / ende ghy sult zijnen naem heten Jesus/want hy sal zijn volck behouden van hare sonden.

22 Ende dit is alles gheschiet / op dat vervult worde dat van den Heere gesproken is / door den Propheet/ die daer sept:

23 Siet / een Maget sal bevrucht worden / ende sal een Sone baren/ ende ghy sult zijnen naem heten Emanuel / dat is te segghen/ God met ons.

24 Joseph dan ontweckt van sijnen slape / dede ghelijck hem de Engel des Heeren bevolen hadde / ende nam zijn wijf met hem.

25 Ende en bekendese niet/tot dat sy haren eerstgeboren sone ghebaert hadde: ende hiet sijnen name Jesus.

an Iusof, sedang bulom ber-tidor sammasamma, makka dian'ja berbonting dari pada ruah ulkadus.

19 Makka suamin'ja Iusof, karna sebab dia menjadi adil, daan tiadan'ja hendak memmerin'ja maluhan, hendak tingalkan dianja berbisik-bisik.

20 Makka tatkala dia berhendak itu, liatla malaikat Allah meng-hadapn'ja dalam mimpi, makka oud'jern'ja Iusof anak Davud, d'jang-an angkou takut meng-ambil Mariam akan estrimu, karna jang menjadi kadalam dian'ja, jadi ija dari pada Ruah ulkadus.

21 Makka dian'ja adala membranak sanak laki-laki makka angkou memmeri-nja namma Iesus: karna dia ada memerenta akã umadn'ja dari dosan'ja.

22 Itula men-jadi samuan'ja agar berputus sagala katta tuanku, kapada jang nabbi, siapa berkata-kan demikien:

23 Liatla saurang anak-darah jadi berbonting, makka dian'ja ada beranak sa-anak laki-laki, makka angkou memmerin'ja namma Emanuel, artin'ja Allahu serta segala kita.

24 Makka tella Iusof ija berbangkit dari tidurn'ja, menboat seperti fasurun'ja malaikat tuanku, makka dia ambil akan bini kasertan'ja.

25 Makka pon tiada bertidor samma-n'ja, selama bulom menbranak anakn'ja laki-laki pertama: daan de beri-kan dia bernamma Iesus.

Dat tweede Capittel.

1 Christus geboren, 2 Is aenghebeden van de Wijsen, 13 ende door de vermaninghe des

 Engels

Iang bagi Kadua.

1 *Christus jadi ber-anaki,* 2 *daan bersomba dari orang budiman,* 13 *makka de bentarn'ja ka-*

 nagri

Engels ghedragen in Egypten, om Herodes wreedtheyts wille, 16 dewelcke de cleyne kinderkens doot, 19 van waer hy na de doot Herodes weder gebracht zijnde in het Lant Iſraels, woont in Nazareth.

1 DOe nu Jeſus gheboren was te Bethlehem in het Jodtſche landt ter tijdt des Conincr Herodis: ſiet/ daer quamen Wyſe van Oosten tot Jeruſalem.

2 Seggende: waer is de Coninck der Joden/ die gheboren is? want wy hebben zijn ſterre gheſien in't Oosten/ ende zijn ghecomen om hem aen te bidden.

3 De Coninck Herodis dit ghehoort hebbende/ wert beroert/ ende gheheel Jeruſalem met hem.

4 Ende hy verſamelde alle de Overpriesters eñ Schriftgeleerde des volcr/ ende ondervraechde van hen/ waer Chriſtus ſoude geborē worden.

5 Sy ſeyden hem: te Bethlehem in't Jootſche Lant: want alſo is geſchreven door den Propheet:

6 Ende ghy Bethlehem in't Jootſche Landt/ en zijt geenſins de kleynſte onder den Vorſten Juda: want uyt u ſal de Leytſman voortcomē/ die mijn volc Iſrael regerē ſal.

7 Doe riep Herodes de wijſe heymelijck/ ende onderſocht van hen/ te wat tijde de ſterre hen verſchenen was.

8 Ende ſantſe na Bethlehem/ seggende: Gaet henen derwaerts/ ende onderſoeckt neerſtelijck van den kindeken/ ende als ghy't ſult gevonden hebben/ latet my weten/ op dat ick ock

nagri Miſri ſeperti katta malaikat, karna nakal hati Herodus, 16 jang memunoh ſegala anak ketſil, 19 dari mana di hentarn'ja kanagri Iſrail komodien dari matti Herodus, makka berdudok ka nagri Nazareth.

1 TAtkala Ieſus jadi ber-anaki ka Bethlehem di nagri Iahudi, kapada Waktu Raid'ja Herodus, liatla, urang budiman datang dari timor ka Irruſalim.

2 Makka meng-utſiapn'ja: kamana Raid'ja Iahudi, jāg jadi beranaki? karna kitameliat bintangn'ja ka timor, makka kita pun datang menjombakan dia.

3 Tella mending-er itu Raid'ja Herodus, bergrak hatin'ja, daan ſegala Irruſalim d'juga.

4 Makka dia berkampong ſegala Chali daan Chatib dari rajatn'ja, daan ber-tan'ja akan dian'ja kamma Chriſtus jadi beranaki.

5 Mak'udjernja: ka Bethlehem di nagri Iahudi karna demikiēn ſebut ſurat Nabbi.

6 Kamu Bethlehem di nagri Jahudi, bukan angkou jadi jang ketſil de antara Mantri Iuda: karna dari mu ada mendatang pang-hulu pimpin, nang ſiapa ada berhokkum akan rajat ku Iſrael.

7 Makka Herodus berpangil urang budiman berbiſikbiſik, daan prikxey dari deanja ka Waktu mana Meliat-n'ja bintang itu.

8 Makka menjuruhn'ja ka Bethlehem, daan meng-utſiap pegila ka ſana, prikxeila berrad'jin dari pada anak itu: makka tatkala kamu berdapatn'ja, beritau kapada aku, agar aku datang d'juga,

oock come/ ende dat ick't aenbidde.

9 Ende sy den Coninck gehoort hebbende / zijn henen ghegaen: ende siet/de sterre die sy in't Oosten gesien hadden / ginck voor hen tot dat sy quam / ende stont boven de plaetse daer het kindeken was.

10 Doe sy nu de sterre sagen/ verbeuchden sy haer seer met grooter beuchden.

11 Ende in het huys comende/ vonden sy dat kindeken/met Maria zijn moeder/ ende nedervallende/aenbadent: ende hare schatten opghedaen hebbende / offerden sy hem gaven: Gout/Wieroock/ende Mirrhe.

12 Ende van God vermaent in den droom / dat sy niet souden weder keeren tot Herodem / keerden sy weder door eenē anderen wegh na haer Lant.

13 Doe sy nu henen ghetoghen waren/siet/de Engel des Heeren verscheen Joseph inden droom/seggende: staet op ende neemt dat kindeken ende zijn moeder/ende vliet in Egypten/ende blijft daer tot dat ickt u segge: want het is voorhanden/dat Herodes dat kindeken soecken sal om te dooden.

14 Ende hy stont op/ ende nam dat kindeken ende zijn moeder inder nacht / ende weeck henen in Egypten.

15 Ende was daer tot den doot Herodis: op dat verbuit worde/ dat van den Heere gesproken is door den Propheet / seggende: Uit Egypten

d'juga, menjumban'ja.

9 Tatkalla dian'ja mending-er katta raid'ja, pegin'ja: makka liatla, bintang jang de liatn'ja katimor, berd'jalan kahadapann'ja, sampey dia datang, katompat anak itu, makka berdiri di atas situ.

10 Tatkala dian'ja meliat akan bintang itu, makka bersukan'ja dang-an sukahan ter lalu bassar.

11 Makka tella me-masokn'ja ka ruma, ber-dapatn'ja akan anak, daan Mariam ibun'ja: makka sedjutn'ja ka tana, men-jomban'ja: makka tella dianja buka artanja jang garib, di-per-sombanja anugrahaja: amas, kominjā, daan ukupan.

12 Makka ija farman Allah kadalam mimpinja djang-an dia kumbali kapada Herodus, makka kombalin'ja d'jalan lain kapada nagri dia-nja.

13 Tatkala dianja suda pulang, liatla, makka malaikat tuanku da tang kapada Iusuf dalam mimpi, makka kattanja: bang-onla daan ambil anak itu daan ibunja pigikanagri misri, daan tingalla kasana tella aku berkattamu: karna ija ampir waktu, tatkala Raid'ja Herodus mentsiari akan anak itu agar de bunohnja.

14 Makka dia berpangkit, daan meng-ambil akan anak daan ibunja kagada waktu malam, daan me-lalu ka nagri Misri.

15 Makka tingalnja kasana settela matti Herodus: agar jadi putus jang katta tuanku dari pada Nabbi, siapa berkatta-kan: dari nagri misri adaku

hebbe ick mynen Sone gheroepen.

16 Doe nu Herodus sach dat hy bedroghen was van de Wijse/werdt hy seer toornigh: ende sijn volck gesonden hebbende/ doode alle de kinders te Bethlehem/ ende in alle hare palen/ van twee Jaren aen/ eñ daer onder/ na den tijt die hy van de Wijse vernomen hadde.

17 Doe wert vervult dat van den Heere ghesproken is/ door den Propheet Jeremias/seggende:

18 In Rama is een stemme ghehoort/ veel clagens eñ weenens/ende huplens/ Rachel beweende hare kinders/ ende heeft haerselven niet willen laten troosten/ om dat sy niet en zijn.

19 Doe Herodes nu ghestorven was/ siet de Engel des Heeren verscheen Joseph in den droom in Egypten/

20 Seggende: staet op/ neemt het kindeken/ende zijn moeder/ende gaet henen in't lant Israels: want sy zijn ghestorven die des kindekens ziele sochten.

21 Ende Joseph opgestaen zijnde nam dat kindeken ende zijn moeder/ende quam in't Lant Israels.

22 Maer doe hy hoorde dat Archelaus regeerde in Judea/ in Herodus zijns vaders plaetse/ vreesde hy daer henen te gaen: maer van Gode vermaent inden droom/ weeck hy henen in de deelen des Galileeschen Landts.

23 Ende daer ghecomen zijnde/ woonde in de stadt ghenaemt Nazareth:

pangil anak-ku.

16 Tatkala Herodus meliat urang budiman bersemu akan dia, makka gusarnja terlalu amat: daan tella dia menjuroh urangnja, memunuh-nja akan segala anak de Bethlehem, daan de ampir situ, jang ber-umor-dua taun daan kurang, seperti waktu jang berprikxey dia dari urang budiman.

17 Inila makka berputus, jang di katta-kan tuan ku, kapada Nabbi Ieremiam: jang meng-utsiap demikien.

18 Dalam Rama diding-ern'ja sawatu suara, amat tsinta ber-nang-is, daan men-jeluh, Rachal menang-is akan anakn'ja, daan tiada hendak menjadi berrehat, sebab tiadan'ja barang guna.

19 Tatkala mematti Herodus, liatla, Malaikat tuanku menghadap Iusuf dalam mimpi kanagri Misri.

20 Makka meng-utsiapn'ja: Bangkit-la, ambil anak itu, daan ibun'ja, makka pigila ka nagri Israil: karna suda matti siapa mentsiari n'jawa anak itu.

21 Settela Iusuf berbangkit, makka dia ambil anak daan ibunja, daan mendatang ka nagri Israil.

22 Makka tella dia mending-er Archilaus berhokkum akan nagri Iudea, kapada tompat Bappanja Herodus, makka takotnja pigi kasana: Tetapi farman Allah kapada mimpinja, melalu dia kapada sabagi de nagri Galilea.

23 Makka tella dia datang kasana, menaun-n'ja ka kouta jang bernam-

ma

zareth : op dat verbult werde / dat door de Propheten gheſproken is / (namelijck) hy ſal Nazarenus geheten worden.

Dat derde Capittel.

1. Iohannes in de woeſtijne predickt, 3 ende de toecomſte des Heeren, 6 ende het volck doopende, 7 ſtraft de Phariſeen, 11 getuycht van Ieſu Chriſto, 12 den welcken hy oock doopt.

1 Ende in dien daghen quam Joannes den Dooper / predickende in de Woeſtijne des Joodſchen Lants:

2 Ende ſeggende: Beteert u / want het Conincrijcke der hemelen is na by.

3 Want deſe is daer den Propheet Eſaias van geſproken heeft / ſeggende: de ſtemme des genen die roept in de Woeſtijne / is: Bereyt den wegh des Heeren / maeckt zijne paden recht.

4 Ende deſe Joannes hadde zijn kleedinge van Kemels haycen / ende een leederen gordel om zijn lendenen: ende zijn ſpijſe was ſprinckhanen ende wilt honich.

5 Doe quamen tot hem / Jeruſalem / ende dat gantſche Joodſche lant / ende het gantſche Lant ontrent de Jordaen.

6 Ende werden van hem ghedoopt inden Jordaen / bekennende hare ſonden.

7 Ende doe hy vele Phariſeen eñ Sadduceen ſach tot zijnen Doop komen /

ma Nazareth agar jadi berputus, jang de katakan ſegala Nabbini [demikien bun'jin'ja] dia jadi ber-namma Nazarani.

Iang bagi katiga.

1 *Joannes berrewajat dalam utan, 3 jang datangan tuanku, 6 makka ſegala rajadt de berman-din'ja 7 menghokkie akan Pharizey, 11 beri ſakxi dari Jeſum Chriſtum, 13 jang deman-din'ja d'juga.*

1 Makka kapada hari itu datang Ioannus mandihan, berrewajat de-dalam utan de nagri Iahudi.

2 Makka meng-utſiapn'ja: berbaiki badan-mu karna ſultanu ſorga ampir datang.

3 Karna jang inila jadi ſiapa di kattakan Nabbi Eſaias, demiki-en kattan'ja: ſuaran'ja ſiapa berpangil didalam utan, ija: miſtait raija tuanku, berbetul akan d'jalan'ja.

4 Makka Ioannus itu pun'ja pakajan-n'ja dari buluh unta dang-an ikat pingang-n'ja dari kulit: Makka makannan-n'ja jadi blalang daan ajermadu utan.

5 Inila makka ſegala Irruſalim, datang kapada dia, daan ſegala de nagri Iahudi, daan ſegala de nagri ampir Iordaan.

6 Makka dean'ja jadi ber-mandi dari dia kada'lam Jordaan, meng-akukan dooſan'ja.

7 Tella dia meliat bain'ja urang Farizey daan Saduzey datang kapada mandi-

komen / ſepde hy tot hen: Ghy aderen ghebroetſel / wie heeft u gewaerſchout / dat ghy ſout vlieden van den toecomende toorn.

8 Draecht dan vruchten die der bekeeringhe weerdigh is.

9 En en denckt niet by u ſelven te ſegghen: wy hebben Abraham tot eenen Vader / want ick ſegghe u / dat Godt machtich is oock uyt deſe ſteenen kinderen Abrahams te verwecken.

10 Ende nu is oock de bijle aen de Wortel der Boomen gelept: daerom alle Boomen die gheen goede vrucht en draecht / ſal afghehouwen ende in't vier gheworpen worden.

11 Ick Doop u wel met water tot bekeeringe: maer hy die na mijn comt / is machtigher dan ick: wiens ſchoenen ick niet weerdigh ben te draghen: die ſal u met den heyligheu Gheeſt / ende met vier Doopen.

12 Dewelcke zijnen Wan in zijn handt heeft / ende ſal zijn dorſch-vloer doorſuyveren: ende zijn Caruwe in zijn Schuyr verſamelen / ende het Caf met onuytblusſchelijcken viere verbranden.

13 Doe quam daer Jeſus van Galilea tot der Jordaen tot Johannem / om van hem ghedoopt te werden.

14 Ende Joannes weygerde hem ſeere / ſegghende: Ick hebbe noot van u ghedoopt te werden / ende comt ghy tot my?

15 Ende Jeſus antwoordende / ſepde tot hem: latet nu weſen / want aldus

mandi-n'ja, makud'jern'ja: hey kamu aſal ulat ſiapa beri-tau-mu, agar kam u me-lalu dari pada guſarran jang ampir datang.

8 Ber-henter pon boa adil jang berguna akan balik badan.

9 Daan d'jang-an kamu befikir atu berkatta: kita pun'ja Ibrahim akan bappa kami, karna aku beri-taumu: Allah jadi kauwaſſa ber-bang-kit d'juga dari pada batu ini, kanak-kanak Ibrahim.

10 Makka ſakarang ſuda de tarun-'ja jang kapak de akar pohoon, karna itula ſegala pohoon jang tiada ber-boa haik, jadi ber-pongal daan ber-buang de dalam api.

11 Aku ber-mandimu dangan ajer akan berbalik badan: tetapi ſiapa datang komodiē dari aku jadi lebeh kauwaſſa dari beita: ſiapa pun'ja kaus tiadaku dapat pakey: ija dia ada bermandi-mu dang-an Ruh-ulkadus, daan api.

12 Siapa pegang-kan nirun'ja, daan berhendak tſiutſi tompat tampin'ja: daan berkampong gendomn'ja de dalam gedong, makka jang ſekam de bakarn'ja dang-an api jang tiada ter padam.

13 Tella itu makka Ieſum datang dari Galilea ka Iordaan kapada Ioannem, agar dia menjadi bermandi dari dia.

14 Makka Ioannes di-tahann'ja amat, daan meng-utſiap: kami ber-guna men-jadi mandi dari pada mu, daan datang kamu kapada kami?

15 Maaka Ieſus meng-ud'jer daan mang-utſiap n'ja: bearla ſakarang: karna

aldus betaemt het ons alle gerechticheyt te volbrenghen/ doe liet hy hem ghewoorden.

16 Ende doe Jesus ghedoopt was/ quam hy terstondt op van den water: ende siet de Hemelen werden hem gheopent/ ende sach den Gheest Gods nederdalen gelijck een Duyve/ende op hem komen.

17 Ende siet een stemme upt de Hemelen/ seggende: dese is mijn wel lieve Sone/ in den welcken ick mijn welbehaghen ghenomen hebbe.

Dat vierde Capittel.

2 Iesus ghevast hebbende, 3 wort versocht van den Satan, 11 ende ghedient van de Enghelen, 12 daerna wijckende van Galilea, woont hy te Capernaum, 17 begint te prediken, 18 roepende Petrum ende Andream, 21 Iacobum ende Ioannem, 23 gaet het Lant van Galilea omme, vercondighende het Euangelium, ende heelende alle crancken.

DOe werdt Jesus van den gheest ghelept inde woestijne om van den Duyvel versocht te woorden.

2 Ende doe hy veertigh dagen ende veertigh nachten ghevast hadde/ hongherde hem ten laetsten.

3 Ende den versoecker quam tot hem/ eñ spraack: Indien ghy de Sone Gods zijt/ ghebiedt dat dese steenen brooden woorden.

4 Doe antwoorden hy/ ende seyde: daer is ghescheven: de menschen sal niet van den broode alleenlijck leven/ maer van allen woorden die upt den monde Godts gaet.

5 Doe nam hem de Duyvel mede

na demiki-en berguna kiti berputus akan segala pakar d'jaan adil, settela itu makka dia ber-dicem.

16 Makka tatkala Iesus jadi bermenaiki-n'ja dari ajer: makka liatla, segala surga jadi ber-buka akan dia, daan di liat Ruh-Allah berturon seperti rupa merpati, daan berdudok diatas dia.

17 Makka liatla sawatu suara dari dalam sorga, demikien bun'ji-n'ja: itula anakku berkasse, kapada siapa aku meng-ambil kabul hatiku.

Jang bagij kaampat.

2 *Tella Iesum berpoassa, 3 jadin'ja ber-amok dari seitan, 11 daan berssewita dari malaikat 12 komodien tella lalun'ja ka nagri Galilea men aunn'ja de kapharnaum, 17 meng-rewajat bermula, 18 de pangil akan Petrum daan Andream, 21 Iacobum daan Joannem, 23 berkuliling akan nagri Galilea, bortseritraja akan Euangelium, daan bersombon'ja sagala penjakittan.*

TElla itu makka Iesum jadi terhentar dari ruh ka wutan, agar dea jadi ber-tsjuba dari seitan.

2 Makka settela dea ber-puassa ampat-pulo hari daan ampat-pulo malam, makka ber-lapar dia kommodien.

3 Makka iblis datang kapada dia, daan ber-katta: d'jikkelou angkou jadi jang Anak Allah, suruhla batu ini menjadi ruti.

4 Makka ud'jer-n'ja, daan ber-katta: adala ija ter-surat: jang manusea tiada meng-hidop dari ruti sayd'ja tetapi dari pada segala katta-han jang kaluarkan dari pada mulut Allah.

5 Tilla itu makka iblis meng-hen-

na de heylighe stadt / ende stelde hem op de Tinne des Tempels.

6 Ende seyde tot hem: Indien ghy Gods Sone zijt/ so werpt u selven nederwaerts: want daer is geschreven/ hy sal sijne Enghelen bevelen van u/ ende sy sullen u op de handen draghen / op dat ghy uwen voet nerghens aen eenen steen en stootet.

7 Jesus seyde tot hem: wederomme is daer geschreve/ ghy en sult den Heere uwen Godt niet versoecken.

8 Wederomme nam hem de Duyvel mede op eenen seer hoogen berch/ ende toonde hem alle de Conincrijcken der Werelt / ende hare heerlickheydt.

9 Ende seyde tot hem: alle dese dingen sal ick u gheven / indien ghy nedervalt ende my aenbiddet.

10 Doe seyde Jesus tot hem: gaet wech Sathan: want daer staet geschreven: den Heere uwen God sult ghy alleen aenbidden / ende hem alleene dienen.

11 Doe verliet hem de duyvel/ende siet/ de Enghelen quamen ende dienden hem.

12 Doe Jesus hoorde dat Joannes ghevanghen was/ weerck hy wederomme na Galileam.

13 Ende verlatende Nazareth/ quam hy ende woonde te Capernaum/ die aen der Zee gheleghen is/ in de eynden Zabulon ende Nephtali.

14 Op dat vervult woorde dat geseyt is door den Propheet Esaias/ seggende:

15 Het Landt Zabulon/ ende het landt

tar akan dea ka kuta ulkadus, daan bertaru dia diatas atap beitul.

6 Makka kattan'ja akan dia d'jikkelou angkou jadi Anak-Allah, jatu mu kendiri kabawa: karna bun'ji surat, dia ada menjuruh akan malaikatn'ja, makka dia-n'ja ada membawa mu atas tang-an, agar angkou tiada bertipis, kaki-mu pada barang batu.

7 Makka men-utfiap Iesus: lagi ada tersurat: tiada angkou dapat ber-tfioba akan tuan-mu Allahi.

8 Sabagi pula di ambiln'ja seitan ka sertan'ja diatas sawatu, bukit maha tingi, daan me-nund'jok-n'ja segala nagri Raid'ja de duu'ja, dang-an muley-n'ja.

9 Makka kattan'ja: segala itu deberi hamba kapada mu, d'jikkelou Angkou bersed jutmu daan memjomba aku.

10 Makka Iesus beri tau akan dea pulang la seitan: karna sebut surat Allah-mu kou menjumba daan bersewita kendiri.

11 Makka tingaln'ja seitan, daan liatla, malaikat datang akan bersewitakan dia.

12 Tella Iesus mending-er makka Ioannes jadi ber-pasong, makka lalu dia pulang ka Galileam.

13 Daan men ingalkan Nazareth, datang-n'ja menaun ka Kaphernaum, jang ber-duduk de tepi laut, ka ud'jung Zabulon daan Nephtali.

14 Agar jadi ber-putus jang de kattakan Nabbi Esaiam, demi-kien kattan'ja.

15 Iang nagri Zabulon, daan jang

nagri

lant Nephtali/aen den wegh der Zee over den Iordaen/ de Galilea der Heydenen:

16 Dat volck dat in duysternisse sat/heeft een groot licht ghesien: ende de ghene die saten in de landtsdouwe ende schaduwe des doots/ dien is een licht opghegaen.

17 Van dier tijdt aen begost Iesus te prediken/ ende te segghen: betert u: want het Coninckrijcke der Hemelen is naby.

18 Ende Iesus wandelende aen de Galileesche Zee / sach hy twee broeders/ Symonem/ die daer ghenaemt is Petrus/ende Andream zijn Broeder/ het Net inde Zee worpen: (want sy waren Visschers.)

19 Ende hy seyde tot hen: volcht my na/ ende ick sal u Visschers der menschen maken.

20 Ende verlieten terstondt hare Netten/ende volchden hem na.

21 Ende als hy van daer voort ginck/sach hy twee andere broeders/ Iacobum den Sone Zebedei/ ende Ioannem zijn broeder / in een schipken met haren Vader Zebedeo/haer Netten vermaeckende / ende riepse.

22 Ende sy verlieten terstont dat schipken ende haren Vader / ende volchden hem.

23 Ende Iesus ommeginck gheheel Galileam / leerende in hare vergaderinghe / ende predickende het Euangelium des Coninckrijcx/ende heelende alderhande sieckten ende cranckheden onder den volcke.

nagri Nephtali , ampir d'jalan laut di sabrang Iordaan , jang Galilea Caffiri.

16 Iang manusea siapa berdudok dalam kalam glap menliat sawatu trang-basar : daan segala jang berdudok de nagri daan bajang maut , jia dean'ja men-liat naiki sawatu trang.

17 Dari Waktu ini berrewajat Iesus mula-mula,daan de kattakan : berbaiki badan mukarna hokkum-sorga-ni ampir datang.

18 Tella Iesus ber-d'jalan de tepi laut Galilea, makka de liatn'ja sudara dua , Simon jang bernamma Petrum, daan Andream sudaran ja , memuangkan pukat di dalam laut: (karna deanja jadi urang memukat.)

19 Makka kattan'ja : ikut akan beita,makka Aku menjadi-mu urang memukat manusea.

20 Makka dia-n'ja bertingal sigra akan pukatn'ja, daan meng-ikut akā dia.

21 Makka tella dia ikut d'jalan dari sana, makka meliatn'ja sudara dua lagi, Iakobum jang anak Zebedei , daan Iuannem sudaran'ja de dalam sawatu kapal dang-an bappan'ja Zebedeo, mem-baiki pukatn'ja , makka ija pangiln'ja.

22 Makka sigra dea-n'ja ber-tingal-kan kapal daan bappa-n'ja daan meng-ikut akan' dia.

23 Iesus pon ber-kuliling segala Galilea , ber-aid'jer kapada kampong-ann'ja , daan berrewajat jang Euangelium-surgani , daan bersumbuh akan perkara pen-jakittan manusea.

Württembergische Landesbibliothek Stuttgart

24 Ende sijn gheruchte ginck tot in geheel Sirienlant: ende sy brachten hem toe alle krancken/met menigherley sieckten ende qualen bevanghen/ ende die van den Duyvel ghequelt waren / ende de maensuchtige/ ende de gichtighe/ende maecktese gesont.

25 Ende hem volchden veel scharen na/ van Galilea/van de thien steden/van Jerusalem/van Judea/ende van over de Jordaen.

Dat vijfde Capittel.

1 De Heere op den berch, 2 verclaert wie de gheluckige zijn, 17 ende welck de waerachtighe sin is der Wet Gods.

1 ENde Jesus de scharen siende/ clam hy op eenen berch: ende als hy neder gheseten was / quamen sijne Discipulen tot hem.

2 Ende sijnen mondt op doende/ leerdese/seghghende:

3 Salich zijn die arme van geeste/ want haer is dat Coninckrijcke der Hemelen.

4 Salich zijn de treurighe / want sy sullen vertroost worden.

5 Salich zijn de sachtmoedighe: want sy sullen het aertrijck beerven.

6 Salich zijn die hongheren/ende dorsten na de ghercchtichept: want sy sullen versaet worden.

7 Salich zijn de barmhertighe: want sy sullen barmhertighept vercrijghen.

8 Salich zijn die/die reyn van herten zijn: want sy sullen God sien.

9 Salich

24 Makka presuaran'ja sampey ka segala nagri Siria: daan de hentern'ja akan dia segala penjakit, dang-an barang d'jenis sakit-sakittan, daan akan siapa menjadi gaga-i dari seitan lagi siapa ber-sakit bulan, daan berbengka lumpu : makka de sumbuh n'ja habis.

25 Makka rajat ban'ja meng-ikut dea, dari Galilea dari kota jang sapulo, dari Irrusalim, dari Iudea, daan dari sabrang Iordaan.

Iang bagi Kalima.

1 *Tuankudeatas bukit, 2 beri tahu siapa jadi jang berdaulat, 17 daan appa jadi jang arti sesongosongo dari agama Allahu.*

1 SEttela Iesus menentang akan rajat makka naikn'ja deatas sawatu bukit, makka settela dea dudok, datang muritn'ja ampir dea.

2 Daan tella dea ber-buka akã mulutn'ja, de ayd'jern'ja, daan meng-utsiap.

3 Bermumin jadi jang mis kinan-ruhani : karna dian'ja ampun'ja jang hokkuman surga.

4 Bermumin jadi jang bertsinta: karna dian'ja jadi beruleh rehat.

5 Bermumin jadi jang lumbut budin'ja: karna dia-n'ja ber-pusiaka akan bumi.

6 Bermumin jadi jang ber-lapar daan bera-us kapada adillan : karna dian'ja jadi ber-kinjang.

7 Bermumin jadi jang ber-rahmani : karna dean'ja ber-uleh rahmad.

8 Bermumin jadi jang bertsiutsi hatin'ja : karna dian'ja ada menentang Allah.

9 Ber-

9 Salich zijn de vreetſame: want ſy ſullen Gods kinderen gheheeten worden.

10 Saligh zijn die/die om de gherechticheydt vervolginghe lyden: want het Conincrijcke der Hemelen comt hen toe.

11 Salich zijt ghy als u de menſchen verſmaden ende vervolgen/ en alle quaedt teghens u ſpreken / liegende om mijnent wille.

12 Verblijdt ende verheucht u/ want uwen loon is groot in de Hemelen : want alſoo hebben ſy vervolcht de Propheten die voor u gheweeſt zijn.

13 Ghy zijt het Zout der aerden/ ſoo nu het zout crachteloos wort/ waer mede ſal men dat zouten:het en doocht nerghens toe meer/ dan om uytghewor pen / ende van den menſchen vertreden te worden.

14 Ghy zijt dat licht der wereldt: een Stadt die op eenen berch leydt/ can niet verborghen worden.

15 Noch een licht wort oock niet ontſteken / ende onder een koozen mate gheſtelt/ maer op eenen kandelaer / ende het licht allen die in den huyſe zijn.

16 Laet alſoo u licht lichten voor de menſchen/dat ſy uwe goede wercken ſien/ ende uwen Vader loven die in de Hemelen is.

17 Meynt niet dat ick ghekomen ben om de Wet ende Propheten te ontbinden: ick ben niet ghekomen om die te ontbinden/ maer te verbullen

 18 Want

9 Bermumin jadi jang berma fakat: karna dian'ja jadi bernamma kanak Allah.

10 Bermumin jadi jang de gagai-n'ja karna adillan: ſebab jang Radjat ſurga ampun'ja akan dia.

11 Bermumin jadi-mu tatkala manuſea ber-bintſi daan bergagai-mu, daan meng-utſiap ſegala d'jahat akan kamu,berduſta karna aku.

12 Ber-ſuka hati-mu,karna upamamu jadi baſſar de dalam ſurga : ſebab demiki-en de ikut-gaga-i-n'ja akan jang Nabbini ſiapa ada mula-mula kamu.

13 Kamu jadi jang garam bumi, d'jikkelu jang garam hilang raſſa-n'ja, dang-an appa de garami-n'ja: tiada berguna lagi, ſelain akan buang, daan akan di ireh-n'ja kaki manuſea.

14 Kamu jadi jang trang de du-n'ja atu tſiaja alan: ſawatu kuta jang berdudok di atas ſawatu bukit tingi,tiadan'ja dapat ber-lindong.

15 Daan tiadan'ja berpaſang dian, agar de bubun'ja de bava gantan, tetapi de-atas kaki dian, ſebab ber-trang-kan ſegala jang ada de dalam ruma.

16 Beer la tſiaja-mu ber-ridop bagi-en di hadapan manuſea,agar di liat-n'ja pakard'jaan mu baik, daan ber-pud ji akan bappamu jang dudok dalam ſurga.

17 d'Iang-an mu fikir makka aku datang akan berurey jang agama daan Nabbini : tiada aku datang akan urey-n'ja,tetapi akan ber-putus-n'ja.

 Karna

18 Want ick segghe u voorwaer: tot dat Hemel ende Aerde vergaen/ en sal daer niet de minste letter/ noch een tittel vander Wet vergaen/ tot dat alles gheschiet zy.

19 Soo wie dan een van dese alderminste gheboden ontbint/ende de menschen alsoo leert/ die sal de alderminste geheten worden in't Coninckrijcke der Hemelen/ maer diese doet ende (de menschen) leert/die sal groot gheheten worden in't Coninckrijcke der Hemelen.

20 Want ick segghe u dat/ ten zy dat uwe gherechticheyt overvloedigher zy/ dan der Schriftgheleerden ende Pharizeen/ soo en sult ghy in't Coninckrijcke der Hemelen niet comen.

21 Ghy hebt ghehoort dat tot den Ouden gheseyt is: ghy en sult niet dooden/ ende wie doot/ die sal weerdich zijn ghestraft te werden door't oordeel.

22 Maer ick segghe u: dat wie t'onrecht op synen broeder toornich is/die sal des oordeels schuldich zijn: ende wie tot zijnen broeder seyt Racha/ die sal weerdich zijn ghestraft te worden door den raet; ende wie seydt ghy dwaes/ die sal weerdich zijn gestraft te worden door het helsche vyer.

23 Daerom wanneer ghy uwe gaven op den Altaer offert/ende daer indachtigh wort/ dat u broeder wat tegen u (uytstaende) heeft:

24 So

18 Karna aku kattamu songosongo: sampei berbinassa surga daan bumi, tiada berbinassa satu uruf jang ketsil, attu sanokta dari agama, settela jadi berputus habis-samuan'ja.

19 Siapa ber-urey akan sabda ini jang ketsil, daan berayd'jer demiki-en akan manusea, jadi bernamma jang ketsil sakali de dalam Radjat sorgani: tetapi siapa ber-putusn'ja daan berayd'jer akan manusea, ijani jadi bernamman'ja bassar dedalam Radjat surgani.

20 Karna aku beri-tau-mu, d'jikke-lu adillan-mu tiada menjadi libeh mamur dari pada jang Chali daan Pharizey, makka tiada-mu dapat memasok ka Radjat sorgani.

21 Kamu mending-er katta kapada jang umor tua: tiada angkau dapat men-bunoh daan siapa me-munoh, banarla hokkum n'ja jadi kapada hukkuman.

22 Tetapi aku beritaumu: itu, siapa gusar akan sudaran'ja bersala, ijani hokkumn'ja harus: daan siapa beri akan sudaran'ja namma Racha, ija banar dia menjadi berhokkum dari pada jang mantri: makka siapa mengutsiap: kamu gila, ija banar jadin'ja berhokkum dang-an api narka.

23 Karna itulu tatkala angkou membawa anugrapha-mu deatas dulang somba hanan, daau angku bering-at, sudara-mu ada barang sala dang-an Angkou.

24 Makka

24 So laet daer u gaven voor den Altar / ende gaet versoent u eerst met uwen Broeder / ende comt dan ende offert u gave.

25 Weest haestelijcken goetwillich uwe wederpartye / dewijle ghy noch met hem op den wegh zijt: op dat u uwe wederpartije niet den rechter overlevere / ende den rechter u de dienaren overgheve / ende ghy in den kercker gworpen worder.

26 Ick seggher u voorwaer / ghy en sult daer niet uyt comen / tot dat ghy den laetsten quadrant-penninck betaelt hebt.

27 Ghy hebt ghehoort dat tot den Ouden gesept is: Ghy sult geen overspel doen.

28 Maer ick seggher u: wie een vrouwe aensiet / om die te begheeren / die heeft alreede in zijn herte overspel met haer ghedaen.

29 Indien dan uwe rechter ooge u verhindert / soo trecktse uyt / ende werptse van u: want het is u beter dat een uwer leden verderve / dan dat u gheheel lichaem inde Helle gheworpen worde.

30 Ende indien u rechter hant u verhindert / snijdtse af / ende worptse van u: want het is beter dat een uwer leden verderve / dan dat u gheheel lichaem inde helle ghewworpen worde.

31 Daer is oock ghesept: soo wie zijn Wijf verlaten sal / die gheve haer een scheytbrief.

32 Maer

24 Makka beerla anugra hamu, di-hadapan dulang sombahanan: daan pigila bedami-mu dahnlou dang-an sudara mu, makka kombali pun menjumba anugrahaja mu.

25 Bang-at bermaaffakat dang-an satru mu, sedang angkou lagi ada dang-an dia di-d'jalin: agar satrumu tiada di hentar mu katang-an hokkuman mantri, daan jang mantri menghantarmu katang-an sasuru-n'ja, makka mujadi berpassang.

26 Aku ber-katta mu songosongo, tiada angkou kaluar dari situ settela angkou pun bulom mem-bajer sampey sakepeng pitis habis sakali.

27 Kamu ada mending-er katta kapada jang umurtua: tiada angkou dapat ber-muka.

28 Tetapi aku beri-tau mu, siapa menentang-kan parampuan, kan hendak hatin'ja, suda ija ber-muka dang-an dia dalam hatin'ja.

29 D'jikkelou mattamu kanan bersala, t'jabut akan dia, daan buang-n'ja: sebab jadi lebeh baik sawatu sidi-mu ber-binassa. dari pada segala badan-mu jadi ber-buang dalam api Narka.

30 Makka d'jikkelu tang-an mu kanan bersala, putungkan dia, daan buang-n'jan: sebab jadi lebeh baik sawatu sidi-mu berbinassa, dari pada segala badanmu jadi berbuang dalam Narka.

31 Ada lagi punber-katta: siapa ber-tingal akan bini-n'ja, ada memmeri akan dia sawatu surat be-tsjerey.

32 Teta-

32 Maer ick segge u / dat so wie zijn wijf verlaten sal / het en zy om hoererye / die maeckt datse overspel doet: ende wie de verlatene trout / die doet overspel.

33 Wederomme hebt ghy ghehoort dat tot den ouden ghesept is: ghy en sult gheenen eedt breecken / maer ghy sult den Heere uwen eedt betalen.

34 Maer ick segghe u: sweerdt gheensins / noch by den Hemel / want sy den Thzoon Gods is:

35 Noch by de aerde / want sy is de voetbanck sijner voeten: noch by Jerusalem / want sy is de stadt des grooten Coninck.

36 Noch by u hooft sult ghy niet sweeren / want ghy vermeucht niet een hayr wit ofte swart te maken.

37 Maer u woort zy / Ja / ja / neen / neen / wat daer boven is / dat is upt den quaden.

38 Ghy hebt ghehoort / dat daer ghesept is: Ooge om ooge: tandt om tandt.

39 Maer ick segghe u / wederstaet den quaden niet: maer so u pemandt slaet aen u rechter wanghe / soo biet hem oock de ander.

40 Ende so pemant met u te rechte gaen wilt / ende uwen rock nemen / gheeft hem oock den mantel.

41 Ende soo u pemandt dwinght een mijle te gaen met hem / gaet twee mijlen met hem.

42 Gheeft den ghenen die u bidt: ende keert u niet af van den ghenen die van u borghen wil.

43 Ghy

32 Tetapi aku beritau-mu, barang siapa bertingal akan binin'ja se lainkan dari pada bertsjumbu: daan siapa berkauwin dangan jang bertserey ija pun barts-jumbu, atu ber-muka.

33 Lagi ada kamu minding-er katta kapada jang ber-umor tua: tiada angkau dapat berpatakan sumpa mu, retapi angkau membayer sompa mu akan tuan allahmu.

34 Tetapi aku beritau-mu: D'jangan angkau bersompa, kapada surga, karna ija jang halarad Allahi.

35 Atu kapada bumi, karna ija kudiri kakin'ja: atu kapada Irrusalim, karna dia jadi kuta Rayd'ja sultaan.

36 Angkau tiada bersompa kapada kapala-mu, karna angkau tiada kawassa akan mẽjadi sawatu bulu puteh atu itã.

37 Tetapi katta mu jadi, ija, ija, tida, tida: jang lebeh dari pada itu, datang dari pada seitan.

38 Kamu mending-er, jang ada ber-kata matta karna matta, gigit karna gigit.

39 Tetapi aku beri-taumu, d'jangan larang jang Nakal: tetapi d'jikkelu barang siapa begittik pipi-mu kanan, tund'jok jang kiri d'juga akau dia.

40 D'jikkelu pon barang siapa hẽdak baguam dang-an mu, daan de ambiln'ja bad'ju-mu, beri jang selimot d'juga akan dia.

41 D'jikkelou barang siapa gaga-imu akan ber-d'jalan sad'jam ka serta-n'ja pigila dua d'jam dang an dea.

42 Berila akan siapa minta dari pada angkau: daan d'jang-an balik mukamu dari pada siapa hendak ber-utang.

43 Suda

43 Ghy hebe ghehoort dat daer ghesept is: Ghy sult u naesten lief hebben / ende uwen vpandt sult ghy haten.

44 Maer ick segghe u: hebt uwe vpanden lief: segentse die u vervloecken: doet wel den genen die u haten / ende bidt voor de ghene die u verdrucken ende vervolghen.

45 Op dat ghy kinders zijt uws Vaders die in de Hemelen is: want zijn Sonne doet hy opgaen over de boose ende goede / ende reghent over de rechtveerdighe ende onrechtveerdighe.

46 Want so ghy lief hebt die u lief hebben / wat loon sult ghy hebben: doē de tollenarē oock niet het selfde?

47 Ende in dien ghy u broeder alleenlijck vriendelijck zijt / wat doet ghy sonderlincks? doen niet de Tollenaers oock soo?

48 So weest ghy dan volmaeckt / gelijck uwe Vader volmaeckt is / die in de Hemelen is.

43 Suda kamu mending-er katta: berkasseh akan amsaja-mu daan berbintsi akan satrumu.

44 Tetapi aku beritau-mu: berkasse akan satru-mu: berpileharakan siapa maki-mu: buat bakti akan siapa bintsimu, daan menjumba karna siapa bergaga daan berikut-mu.

45 Agar kamu menjadi anak bappamu jang berdudok kadalam sorga: karna dia menaiki mataharin'ja atas jang baik daan d'jahat, daan ber-ud'jan atas jang adil daan jang tiada adillan.

46 Karna d'jikkelou kamu berkasse akan siapa kassemu, upama appa beruleh-mu: bukan de buat-n'ja haranzada bagitu d'juga?

47 Makka d'jikkelu kamu berkasse akan sudara mu said'ja, appa buat mu jang jadi ber-guna? bukan haram zada buat bagitud'juga.

48 Iadila-mu pun sempurna, seperti bappa-mu jadi sempurna, jang berdudok ka dalam surgani.

Dat seste Capittel.

1 Hoe men Aelmossen doen sal, 5 ende bidden, 16 ende vasten, 25 ende zijn betrouwen alsoo op God setten, 33 dat gheen aertsche sorchvuldigheydt zijnen dienst en verhinderen.

1 SJet toe dat ghy uwe aelmoessen niet en doet voor de menschen / om van hen ghesien te worden: anders so en sult ghy geen loon hebben by uwen Vader / die in de Hemelen is.

Jang bagij ka-anam.

1 *Bagima kita beri sedekah, 5 daan memjomba, 16 daan berpoassa, 25 daan berpitsajakan Allah, 33 Makku tiada barang ing-atan de dun'ja jang terlarang akan fasurohn'ja.*

1 IIatla makka kamu tiada memmeri sedekah di hadappan manusea, agar dean'ja meliat mu: Makka tiada mu beruleh upama dari pada Bappa mu, jang berduduk ka dalam surga.

2 Daerom wanneer ghy aelmoesen doet / doet gheen trompet voor u blasen/ghelijck de geveynsoe doen in hare vergaderingen/ ende op de straten / om van de menschen ghe-eert te worden: voorwaer seggh̄e ick u / sy ontfanghen haren loon.

3 Maer als ghy aelmoesen doet/ so en laet u slincker handt niet weten wat u rechter hant doet.

4 Op dat u aelmoese verborghen sy: ende u Vader die't in't verborgen aensiet / sal't u in't openbaer vergelden.

5 Ende wanneer ghy biddet / soo weest niet ghelijck de ghevey̆nsden: want die begeeren in de vergaderinghen/ ende op de hoecken der straten te bidden/om van den menschen ghesien te worden: voorwaer seggh̄e ick u/sy ontfanghen haren loon.

6 Maer als ghy biddet / gaet in dijn sekreet-kamer/slupt u deure toe/ ende bidt uwen Vader die in't verborgen is/ ende u vader die't in't verborgen siet/ sal't u in't openbaer vergelden.

7 Ende als ghy biddet/ soo weest niet veel spreekende / ghelijck de Heydenen: want sy meenen door haer veel spreken verhoort te worden.

8 Wordet dan dese niet ghelijck: want uwen vader weet wat u van noode is/eer ghy hem bidt.

9 Soo sult ghy dan aldus bidden: Onse Vader / die daer sijt in de Hemelen: Dwen Name worde ghe-heylicht.

10 D

2 Karna itula tatkala angkou memmeri sedekah d'jang-an suruh bertiop nur firi, seperti urang berbistu dedalam kampong-ann'ja, daan di atas raja daan lirong, agar manusea beri hurmad akan dia: Aku beritaumu sesongo-songo, dean'ja ber-terima akan upaman'ja.

3 Tetapi tatkala angkou memmeri sedekah, d'jang-an tang-an-mu kiri beritau appa membuat tag-an-mu kanan.

4 Agari sedekah-mu menjadi berga-ip: daan Bappa-mu jang menentang berga-ip membalas-mu hadap muka.

5 Makka tatkala angkou bersumba, d'jang-an jadi mu seperti jang berbistu: karna dia hendak menjumba kapada kampong-an-n'ja, daan di ud'jong raja, agar de liatn'ja manusea: aku beri tau mu sesongo-songo, dean'ja berterima akan upaman'ja.

6 Tetapi tatkala angkou memjumba, masokla kadalā bilé mu, katup akan pintu, makka ber-somba akan bappa-mu jang mendudok berga-ip: makka Bappa-mu jang meliat berga-ip, membalas mu adapmuka.

7 Daan tella angkou memjumba, d'jang-an-mu berkatta ban'ja seperti jang kaffiri: sebab dia berfikir makka jadi ding-er karna amat katan'ja.

8 D'jang-an mu jadi seperti jang ini: Karna Bappa mu tahu appa jadi-mu berguna, sedang bulom angkou bersumba akan dia.

9 Makka adala kamu menjumba demikien: Bappa kita, jang berdudok kadalam surga: bermumin menjadi akan namma-mu.

10 Rad-

10 V rijcke toecome / uwen wille gheschiede op der aerden ghelijck in den Hemel.

11 Onse dagelijcks broodt geeft ons huyden.

12 Ende vergeeft ons onse schulden / ghelijck wy onse schuldenaren vergheven.

13 Ende leyt ons niet in versoeckinge/maer verlost ons van den boosen / want uwe is dat rijcke/ ende de macht / ende de heerlijckheydt in der eeuwicheydt/Amen.

14 Want indien ghy de menschen hare misdaedt vergheeft / soo sal u oock uwe Hemelsche Vader vergheven.

15 Maer indien ghy de menschen hare misdaedt niet en vergeeft/ so sal oock uwe Hemelsche Vader uwe misdaden niet vergheven.

16 Ende als ghy vast / weest niet droevich-siende/ gelijc de geveynsde/ want sy verstellen haer aenghesichten / om dat sy den menschen souden schijnen te vasten. Voorwaer segghe ick u/sy ontfanghen haren loon.

17 Maer als ghy vastet/ so salft u hooft/ende wascht u aensicht.

18 Op dat ghy den menschen niet schijnt te vasten / maer uwen Vader die in't verborghen is : ende u vader die in 't verborghen siet / sal t u in 't openbaer vergelden.

19 Vergadert u geen schatten op der aerden / daer noch motte noch de roest niet en schendet / ende daer de dieven door graven ende steelen.

10 Radjat-mu mendatang kahendak-mu menjadi di atas bumi seperti di dalam surga.

11 Berila kita makannanku sedekala hari.

12 Makka ber-ampunla doosa kita, seperti kita ber-ampun akan siapa ber-sala kapada kita.

13 D'jang-an hentar kita kapada fetana seitan, tetapi muhoonla kita dari pada iblis : karna m uampun'ja hokkuman,daan kauwassahan,daan berbassaran sampey kakakal, Amin.

14 Karna d'jikkelou angkou mengampunkan manusea salan'ja. Makka demikien de ampunkan bappa-mu surgani akan angkou.

15 Tetapi d'jikkelou angkou ti ada ber-ampun-kan manusea salan'ja,makka bappamu surgani tiada pun ber-ampun akan sala-mu d'juga.

16 Makka tella angkou ber-puassa, d'jang-an jadi muka mu bertsinta, seperti jang d'jumawa karna dean'ja berbalik mukan'ja, agar jadi rupan'ja berpuassa kapada fikir manusea, aku beritaumu sesongo-songo dean'ja berterima upaman-'ja.

17 Tetapi tarkala angkou berpuassa, bermin'jami kapala-mu, daan bassu akan muka-mu.

18 Agar akan manusea tiada rupa-mu ber-puassa, tetapi akan Bappamu jang dudok berga-ip:makka Bappa-mu jang meliat berga-ip, adala membalas-mu hadap muka.

19 D'jãg-an kamu berkampung akan arta-bindara-didun'ja jang de ber-binassakan gigas daan karattan, daan kamana di galin'ja daã mantsiuri-kã urãg.

20 Maer vergadert uwe ſchatten inden Hemel/daer noch de motten de roeſt niet en ſchendet/ende daer de dieven niet door en graven noch ſteelen.

21 Want waer uwe ſchat is/daer ſal oock u herte zijn.

22 De keerſe des lichaems is de ooge: indien dan u ooge eenvoudigh is/ſoo ſal gheheel u lichaem luchtich weſen.

23 Maer indien u ooghe boos is/ſoo ſal gheheel u lichaem duyſter weſen. Indien dan het licht dat in u is/duyſterheyt is/hoe groot ſal dan de duyſternuſſe ſelve zijn?

24 Niemant can twee Heeren dienen: want of hy ſal den eenen haten/ende den anderen lief hebben: of hy ſal den eenen aenhanghen/ende den anderen verachten: Ghy cont niet Gode dienen ende den rijckdom.

25 Hierom ſegge ick u/ſorght niet voor uwe leven/wat ghy eten ende drincken ſult/noch voor uwe lichaem/waer mede ghy u cleeden ſult: is niet het leven meer dan de ſpyſe/ende het lichaem meer dan de cleedinghe?

26 Aenſiet de vogelen des Hemels/want ſy zaeyen niet/noch maeyen niet/noch ſy vergaderen niet in de ſchuyren/ende uwe Hemelſche Vader voedtſe: en gaet ghy die niet veel te boven?

27 Wie iſſer doch van u/die ſorchvuldelijck denckende/ſoude doen een elle tot ſijn groote?

28 Ende wat zijt ghy ſorghvuldigh

20 Tetapi berkampung akan artabindara-mu de dalan ſurga, kama gigas atu karattan tiadan'ja berbinaſſa, daan kamana urang mantſiuri tiada mengali atu man-tfiuri.

21 Karna kamana tingal harta bindara mu de ſitu tingal hatimu d'juga.

22 Nang dian badan jadi jang matta: d'jikkelou mattamu jadi berbudi, makka jadi ber-trang ſegala badanmu.

23 Tetapi d'jikkelou matta mu jadi d'jahat, makka jadi ſegala badan-mu berglap. D'jikkelou pun trang jang ada de dalam mu, jadi kalam-glap, barappa baſſar jadi jang glap kendiri?

24 Tiada dapat faſurukan tuhan dua: karna atu dia ija berbintſi jang ſatu: daan berkaſſe akan jang lain: atu dia ber-lekat jang ſatu, daan ber-fetena jang lain: tiada angkou dapat faſuruhkan Allah daan jang kajahan.

25 Karna itula aku beritau mu: D'jang-an angkou kalu, karna hidupmu, daan appa makan daan minummu: atu karna badanmu, appa-mu berpakey, bukan jadi jang hidoppan lebé dari pada makannan, daan jang badan dari pada pakajen?

26 Liatla burong di-lang-it, karna dian'ja tiada me-muleh, daan iris padi, atu tiadan'ja berſimpan dalam gedung, makka Bappa mu ſurgani berpeara akan dia: bukan jadi-mu lebeh ban'ja dari pada ini?

27 Siapa kamu, dapat dang an kalu-i fikirmu, ber-iſi ſagaza akan pan'jangnja?

28 Appa kalu-i-mu karna pakajen?

Ayd-

digh vooz cleedinghe? Leert van de lelyen op den velden / hoe sy wassen: sy arbeyden niet / noch spinnen niet.

29 Nochtans segghe ick u / dat oock Salomon in al sijn eerlijckheyt / so niet becleet is geweest als een van dien.

30 Indien Godt het gras des veldts / dat heden is / ende morgen in den oven ghewozpen wozt / alsoo becleet / sal hy u niet veel meer doen / o ghy kleyn gheloovighe?

31 Daerom en zijt niet sozchvuldich / seggende: Wat sullen wy eten / of wat sullen wy drincken / of waer sullen wy van becleet zijn?

32 Want alle dese dinghen soecken de Heydenen / want uwen hemelschen Vader weet dat ghy alle dese dinghen van noode hebt.

33 Maer soeckt eerst het rijcke Godts / ende zijn ghere chtichepdt / ende alle dese dingen sullen u toeghewozpen wozden.

34 Daerom weest niet sozchvuldich vooz den morgen / want de morghen sal vooz het sijne sozghen / den dach heeft ghenoech aen zijn verdziet.

Ayd'jerla dari pada bong-a de padang, bagimana dian'ja tubuh: tiadan'ja bekard'ja, atu meng-anteh.

29 Tetapi aku beritau-mu, makka Suliman tiada jadi berpakey sakali kapada segala hurmatn'ja, seperti sawatu ini.

30 D'jikkelou Allah berpakey demikien jang romput de padang, jang bertumbu hari ini, daan esok menjadi buang dedalam dapuran, bukan de buatn'ja lebeh akan kamu, hey muda heakin?

31 Karna itula d'jang-an kamu kalu-i, daan meng-utsiap: appa kita memakan, atu appa kitta meminum, atu appa kita ija berpakey?

32 Sebab segala itu mentsiari jang kafiri, karna Bappa-mu sorgani tau makka kamu jadi segala ini akan berguna.

33 Tetapi tsiari bermula Radjat Allah, daan segala adillan-n'ja, makka segala jang ini ada jadi melun'tar kapada mu.

34 Karna itula d'jang-an-mu kalu-i sebab hari esok, karna hari esok berhentar kalui-dirin'ja, jang hari ini ada bersuda dang-an prihal-dirin'ja.

Dat sevende Capittel.

1 Men sal niet lichtveerdelijck oordeelen, 6 De Heylige dinghen salmen wijselijck bedienen, 7 Men sal bidden, soecken, cloppen, 15 ende uyt-tekenende de valsche Propheten, 21 beveelt hy de bedieninghe zijns Woorts.

1 OOzdeelt niet / op dat ghy niet ghevoozdeelt en wozdt.

Iang bagij ka-tud'ju.

1 *Tiadaku dapat berhokkum morah, 6 jang pakard'jaan ulkadus de fasuroh ku dang-an budiman, 7 kita berguna menjomba, mentsiari berpukol, 15 daan bertanda akan nabi sala, 21 Dia berpassan fasuroh namman'ja.*

1 D'lāg-an mu berhokkum, agar kamu tiada menjadi ber-hokkum d'juga.

2 Want met sulcken oordeel als ghy oordeelt / sult ghy gheoordeelt worden / ende met sulcken mate als ghy meet / sal u weder gemeten worden.

3 Ende waerom aensiet ghy den splinter in uws broeders ooghe / ende den balck in u ooghe en bemerckt ghy niet?

4 Ofte hoe seght ghy tot uwen broeder? laet my den splinter uyt uwen ooghe werpen: ende siet in u ooghe is een balck?

5 Ghy ghevepnsde / werpt eerst den balck uyt u ooghe: ende dan sult ghy sien om den splinter uyt uws broeders ooghe te werpen.

6 En geeft het heyligh den honden niet / noch en worpt oock uwe peerlen voor de swijnen niet / op dat sy de selfde met hare voeten niet en vertreden / ende henselven ommekeerende / u verscheuren.

7 Bidt / ende u sal ghegeven worden: soeckt / ende ghy sult vinden: klopt / ende u sal gheopent worden.

8 Want wie daer bidt / die ontfanght: ende wie daer soeckt / die vint: ende den ghenen die klopt / sal opghedaen worden.

9 Aller onder u een menschе / den welcken soo hem sijn sone bidt om broodt / sal hem eenen steen geven?

10 Ofte soo hy hem om visch bidt / sal hy hem eenen slanghe gheven?

11 Indien ghy dan die boos zijt / weet uwe kinderen goede gaven te ghe-

2 Karna seperti angkou berhokkum, makka dimikien menjadi-mu berhokkum d'juga: daan dang-an sukat bagimana angkou bersukat, menjadi mu bersukat pula.

3 Karna appa angkou menentang akan duri de matta sudara mu, makka jang tiang kaju de matta mu tiada-mu meliat?

4 Bagimana angkou meng-utsiap akan sudara mu: beerla aku buangkan duri dari matta mu: makka liatla sawatu tiangkaju de mattamu kendiri?

5 Hey d'jumawa, buang akan tiang kaju dari mattamu daulu: makka komedien liatla akan mem-buang duri dari matta sudara mu.

6 D'jang-an beri jang ulkadus akan and'jing, atu buang mutearamu de hadapan babi, agar dian'ja tiada irin'ja dang-an-kakin'ja, daan de balik dirin'ja mem-binassa akan diri kamu.

7 Minta, makka angkou adala beruleh: tsiarila, makka angkou berdapat: pukul, makka jadi mu berbuka.

8 Karna siapa minta, ijani berterima: daan siapa tsiari, ija, berdapat: Makka siapa berpukul, ija dia jadi terbuka.

9 Adala barang manusea de antara mu, siapa anaknja minta roti, de berin'ja sawatu battu akan dia?

10 Atu d'jikkelou dia mintan'ja ikan, ada la memmerin'ja sekor ular?

11 Sedang kamu siapa jadi nakal tau memmeri anugrahaja akã anakmu barappa

gheven: hoe veel te meer sal uwe vader die in de Hemelen is / goede gaven geven den gheenen diese van hem begeeren?

12 Hierom al wat ghy wilt dat u de menschen doen sullen / doet ghy hen dat oock: want dat is de Wet ende de Propheten.

13 Gaet in door de enghe poorte: want de poorte is wijdt / ende de wegh is breet / die tot der verderfenisse aflept / ende vele zijnder die door de selve in gaen.

14 Want de poorte is enghe / ende den wegh is smal / die tot den leven lept / ende luttel zijnder die hem vinden.

15 Wacht u voor de valsche propheten / die in schaepskleeren tot u komen / maer inwendich zijn't grypende wolven.

16 Aen hare vruchten sult ghyse kennen: can men wijndruyven van de doornen leesen / of vyghen van de distelen?

17 Also een yegelijck goedt boom draeght goede vruchten: en de verdorven boom draeght quade vruchten.

18 Eenen goeden boom en can gheen quade vruchten dragen: noch eenen verdorven boom goede vruchten.

19 Eenen yeghelijcken boom die gheen goede vruchten draeght / wort afghehouden / ende in 't vyer geworpen.

20 Daerom so sult ghyse aen hare vruchten kennen.

21 Niet

rappa lagi bappa-mu jang ber dudok kadalam surga, mem-meri anugrahaja aka siapa memintan'ja akan dia.

12 Karna inila segala jang de hendak mu manusea membuat akan angkou: buatla angkou akan dia d'juga: karna itula jadi jang agama daan Nabbini.

13 Masokla kapada pintu sumpit, karna pintu jadi luwas, daan d'jalan ija leber, jang ikut ka berbinassahan, makka ada pun ban'ja siapa memasok akan dia.

14 Karna pintu ija sumpit, daan d'jalan ija seni, jang ikut ka hiduppan, makka ada pun sedekit siapa berdapat kan dia.

15 Lalu-mu dari Nabbi-sala, siapa datang kapada mu dang-an pakajan domba, tetapi hatin'ja seperti harimau nakal.

16 Kamu berkanal dia karna pakard'jaan'ja: dapat beruleh bua angur dari puhoon duri, atu bua pisang dari batang bulo?

17 Dimikien segala puhoon baik, berhenter bua baik: daan jang puhoon binassa meng-henter bua d'jahat.

18 Sawatu puhoon baik tiada dapat berhenter bua d'jahat: atu puhoon binassa bua baik.

19 Segala puhoon jang tiada terhenter bua baik, jadi berpongal, daan berbuang de dalam api.

20 Karna itula angkou berkanal dean'ja akan buan'ja.

21 Bukan

21 Niet eenen yegelicken die tot mp sept: Heere/Heere/sal in het Coninckrijcke der Hemelen komen: maer die daer doet den wille mijns Vaders die in de Hemelen is.

22 Veele sullen ten dien daghe tot mp seggghen: Heere/Heere/en hebben wp niet door uwen name gepropheteert/ende door uwen naem Duyvelen uytghewonpen/ende door uwen naem veel crachten ghedaen?

23 Ende dan sal ick hen belijden: ick en hebbe u nopt gekent: wijcket van mp/ ghp die ongherechticheydt doet.

24 Daerom soo wie dese mijne woorden hoort/ende de selve doet/die sal ick eenen voorsichtich manne gelijcken/die zijn huys op een steenrotse ghetimmert heeft.

25 Ende daer is plas-regen ghevallen/ende daer zijn waterstroomen gecomen/ende de winden hebben gewaept/ende zijn tegen dat huys gevallen/eñ het is niet ghevallen/want het was op een steenrotze ghefondeert.

26 Ende so wie dese mpne woorden hoort/ende deselve niet en doet/die sal eenen dwasen manne geleken worden/die sijn huys op het zandt ghetimmert heeft.

27 Ende daer is plas-regen ghevallen/ende de water-stroomen zijn ghecomen/ende de winden hebben gewaept/ende tegen dat huys geslaghen/ende het is ghevallen/ende synen val is groot gheweest.

28 Ende het is geschiet/als Iesus

21 Bukan segala jang ber-katta kapada aku: Tuanku, Tuanku, memasok ka makuta surgani: tetapi segala jang ber-putus kahendak bappa-ku jang ber-duduk ka dalam surga.

22 Ban'ja ada meng-utsiap sedang hari itu: Tuan-ku, Tuan-ku, bukan kita ber-nabbihi karna namma mu, daan ber-buangkan seitan karna nammamu, daan pun mem-buat berbagi kauwassahan karna namma mu?

23 Tella itu aku meng-aku akan dia: aku tiada berkanalmu sakali: lalu dari aku, kamu jang tiada membuat adillan.

24 Karna itula siapa mendinger katta aku ini, daan ber-putus-kan dia, ijani de seperriku urang bid'jaksena, jang berbuat akan ruman'ja de atas sawatu batu karang.

25 Makka maha ud'jan mend'jatu daan ajer surung pun datang, daan ang-in ribottan ber-tiop, makka-n'ja mend'jatu de atas ruma itu: daan tiada n'ja menrubuh karna jadi buat deatas sawatu batu karang.

26 Makka siapa pon mending-er kattaku ini, daan tiada n'ja berputus dia. ijani de sepertiku urang gila, jang de ber-buatkan ruman'ja diatas pasir.

27 Makka maha ud'jan mend'jatu, daan jang surung ajer men-datang, daan jang ang-in pun ber-tiop, daan bergrakan ruma, makka ija mendjatu, daan d'jatun'ja menjadi bassar.

28 Makka menjadi pon, tat-kala Iesus

ſus deſe woorden gheeyndet hadde/ ſoo werden de ſcharen verſchrickt over zijn Leere.

29 Want hy leerdeſe als macht hebbende / ende niet als de Schrift-geleerden.

Dat achtſte Capittel.

2 Chriſtus na dat hy den melaetſchen ghereynicht hadde, 5 gheneeſt den knecht des hooftman over hondert, 14 de ſchoonmoeder Petri, 16 ende vele andere, 19 verworpende eenen Schriftgeleerden, 21 roept hy eenen anderen Diſcipel, 23 daerna in t ſchipken ontweckt zijnde, 26 gebiedt hy de Zee ende den wint, 28 eñ de Duyvelen uytdrijvende, veroorloft hen in de ſwijnē te varen.

1 DOe hy nu van den bergh afquam / volchden hem vele Scharen na.

2 Ende ſiet / daer quam een melaetſch (menſche) ende aenbadt hem/ ſegghende: Heere/ ſoo ghy wilt/ cont ghy my reynighen.

3 Ende Jeſus ſteeckende ſijn hant uyt/ taſten hem aen/ ende ſeyde: Ick wil/ woordt ghereynicht.

4 Ende Jeſus ſeyde tot hem: ſiet toe dat ghy dit niemandt en ſegget: maer gaet henen / eñ vertoont u den Prieſter / ende offert uwe gave die Mopſes gheboden heeft/ hen tot een ghetuyghenisſe.

5 Doe Jeſus te Capernaum in gegaen was/ trat tot hem een hooftman over hondert / hem biddende/

6 Ende ſegghende: Heere / mijn knecht leyt te huys gichtſieck / ende ſeer ghequelt.

ſus berputus katta ini, ſegala rajat pon terked'jut karna aid'jerran-n'ja.

29 Karna dia meng-aid'jer n'ja dang-an kauwaſſahan, daan bukan ſeperri jang Chali.

Iang bagij ka-dua lapa.

2 *Chriſtus komodien tella dia bertſiutſijang ſakittan kadel, 5 berſombo akan bamba panglima, 14 jang mintua Petri, 16 daan berbagi jang lain, 19 de tulakn'ja ſaourang Chali, 21 de pangiln'ja ſaourang murit lain, 23 komodien tella de bang-on n'ja kadalam kapal, 26 de faſurukan-ang-in, 28 Daan tella dia memboangkan ſeitan, de berm'ja maſok kadalam babi.*

1 TAtkala dia ber-turon dari bukit, meng-ikutn'ja rajat ante permana.

2 Liatla ſaurang panjakit kadel datang, daan menjomba akan dia, daan meng-utſiap: Tuanku, d'jikkelu mu hendak, dapat bertſiutſi hamba.

3 Makka Ieſus berbetul tangann'ja, daan bergrak dia, mengutſiap: aku hendak, jadi mu tſiutſi.

4 Makka Ieſus meng-utſiap akan dia: liatla d'jang-an angkou beritau itu akan urang: tetapi pigila, daan tond'jokmu akan Chali, daan perſomba anugrahajamu jang de paſan muſa, akan ſakſi dia n'ja.

5 Tatkala Ieſus memaſok ka Kapernaum, datang ſaurang pang-ratus akan dia, daan per ſumba-n'ja.

6 Makka meng-utſiap: Tuanku, hambaku tingal de ruma ſakit lumpo, daan amat miſkil.

7 Ende Jesus seyde tot hem: Ick sal comen ende hem ghesont maken.

8 Ende de hooftman antwoorde/ segghende: Heere/ ick ben niet weerdigh dat ghy in mijn huys comet/ maer seght alleenlijck het woordt/ ende mijn knecht sal ghesondt worden.

9 Want ick ben een mensche onder de Overheyt (gheset)/ ende hebbe onder my Krijghs knechten: ende ick segghe tot desen/ gaet henen/ ende hy gaet: ende tot den anderen komt/ ende hy komt: ende tot mynen dienst-knecht/ doet dat/ ende hy doet het.

10 Doe Jesus dit hoorde/ was hy verwondert/ ende sprack tot de ghene die hem navolchden: voorwaer ick segghe u: ick en hebbe soo groot gheen gheloove in Israel ghevonden.

11 Ende ick segghe u/ datter vele sullen van oosten ende westen komen/ ende met Abraham/ Isaac/ ende Jacob/ in het Coninckrijcke der Hemelen aensitten.

12 Ende de kinderen des Coninckrijcx sullen uytgeworpen worden/ in de uyterste duysternisse/ daer weeninghe wesen sal/ ende knersinghe der tanden.

13 Ende Jesus seyde tot den Hooftman: gaet henen/ ende ghelijck ghy ghelooft hebt/ also gheschiede u/ ende zijn knecht is ghesont gheworden te dier selver uyren.

14 Ende Jesus ghekomen zijnde in 't huys Petri/ sach zijns wijfs moe-

7 Makka Iesus meng-ud'jer n'ja, aku datang ber-sumbu kan dia.

8 Makka jang pang-ratus meng-utsiap, daan ud'jer: Tuanku, tiada hamba jadi mengharga sebab mu me-masok de ruma-ku, terapi kattala sapata said'ja, makka hambaku menjadi bersumbu.

9 Karna aku jadi manusea de antara mantri, jang de pegang tang-anku pongawa: makka adu berkatta kapada jang ini: pergila, makka dia pergi: daan kapada jang lain mare, makka dia datang: daan kapada hambaku, buat itu, makka dia membuatn'ja.

10 Tella Iesus mending-er itu, jadi dia heirani, daan berkatta kapada segala jang de ikut dia: sungo aku beritaumu: tiadaku berdapat heakiman bagien bassar de dalam Israil.

11 Makka aku katta mu, ban'ja datang dari timor daan barat, men-duduk dangan Ibrahim, Isaak, daan Iakub kadalam Radjat surgani.

12 Daan jang anak Radjat jadi tertulak de dalam maha kalam Narka, kamana ada ija nang-issan, daan amate gigit.

13 Makka Iesus meng-utsiap kapada pang-ratus pigila, daan seperti angkou, pertsiaja, makka dimikien jadi mu, makka hamban'ja jadi bersumbu dari waktu itu.

14 Tella Iesus me-masok kadalam ruma Petri, makka de liatn'ja ibu binin'ja

moeder liggen met de coortse.

15 Ende hy roerde haer handt aen/ende de coortse verlietse: ende sy stont op ende diende hem.

16 Ende alst nu laet ghewoorden was/ brachten sy hem vele besetenen toe: ende hy dreef de (onrepne) geesten upt met den woorde/ ende alle de crancken maeckte hy ghesont.

17 Op dat verbuldt soude werden/ dat ghesept is door den Prophect Esaiam/ segghende: hy heeft onse swackheden ghenomen / ende onse sieckten ghedraghen.

18 Ende Jesus siende veel Scharen omme hem/ beval op d'ander zyde te varen.

19 Ende daer quam een schriftgheleerde tot hem/ende seyde: Meester / ick sal u volghen waer ghy henen gaet.

20 Ende Jesus seyde tot hem: de Vosschen hebben hoolen / ende de voghelen des Luchts nesten: maer de sone des menschen en heeft niet waer hy het hooft neder legghe.

21 Ende een ander upt sijne Discipulen seyde tot hem: Heere/ laet my eerst toe dat ick gae ende mynen Vader begrave.

22 Ende Jesus seyde tot hem: Volcht my na / ende laet de dooden hare dooden begraven.

23 Ende als hy in't Schipken getreden was / zijn hem sijne discipulen na ghevolcht.

24 Ende

nin'ja bersakit demam.

15 Makka dia ber-gra tang-ann'ja, daan jang demam tingal-n'ja makka pon bangkit, daan ber-sewita akan dia.

16 Settela suda petang, makka de henter-n'ja berbagi ber-usse seitani: makka dia buang-kan ruah (nad'ijs) dang-an kattan'ja, daan segala sakittan de sumbun'ja.

17 Agar jadi putus, jang de kattakan Nabbi Esaiam, siapa meng-utsiap: dia meng-ambil sumbottan ku, daan ber-ang kat sakittan kita.

18 Tella Iesus me-liat rajat banja ber-kuliling dia, men-juroh men-jabrang ka sablas sana.

19 Makka datang saurang Chali kapada dia, daan meng-utsiap: Pongurou, aku meng-ikot mu kamana mu pigi.

20 Makka Iesus beri-tau akan dia: jang plando pun'ja gua daan jang burong de lang-it sarang: tetapi jang anak manusea tiada kamana berbaring kapalan'ja.

21 Makka sa-urang lain mu'rit-n'ja berkatta kapada dia: Tuanku, beerla aku pigi bertanam Bappaku dahulu.

22 Makka meng-utsiap Iesus: ikut kan de aku, daan beerla jang mati bertanam kan matinja.

23 Makka tatkala dia memasok ka kapal makka muritn'ja meng-ikot dia.

24 Liatla,

24 Ende siet/daer wert een groote beroerte inde Zee/so dat het schipken van de baren bedeckt wert/ende hy sliep.

25 Ende syne Discipulen gingen tot hem/ende weckten hem op/seggende: Heere/behoedt ons/wy vergaen.

26 Ende hy seyde tot hen: Wat zijt ghy bevreest ghy kleyn gheloovighe? Doen stondt hy op/ende bestrafte de winden/ende de Zee/ende daer wert groote stilte.

27 Ende de menschen verwonderden hen/seggende: Welcken is dese/dat hem ock de winden eñ de Zee ghehoorsaem zijn?

28 Ende als hy was ghecomen aen d'ander zyde/in der Gargesenen Landt/soo ontmoeteden hem twee besetenen/comende uyt de graven/ende waren seer wreedt/soo dat niemant door dien selven wegh en conde gaen.

29 Ende siet/sy riepen/seggende: Jesus/ghy Sone Gods/wat hebt ghy met ons te doen? zydy hier ghecomen om ons te quellen/eer het tijdt is?

30 Ende verre van daer was een kudde veler swynen weydende.

31 Ende de Duyvels baden hem/seggende: indien ghy ons uytworpt/so laet ons in de kudde der swynen.

32 Ende hy seyde: gaet henen/ende uytvarende/gingen sy henen in de kudde der swynen: ende siet de gantsche kudde der swynen stortede met tenen storm van boven af in de Zee/ende

24 Liatla, tufaan ribut bassar datang kalaut, makka jang kapal jadi bertutup dang-an umbak, makka dia tidor.

25 Makka muritn'ja datang kapada dia, mem-bang-on-n'ja, daan meng-utsiap: tuanku, tulong kita: kami rusa.

26 Makka dia beritau akan dian'ja, appa takut kamu hey heakiman muda? daan dia pun ber-bangkit, de fasuroh-kan ang-in, daan laut, makka jadi maha tudoh.

27 Makka jang manusea jadi heirani, daan meng-utsiap: siapa ija ini, jang de ding-er pon ang-in daan laut?

28 Makka tatkala dia datang ka tepi sabrang, de dalam nagri Gergeseno, makka bertumun'ja dua urang ber-antu seitani, jang datang dari dZerat, daan dean'ja jadi amat gaga, demiki-en makka tiada barang siapa dapat meng-ikot d'jalan itu.

29 Makka liat, dian'ja betria, daan meng-utsiap: Iesus Anak Allah, appa saduli mu akan kita? datang angkou kasini akan ber-gaga-ikita, sedang bulom jadi Waktu?

30 Makka d'jau dari sana ada sakampong-an Babi ber-peara.

31 Makka seitan persumba-n'ja, daan meng-utsiap: d'jikkelou mu mem-buang-kan kami, beerla kami masok kampong-an babi itu.

32 Makka dia meng-utsiap: pigila, settela dean'ja meng-aluar makka dian'ja me-masok ka kampong-an babi: liatla makka segala kampong-an babi men-

ende stozven in 't water.

33 Ende de Herders vloden: ende doe sy in de stadt ghekomen waren/ bootschapten sy alle dese dingen/ ende het gene dat den beseetenen gheschiet was.

34 Ende siet / de gantsche stadt ginck upt / Jesum te ghemoet: ende als sy hem ghesien hadden / baden sy hem/dat hy wech ginge upt hare palen.

Dat negende Capittel.

1 Iesus den gichtighen gheneesen, 9 ende Mattheum gheroepen hebbende, 10 gaet met hem te gast, 11 waer van de Phariseen murmureren, 14 ende na dat hy den discipulen Ioannes, genoech ghedaen heeft, aengaende het vasten, 20 gheneest hy een vrouwe van den bloetganck, 23 verweckt een dochter, 27 maeckt twee blinde siende, 32 verlost den stommen besetenen, 36 ende beveelt te bidden voor de bevorderinghe des Euangeliums.

1 ENde in 't schipken ghetreden zijnde/voer hy over ende quam in sijn stadt/ ende siet/sy brachten tot hem eenen gichtighen (mensche) op een bedde liggende.

2 Ende Jesus haer geloove siende/sepde tot den gichtigen: sone hebt goeden moedt uwe sondē zijn u vergheven.

3 Ende siet sommighe upt de Schriftgeleerden sepden in haer selven: dese lastert.

4 Jesus kennende haer ghedachten/sepde: waerom denckt ghy quaet in uwe herten?

menjatu dang-an sawatu tufaan dari atas kadalam lahut, daan me-mati de dalam ajer.

33 Makka kumbala-n'ja lari: daan settela dea-n'ja masok kadalam kuta, de telili-n'ja segala ini, daan appa menjadi akan ber-antu seitani itu.

34 Makka liatla, segala urang kuta kaluar, akan bertumu Iesus: makka settela dean'ja me-liat dia, de persumban'ja, agar dia pulang dari ampir situ.

Iang bagij ka-dua lapa.

1 *Tatkala Jesus bersombo jang sakitbenka, 9 daan berpangil Mattheum,* 10 *de pigin'ja berd'jamakan dia samma, makka Pharizey urubara sebab itu,* 14 *makka settela dia berdicem akan jang murit Johannes, sebab poassaban,* 20 *makka de sombon'ja saourang parampuan sakit tjerit,* 23 *berbangkit sanak parampuan* 27 *memeri liat ourang buta dua,* 32 *melapas saourang seitan i-bisu,* 36 *daan dia menjurob somba karna bangkittan Euangelium.*

1 SEttela dia masok ka-kapal, menjabrang daan datang ka koton'ja. Makka liatla de hentern'ja (saurang) sakit lumpu berbaring de atas sawatu kassor.

2 Settela Iesus meliat heakinn'ja, makka kattan'ja kapada jang sakit-lumpu: kanak-kanak bersukala karna angku ber-uleh maaf doosa mu.

3 Makka liatla berbagi Chali meng-utsiap dirin'ja, jang ini berhudjat.

4 Settela Iesus berkanalkan fikirn'ja, mengutsiap: karna appa kamu fikir d'jahat dalan hatimu?

5 Want welck is lichter te seghen: Uwe sonden zijn u vergheven: ofte te seggijen: staet op / ende wandelt.

6 Ende op dat ghy wetet / dat de Sone des menschen macht heeft op der aerden / de sonden te vergheven / (doe seyde hy tot den gichtige:) staet op / neemt u bedde op / ende gaet henen in u huys.

7 Ende hy stondt op ende ginck na zijn huys.

8 De Schare dat siende / verwonderden hen ende loofden Godt / die sulcke macht den menschen gheghéven hadde.

9 Ende Jesus van daer voorby gaende / sach eenen menschen in het Tolhuys sitten / ghenaemt Matthéus: ende Jesus seyde tot hem: volcht my na / ende hy stont op / ende volchde hem na.

10 Ende het gheschiede / doe Jesus in 't huys (Matthei) ter tafel sat / siet / veel Tollenaers ende sondaers die daer quamen / saten mede aen met Jesu ende syne Discipulen.

11 Ende de Phariseen dat siende / seyden tot sijne Discipulen: waerom eet uwe Meester met de Tollenaers ende sondaren?

12 Maer doen Jesus dat hoorde / seyde hy: Die ghesont zijn behoeven gheenen medecijnmeester / maer die kranck zijn.

13 Gaet dan henen ende leert wat dat is / ick wil barmhertichevdt / ende niet offerhande: want ick ben niet ghecomen om te roepen de recht-

5 Karna appa jadi morah akan meng-utsiap: angkou ber-uleh maaf doosa mu: atu meng-utsiap: bang-unla, daan berdjalan.

6 Tetapi agar kamu tahu makka anak manusea pun'ja kawassahan ka-atas bumi, akan maaf doosa, (makka dia meng-utsiap akan sa kittan lumpu:) bangunla, angkat kasur-mu, daan pulang ka ruma mu.

7 Makka dia bangkit daan pulang pon ka ruma-n'ja.

8 Settela rajat meliat itu, makka heirani dia daan berpud'ji akan Allah, jang de beri kawassa-han dimikien akan manusea.

9 Tella Iesus melalu dari sana, meliat-n'ja saurang men-dudok dalam tumpat tsiukey, jang ber-namma (Matheus:) makka Iesus berkatta-kan dia: ikut-la beita, makka dia bangkit, daan men-ikut dia.

10 Makka jadi-n'ja, tatkala Iesus men-duduk kadulang-sentap dedalam ruma (Mathei) liat-la bain'ja kafir daan haram-zada jang datang de situ, men-duduk kaserta Iesus daan muritn'ja.

11 Settela urang Pharizei meliat itu, ber-katta-n'ja kapada, muritn'ja: karna appa pungurumu me-makan dang-an kafir daan haramzada?

12 Tetapi tatkala Jesus mending-er itu, makka dia meng-utsiap, siapa sumbu-badan tiada ber-guna tabib, tetapi siapa sakit.

13 Pergila pun meng-aid'jer appa arti itu, aku hendak rahmad, daan bukan persombahan, karna tiadaku datang akan berpangil siapa jadi adil, tetapi

rechtvaerdighe/maer de sondaers tot bekeeringhe.

14 Doe quamen de Discipulen Joannes tot hem/seggende: waerom vasten wy / ende de Phariseen dickmael / ende uwe Discipulen vasten niet?

15 Jesus sepde hen: Konnen oock de Bruylofts-kinderen treurich zijn/ soo langhe de Bruydegom by hen is? maer de daghen sullen comen/dat de Bruydegom van hen sal gheweert worden / ende dan sullen sy vasten.

16 Oock niemandt set een lap rouw onghevolt lakens op een oudt kleedt / want den lap scheurt van den kleede ende de scheure wert ergher.

17 Men doet oock den nieuwen wijn in gheen oude ledersacken / anders soo bersten de ledersacken / ende de Wijn wordt uptghestort / ende de ledersacken verderven: maer men doet den nieuwen Wijn in nieuwe ledersacken/ende sy te samen worden behouden.

18 Ende doe hy dese dinghen met hen sprack/siet een Overste quam ende biet voor hem neder / seggende: Mijn dochter is nu gestorven / maer comt ende leght uwe handt op haer/ ende sy sal leven.

19 Ende Jesus opstaende/ volghde hem na / ende sijne Discipulen.

20 Ende

tapi jang haramzada akan balik badan-n'ja.

14 Makka murit Juhannis datang kapada dia, makku d'jern'ja : karna appa kita daan Pharizei berpuassa sebagibagi, makka murit mu tiada berpuassa?

15 Makka Iesus meng-utsiap: dapat pun urang berd'jamu-kawin jadi tsinta, sedang mampeley lagi berduduk sertan'ja? tetapi hari pun ampir, tella detahann'ja mampeley dari hadapann'ja, makka sedang itu dean'ja berpuassa.

16 Tiada pun barang siapa membubu satampal kain menta deatas bad'ju tua, karna jang tampalkain t'jarik dari bad'ju, makka jang t'jarik jadi bassar dari daulu.

17 Bukan de bubunja angur baru, de dalam sarang-kulit tua, makka pun jang sarangkulit sega, daan jang angur ija bertumpa, daan jang sarang kulit ija berbinassa: tetapi pun de bobokan jang angur baru dalam sarang-kulit baru, makka jang kadua tiada tersajang.

28 Settela dia berkatta segala ini dang-an dead'ja: liatla saurang pang-lima datang bersed'jut hadapann'ja, daan mengutsiap: anakku parampuan memati baru ini, tetapi marela bobotang-an mu atas dia, makka dia jia lasu hidup.

19 Makka Iesus bangkit, daan meng-ikut dia, dang-an muritn'-ja.

20 Makka

20 Ende siet een vrouwe die twaelf jaren den bloetganck gehadt hadde / tradt van achteren tot hem / ende roerde den Zoom zijns kleets aen.

21 Want sy sepde in haer selven: indien ick alleen zijn kleet aen roere / ick sal gesondt worden.

22 Ende Jesus hem ommekeerende / ende haer aensiende / sepde: dochter / hebt goeden moedt / u geloove heeft u behouden / ende de vrouwe wert ghesont te dier selver ure.

23 Ende als Jesus in des Oversten huys gecomen was / ende de pijpers / ende woelende schare ghesien hadde / sepde hy tot hen:

24 Wijckt van hier / want dat dochterken en is niet doot / maer het slaept / ende sy belachten hem.

25 Als nu het volck uptgedreven was / ginck hy in ende greep haer handt / ende het dochterken stondt op.

26 Ende dit geruchte ginck in dat geheele Landt.

27 Ende doe Jesus van daer voorby ginck / volchden hem twee blinden / roepende ende seggende: O ghy Sone Davids / ontfermt u onser.

28 Ende doe hy in het huys ghekomen was / ginghen de blinden tot hem: ende Jesus sepde hen: gelooft ghy dat ick machtich ben dat te doene? Sy sepde tot hem: Ja Heere.

29 Doe raeckte hy haer oogen / seggende: U geschiede na uwen gheloove.

30 Ende

20 Makka liatla, saurang parampuan jang sakit tsjerit duablas taun, mengampir dia dari balakan, daan bergrakan tepi bad'jun'ja.

21 Karna dia ija meng-utsiap dirin'ja: d'jikkelu hamba bergrak baid'jun'ja said'ja, hamba jadi bersumbu.

22 Tella Iesus balik dia, daan berpandangn'ja, meng-utsiap, kanak, bersukala, karna heakimanmu, bertulong diri. Makka parampuan jadi bersumbu dari Waktu itu.

23 Settela Iesus masok kadalam ruma panglima, daan meliat akan urang bangsi daan rajat uruhara, meng-utsiap akan dia.

24 Lalu dari sini, karna kanak itu tiada mati, tetapi dia pun bradu. Makka dean'ja tertawakan dia.

25 Tatkala segala urang pun kaluar, makka dia masok daan pegang tangann'ja, makka kanak itu pon bangun.

26 Makka Chaber ini sampei segala nagri.

27 Settela Iesus lalu dari sana, de ikotn'ja dua urang buta, jang betrea daan meng-utsiap: hey anak Davud, tund'jokla rahmad-mu akan kita.

28 Makka tella dia masok karuma, datang urang buta menghadap dia: makka Iesus berkattakan dian'ja: heakinla kamu makka aku pun'ja kawassahan akan membuat itu? makka dian'ja meng-utsiap: ija tuanku:

29 Makka dia bergrakan mattan'ja, daan meng-utsiap: kamu jadi seperti heakin-mu.

30 Makka

30 Ende hare ooghen zijn gheopent: ende Jesus verboot hen/ seghende: siet toe dat het niemandt en wete.

31 Maer sy uytghegaen zijnde maeckten hem luytbaer in dat gheheele Landt.

32 Ende doe sy wech ginghen/ siet soo brachtmen tot hem eenen menschе die stom ende beseten was.

33 Ende doe de Duyvel uytghedreven was/ sprack de stomme: ende de schare verwonderden hen / seghende: nopt en is sulcx ghesien in Israel.

34 Maer de Phariseen seyden: hy hy drijft de duyvelen uyt / door den Oversten der Duyvelen.

35 Ende Jesus ginck om in alle steden ende blecken / leerende in hare vergaderinghen/ ende predicken het Euangelium des Conincrijcks/ ende ghenesende alle sieckten ende qualen onder den volcke.

36 Ende siende de scharen / wert hy met barmhertichеydt beroert over hen / om dat sy vermoeyt ende verstroyt waren / ghelijck Schapen die geenen Herder en hebben.

37 Doe seyde hy tot zijne Discipulen: den oogst is groot/ maer de arbeyders zijn weynich.

38 Daerom bidt den Heere des oogsts / dat hy arbeyders in synen oogst uytsende.

30 Makka mattan'ja jadi terbuka: makka Iesus passann'ja, daan meng-utsiap: liatla agar tiada barang siapa tahu itu.

31 Settela dian'ja pun kaluar dichabarn'ja kadalam segala nagri ampir situ.

32 Tatkala dean'ja pulang, liatla makka di hentern'ja saurang manusea bisu daan ber-usé seitaan.

33 Makka tatkala seitan melapas dia, jang bisu ija pon ber-katta daan jang rajat ija heiranin'ja, daan meng-utsiap: tiada pun bagien meliat dalam Israil.

34 Tetapi jang Pharizey meng-utsiap: dia buangkan seitan, dang-an kawassahan pungulu seitan.

35 Makka Iesus kerkuliling segala kuta daan tanaman, meng-aid'jerkan de dalam kampungann'ja daan berrawajat jang Euangelium sultani, daan pun bersumbu segala sakit sakittan manusea.

36 Tella dia meliat jang rajat, jadi hatin'ja berrahmad atas dean'ja, sebab dian'ja jadi lella daan bagien hilang, seperti dumba jang tiada ampun'ja kumbala.

37 Makka dia meng-utsiap kapada muritn'ja: waktu musim pun bassar, tetapi urang upahan pun kurang.

38 Karna itula menjumbakan tuan-musim itu, agar dia menjuroh upahan akan kard'ja musim.

Dat thiende Capittel.

1 De twaelf Apostelen worden gheſonden

Jang bagij sapulu.

1 *Jang murit duablas ourang de surohn'ja ka se-*

over het Iootſche Lant, 16 den welcken Ieſus vele verdruckinghen voorſeyt, om het Euangeliums wille, 28 hem niet te min goeden moet gevende, om in de bekende waerheyt te volherden.

1 ENde ſyne twaelf diſcipulen tot hem gheroepen hebbende / gaf hen macht over de onreyne geeſten / dat ſy die uytdryven ſouden / ende allerley quale gheneſen.

2 Ende de namen der twaelf Apoſtelen zijn deſe: de eerſte is Symon / ghenaemt Petrus / ende Andreas ſijn broeder / Jacobus Zebedei (ſoon) ende Joannes zijn broeder.

3 Philippus ende Bartholomeus: Thomas ende Matthеus / die (geweeſt hadde) een Tollenaer: Jacobus Alphei (zoon) ende Lebbeus / toeghenaemt Thadeus.

4 Symon de Cananijter / ende Judas Iſcarioth / die hem verriet.

5 Deſe twaelve ſandt Jeſus uyt / ende ghebood hen ſeggh'ende: en gaet niet na de Heydenen / noch en gaet niet in de ſteden der Samaritanen.

6 Maer gaet lieber tot de verloren ſchapen des huys Iſraels.

7 Ende gaende predickt / ſeggende: Het Coninckrijck der Hemelen is nabij ghecomen.

8 Gheneeſt de krancken / reynicht de melaetſche / verweckt de doode / dryft de duyvelen uyt: ghy hebbet voor niet ontfanghen / ghevet ock voor niet.

9 En beſit noch gout / noch ſilver / noch metael in uwe buydel.

10 Noch

gala nagri Iahudi, 16 jang de berin'ja, tau donlo bergagi prihal, karna jang Euangelium, 28 tetapi pon de berin'ja akal budi, akan bertogowi hatin'ja dalam jang adillan katahuwi.

1 SEttela de pangil muritn'ja ampir dia, makka de berin'ja kauwaſſahan atas ſegala roah nad'jis agar de buangkann'ja, daan pun berſumbu berbagi ſakittan.

2 Makka jang namma murit duablas itu ija ini: jang mula Symonſi apa bernamma Petrus, daan Andreas ſudaran'ja Iakobus (anak) Zebedei, daan Iuannes ſudaran'ja.

3 Philippus daan Bettholomeus: Thomas daan Matheus, ſiapa jadi kafir dahulo: Iakubus (Anak) Alphei, daan Lebbeus, ſiapa pun'ja namman'ja Thadeus.

4 Symon Kananeo, daan Iudas Jſcarioth, ſiapa durahka akan dia d'juga.

5 Iang Duablas ini de menjuroh Ieſus, daan beri ſabda akan dean'ja, daan meng-utſiap: d'jang-an pergi mu kapada jang kafir, atu d'jang-an pergi kadalam kuta Samaritano.

6 Tetapi pergi dulu kapada dumba terhilang dari ruma Iſrail.

7 Settela kamu pergi rawajat, meng-utſiapla: jang Radjat ſurga ija ampir datang.

8 Berſumbukan ſakit, bertſiutſi jang ſakit kadel, bangkit akan bankei, buang akan ſeitan: kamu berteriman'ja karna kaſſe, berila karna kaſſe pula.

9 D'jang-an hentar, amas, atu perak, atu tambaga dalam pundi-mu.

10 Atu

10 Noch oock geen male tot den wegh/noch twee rocken/ noch schoenen / noch stock : want den arbeyder is zijn voedtsel waerdich.

11 Ende tot wat stadt ofte vlecke dat ghy in gaet/onderzoeckt wie daer in weerdich is : ende blijft daer tot dat ghy van daer gaet.

12 Ende als ghy in eenich huys gaet/so groet dat selve.

13 Ende indien dat huys weerdigh is/ soo come uwen vrede daer over : maer indien het niet weerdigh en is/so keere uwe vrede weder tot u.

14 Ende so wie u niet ontfangen en sal / noch uwe woorden niet hooren en sal : uytgaende uyt dien huyse ofte stadt / schuddet het stof van uwe voeten.

15 Voorwaer segghe ick u : het sal den Lande van Sodoma ende Gomorra verdraghelijcker wesen in den dach des oordeels / dan dier stadt.

16 Siet / ick sende u als schapen midden onder de Wolven : Daerom weest voorsichtich ghelijck de slanghen / ende onnoosel als de Duyven.

17 Ende wacht u voor de menschen : want sy sullen u overleveren in de Raetshuysen / ende in hare vergaderinghe sullen sy u geesselen.

18 Ende ghy sult oock voor Vorsten ende Coninghen gheleyt worden om mynent wille / hen ende den Heydenen tot een ghetuyghenisse.

10 Atu pun karung de d'jalan, atu pun baid'ju dualey, atu kaus, atu batãg-kaju: karna jang upahan benar gunan'ja bakal.

11 Makka kakuta atu tanaman kamana kamu memasok, tsiarila siapa jadi de dalam n'ja berguna : makka tingalla kasana sampey kamu pulang.

12 Makka tella kamu massok ka barang ruma, beri salam akan itu.

13 Makka d'jikkelu ruma itu jadi berguna, makka salammu tingal atas dia : tetapi d'jikkelu tiada berguna, makka salammu kumbali kapada mu.

14 Makka siapa tiada berterima mu atu mending-er kattamu: settela kamu kaluar dari ruma atu kuta itu, sapula jang abu dari kaki mu.

15 Makka aku beritaumu sungusungu : jang nagri Sodoma daan Gomorra beruleh rahat lebeh ka waktu hari kiamad, dari pada kuta itu.

16 Liatla aku menjuruhmu seperti dumba de antara harimau : karna itula kamu menjadi bid'jaksena seperti ular, daan d'jina seperti marpati.

17 Lalu dirimu dari pada manusea: karna dean'ja ada meng-henter mu ka hokkumann'ja, daan pun kapada kanpung-ann'ja adala dia mengitik kamu.

18 Makka kamu jadi henter de hadap raid'ja daan sultaan karna sebab aku, deann'ja daan segala kaffir akan sawatu saksi.

19 Maer als sy u overleveren sullen/en sorcht dan niet / hoe / ofte wat ghy spreecken sult: want het sal u in die ure ghegheven worden/ wat ghy spreecken sult.

20 Want ghy en zijt niet die daer spreeckt/ maer de Geest uws baders die door u spreeckt.

21 D'Een broeder sal den anderen overleveren totter doot / ende de bader het kint: ende de kinderen sullen opstaen teghen de ouders / ende sullense dooden.

22 Ende ghy sult ghehaet worden van alle menschen / om mynen name: maer die volstandich sal blyven tot ten eynde / die sal salich worden.

23 Als sy u in een stadt vervolghen / soo vliet in een ander: want voorwaer seggh̄e ick u / ghy en sult de steden Israels niet doorghegaen hebben / of de sone des menschen sal ghecomen zijn.

24 De discipel en is boven den meester niet / noch den Dienaer boven synen Heere.

25 Het is den Discipel ghenoech/ dat hy is ghelijck zijn meester: ende den dienstknecht dat hy is ghelijck zijn Heere / hebben sy den huysheere Belzebub geheeten / hoe veel te meer sijne huysghenoten?

26 Hierom soo vreest hen niet: want daer en is niet soo bedeckt / dat niet eenmael en sal ontdeckt worden: noch daer en is niet soo verborghen/dat niet eenmael en sal gheweten worden.

27 Wat

19 Pun tatkala dean'ja, meng-henter-mu, d'jang-an kalu sedang itu, bagi mana, atu appamu meng-utsiap: karna kamu berulehn'ja kapada sahat itu, appa-mu jadi berguna akan meng-utsiap.

20 Karna bukan kamu menjadi siapa meng-utsiap, tetapi jang ruah bappamu siapa berkatta dāg-an mulut mu.

21 Sudara satu pun meng-henter adein'ja akan menjadi membunuh, daan jang bappa akan anakn'ja: daan jang anak berbangkit hadapan Bappan'ja agar de bunohn'ja.

22 Makka segala manusea ada berbintsi kamu, sebab namma aku: tetapi siapa tingal tugu sampey kasudahan, jang itu menjadi mumin.

23 Tatkala dean'ja meng-ikut mu kasawatu kuta, lalu kapada jang lain: karna aku beritaumu sungusungu, bulum kamu ada ber-kuliling segala kuta Israil, atu jang anak manusea ada mendatang.

24 Iang murit tiada jadi lebeh dari punguruh atu jang hamba tiada atas tuann'ja.

25 Iadi suda akan murit makka dia menjadi seperti punguruhn'ja: daan jang hamba makka dia jadi seperti tuann'ja, d'jikkelu dean'ja beri namma Beelzebub akan tuan, barappa lebeh akan hamban'ja?

26 Karna itula d'jang-an takut dia: sebab tiada barang bertutup, jang tiada sakali menjadi terbuka: atu tiada barang bagien bersemun'ji, jang tiada sakali menjadi katahuwi.

27 Iang de kataku akan kamu dalam glap,

27 Wat ick u segge in de duysternisse / seght dat in 't licht: ende dat ghy hoort in de ooze / dat predickt op de huysen.

28 En vreest u niet voor de ghene die het lichaem dooden / ende de ziele niet en kunnen dooden: maer vreest dien meer / die machtich is beyde ziel ende lijf te verderven in de Helle.

29 Worden niet twee muschkens om een penningcksken vercocht: nochtans en valt niet een van desen op der aerden sonder uwen vader.

30 Ende u zijn alle de hayren des hoofts ghetelt.

31 Daerom en vreest niet / ghy zijt meer dan veel muschkens.

32 Soo wie my dan belyden sal voor de menschen / dien sal ick oock belyden voor mynen Vader die in de Hemelen is.

33 Maer soo wie mijn verlochenen sal voor de menschen / die sal ick oock verloochenen voor mynen Vader die in de Hemelen is.

34 Denckt niet dat ick ghecomen ben om vrede te senden op der aerde: Ick ben niet ghecomen om vrede / maer om het sweert te senden.

35 Want ick ben ghecomen om den menschе twistich te maken tegen zijnen Vader / ende de dochter teghen haer moeder / ende des soons wijf teghen haer moeder.

36 Ende de vyanden des menschen sullen sijne huysghenoten zijn.

37 Wie synen vader ofte moeder liever heeft dan my / die en is mijns niet weerdich / ende wie zijn soon ofte

glap, beritau itu adap muka: daan jang de ding-er mu dalam taling-a, berrewajat itu deatas ruma.

28 L'jang-an kamu takut siapa membunuh akan badan, daan tiada dapat membunuh akan n'jawa, tetapi takut lebeh, akan siapa pun'ja kauwassahan akan membinassa kadua n'jawa daan badan dalam narka.

29 Bukan de d'jauwaln'ja burung tsintsi dua ekur harga sakepeng? tetapi pun tiada saekur ini d'jatu ka atas bumi d'jikkelu tiada bappa mu hendak.

30 Segala rambut kapala mu jadi ber bilang.

31 Karnaitula d'jāg-an-mu takut, kamu jadi lebeh bain'ja dari burūg tsintsi.

32 Siapa pun meng-aku beta dehadapan manusea, ijani de meng-akukan aku de hadapan bappa-ku jang menduduk dalan sorga.

33 Tetapi siapa tiada meng-aku beta dehadapan manusea, ija itu pun tiadaku meng-aku d'juga dehadapan bappaku jang menduduk kadalam surgani.

34 D'lang-an mu fikir makka aku datang akan menjuruh salam atas bumi: aku tiada datang akan menjuroh sa'am, tetapi akan menjuruh samsir.

35 Karna aku datang akan membuat haru biru de antara manusea daan bappan'ja, daan jang anak parampuan dang-an ibun'ja, daan jang ipar parampuan dāg-an mintuwan'ja parampuan.

36 Makka jang satru manusea menjadi subatn'ja.

37 Siapa kasse lebeh akan ibn bappan'ja dari pada aku, jang itu tiada harga aku, daan siapa kasse lebeh akā anak

dochter liever heeft dan my/ die en is myns niet weerdich.

38 Ende wie zijn cruyce niet op en neemt / ende my na volcht: die is myns niet weerdich.

39 Wie zijn leven sal behouden hebben/die sal het verliesen: ende wie zijn leven sal verlozen hebben / die sal het behouden.

40 Wie u ontfanght/die ontfanght my/ ende wie my ontfanght/die ontfanght hem/die my ghesonden heeft.

41 Wie een Pzopheet ontfanght in den naem eens Pzopheet / die sal eens Pzopheten loon ontfanghen: ende wie eenen rechtveerdighen ontfanght in den naem eens rechtveerdighen / die sal eens rechtveerdighen loon ontfanghen.

42 Ende wie een van desen kleynen te dzincken gheeft een beker cout waters / alleenlijcken in den name eens Discipels / voozwaer segghe ick u/ hy sal synen loon niet verliesen..

Dat elfste Capittel.

1 Ioannes ghevangen zijnde, sendt sijne discipulen tot Iesum, 7 de welcke Iohannem gepresen hebbende, 16 dreycht ende verdoemt de verachters sijns woorts, 25 daer na God danckende, 27 verclaert wat macht hy van hem heeft.

1 ENde het is geschiet/doe Jesus gheeyndicht hadde syne discipulen gheboden te gheven/ ginck hy van daer voozt / om te leeren ende te pzedicken in hare Steden.

2 Ende

n'ja laki atu parampuan dari pada aku, jang itu pun tiada harga aku.

38 Siapa tiada aukat krusn'ja, daan meng-ikut beta : jang itu tiada pun meng-harga aku.

39 Siapa berdapat hiduppan badann'ja, ija itula adan'ja meng-hilang: daan siapa berhilang hidupn'ja, jang itula adan'ja beruleh dapat.

40 Siapa berterima kamu, jang itu berterima akan beta, daan siapa terima aku, berterima pun siapa mẽjuruh beta.

41 Siapa terima saurang nabbi karna namma nabbi, jang itu beruleh upahann'ja separti nabbi: daan siapa berterima saurang adil karna namma adillan jang itu pun ada beruleh upahan seperti jang adillan.

42 Makka siapa memmeri jang ketsil ini samangkup ajer sed'ju, dang-an namma saurang, murit laid'ja, sungu aku beritau-mu, dia tiada meng-hilaag upama n'ja.

Iang bagij sablas.

1 *Tella Iohannes jadi berpassong, menjurohn'ja murit dua kapada Iesum, 7 jang de pud'ji akan Iohannem, 16 mara daan duraka akan siapa bintsi kattan'ja, 25 komodien tella berdoa kan Allah, 27 dia beritau kauwassahan appa bulehn'ja dari dia.*

1 MAkka jadin'ja, tatkala Jesus berpurus memmeri sadda akan muritn'ja, makka pergin'ja pulang dari sana, agar dia meng-aid'jer daan rawajat dalam kutan'ja.

2 Tatkala

2 Ende Johannes in de gevanckeniſſe ghehoort hebbende de wercken Chriſti / ſandt twee van ſijne Diſcipulen/

3 Ende ſeyde tot hem: Zijdy de gene die comen ſoude ofte verwachten wy eenen anderen?

4 Jeſus antwoordde ende ſeyde hen: Gaet ende vercondicht Johanni wat ghy hoort ende siet.

5 De blinde sien/de creupele wandelen/de melaetſche zijn gherepnicht/ ende de doove hooren/ de dooden zijn opghewreckt / ende de arme ontfanghen dat Euangelium.

6 Ende ſaligh is hy / die aen my niet gheergert en wordt.

7 Ende doe sy wech ginghen/begoſt Jeſus tot de Scharen te seggen van Joanne: Wat zijt ghy uytghegaen in de Woeſtijne te sien? een riet dat van den winde gheroert wordt?

8 Maer wat zijt ghy uytgegaen te sien? een menſche met ſachte cleederen becleet? siet/die ſachte cleederen draghen / zijn in der Conningen huysen.

9 Maer wat zijt ghy uytgegaen te sien? eenen Prophect: ja ick seghe u / oock meerder dan een Prophect.

10 Want deſe iſſet van welcken geſchreven is: Siet/ick ſende mijnen Enghel voor dijn aenghesicht / die uwen wegh bereyden ſal voor u.

11 Voorwaer seggh ick u/ onder de ghene die van vrouwen ghebooren zijn / is niemandt opgheſtaen die

2 Tatkala Iuhannes mending-er dalam paſſung-an ſegala kard'ja-an Chriſti, menjuruh dia muritn'ja dua urang.

3 Daan meng-utſiap akan dia jadi-mu ſiapa ada mendatang atu menanti kita ſaurang lain?

4 Ieſus meng-utſiap akan dean'ja: pergila, daan beritau Iuhanni appa mu mending-er daan meliat.

5 Jang buta menliat, jang timpang berd'jalan, jang ſakit kadel jadi tſiutſi, daan jang tuli pun mending-er. jang matti jadi berbangkit, daan jang miſkinan terima akan jang Euangelium.

6 Bermumin jadi dia, ſiapa tiadan'ja berbis tu karna aku.

7 Makka ſettela dean'ja pulang, Ieſus meng-utſiap akan rajat: dari Iuannes, appa mu pergi ka utan akau meliat, ſawatu batang bulu jang de bergujangkan jang angin?

8 Tetapi appa mu kaluar akan meliat? ſaurang berpakey baid'ju lumbut, liatla, ſiapa pakey baid'ju lumbut, berduduk kadalam kampung raid'ja.

9 Pun appa mu kaluar akan meliat? ſaurang Nabbi: ija aku beritaumu, pun lebeh dari pada Nabbi.

10 Karna inila ſiapa jang berſebutkan ſurat: demikien: liatla aku menjuruh ma'aikat ku dehadapan mu ka kamu., jang be. miſtait akan d'jalan ku de hadapan mu.

11 Sungusungu aku beritau mu, de antara ſegala jang menjadi baranak dari parampuan, tiada ſiapa bangkit baſſar

die grooter zy dan Johannes de Dooper: nochtans die minste/ in het Conincrijcke der Hemelen is/ meerder dan hy.

12 Ende van de daghen Johannes des Doopers aen tot nu toe/ lijdt het Conincrijcke der Hemelen geweldt/ ende die geweldt doen/ nemen het in.

13 Want alle de Propheten ende de Wet/ hebben op Joannem ghepropheteert.

14 Ende soo ghy hem wilt aennemen/ hy is Elias die comen soude.

15 Wie oozen heeft om te hooren/ die hooze.

16 Maer wien sal ick dit geslachte ghelijcken? het is ghelijck de kinderen die op de merckten sitten/ ende haren ghesellen toeroepen.

17 Seggghende: Wy hebben u metter flupte ghespeelt/ ende ghy en hebt niet ghedanst: wy hebben u klaechlieden ghesonghen/ ende ghy en hebt niet ghweent.

18 Want Johannes is gecomen/ niet etende noch dzinckende/ ende sy seggghen hy heeft den Duyvel.

19 De Sone des menschen is gecomen/ etende ende dzinckende/ ende sy seggghen: siet daer een mensche die een vraet ende wijnsupper is/ ende een vzient der Tollenaren ende Sondaren/ nochtans is de wijsheyt gherechtveerdicht ghewees van hare kinderen.

20 Doe heeft hy den steden daer syne crachten veel in gheschiet waren/ begonnen (aldus) te verwyten/ om

bassar seperti Iuannes Baptista: Tetapi pun jang ketsil dalam makuta surgani, ija pun lebeh dari pada dia.

12 Makka pun dari Waktu Iuannes Baptista sampei sakarang, jadi jang makuta surgani bergaga-i, daan siapa gagain'ja, pun meng rompan'ja d'juga.

13 Karna segala Nabbi daan agama, ada pun bernabbihi dari Iuannem.

14 Pun d'jikkelu kamu hendak berteriman'ja, dia menjadi jang Elias siapa ada mendatang.

15 Siapa pun'ja taling-a akan mending-er, ding-erla.

16 Tetapi siapa sepertiku akan asal ini? dean'ja jadi seperti budak jang berduduk kapattara, siapa berpangil akan subatn'ja.

17 Daan meng-utsiap: kitta bertiup bangsi akan angku, makka kamu pun tiada menari: kitta men'jannji-mu n'jann'ji bertsinta, makka kamu tiada menang-is.

18 Karna Ioannes datang, tiadan'ja makan atu meminum, makka dean'ja meng-utsiap, dia punja seitan.

19 Iang anak manusea datang memakan daan minum, makka dean'ja meng-utsiap: liatla saurang manusea jang amat makan daan minum angur, daan ija pun subat kaffir daan haramzada. Tetapi jang budiman berule adillan dari pada anakn'ja.

20 Makka dia pun kastreng-an akan sagala kuta kamana kawassahann'ja ija pun menjadi, sebab dean'ja tiada

om dat sy haer niet bekeert en hadden.

21 Wee u Chorazim/ wee u Bethsaida: want hadden in de (steden) Tyro ende Sydon de crachten ghedaen gheweest/ die in u ghedaen zijn/ sy hadden in vooртijden in sacken ende asschen sittende haer bekeert.

22 Doch seggh ick u: Het sal Tyro ende Sydon verdraechlijcker wesen in den dagh des oordeels dan u.

23 Ende ghy Capernaum/ ghy die tot den Hemel verheven hebt geweest/ ghy sult tot den Helle vernedert worden: want/ hadden onder de Sodomyten de krachten gedaen geweest/ die in u ghedaen zijn/ sy waren tot op desen dach ghebleven.

24 Doch seggh ick u: Het sal den lande van Sodoma verdraechlijcker zijn in den dagh des oordeels/ dan u.

25 Te dier selver tijdt antwoorde Jesus/ ende sepde: Ick danckе u Vader/ Heere des Hemels ende der aerden/ dat ghy dese dinghen voor de wijse ende verstandighe verborghen hebt/ ende hebt deselve den kleynen gheopenbaert.

26 Ja Vader/ want het heeft u also behaecht.

27 Alle dinck is my overgheghеven van mijnen Vader: eñ niemant kent den sone/ dan den Vader: noch den Vader kendt niemandt dan de Sone/ ende dien het de Sone sal willen openbaren.

28 Comt tot my alle die vermoeyt

F ende

da membaiki badann'ja, demikien katan'ja.

21 Aduy-mu Churasim, aduymu Bethsaida: karna d jikkelu menjadi jang kauwassahan heiran de dalam nagri Tiro daan Sidun, jang menjadi kadalam kamu, dean'ja membalik badann'ja kapada Zaman dulu dang-an karung daan abu.

22 Tetapi aku beritaumu: jang nagri Tyro daan Sidon beruleh rehat lebeh kapada hari kiamat dari pada kamu.

23 Daan angku Kapernaum, jang menjadi terd'jund'jung sampey ka surga, angku menjadi berrubu sampey ka narka: karna d'jikkelu jang kard jaan heirani mẽjadi de antara Sodoma, jang menjadi de antara angku, dean'ja tingal sampey hari ini.

24 Tetapi aku beritau-mu, jang nagri Sodoma beruleh rahat lebeh kapada hari kiamat, dari pada angku.

25 Kapada Waktu itu Iesus mengutsiap, daan berkatta: aku dua mu bappaku, tuhan atas surga daan bumi, agar mu bertutup arti ini akan jang berbudi daan meng-artihan, daan terbukan'ja akan jang ketsil.

26 Ija bappaku, karna itu jadi kahendak hati-mu.

27 Segala barang bappaku menghentarn'ja kapada aku: makka tiada siapa kakalkau anak, selainkan bappa: atu jang bappa tiada kanal sel ain kan anak, daan siapa jang anak hendak terbukan'ja.

28 Mare kapada aku segala kamu

F jang

ende beladen zijt / ende ick sal u verquicken.

29 Neemt mijn jock op u / ende leert van mij dat ick sachtmoedich ben / ende ootmoedich van herten / ende ghy sult ruste vinden voor uwe zielen.

30 Want mijn jock is lieflijck / ende mijn last is licht.

Dat twaelfste Capittel.

1 Christus nadien hy sijne Discipulen ontschuldicht heeft, 10 gheneest een menschе die een verdorde handt hadde, 22 drijft oock den Duyvel uyt, 25 ende straffende de ongeloovicheyt der booseп, 38 die eē teecken begeerden, voorseyt hen haer eynde.

1 TE dier tijdt ginck Jesus op den Sabbath door het ghezaepde / ende syne discipulen waren hongherich / ende begonnen aren te plucken / ende te eten.

2 De Phariseen dat siende / seyden tot hem: siet daer uwe discipulen doen dat niet geoorloft is den Sabbath.

3 Maer hy seyde hen / en hebt ghy niet gheleseп wat David dede doe hem hongerde / ende die met hem waren?

4 Hoe hy in dat huys Gods ginck / ende de Toonbrooden at die hem niet gheoorlokt waren te eten / noch de ghene die met hem waren / dan alleenlijck den Priesteren:

5 Of en hebt ghy niet gheleseп in de Wet / dat de Priesters den Sabbath

jang menjadi lella daan bertsinta, aku beri-mu rehat.

29 Angkatla angkattanku, daan aid'jer la dari aku makka aku jadi lumbut budi, daan pun nurahim hati, makka kamu beruleh rehat akan n'jawamu.

30 Karna angkattan-ku ija berkasseh kassehan daan muattan-ku ija ringan.

Iang bagij sablas.

1 *Settela Christus memohoonkan muritn'ja*, 10 *De sombon'ja saourang jang pun'ja tangan'ja matti*, 22 *membo angkan d'juga akan Seitan*, 25 *settela dia menghokkum akan ourang d'jahat karna muda beakinn'ja*, 38 *siapa hendak meliat sawatu tāda, de berin'ja tau sudahān'ja.*

1 TAtkala itu makka Iesus berd'jalan kapada hari Sabath de antara uma, makka muritn'ja ija melapar, daan pun mengintas padi, daan memakann'ja.

2 Settela de liat itu urang Pharizei, meng-utsiapkan dia: liatla muritmu membuat jang tiada harus kapada hari Sabbath.

3 Makka dia meng-utsiapn'ja tiada kamu membatsia appa membuat Davud tatkala dea pun lapar dang-an siapa duduk sertan'ja.

4 Bagimana dia memasuk kadalam beitul Allah, daan pun memakan apam terhenter jang tiadan'ja harus memakan, dang-an siapa menduduk kaserser-tan'ja selain pun akan jāg Chali said'ja?

5 Atu tiada kamu membatsja dalam agama, bagimana jang chali ber-

nad'jis

bath ontheyligheu in den Tempel op den Sabbath / ende nochtans ontschuldich zijn?

6 Ende ick seggbe u / dat hier een is meerder dan den Tempel.

7 Ende waert dat ghy wist wat dat zy / ick wil barmhertichept / ende niet offerhande: ghy en soudt de ontschuldighe niet verdoemt hebben.

8 Want des menschen sone is Heere oock over den Sabbath.

9 Ende als hy van daer ginck / quam hy in hare vergaderinghe.

10 Ende siet / daer was een mensche / die een dorre hant hadde / ende sy vraechden hem seggende: ist oock geoorloft op den Sabbath te genesen? (op dat sy hem mochten beschuldighen.)

11 Doe seyde hy tot hen: Wie sal daer zijn een mensche onder u / die een schaep hebben sal / ende so dat op den Sabbath in eenen put viele / en soude hy dat niet aengryppen / ende opheffen?

12 Ende hoe veel is nu een mensche waerdiger dan een schaep? so ist dan geoorloft op den Sabbath goet te doen.

13 Doen seyde hy tot dien mensche: Steeckt u handt upt ende hy strecktese upt: ende sy werdt weder ghesondt ghelijck de ander.

14 Doe ginghen de Phariseen upt / ende hielden raedt teghen hem / hoe sy hem ter doodt brengen mochten.

15 Maer Jesus dat wetende / ont-

nad'jis akan hari sabath de dalam beitul kapada hari sabath, makka tiadan'ja pun bersala d'juga?

6 Makka aku beritaumu, inila saurang lebeh dari pada jang beitul.

7 D'jikkelu kamu ada tau appa ija itu, aku hendak rahmad, daan bukan persumbahanan: tiada kamu berhokkum siapa tiada bersala.

8 Karna jang anak manusea ija pun tuan atas jang hari sabath d'juga.

9 Makka tella dia lalu dari sana datangn'ja kadalam kampung-ann'ja.

10 Makka liatla, de situ ada saurang jang pun'ja tang-ann'ja matti, makka dean'ja tan'ja akan dia daan meng-utsiap: jadinja harus akan bersumbu kapada hari sabath? (agar dean'ja dapat meng-adu akan dia.)

11 Makka dia meng-utsiap kan dian'ja: siapa jadi saurang de antaramu, siapa pun'ja sekur dumba, jang menjatu dalam talaga kapada hari sabath, tiadan'ja ija pun pegangn'ja, daan angkat kaluar?

12 Barappa lebeh harga saurang manusea dari pada sekur dumba? makka dapat pun membuat baktika pada hari Sabath.

13 Makka dia berkatta pada urang itu: berbetulkan tang-an mu. Makka dia berbetulkann'ja: daan menjadi sumbu pula seperti jang lain.

14 Makka jang Pharizei pun kaluar, daan mesiaurat, bagimana dean'ja mandapat bunuh akan dia.

15 Tella Iesus tahuwi itu, lalun'ja

weeck van daer: ende hem volghden veele scharen na / ende hy heeldese alle.

16 Ende verboodt hen scherpelijcken / dat sy hem niet openbaer maken en souden.

17 Op dat vervult soude worden / dat daer gesproken is door den Propheet Esaiam / seggende:

18 Siet / mijn knecht welcken ick verkoren hebbe: mijn beminde / in den welcken mijn ziele haer welbehagen ghenomen heeft / ick sal mijnen gheest op hem setten / ende hy sal den Heydenen dat oordeel verkondighen.

19 Hy en sal niet kijven / noch roepen / noch daer en sal niemant syn stemme op der straten hooren.

20 Het gherroockte riet en sal hy niet breken / ende het roockende vlas en sal hy niet uytlesschen / tot dat hy het oordeel uytbrenge tot overwinninghe.

21 Ende de Heydenen sullen in sijnen name hopen.

22 Doe wert tot hem ghebrocht een beseten mensche / die blint ende stom was / ende hy maeckte hem gesont / soo dat de blinde ende stomme spraek / ende sach.

23 Ende alle de Scharen werden verschrickt ende seyden: Is dese niet de Sone Davids?

24 Maer de Pharizeen dit ghehoort hebbende / seyden: dese dryft de Duyvelen niet upt / dan door Beelzebub den Overste der Duyvelen.

25 Ende Jesus bekennende hare ge-

dari sana : makka rajat ban'ja mengikut dia, makka dia sumbun'ja samuan'ja.

16 Dia pasuruhn'ja berahi, agar dean'ja tiada termasehur akan dia.

17 Agar jadi putus, jang de kattakan Nabbi Esaiam, siapa meng-utsiap.

18 Liatla hamba aku siapa aku berpileh kakassehkassehanku, kapada siapa n'ja aku men-ambil kabul hatiku. Aku. terhenter ruahku atas dia, makka dia pun meng-rewajat jang hari kiamat akan kaffir.

19 Dia tiada memara, atu betria, atu saurang puna tiada mending-er suara-n'ja diatas raja.

20 Iang bulo pata tiadan'ja berputus, daan jang kapas ber-ang-us tiadan'ja berpadam, settela sampei dia kaluar kan hari kiamat akan menangan.

21 Makka jang kaffir pun adala berpitsiaja kapada namman'ja.

22 Settela itu makka de hentern'ja kapada dia, saurang manusea setani jang jadi buta daan bisu, makka dia sumbun'ja, daan jang buta daan bisu betutur, daan meliat.

23 Makka segala rajat ija terked'jut, daan meng-utsiap: bukan jang ini Anak Davud?

24 Tella jang Pharizei mending-er itu, kattan'ja jang ini tiada melapas kan setan, melainkan dari pada Beelzebub pungulu seitan d'juga.

25 Tatkalla Iesus berkanalkan fikirn'ja,

gedachten/ seyde tot hen: Een yegelijck Coninckrijck dat teghen hem selven ghedeylt is/ wordt verwoest: ende een yeghelijck stadt ofte huys teghen hemselven gedeylt/ en sal niet (langhe) staen.

26 Indien nu den Satan den Satanam uytdrijft/ soo is hy tegen hemselven ghedeylt/ hoe sal dan sijn rijcke bestaen?

27 Ende indien ick de Duyvelen door Beelzebub uytdrijve/ door wien drijvense dan uwe sonen uyt? daerom sullen sy uwe Rechters wesen.

28 Maer indien ick de duyvelen door den Gheest Godts uytdrijve/ so is dan dat Coninckrijcke tot u ghecomen.

29 Ofte hoe kan yemandt tot eens machtighen huys ingaen/ ende sijn goederē wech-rooven/ ten sy dat hy eerst den machtighen ghebonden hebbe/ ende alsdan sal hy sijn huys berooven?

30 Wie met my niet en is/ die is teghen my: ende wie met my niet en vergadert/ die verstropt.

31 Hierom segghe ick u/ alle sonden ende lasteringhe sal den menschē vergheven worden: maer de lasteringhe teghen den Gheest/ sal den menschē niet vergheven worden.

32 Ende so wie spreken sal tegen den Sone des menschen/ het sal hem vergeven worden: maer so wie spreken sal teghen den heyligen Geest/ het sal hem niet vergheven worden/ noch in desen werelt/ noch in de toecomende.

kirn'ja, meng-utsiap akan dean'ja: segala nagri raid'ja jang ada berbagi dirin'ja, menjadi berbinassa, daan segala kuta atu ruma jang menjadi berbagi dirin'ja, tiada dapat tingal (lama.)

26 D'jikkelu jang seitan buangkan seitan, makka jadi dia berbagi akan dirin'ja, bagimana dapat mendiri hokkumann'ja?

27 Makka d'jikkelu aku buangkan seitan dang-an Beelzebub, dang-an siapa de buangn'ja anak kamu? karna itula dean'ja manjadi hokkumantrimu.

28 Tetapi d'jikkelu aku buangkan seitan dang-an ruah Allah, makka jadi jang Rad'jat datang kapada kamu.

29 Atu Bagimanana dapat barang siapa memasuk ka ruma urang kawassa, daan merampas hartan'ja, d'jikkelu dia tiada meng-ikat jang kawassahan dulu makka settela itu dia merampas kan ruman'ja?

30 Siapa tiada serta aku, ijani satru kita: daan siapa tiada berkapung dangan aku, ija pun terhilang.

31 Karna itu aku britaumu, segala doosa daan hudjat jadi berampun akan jang manusea: tetapi jang hudjat kapada jang ruah, tiada menjadi berampun akan manusea.

32 Makka siapa memaki akan anak manusea ija dia membuleh maaf itu: tetapi siapa memaki akan ruah ulkadus, makka ijani tiada menjadin'ja bermaaf, atu dalam dun'ja ini, atu dalam acher datang.

33 Maeckt den boom goet / ende zijn vruchten goedt: of maeckt den boom quaet/ ende sijn vrucht quaet/ want upt de vrucht wordt den boom bekent.

34 Ghy aderen ghebroetsel / hoe soudt ghy connen goedt spreken/ dewijle ghy quaet zijt? want upt de overvloedicheyt des herten spreeckt de mondt.

35 Een goedt menschе brenght goedt voort / upt den goeden schat sijns herten: ende een boos menschе/ brenght boos heydt voort / upt den boosen schat syner herten.

36 Maer ick segge u/ dat de menschen in de dage des oordeels rekenschap geven sullen van eenen peghelicken onnutten woorde dat sy ghesproken sullen hebben.

37 Want upt uwe woorden sult ghy gherechtveerdicht worden/ende upt uwe woorden sult ghy verdoemt worden.

38 Doe antwoorden hem sommige upt den schriftgheleerden ende Pharizeen / seggende: Meester / wy willen van u een teecken sien.

39 Den welcken hy antwoorde/ ende seyde: dit boose ende overspelige geslachte begeert een teecken: ende hen sal geen teecken gegeven worden anders dan dat teecken des Prophеets Jone.

40 Want gelijck Jonas was in den buyck des Walvischs / drie daghen eñ drie nachten/ also sal de Sone des menschen wesen in het herte der aerden/ drie dagen ende drie nachten.

41 De

33 Buat baik akan puhoon, daan buan'ja ija pun baik: atu buat d'jahat akan puhoon, makka buan'ja ija pun d'jahat, karna dari pada bua berkanal kita jang puhoon.

34 Kamu asal ular, bagimana dapat kamu berkatta baik, sedang kamu menjadi d'jahat? karna jang mulut berkatta dari pada jang isi hati.

35 Makka jang manusea, baik menghenter adil dari pada segala hatin'ja: daan jang manusea d'jahat, meng-henter nakallan, dari pada hatin'ja nakal.

36 Tetapi aku britau mu, makka segala manusea ada memmeri keira keira dari pada segala patta nad'jis jang de kaluarkan dari, mulutn'ja kapada hari kiamat.

37 Karna kamu menjadi beradil dari pada segala per-kattaan mu, daan dari pada perkattaan mu menjadi mu terhokkum.

38 Makka berbagi Chali daan Pharizei ud'jer akan dia, daan meng-utsiap: Punguru, kita hendak meliat sawatu tanda darimu,

39 Makka dia meng-utsiap, daan berkattan'ja: asal ini nakal daan sesundel meng-hendak sawatu tanda: makka tiadan'ja beruleh tandalain, selainkan tanda dari pada Nabbi Iunas.

40 Karna seperti Iunas tingal de purut ikan-mina, tiga hari daan tiga malam, demikien jang anak manusea, ija tingal de dalan hati tana, tiga hari daan tiga malam.

41 De mannen van Ninive sullen opstaen in het oordeel met desen ghe-slachte / ende sullent verdoemen: Want sy hebben hen bekeert door de predickinghe Jone / ende siet hier een te deser plaetse die meer is dan Jonas.

42 De Coninginne van den Zuy-den sal opstaen in het oordeel met dit geslachte/eñsullent verdoemen:want sy quam van de eynden der aerden/ om Salomons wijsheyt te hooren: ende siet hier een te deser plaetse/ die meer is dan Salomon.

43 Wanneer de onreyne gheest uyt den mensche uytgevaren is / soo doorwandelt hy door dorre plaetsen/ soeckende ruste/ende en vintse niet.

44 Dan sept hy: ick sal wederkee-ren tot mijn huys daer ick uytghe-gaen ben/ende als hy daer ghecomen is/ vint hy 't ledich/met besemen ge-keert ende verciert.

45 Dan gaet hy / ende neemt met hem seven andere geesten die booser zijn dan hy selve/ende comen daer in/ ende bewoonent daer / ende het laet-ste dies menschen wort ergher dan het eerste/ also sal 't oock desen boosen gheslachte wesen.

46 Doe hy noch tot de scharen spraeck: siet / zijn moeder ende zijne broeders waren buyten / begeerende hem te spreken.

47 Ende een seyde tot hem: siet daer u moeder ende uwe broeders zijn daer buyten / begheerende u te spreken.

48 Hy antwoorde ende seyde tot den

41 Iang lakilaki dari Ninive ada berbangkit kapada hari kiamat dang-an assal ini, makka adan'ja terhukkum akan dia: karna dean'ja balik badan-n'ja sebab rewajat Iunas. Makka liatla de tumpat sini saurang jang jadi lebeh dari Iunas.

42 Iang raid'ja parampuan dari sa-latan ada berbangkit kahari kiamat dang-an assal ini,daan berhokkumn'ja, karna dia mendatang dari ud'jung bu-mi , akan mending-er budi Soliman: makka liatla saurang de tumpat sini, sia-pa jadi lebeh dari Soliman.

43 Tatkala jang ruah nad'jis kaluar dari badan manusea, makka dia berku-liling akan tumpat d'jumur, mentsiari ka dudukkan,daan tiadan'ja mendapat.

44 Tella itu dia meng-utsiap: aku kumbali ija kapada rumaku, dari mana aku kaluar, daan settela dia datang ka-sana, de dapatn'ja ampa, bersapu dang-an sapu daan berbisey.

45 Makka dia pergi, meng-ambil ruah tud'ju jang lain lebeh d'jahat dari dia kendiri kasertan'ja: daan memasuk de situ, daan menaun ka sana: makka, jang ud'jung manusea itu jadi lebeh d'jahat dari jang mula. Makka demi-kien menjadi pun dangan asal nakal ini.

46 Sedang dia lagi betutur dang-an rajat: liatla,ibun'ja daan sudaran'ja tin-gal deluar situ meng-hendak berkatta akan dia.

47 Makka saurang beritau kan dia, liatsana,ibumu daan sudaramu ija delu-ar situ, siapa hendak betutur dang-an mu.

48 Dia meng-utsiap daan ud'jer ka-

pada

den ghene die't hem ghesept hadden: Wie is mijn moeder / ende wie zijn mijn broeders?

49 Ende streckende sijn handt over sijne Discipulen / seyde: Siet mijn moeder ende mijne broeders: want/so wie den wille mijns Vaders doet die in de Hemelen is/dat is mijn broeder/suster ende moeder.

Dat derthienste Capittel.

1 Iesus by der Zee, 3 door de ghelijckenisse van den Zaeyer, 24 van den Zade, 31 van den mostaert-koren, 33 van den heefdeech, 44 van den verborgen schat, 45 van den Coopman, 47 ende door het nette geworpen in de Zee, 51 leert hoedanigh het Coninckrijcke der Hemelen zy.

1 TE dier daghe / Jesus uyt den huyse ghegaen zijnde / sadt by der Zee.

2 Ende tot hem vergaderden vele scharen / soo dat hy in een schipken ginck sitten / ende alle de scharen stonden op den Oever.

3 Ende hy sprack tot hen vele dingen door ghelijckenissen/ seggende: Siet/ een zaeyer ginck uyt om te zaeyen:

4 Ende als hy zaeyde / is een deel des zaedts by den weghe ghevallen/ ende de vogelen des Hemels zijn gecomen ende hebben't ghegeten.

5 Ende het ander is ghevallen in steenachtighe aerde / daer het niet veel aerde en hadde / ende het ginck terstondt op/om dat het gheen diepte der aerden en hadde:

6 Ende

pada siapa memmerin'ja tau akan dia: siapa ija ibu ku, daan siapa ija sudara ku?

49 Tella dia berbetul tang-ann'ja atas muritn'ja, meng-utsiap: liat ibuku daan sudar aku: karna, barang siapa berputus kahendak hati bappa ku jang menduduk dalam surga, itula sudara, daan ade, daan ibuku.

Jang bagij katigablas.

1 *Iesus de tepi laut, 3 dang-an sepertihan ourang membuleeh, 24 daan dari bid'ji, 31 daan dari bid'ji sawi, 33 dari tepong massam, 44 dari harta tersemun'ji, 45 dari ourang sudagar, 47 daan dari pada jang pukat jang de boang-n'ja ka laut, 51 makka de ala'jern'ja bagimana jadi jang radjat sorgani.*

1 KApada hari itu, settela Iesus kaluar dari ruma, mendudok ka tepi laut.

2 Makka rajat ban'ja berkampung ampir dia, settela dia memasuk kadalam sawatu kapal, daan jang rajat bediri de tepi.

3 Makka berkartan'ja akan dia berbagi barang dang-an sepertihan, daan meng-utsiap: liatla, saurang bendang kaluar akan membuleeh.

4 Makka tatkala dia membuleeh, sabagi bid'ji pun menjatu de tepi d'jalan, makka jang burung de lang-it datang daan memakann'ja.

5 Makka jang lain menjatu de tana ipsi batu, kamana tiadan'ja tana ban-n'ja, daan jia pun bertumbu sigra, karna sebab tiadan'ja tana dalam:

6 Makka

6 Ende de Sonne opgegaen zijnde/soo ist verbrandt ghewoꝛden/ende daerom dat het gheenen woꝛtel en hadde/ist verdoꝛret.

7 Ende het is ghevallen onder de doꝛnen / ende de dooꝛnen zijn ghewassen/ende hebbent versmacht.

8 Ende het ander is ghevallen in goede aerde: ende heeft vꝛucht gegeven/ d'een (graen) hondertfout/ ende d'ander t'sestichfout / ende d'ander dertichfout.

9 Wie oꝛen heeft om te hooꝛen/ die hooꝛe.

10 Ende syne Discipulen tot hem comende / seyden hem : Waerom spꝛeeckt ghy tot hen dooꝛ ghelijckenissen?

11 Hy antwooꝛde/ende seyde hen: daerom dattet u ghegeven is de verboꝛgentheden des Conincrijcx der Hemelen te verstaen: maer desen is dat niet ghegheven.

12 Want wie daer heeft / dien sal ghegheven woꝛden/ende hy sal overvloedich woꝛden: maer wie niet en heeft/van hem sal ghenomen woꝛden oock dat hy heeft.

13 Daerom spꝛeeck ick tot haer dooꝛ ghelijckenissen / om dat sy siende/ niet en sien/ ende hooꝛende niet en hooꝛen / noch oock verstaen.

14 Soo woꝛt van de Pꝛophetie Esaie in hen verbult / die daer seyt: metten oꝛen sult ghy hooꝛen / ende niet verstaen: ende metten oogen sult ghy sien/ende niet bemercken.

15 Want het herte deses volcx is

 het

6 Makka jang mattahari menaiki, daan ber-ang-uskan dia , daan sebab tiada ija pun berakar, jadin'ja termatti.

7 Makka jang lain menjatu ka bava puhoon duri, jang duri ija bertumbu, daan memunuhn'ja.

8 Iang lain menjatu dalam tana baik: makka ija berbid'ji, jang (bid'ji) satu saratus, jang lain anampulu, daan jang lain lagi tiga pulu.

9 Siapa pun'ja taling-a akan mending-er,ding-erla.

10 Tella muritn'ja datang kapada dia,meng-utsiap akan dia: karna appamu berkatta dang-an dean'ja dang-an sepertihan?

11 Makkud'jern'ja, daan meng-utsiap kan dia:sebab kamu beruleh karun'ja akan meng-arti segala semun'jihan perkatta Radjat surgani: tetapi jang ini tiada de karun'jakan.

12 Karna siapa ada pun'ja, jang itu ada pun beruleh, daan menjadi pun antipermana : tetapi siapa tiada pun'ja, makka adan'ja pun berhilang jang ampun'ja dia.

13 Karna itula aku berkattakan dia dang-an sepertihan, agar dean'ja tella berpandang, tiadan'ja meliat, daan pun mending-er tiadan'ja ding-er , atu meng-arti.

14 Makka jadi pun putus akan dian'ja jang de kattakan Nabbi Esaiam, siapa meng-utsiap:kamu ada mending-er dang-an taling-a , daan tiada mu meng-arti: daan kamu ada meliat dāgan mata,daan tiada mu pertanda.

15 Karna hati manusea ini menjadi

 ija

vet geworden/ende sy hebben swaerlijck ghehoort met hare ooren / ende hare oogen hebben sy toeghesloten: op dat sy niet en sien met oogen/ende met de ooren hooren / ende met de herten verstaen/ ende dat sy haer niet en bekeeren / ende dat ickse ghesont maecke.

16 Maer uwe ooghen zijn salich/ want sy sien: ende uwe ooren / want sy hooren.

17 Want voorwaer ick segghe u/ dat veele Propheten ende rechtveerdighen hebben begheert te sien dat ghy siet / ende hebbent niet ghesien: ende hooren dat ghy hoort/ende hebbent niet ghehoort.

18 Hoort ghy dan de ghelijckenisse des Zaeyers.

19 Als yemant dat woordt van den Coninckrijcke hoort / ende niet en verstaet / dan comt de boose / ende neemt wech dat in zijn herte ghezaeyt is / dit is de ghene die by den weghe ghezaeyt is.

20 Maer die in de steenachtighe aerde ghezaeyt is/ dat is de ghene die dat woordt hoort / ende dat terstont met blijdtschap ontfanght.

21 Ende hy en heeft geenen wortel in hem selven / maer is onghestadich: ende als daer verdruckinghe comt / ofte vervolginghe om het woort/ soo wordt hy terstondt ge-ergert:

22 Ende die onder de doornen gezaeyt is/dat is de gene die dat woort hoort / maer de sorghvuldicheydt deser

ija berlema, makka dean'ja mending-er bersukar dang-an taling-an'ja, daan pun bertutup akan mattan'ja: agar tiadan'ja meliat dang-an matta, daan ding-er dang-an taling-a, daan meng-arti dang-an hati, daan tiadan'ja pun balik badan, agar aku bersumbu akan dean'ja.

16 Tetapi matta mu jadi bermumin, karna dean'ja meliat: daan taling-amu, karna mending-er.

17 Karna sungu aku britau mu, bann'ja Nabbi daan urang adil ada hendak meliat jang deliat kamu, daan tiadan'ja beruleh liat: daan mending-er jang de ding-ermu, makka tiadan'ja berding-er.

18 Ding-erla kamu pun jang sepertihan urang membuleh.

19 Tatkala barang siapa mending-er rawajat surgani, daan tiadan'ja pun meng-arti, makka jang seitan datang, daan meng-ambil jang jadi membuleeh dalam hatin'ja, inila siapa jadi membuleeh de tepi d'jalan.

20 Tetapi siapa jadi membuleeh de tana isi batu, itula siapa mending-er jang perkattaan, daan berteriman'ja sigra dang-an suka hatin'ja.

21 Makka dia tiada ber-akar dirin'ja, tetapi jadi murahberbalik: makka tatkala datang gaga-i, atu ikuttan karna sebab jang kattaan, makka sigra jadi dia berbistuwi.

22 Makka siapa jadi membuleeh de bava duri, itula, siapa mending-er jang perkattaan, tetapi jang kaluwi dun'ja

deser Werelt / ende de verlepdinghe des rijckdoms / verſmachten dat wooꝛdt / ende het wooꝛdt onvꝛucht-baer.

23 Ende die in de goede aerde bezaept is / dat is de gene die dat wooꝛt hooꝛt / ende dat verſtaet / ende eyntlijck vꝛuchtbaer is / ende dꝛaecht / d'een hondert / d'ander t'ſeſtich / ende d'ander dertich.

24 Een ander ghelijckeniſſe heeft hy haer vooꝛ gheſept / ſegghende: het Coninckrijcke der Hemelen is / ghelijck een menſche die goet zaedt in zijn acker ghezaept hadde.

25 Ende als de menſchen ſliepen / quam zijn vyandt ende zaepde oncruyt midden in de tarwe / ende ginck wech.

26 Ende als het cruyt opgewaſſen was / ende vꝛucht dꝛoech / doe ſachmen oock dat oncruyt.

27 Doe ginghen de dienſtknechten des huyſ-heere / ende ſepden hem: Heere / en hebdy niet goet zaedt in uwen acker ghezaept? van waer heeft hy dan dat oncruyt?

28 Ende hy ſepde tot hen: De vyantſche menſche heeft dat gedaen / ende de dienſtknechten ſepden tot hem: wildy dan dat wy gaen / ende dat verſamelen?

29 Hy ſepde: neen / op dat ghy dat oncruyt vergaderende / niet oock te ghelijck de tarwe uyt en pluckt.

30 Laetſe beyde te ſamen opwaſſen tot den Oogſt: ende in den tijdt des Oogſt ſal ick tot de Maeyers ſegghen; Vergadert eerſt dat oncruyt /

n'ja ini, daan jang ing-in harta kaja, berbinaſſa akan jang perkattaan, makka tiadan'ja berbid'ji.

23 Makka ſiapa jadi membuleeh de tana baik, itula ſiapa mending-er jang perkattaan daan meng-artin'ja, daan kumodien terhenter buabid'ji, ſawatu ſaratus, jang lain anampuloh, daan jang lain lagi tiga puluh.

24 Sawatu ſepertihan lain berkattan'ja akan dia, daan meng-utſiap? jang Radjat ſurgani jadi, ſeperti ſaurang membuleeh bid'ji baik dalam bendangn'ja.

25 Makka tatkala manuſea tidur, datang ſatrun'ja daan membuleeh ubat d'jahat dedalam jang gendum, daan pun pulang.

26 Settela jang gendum bertumbu, daan meng-hentar buabid'ji, makka deliatn'ja pun d'juga jang ubat d'jahat.

27 Makka jang hamba datang kapada pungulun'ja, daan meng-utſiap akan dia: tuanku, tiada-mu membuleeh bid'ji baik de dalam bendang-mu dari mana datãg pun jang ubat d'jahat?

28 Makka dia britaukan dean'ja: jang manuſea ſatruwi membuat itu, makka hamban'ja bertann'ja akan dia: hendakmu kami pergi, berkampung akan itu?

29 Dia meng-utſiap: tida, agar kamu tella berkampung, jang ubat d'jahat, tiadamu d'juga mengintas jang gendum.

30 Beerla bertumbu ſeſammaſamma ſampei waktu iris: makka ka waktu iris aku britau kapada urang iris: berkampung doulu jang ubat d'jahat, daan

 ikatn'ja

crupt / ende bindet in busselen om te verbranden: maer de tarwe vergadert in mijn schuere.

31 Een ander ghelijckenisse heeft hy hen voorgheseyt / seggende: Het Coninckrijcke der Hemelen is ghelijck een mostaert zaedt / 't welck een mensche heeft ghenomen / ende in zijnen Acker ghezaeyt:

32 Het welcke het minste is onder alle zaden: maer wanneer 't opghewassen is / dan isset het grootste onder de moescrupden: ende het wordt een boom / alsoo dat de voghelen des Hemels comen / ende nesselen in syne tacken.

33 Een ander gelijckenisse sprack hy tot hen / seggende: Het Coninckrijck der Hemelen is ghelijck een deesem / welcken een vrouwe nam / ende verberch hem in drie maten meels / tot dat het al ghesuyrt was.

34 Alle dese dinghen heeft Jesus tot de schare ghesproken in ghelijckenissen: ende sonder ghelijckenissen en heeft hy tot hen niet ghesproken.

35 Op dat vervult worde dat door den Propheet ghesproken is / seggende: Ick sal mijnen mont op doen in gelijckenissen / ick sal uytspreken dat verborghen is gheweest van den beginne der werelt.

36 Als nu Jesus de schare ghelaten hadde / quam hy in huys / ende syne Discipulen quamen tot hem / seggende: Verclaert ons de ghelijckenisse van den oncrupde des Ackers.

37 Ende

ikatn'ja berbunkus agar de bakarn'ja: tetapi jang gendum bersimpan dalam gedung ku.

31 Sawatu sepertihan lain berkattan'ja akan dia, daan meng-utsiap: jang Radjat surga ija pun seperti sabid'ji sawi, jang de ambilkan saurang manusea, daan bertanamn'ja de dalam bendangn'ja.

32 Siapa jadi jang ketsil de antara segala bid'ji: tetapi tatkala jadi bertumbu, makka jadi ija jang bassar de antara sajur: daan pun menjadi sawatu puhoon, demikien makka jang burung de lang-it datang, akan bersarang dalam dahan'ja.

33 Sawatu sepertihan lain britaun'ja akan dean'ja, daan meng-utsiap: jang Radjat surga jadi pun seperti sawatu tepung menta, jang de ambil saurang parampuan, daan membubun'ja dalam tepung tiga gantan, sampey sertela jadi massam samuan'ja.

34 Segala ini de kattakan Iesus kapada jang Rajat dang-an sepertihan: tiadan'ja berkatta dang-an dean'ja selain kan sepertihan d'juga.

35 Agar jadi putus jang de kattakan Nabbi, siapa meng-utsiap: aku ada pun berbuka mulutku dang-an sepertihan, aku ada berrewajat pun jang menjadi tersemun'ji dari pertama dun'ja.

36 Settela Iesus tingal akan jang rajat, makka masukn'ja karuma, daan muritn'ja datang kapada dia, meng-utsiap: beri-tahu akan kita jang sepertihan ubat d'jahat de bendang.

37 Makka

37 Ende hy antwoordende heeft tot hen ghesept: Die dat goede zaedt zaept is de sone des menschen.

38 De Acker is de wereldt / ende het goede zaedt zijn de kinderen des Coninckrijcx / ende het oncruyt zijn de kinderen der boosen.

39 De vyandt diese zaept / is de Duyvel/de oogst is de volepndinghe des Werelts/de Mapers zijn de Engelen.

40 Ghelijck het oncruyt vergadert/ ende met vyere verbrant wort: also sal't oock in de volepndinge des Werelts gheschieden.

41 De Sone des menschen sal syne Engelen senden/ en (sy) sullen uyt syne Coninckrijcken vergaderen alle ergherniſſen/ ende de ghene die ongherechtichept doen:

42 Ende sullense in de vyerighen oven worpen / daer sal weeninghe zijn ende knerselinghe der tanden.

43 Dan sullen de rechtveerdighe blincken / ghelijck de sonne in't Coninckrijcke haers Vaders/wie oozen heeft om te hoozen/die hooze.

44 Wederomme het Coninckrijck der Hemelen is ghelijck eenen schat inden acker verborghen / welcken een mensche vandt / ende verberghde / ende van blyschap die hy daer in hadde ginck ende verrocht al wat hy hadde / ende cochte dien acker.

45 Wederom /het Coninckrijcke der Hemelen is ghelijck een Coopman die schoone peerlen sochte.

46 Dewelcke / als hy eene costelijcke

37 Makka dia ud'jer akan dean'ja daan meng-utsiap: siapa membuleeh jang bid'ji baik itula jāg anak manusea.

38 Iang bendang ija jang dun'ja, daan jang bid'ji baik itula jang kanak hukkuman surgani, makka jang ubat d'jahat, itula jang kanak nakal.

39 Iang satru siapa membuleehn'ja, ija jang seitan, jang waktu iris ija jang sudahan dun'ja, urang iris, itula malaikat.

40 Seperti jang ubat d'jahat menjadi berkampung, daan bertunuh dangan api: makka demikien jadin'ja kapada waktu dun'ja sudahani.

41 Iang anak manusea ada menjuruh malaikatn'ja, akan berkampung segala berbiſt uwi dari antara Radjatn'ja, daan siapa membuat durahka:

42 Makka de buangn'ja kadalam dapur api, kamana ada menang-issan daan pun amete gigit.

43 Tella itu makka jang adil-hati berridupi seperti jang mattahari kadalam Radjat bappan'ja, siapa pun'ja taling-a akan mending-er, ding-erla.

44 Sakali lagi, jang hokkuman surgani jadi pun seperti sawatu perbindaharaan bersemūn'ji de dalam bendang, jang de dapatkan saurang, siapa simpann'ja, makka karna maha sukahann'ja, pergin'ja berd'jawal segala ampun'ja dia, daan memmeli akan bendang itu.

45 Sakali pula, jang Radjat surganī jadi pun seperti saurang sudagar siapa mentsiari muteara bisey.

46 Makka tella dia berdapat sawatu

 (muteara)

lijcke (peerle) gevonden hadde/ginck ende vercocht al wat hy hadde / ende kochte dien.

47 Wederom / het Coninckrijck der Hemelen is ghelijck een Nette/ dat gheworpen is in de Zee / ende allerley manieren van vilschen versamelt.

48 Het welcke als het vol was/ de Vilschers opghetoghen hebben aen den ouer: ende sittende / hebben sy uptghelesen dat goede in hare vaten/ maer het quade wierpen sy upt.

49 Alsoo sal't in de volepndinghe der werelt wesen: de Enghelen sullen uptgaen / ende de boosen midden ouder de rechtveerdighen uptscheyden.

50 Ende sullense in den vperigen Oven werpen: daer sal wesen weeninghe ende knersinghe der tanden.

51 Ende Jesus seyde tot hen: Hebt ghy dit al verstaen? sy seyden tot hem: ja Heere.

52 Ende hy seyde tot hen: daerom een peghelijck Schriftgheleerde/ gheleert tot den Coninckrijcke der Hemelen / is ghelijck een huysheere/ die upt synen schatten nieu ende out voort brenght.

53 Ende het is gheschiet / als Jesus dese ghelijckenissen volepnt hadde/tooch hy van daer.

54 Ende gecomen in zijn Vaderlant / leerdese in hare vergaderinghe/ so dat sy haer verschrickten/ende seyden: van waer comt desen dese wijsheyt ende dese cracht?

55 Is

(muteara) garib, de d'jawalkan segala jang ampun'ja dia, daan memmelih'ja.

47 Lagi pula, jang Radjat surgani jadi pun seperti sawatu pukat, jang menjadi buang dalam laut, daan berkampung akan ikan bagi d'jinis rupa.

48 Makka tella jadi penuh, urang mamukat tareen'ja ka tepi: daan tella duduk, de pilehn'ja samuan'ja, jang baik de issikan thungn'ja, tetapi jang d'jahat de buangn'ja kaluar.

49 Demikien menjadin'ja ka waktu dun'ja sudahani: jang malaikat ija meng-aluar, daan membagi jang Nakal dari antara jang adil.

50 Daan de buangn'ja dalam dapur apin'jala: kamana amat nang-is daan amete gigit.

51 Makka Iesus tan'jakan dean'ja: adala kamu meng-arti itu? dean'ja u-d'jer: ija tuanku.

52 Makka dia britaun'ja: karna itu segala Chatip, siapa menjadi berbudi akan arti Radjat surgani, jadi pun seperti panghulu ruma, siapa meng-henter baru daan tua dari perbindaharan'ja.

53 Makka menjadin'ja, tatkala Iesus berputus sepertihan ini, lalu dia pulang dari sana.

54 Daan mendatang kanagri bappan'ja, beraid'jer kapada kampung-an'ja, demikien makka dean'ja terkud'ut, daan meng-utsiap, dari mana beruleh dia budiman daan kawasiahan ini?

55 Bukan

55 Is dese niet de sone des Timmermans? ende is niet zijn moeder ghenaemt Maria? ende syne broeders/Jacobus ende Joses/ende Symon ende Judas?

56 Ende syne susters zijnse niet alle by ons? van waer comt dan desen dit alles?

57 Ende sy waren aen hem gheargherd/ maer Jesus seyde tot haer: gheen Propheet en is sonder eere/ dan in sijn vaderlant en in zijn eygen huys.

58 Ende hy heeft daer niet veel crachten ghedaen/ om haers ongheloofs wille.

55 Bukan ini jang anak tukang? daan pun bukan ibun'ja bernamma Mariam? daan sudaran'ja, Iakubus daan Iuses, daan Symon daan Iudas?

56 Daan adeyn'ja, tiadan'ja samuan'ja serta kita? dari mana datang jang ini segala itu?

57 Makka dean'ja jadi berbis-tuwi karna dia, tetapi Iesus beritaun'ja: barang nabbi tiada dang-au hurmad, kapada nagri bappan'ja daan dalam ruman'ja.

58 Makka dia tiada membuat bann'ja kauwassahan de situ sebab tiadan'ja meng-heakin.

Dat veerthienste Capittel.

3 Na dat Iohannes doot was, vermenichvuldicht Iesus de vijf brooden, ende twee visschen, 25 daer na wandelt hy op het water, 27 ende bekent zijnde van veelen Gods soon te zijn, 31 gheeft den crancken ghesontheyt.

1 TE dier tijdt hoorde Herodes de Viervorst het gerucht van Jesus.

2 Ende seyde tot sijne knechten: dese is Joannes den dooper: hy is opghestaen van den dooden/ ende daerom wercken de crachten in hem.

3 Want Herodes hadde Joannem ghevanghen/ ende ghebonden/ ende in den kercker gheset/ om Herodias de huysvrouwe Philippi syns broeders.

4 Want

Iang bagij ka-ampatblas.

3 *Tella Johannes jadi matti, makka Iesus berbann'jarankan apam lima, daan ikan dua ekor, 25 komodien itu makka dia berd'jalan deatas ajer, 27 daan settela ourang bann'ja berkanal kan dia akan anak Allah, 31 memjumbu akan sakittan.*

1 KAwaktu itu makka panglima Herodus mending-er presuara Iesus.

2 Daan beritau akan hamban'ja: jang ini jadi Iuannes mandihan: dia berbangkit dari matti, karna itu kard'jakan kauwassahan dalamn'ja.

3 Sebab Herodus menangkap akan Iuannem, daan ber-ikat, daan berpassung dia, karna Herodias, jang bini Philippi dean'ja,

4 Karna

4 Want Joannes seyde tot hem: het is u niet gheoorloft haer te hebben.

5 Eñ hy begeerde hem te dooden/ maer hy vreesde het volck / want sy hielden hem voor een Prophect.

6 Ende doe Herodes gheboorten dach ghehouden wert / danste Herodias dochter in 't midden / ende het behaeghde Herodi.

7 Waerom hy met eede beloofde haer te gheven/ wat sy begeeren soude.

8 Ende sy te voozen onderwesen van haer moeder / seyde: gheeft my hier in een Schootel / het hooft Joannes des Doopers.

9 Ende de Coninck werdt droevich: nochtans om den eedt/ende om de ghene die met hem ter taeffelen saten/gheboodt hy't haer te gheven.

10 Ende sandt (den scherp-rechter) ende onthalsde Joannem in den Kercker.

11 Ende sijn hooft werdt ghebracht in een schotel / ende den dochterken ghegheven: ende sy droeght tot haer moeder.

12 Doe zijn spne Discipulen toeghegaen / ende hebben het lichaem wechghenomen/ende begraven: ende ginghen ende bootschapten't Jesu.

13 Doe Jesus dat hoorde/ weeck hy van daer henen te schepe / tot een woeste plaetse alleene: ende als de scharen dat hoorden / volghden sy hem na te voete/upt de steden.

14 Ende Jesus uptgaende / sach veel volcx/ ende werdt beweeght met barm-

4 Karna sebab Iuannes beritau kan dia: tiada mu dapat beruleh dean'ja.

5 Makka dia hendak memunuh dia, tetapi takut akan rajat, karna dean'ja, terd'jund'jung akan dia seperti Nabbi.

6 Makka tella merameykan'ja waktu branak Herodus, makka anak Herudias menari de anrara urang, makka pun bersuka akan Herodus.

7 Karana appa dia upaman'ja dangan sumpa aku memmerin'ja, appa hendak dean'ja.

8 Makka dia mula tella de aid'jerkan ibun'ja, meng-utsiap, beri hamba de sini dalam sawatu ping-an, jang kapala Iuannes mandihan.

9 Makka raid'ja bertsinta hatin'ja: tetapi karna sumpan'ja, daan karna siapa bersentap dang-an dia, bersabda agar de berin'ja akan dean'ja.

10 Makka menjuruhn'ja berpungal kapala akan Iuannem dalam passungan.

11 Makka de henterkan kapalan'ja dalam ping-an, daan de berin'ja akan anak: makka dia membawan'ja kapada ibun'ja.

12 Makka muritn'ja pun datang, daan meng-ambilkan badann'ja, daan bertanamkan: makka pergin'ja, daan bert'seritraja akan Iesus.

13 Settela Iesus mending-er itu, lalu dia dari sana dang-an kapal, ka sawatu tumpat berrimba: makka tatkala rajat mending-er itu, de ikutkan dia berd'jalan, dari segala kuta.

14 Tella Jesus kaluar, de liatn'ja urang bann'ja, makka bergrak hatin'ja dang-an

barmhertichept over haer/ende heelde hare crancken.

15 Ende doen't nu laet ghewoorden was/ quamen syne discipulen tot hem / ende seyden: dese plaetse is woest / ende de dach is nu voorghegaen: laet de scharen gaen / dat sy gaen in de Dorpen/ ende haer selven spyse coopen.

16 Maer Jesus seyde tot hen: Sy en hebben gheenen noot wech te gaen: gheeft ghy haer te eten.

17 Ende sy seyden tot hem: wy en hebben hier niet dan vijf brooden ende twee visschen.

18 Doe seyde hy: brenght my die hier.

19 Ende als hy de scharen gheheeten hadde op het gras te sitten/ ende de vijf brooden ende twee visschen ghenomen hadde / sach hy op na den Hemel / ende danckte: ende als hy de brooden ghebroken hadde/ gaf hyse den Discipulen: ende de Discipulen gavense de scharen.

20 Ende sy aten alle/ende sy werden versaet/ ende namen op het overschot der brocken / twaelf volle korven.

21 Ende die daer gegeten hadden/ waren ontrent vijf duysent mannen / behalven de brouwen ende kinderen.

22 Ende terstont dwanck Jesus syne discipulen in 't schipken te climmen / ende voor hem over te varen/ dewyle hy de schare van hem liet.

23 Als hy nu de scharen van hem gelaten hadde/ginck hy op den berch

Y allee-

dang-an rahmad atas dean'ja, makka sumbun'ja segala sakittann'ja.

15 Makka tella jadi petang, datang muritn'ja kapada dia, daan meng-utsiap: tumpat ini jadi rimba, daan jang hari ija pun lalu: beerla jang rajat pulang, agar pegin'ja ka tanaman, daan an memmeli dirin'ja makannan.

16 Tetapi Jesus beritau dia: tiadan'ja berguna akan pulang: beri kamu makan akan dean'ja.

17 Makka dean'ja meng-utsiap: kita tiada sini melain kan apam lima daan ikan duaekur.

18 Makka dia meng-utsiap: bawaka sini.

19 Settela dia suruhkan rajat menduduk deatas rumput, daan meng-ambil apam lima daan ikan dua ekur, makka pandangn'ja ka-atas akan surga, daan berdua: daan teila dia pitsiakan apam, de berin'ja akan murit: makka jang murit berin'ja akan jang rajat.

20 Makka dean'ja, memakan samuan'ja, daan menjadi kinjang, daan jang tingal lebeeh de pung-utn'ja, Duablas bakul, penuh.

21 Makka segala jang memakan, jadi ampir lyma ribu lakilaki, selain kan parampuan daan anak budak,

22 Makka Iesus menjuruh muritn'ja sigra memasuk dalam kapal, daan menjabrang mula mulan'ja, sedang dia tingal akan rajat.

23 Tatkala dia tingal akan jang rajat, menaikin'ja kaatas bukus sendiri,

H akan

alleene/ om te bidden/ende doe het nu laet ghewoꝛden was/ was hy daer alleen.

24 Ende het schipken was nu midden in de Zee/ ghequelt van de baren: want de wint was hen tegen.

25 Ende ter vierder waecke des nachts/ginck Jesus tot hen/wandelende op de Zee.

26 Ende doe hem sijne discipulen saghen op de Zee wandelen/ werden sy beroert/ segghende: Het is een schijnsel/ ende kreeschen upt van vꝛeese.

27 Maer terstont spꝛackse Jesus aen/ seggende: Hebt goeden moedt/ ick ben't/ vꝛeest niet.

28 Doe antwoꝛde hem Petrus/ ende sepde: Heere/ indien ghy dat zijt, so ghebiedt my tot u te comen op het water.

29 Ende hy sepde: Comt/ ende Petrus upt het schipken ghetreden/ wandelde op de wateren/ om tot Jesum te gaen.

30 Maer den stercken wint siende/ vꝛeesde hy/ ende als hy begost te sincken/ riep hy/ seggende: Heere/ behoet my.

31 Ende terstont Jesus de hant uptstreckende/ heeft hem aenghegrepen/ en tot hem ghesept: Ghy cleyngheloovige/ waer toe hebt ghy ghewanckelt?

32 Ende doe sy in 't schipken gegaen waren stilde de windt.

33 Ende die in 't schipken waren/ quamen ende baden hem aen/ segghende: Waerachtelijck ghy zijt Godts Sone.

akan memjumba, makka tella jadi ija petang, tingal dia sendiri desitu.

24 Makka jang kapal suda tingal de teng-a laut, kaributtan dang-an umbak: karna jang ang-in ija bersala.

25 Makka ka-ampat tabu malam, datang Iesus kapada dian'ja, berd'jalan atas laut.

26 Makka tella muritn'ja meliat dia, berd'jalan atas laut, bergrak hatin'ja, daan meng-utsiap: jadi pun bajangbajang, daan betria karna takuttan.

27 Tetapi Jesus beritau sigra akan dean'ja, daan meng-utsiap: bersukala, aku jadi pun, d'jang-an takut.

28 Makka Petrus meng-ud'jer, daan berkatta tuanku, d'jikkelu jadi mu, suruhla hamba datang kapadamu di-atas ajer.

29 Makkud'jern'ja: marela, makka tella Petrus turun dari kapal, berd'jalann'ja katas ajer, akan pergi kapada Iesus.

30 Tetapi tella dia meliat ang-in kras, takutn'ja, daan tella dia bertinglam, makka pangil, daan berkatta: tuanku tulung beta.

31 Makka Iesus berbetul tang-an-n'ja sigra, daan memmegan akan dia, makka kattan'ja: kamu muda heakin, karna appa mu bergujang?

32 Makka tella dean'ja memasuk dalam kapal, jadi ang-in tudoo.

33 Makka segala jang duduk dalam kapal, datang daan menjumban'ja, daan berkatta; sungusungu kamu jadi anak Allah.

34 Ende

34 Settela-

34 Ende als sy overgheschcept waren/quamen sy in het Landt Genezareth.

35 Ende als de mannen van dier plaetse hem bekenden/ sonden sy in dat geheele omliggende Landt/ ende brochten tot hem alle ongheseonde.

36 Ende baden hem/ dat sy alleenlijck sijns cleedts zoom raken mochten/ ende alle die hem raeckten/ werden ghesondt.

34 Settela dean'ja suda menjabrang, datangn'ja dalam nagri Genezareth.

35 Makka tella urang tumpat itu berkanal akan dia, menjuruhn'ja kasegala nagri ampir situ, daan meng-henter akan dia segala penjakittan.

36 Daan persumban'ja, agar dean'ja mendapat bergrak tepi bad'jun'ja, makka segala siapa bergrak dia, menjadi sumbu.

Dat vijfthienste Capittel.

3 Christus verdoemt de gheboden der menschen ende hare gheveynstheydt, 17 bewijsende wat den menschc ontreynicht, 22 verloft de Dochter der Cananeescher vrouwe, 32 ende verlaet vier duysent mannen met seven brooden ende weynigh visschen.

Iang bagij ka-limablas.

3 *Christus berhokkum akan sabda manusea, daan berbistuw'n'ja, 17 daan bertund'juk appa bernad'jis akan manusea, 22 melapat kan anak parampuan dari Kananea, 32 daan pon berkinjang ampat ribu laki dang-an tud'ja bid'ji apam daan ikan sedekit.*

1 DOe quamē tot hem de Schrift-gheleerden ende Pharizeen van Jerusalem/ seggende:

2 Waerom overtreden uwe Discipulen de insettinge der Ouderen? want sy en wasschen hare handen niet/ als sy broodt eten.

3 Hy antwoorde/ ende sepde hen: Waerom overtreet ghy ock dat gebodt Godts/ door uwe insettinge?

4 Want Godt heeft gheboden/ seggende: Eert uwen Vader/ ende uwe Moeder: ende wie sijnen Vader ofte Moeder vloeckt, die sal de doodt sterven.

5 Maer ghy seght/ soo wie daer sepdt tot sijnen Vader ofte tot sijnen

1 MAkka datang jang Chali daan Pharizei dari nagri Irrusalim, duan meng-utsiap.

2 Karna appa muritmu melalu kan bangkittan zaman dulu? karna dia tiada bassu tang-ann'ja, tella memakan ruti.

3 Dia beritaun'ja, daan meng-utsiap: karna appa kamu mela lu akan sabda Allah, dang-an bang-kittan mu?

4 Karna Allah bersabda, daan meng-utsiap: beri hurmad akan-bappa ibu mu: makka siapa memaki bappa daan ibun'ja, jang itu jadi memati de bunuh.

5 Tetapi kamu berkatta, siapa meng-utsiap akan bappa daan ibun'ja: segala

moeder: so wat gave van my gheoffert wort / sal u te nutte comen (die doet wel/) ende en sal synen vader ende moeder niet eeren.

6 Ende ghy hebt Godes gebodt te niete ghemaeckt door uwe insettinghe.

7 Ghy gheveynsde / wel heeft Esaias van u gheprophetеert / segghende:

8 Dit volck comt my by metten monde / ende eert my met de lippen: maer haer herte is verre van my.

9 Maer te vergeefs eeren sy my / leerende voor leeringhen / gheboden der menschen.

10 Ende als hy de schare tot hem gheroepen hadde / seyde hy tot haer: hoort ende verstaet.

11 Dat ten monde in gaet / en ontreynicht den mensche niet: maer wat ten monde uyt comt / dat ontreynicht den mensche.

12 Ende syne Discipulen by comende / seyden hem: Hebt ghy niet bekent / dat de Pharizeen dit woordt hoorende / gheerghert zijn gheweest?

13 Hy antwoorde ende seyde: alle plantinghe die mijn hemelsche Vader niet gheplant en heeft / sal uytgeroeyt worden.

14 Laetse (varen) sy zijn blinde leytsluyden der blinden / ende indien de een blinde den anderen leydet / soo sullen sy beyde in de gracht vallen.

15 Petrus antwoordende / ende seyde tot hem: verclaert ons dese gelijckenisse.

16 Jesus seyde: Zijt ghy oock son-

anugrahaja jang menjadi memjumba dari aku, jadi dang-an untung mu (jang itu membuat baik,) daan tiada menguna beri hurmad'akan bappa daã ibun'ja.

6 Makka kamu berbinassa akan sabda Allah dang-an berbangkittan mu.

7 Hei kamu berbistuwi, benar katta Nabbi Esaiam dulu kala dari pada kamu, daan meng-utsiap.

8 Vrang ini mampir beta dang-an mulut daan memmeri aku hurmad dang-an bibir: tetapi hatin'ja lagi d'jau dari aku.

9 Tetapi deã'ja beri beta hurmad sala, tella de aid'jer aid'jerrã, sabda manusea.

10 Tatkala dia pangil-akan rajat ampir dia, makka berkattakann'ja: ding-erla daan meng-arti.

11 Appa memasuk ka melut, tiada bernad'jis akan manusea: tetapi appakaluar dari mulut, itula jang bernad'jis akan manusea.

12 Tella muritn'ja datang ampir, beritaun'ja akan dea, tiada mu mẽg akuwi, makka jang Pharizei tella de dingern'ja rawajat ini, menjadi berbistuwi?

13 Dia beritau daan meng-utsiap: segala tsiabang jang tiada menjadi tanam dari pada bappaku dalam surga, menjadi berbinassa.

14 Beerla dean'ja (pulang) karna dean'ja ija buta daan pun berpimpin urang buta, makka d'jikkelu saurang buta pimpin jang lain kaduan'ja menjatu dalam parit.

15 Petrus meng-utsiap, daan beritau kan dia: beri akan kita tau sepertihan ini.

16 Iesus berkatta: tiada kamu pun

sonder verstandt?

17 En verstaet ghy noch niet/dat soo wat ten monde in gaet/dat het tot den buyck in gaet/ende wort in den stoelganck uptgheworpen?

18 Maer dat tot den monde upt comt/dat comt upt het herte/ende dat ontreynicht den mensche.

19 Want upt het herte comen boose ghedachten/moort/overspel/hoererpen/dieverpen/valsche ghetuyghenissen/lasteringhe.

20 Desen zijn't die den menschen ontreynighen: maer niet onghewaschen handen te eten/dat en ontreynicht den menschen niet.

21 Ende Jesus van daer gaende/is gheweken tot de eynden Tyro ende Syonis.

22 Ende siet een Cananeische vrouwe (van die eynden uptgegaen) riep/seggende tot hem: Heere Davids Sone ontfermt u mijnder/mijn dochter is deerlijck van den Duyvel ghequelt.

23 Ende hy antwoorde haer niet een woort. Doe zijn spne Discipulen toe ghetreden/ende hebben hem ghebeden/seggende: verlaetse/want sy roept ons na.

24 Maer hy antwoordende/seyde: ick en ben niet ghesonden dan tot de verlooren schapen des huys Israels.

25 Ende sy quam ende aenbadt hem/seggende: Comt my te hulpe.

26 Maer hy antwoorde/ende seyde:

pun d'juga lagi berbudi?

17 Tiada kamu lagi tau, makka barang memasuk ka mulut, memasuk d'juga ka purut, makka ka buang-ajer pun kaluar.

18 Tetapi appa kaluar dari mulut, itula datang dari dalam hati, makka itulu bertsiamarkan manusea.

19 Karna dari dalam hati datang ing-attan nakal, seperti memunuh, bermuka sesundel, mantsiuri, sakssi sala, daan hud'jat.

20 Inila jang bertsiamarkan manusea: tetapi memakan daug-an tiada bassu tang-an, itu tiada bertsiamar akan manusea.

21 Tella Iesus pulang dari sana, lalu dia ka hud'jung Tiro daan Sidon.

22 Liatla saurang parampuan Kananei (kaluar dari tumpat itu) berpangil, daan meng-utsiap kan dia: Tuanku anak Davud, ber-rahmani hamba, anak ku menjadi tersajang gaga dari seitan.

23 Makka dia tiada beritaun'ja sapata, makka muritn'ja mampir dia, daan bersumban'ja, meng-utsiap: suruh tingal dia, karna dia meng-ikut kita: daan betria.

24 Tetapi dia britau, daan meng-utsiap: aku tiada datang me lain kapada dumba terhilang dari ruma Israil.

25 Makka dean'ja datang menjumban'ja, daan meng-utsiap: mare tulung akan hamba.

26 Tetapi dia britau, daan meng-

de: Het en is niet goet het broodt der kinderen te nemen / ende de hondekens toe te werpen.

27 Ende sy sepde: Ja Heere: want de hondekens eten van de brocks kens / die van haerder Heeren Tafel vallen.

28 Doe antwoorde Jesus / ende sepde tot haer: O brouwe / groot is u gheloove / u gheschiede gelijck ghy wilt / ende haer Dochter is ghesondt gheworden van dier uyre aen.

29 Ende als Jesus van daer gegaen was / quam hy by de Galileische Zee: ende klom op eenen bergh / ende sat daer neder.

30 Doe quamen vele scharen tot hem / brenghende met hen kreupele / blinde / stomme / lamme / ende vele andere: ende wierpense voor de voeten Jesu / ende hy heeldese.

31 So dat de Scharen hen verwonderden / siende de stomme spreken / de lamme ghesondt / de creupele wandelende / ende de blinde siende: ende sy presen den Godt Israels.

32 Ende Jesus sijne Discipulen roepende / sepde: Ick worde beroert met barmhertighepdt over de scharen: want sy nu drie daghen by my ghebleven zijn / ende en hebben niet te eten / ende ick wilse niet vastende laten gaen / op dat sy op den wegh niet en beswijmen.

33 Ende sijne Discipulen sepden tot hem: Van waer krijghen wy soo veel broodts in de Woestijne / om soo grooten schare te sppsen?

34 Ende

ud'jer : tiada benar meng-ambil ruti anak, daan memmerin'ja akan and'jing.

27 Makkud'jern'ja : ija tuanku: jang and'jing memakan dari bid'ji , jang menjatu dari dulang tuann'ja.

28 Makka Iesus meng-utsiap, daan beritau dean'ja : hey parampuan, bassar jadi heakiman mu, angku beruleh seperri kahendak hatimu, makka anakn'ja jadi sumbu dari waktu itu.

29 Tatkala Iesus pulang dari sana, datang dia ka-ampir laut Galilea: makka dia naik katas sawatu bukit, daan menduduk de situ:

30 Makka rajat bann'ja datang kapada dia, daan meng-henterkan, timpang, buta, bisu, tsiapik, daan berbagi jang lain : makka de tarun'ja hadapan kaki Iesus, daan dia bersumbun'ja.

21 Bagien, makka jang rajat jadi heirani, tella de liatn'ja jang bisu betutur, jang tsiapik bersumbu, jang timpang berd'jalan, jang buta meliat: makka dean'ja terpud'ji Allah Israil.

32 Settela Iesus pangil akan muritn'ja , meng-utsiap : hatiku bergrak dang-an rahmad atas segala rajat ini: karna dean'ja tingal sakarang serta aku tiga hari, daan tiadan'ja pun'ja makkannan, aku tiada hendak melapas dean'ja berpuassa, agar dean'ja tiada berpangsawan de d'jalan.

33 Makka muritn'ja meng-utsiap akan dia : dari mana kita beruleh ruti sekien bann'ja dalam utan, akan berkinjang rajat bagien bassar?

34 Makka

34 Ende Jesus sepde tot hen: Hoe veel brooden hebt ghy? sy seyden: seven/ende wepnich visschen.

35 Doe gheboodt hy de scharen neder te sitten op der aerden.

36 Ende de seven brooden/ende de vischkens ghenomen hebbende/ danckte hy/ende brackse/ende gafse sijne discipulen/ende de discipulen gavense den volcke.

37 Ende sy aten alle ende werden versaet: ende sy namen op/ dat van den brocken overghebleven was seven volle korven.

38 Ende die daer ghegeten hadden/ waren vier duysent mannen sonder de vrouwen ende kinderen.

39 Ende als hy de scharen hadde ghelaten/ trade hy in een schipken/ ende quam in de palen Magdala.

34 Makka Iesus beritaukan dean'ja: barappa bid'ji ruta ada mu? dean'ja meng-utsiap: tud'ju, daan ikan sedekit.

35 Makka Iesus menjuruh akan rajat menduduk deatas tana.

36 Daan settela dia meng-ambil akan ruti tud'ju, daan ikan sedekit, makka berdoa, daan pitsian'ja, daan de berin'ja akan muritn'ja, makka muritn'ja berin'ja akan jang rajat.

37 Makka dean'ja makan samuan'ja daan menjadi kinjang: makka dean'ja pung-ut, dari jang tingal lebeeh, tud'ju bakul penuh.

38 Makka segala jang memakan jadi ampat ribu lakilaki selain kan parampuan daan anakbudak.

39 Makka tella dia tingal akan jang rajat, naikn'ja kadalam sawatu kapal, daan mendatang dalam nagri Magdala.

Dat sestbiende Capittel.

Iang bagij ka-anamblas.

1 Den Phariseen die teeckenen begheeren, 4 sal dat teeckē van Ionas gegeven worden, 6 der welcker leeringhe verdoemt is, 13 de Discipulen belijden Christum, 18 de ghemeynte macht ghevende, 21 sijn lijden voorseyt, ende bewijst hoedanich sy zijn moeten die hem willen volghen, 27 voorseggende oock sijn laetste toecomste.

1 Segala Pharizei siapa hendak pertandat, 4 adala de berin'ja jang tanda Iunas, 6 siapa pun'ja aid'jeran jadi berbinassa, 13 jang murit mengaku Christus, 18 memmeri kawassahan akan rajat umad, 21 merassan'ja berkatta dabulo, daan menund'jo bagimana jadi gunan'ja, siapa hendak meng-ikot dia, 27 memmeritan dabulo d'jnga datang-in'ja.

1 Ende als de Phariseen ende Sadduceen daer ghecomen waren/ soo versochten sy hem/ beghee-

1 TAtkala Pharizei daan Sadduzei mendatang de situ, makka tsiuban'ja akan dia, daan meminta agar dia

geerende dat hy hen een teecken upt den Hemel woude thoonen.

2 Maer hy antwoorde ende seyde tot hen: Des avonds seght ghy: schoon weder / want den Hemel is root.

3 Ende des morgens (seght ghy:) heden onweder / want den Hemel is root ende droevigh. Ghy ghevepnsde / condt ghy het aensichte des Hemels onderschepden / ende condt ghy de teeckenen der tijden niet onderschepden?

4 Het boose ende overspeelighe ghesiachte soeckt een teecken: maer hen sal gheen teecken gegeven worden / dan dat teecken Jone des Propheten / ende hy verliet se / ende ginck wech.

5 Ende doe sijne Discipulen op de ander zijde ghecomen waren / hadden sy vergheten brooden mede te nemen.

6 Ende Jesus seyde tot hen: Siet toe / ende wacht u van den deesem der Phariseen ende Sadduceen.

7 Ende sy overlepden onder malcanderen / seggende: Het is om dat wy gheen brooden mede ghenomen hebben.

8 Ende Jesus dat bekennende / seyde: Ghy cleyn gheloovighe / wat overleght ghy onder malcanderen / dat ghy gheen brooden mede ghenomen hebt?

9 Verstaet ghy noch niet? noch ghedenckt ghy niet van de vijf brooden / ghegheven onder vijf duysent (mannen) ende hoe veel korven ghy op naemt?

10 Noch

dia hendak bertund'juk akan dean'ja sawatu tanda dari dalam surga.

2 Tetapi dia ud'jer daan meng-utsiap kan dean'ja: kamu berkatta kapada hari petang: hari bisey karna jang lang-it ija meira.

3 Makka (kattamu) kapagi hari: ini berribut, karna jang lang-it ija meira daan bertsinta. Hei Kamu berbistuwi, tahula angkau berkeira muka lang-it, dean tiada kamu tahu berkeir-keira jang pertanda waktu bila?

4 Iang asal bermuka daan d'jahat mentsiari sawatu tanda: tetapi tiadan'ja beruleh tanda lain selainkan tanda Nabbi Iunas, Makka dia tingaln'ja, daan ija pulang.

5 Makka tella muritn'ja datang ka tepi sabrang, makka lupan'ja akan henter ruti kasertan'ja.

6 Makka Iesu beritau dean'ja: liatla, daan lalumi dari tepung menta, urang Pharizei daan Sadduśei.

7 Makka dean'ja bitsiara kan dirin'ja, daan meng-utsiap: itula jadi karna kita tiada henter ruti serta kita.

8 Tella Iesus katauwi itu, meng-utsiap: kamu muda heakin, appa bitsiara mu dang-an diri kamu, sebab mu tiada henter ruti ka serta mu?

9 Tiada mu bulum meng-arti? atu tiadamu ber-ing-at jang ruti lima bid'ji, jang de berin'ja akan lakilaki lima ribu, daan barappa bakul kamu pungut?

10 Atu

10 Noch der seven brooden/ ghegeven onder vier duysent (mannen/) ende hoe veel korven ghy opnaemt?

11 Hoe/ en verstaet ghy niet dat ick u van den brooden niet gheseyt en hebbe/ dat ghy u wachten soudt van den deesem der Phariseen ende Sadduceen?

12 Doe verstonden sy dat hy niet gheseyt en hadde/ dat sy hen wachten souden van den deesem des broots/ maer van de leere der Phariseen ende Sadduceen.

13 Ende doe Jesus ghecomen was in de deelen Cesaree Philippi/ vraechde hy zijne Discipulen/ seghende: wie seggen de menschen dat ick ben? de sone des menschen?

14 Sy seyden: sommighe Joannes de Dooper: sommighe Elias: sommighe Jeremias: ofte een van de Propheten.

15 Hy seyde tot hen: maer wie seght ghy dat ick ben?

16 Symon Petrus antwoorde/ ende seyde: ghy zijt Christus de Sone des levendighen Godts.

17 Ende Jesus antwoordende/ seyde tot hem: Salich zydy Symon Jona sone: want vleesch ende bloet en heeft u dat niet gheopenbaert/ maer mijn Vader die in de Hemelen is.

18 Ende ick seghe oock/ dat ghy zijt Petrus: ende op desen Petra/ sal ick mijn ghemeynte Timmeren/ ende de poorten der hellen en sullense niet overweldighen.

19 Ende ick sal u de sleutelen des

10 Atu jang ruti tud'ju, jang de berin'ja akan lakilaki ampat ribu, daan barappa bakul kamu pung-ut?

11 Bagimana, tiada mu meng-arti makka aku tiada beritaumu dari jang ruti, agar kamu melalu jang apam menta dari urang Pharizei daan Sadduzei?

12 Tella itu dean'ja meng-arti makka tiada dia berkatta agar dean'ja melalu jang apam ruti, tetapi dari pada aid'jerran urang Pharizei daan Sadduzei.

13 Settela Jesus datang kadalam nagri Sesaree Philippi, detann'jakan muritn'ja, daan meng-utsiap: siapa katta kan manusea jadi aku? jang anak manusea?

14 Dean'ja meng-utsiap: sebagi, Iuannes mandihan: sebagi, Elias: sebagi, Ieremias: atu sawatu dari Nabbi.

15 Dia meng-utsiap akan dean'ja: tetapi siapa katta kamu jadi aku?

16 Makkud'jer Symon Petrus, daan meng-utsiap: angkau jadi Christus jang anak Allah berhidup.

17 Makka Iesus meng-utsiap, daan beritaukan dia: bermumin jadi mu, Symon Anak Iune: karna daging-daan dara tiada terbukan'ja akan mu, tetapi bappaku jang menduduk kadalam surga.

18 Makka aku beritaumu d'juga, kamu jadi pun Petrus: daan deatas Petra ini, aku ber-bangkit umatku, makka jang pintu narka tiada meng-alan'ja.

19 Makka aku ada memmerimu

Coninckrijcks der Hemelen geven: ende wat ghy binden sult op der aerden/ dat sal in den Hemel ghebonden wesen / ende wat ghy ontbinden sult op der aerden/ sal oock in den Hemel ontbonden wesen.

20 Doe verboot hy syne Discipulen / dat sy't niemanden segghen en souden / dat hy Jesus de Christus ware.

21 Van dier tijdt aen / begost Jesus syne Discipulen te kennen te geven dat hy moste gaen na Jerusalem / ende vele lyden van de Ouderlinghen / ende Overpriesteren / ende Schriftgheleerden / ende ghedoodt worden / ende ten derden daghe opgheweckt worden.

22 Ende Petrus hem bezyden ghenomen hebbende / begost hem te straffen/ seggende: Heere / weest u genadigh/ dit sal u gheensints gheschieden.

23 Maer hy keerde hem omme/ ende seyde tot Petrum: Wijckt wech van my/ Satana/ want ghy zijt my hinderlijck: want ghy versinnet niet dat Godt is / maer dat der menschen is.

24 Doe seyde Jesus tot sijne Discipulen: Soo my yemandt wil nacomen/ die versake hemselven/ ende neemt sijn Cruyce op/ ende volghe my na.

25 Want soo wie sijn leven wil behouden/ die sal't verliesen: maer wie sijn leven verliesen sal om mijnen't wille/ die sal't vinden.

26 Want wat wort den mensche ghehol-

jang anak kuntsi surga, daan barang appa mu meng-ikat deatas bumi, jadi pun ter-ikat kadalam surga, daan barang appa mu berurey deatas bumi, itula jadi pun terurey de dalam surga.

20 Tella itu dia bersabda akan muritn'ja, agar dean'ja tiada beritaukan barang siapa, makka dia jadi Iesus jang Christus.

21 Dari Waktu itu, de beri Iesus tahu akan muritn'ja, makka jadi dia berguna pergi ka Irrusalim, daan merassa bann'ja dari jang mantri, daan dari Chali, daan dari Chatib, daan menjadi bunuhmati, daan kapada hari jang katiga berbangkit pula.

22 Makka Petrus meng-ambil dia kasisin'ja, daan memara akan dia, daan meng-utsiap: tuanku berrahmad akan dirimu, itula tiada menjadi-mu tida.

23 Tetapi dia baliku'ja, daan meng-utsiap akan Petrum: lalumu dari aku, seitan, karna angkau melarang akan hamba: karna mu tiada meng-arti jang Allahi, tetapi jang ampun'ja akan manusea.

24 Makka Iesus beritau akan muritn'ja: d'jikkelu barang siapa hendak mampir beta, berbintsi akan dirin'ja, daan berangkat krus n'ja, meng-ikut de aku.

25 Karna siapa hendak beruleh hidupn'ja, jang itu ada hilangn'ja: tetapi siapa berhilang hidupn'ja karna sebab aku, jang itu adala berdapatn'ja.

26 Karna appa guna akan manusea, d'jik-

gheholpen/of hy de gheheele wereldt wonne/ende sijn ziele verliest? ofte wat sal den menschе gheven daer hy sijn ziele mede verlosse?

27 Want de Sone des menschen sal comen in de eerlijckheydt sijns Vaders met synen Engelen/ende dan sal hy eenen yeghelijcken vergelden na sijne wercken.

28 Voorwaer seggh e ick u/daer zijn sommighe van die hier staen/die de doodt niet smaken en sullen/tot dat sy de Sone des menschen sullen sien comen in sijn Coninckrijcke.

d'jikkelu dia beruleh segala dun'ja, daan pun berhilang n'jawan'ja? atu apa beri jang manusea dang-an appa dia memu-hoonkan n'jawan'ja?

27 Karna jang anak manusea ada mendatang dang-an mulai bappan'ja, daan dang-an malaikatn'ja tella itu adala dia membalas akan sakaliën urang seperti pakard'jaan n'ja.

28 Sungu aku beritau mu, adala berbagi siapa bediri de sini, jang tiada merassa akan maut, settela dean'ja meliat akan anak manusea mendatang dalam Radjat n'a.

Dat seventhienste Capittel.

1 Iesus wordt verandert voor drie van sijne Discipulen, 10 seydt hen dat Ioannes is Elias, 14 geneest den maensiecken, 20 verclarende de cracht des gheloofs, 22 ende sijn doodt ende opstandinge voorseyt hebbende, 24 betaelt tribuyt voor hem ende voor Petrum.

1 ENde na ses daghen nam Jesus Petrum/ende Jacobum/ende Joannem synen broeder/ende leydese wech alleen op eenen hooghen bergh.

2 Ende hy is verandert ghewordeu voor hen/ende sijn aensicht wert blinckende gelijck de sonne: ende sijn cleederen zijn wit gewordeu ghelijck het licht.

3 Ende siet/van hen werden ghesien/Moses ende Elias met hem sprekende.

4 Doe antwoordde Petrus/ende seyde tot Jesum: Heere/het is goet

Iang bagij ka tud'joblas.

1 *Iesus jadi berbalik de hadapan muritn'ja tiga ourang*, 10 *beritau dean'ja makka Ioannus jadi Elias*, 14 *memjombo jang sakit bulan*, 20 *berrawajat jang kauwassahan beakiman*, 22 *daan tella dia berkatta dahulo matti daan bang-kittann'ja*, 24 *membajer upiti karna dia daan karna Petrum.*

1 MAkka lalu anam hari de ambil Jesus Petrum, daan Iakubum, daan Iuannem sudaran'ja, makka de hentern'ja diatas sawatu bukit.

2 Makka dia jadi berbalik rupa n'ja de hadapann'ja, daan mukan'ja ija berridup seperti matta-hary: daan baid'jun'ja menjadi puteeh seperti jang trangridup.

3 Makka liatla dean'ja meliat musa daan Elias betutur dang-an dia.

4 Makka Petrus meng-ud'jer, daan meng-utsiap akan Iesum: Tuanku, baik

goet dat wy hier zijn / soo ghy wilt / laet ons hier drie Tabernaculen maken / u eenen / ende Mosi eenen / ende Elie eenen.

5 Doe hy noch sprekende was / siet een luchtighe wolcke beschaduwedese: ende siet / een stemme uyt de wolcke / seggende: Dese is mijn wel lieve Sone / in den welcken ick mijn welbehagen genomen hebbe: hoort hem.

6 Doe dit de Discipulen hoorden / vielen sy op haer aensichten / ende vreesden seer.

7 Ende Jesus quam ende raeckte se / seggende tot hen: Staet op / ende en vreest niet.

8 Ende doe sy haer ooghen opgeheven hadden / en saghen sy niemant dan Jesus alleene.

9 Ende doe sy den berch neder ginghen / gheboodt hy hen / seggende: En segt niemant dit ghesichte / tot dat de Sone des menschen van den dooden opstaet.

10 Ende sijne Discipulen vraechden hem / seggende: Wat seggen dan de Schriftgheleerde / dat Elias eerst comen moet?

11 Ende Jesus antwoordende / seyde hen: Elias sal wel eerst comen / ende sal alle dinghen te rechte brenghen.

12 Maer ick segghe u / dat Elias nu gheconen is / ende sy hebben hem niet ghekent: maer sy hebben hem ghedaen wat sy willen: also sal oock de Sone des menschen van hen lyden.

13 Doe

jadin'ja kita ada de sini, d'jikkelu mu hendak beerla kita membuat de sini tabernakulum tiga, satu akan angkau, satu akan Musa, daan satu akan Elias.

5 Sedang dia lagi berkatta, liatla sawatu awan trang berkuliling dean'ja: daan liatla, sawatu, suara dari antara awan, meng-utsiap: inila anak ku jang de berkassé aku, kasiapa hati ku meng-ambil makbulku: ding-erla kamu akan dia.

6 Settela muritn'ja mending-er itu, jatun'ja diatas mukan'ja, daan bartakut sang-at.

7 Makka Iesus datang daan bergrakn'ja, makka dia meng-utsiapn'ja: bangkit, daan d'jang-an takut.

8 Makka tella dean'ja berbuka akan mattan'ja, tiadan'ja meliat saurang selainkan Iesus sendiri.

9 Makka settela dean'ja turun dari bukit, de pasankan dean'ja, daan meng-utsiap: d'jang-an mu berritaukan urang jang de liatmu, sampei tella jang anak manusea berbangkit dari matti.

10 Makka muritn'ja tan'ja akan dia, daau meng-utsiap: appa katta pun jang Chali, makka Elias ada mendatang dahulu?

11 Makud'jer Iesus, daan meng-utsiap dean'ja: Elias benar mendatang mula, daan berbitul kan habis samuan'ja.

12 Tetapi aku beritau-mu makka Elias suda mendatang, daan dean'ja tiada berkanalkan dia: tetapi dean'ja membuat akan dia seperti hendakn'ja: bagi-en adala anak manusea d'juga merassa hukkum dari dean'ja.

13 Sedang

13 Doe verstonden de Discipulen / dat hy hen van Joanne den Dooper seyde.

14 Ende als sy tot de Scharen gheconen waren/ quam tot hem een mensche buyghende voor hem de knien/seggende:

15 Heere/ ontfermt u over mijnen sone / want hy is maensieck / ende woydt deerlijck ghequelt / soo dat hy dickmael valt in't vyer / ende dickwils in't water.

16 Ende ick hebbe hem voor uwe Discipulen ghebracht / maer sy en hebben hem niet connen ghenesen.

17 Ende Jesus antwoordende/ seyde: O ongeloovich ende verkeert ghestachte / hoe langhe sal ick met u wesen? hoe langhe sal ick u lijden? brenght hem tot my hier.

18 Ende Jesus strafte den Duyvel/ende hy ginck uyt van hem/ende het kint werdt genesen van dier uren aen.

19 Doe ginghen zijn discipulen tot hem alleen / ende seyden: Waerom en conden wy hem niet uytdrijven?

20 Ende Jesus seyde tot hen: om uws ongheloofs wille: want voorwaer segghe ick u: Dat indien ghy gheloove hebt/ soo groot als een mostaert zaedt/ ghy sult tot desen berghe segghen: gaet henen van hier derwaerts/ende hy sal gaen/ende niet sal u onmoghelijck wesen.

21 Maer dese aert en vaert niet uyt/dan door bidden ende vasten.

22 Ende doe sy in Galilea ver-

13 Sedang itu muritn'ja meng-arti , makka berkattan'ja dari Iuannes Babtista.

14 Makka settela dean'ja datang karajat, datang saurang belutut de hadapan dia,daan meng-utsiap:

15 Tuanku, berirahmad atas anak ku laki, karna dia sakit bulan, daan menjadi gaga tersajang , demikien, makka sebagi kali menjatu dalam api, daan sebagi kali dalam ajer.

16 Makka suda aku hentern'ja dehadapan murit mu,tetapi dean'ja tiada dapat bersumbu akan dia.

17 Makud'jer Iesus, daan meng-utsiap: hey muda heakin daan asal nakal, barappal lama aku tingal dang-an mu? barappa lama aku menahanmu ? bawa dia kamare kapada aku.

18 Makka Iesus menghukkum jang seitan, daan ija dia pun kaluar dari dia, makka jang budak jadi sumbu dari waktu itu.

19 Makka muritn'ja datang kapada dia sendiri, daan meng-ud'jer : karna appa tiada kita dapat buangkan dia?

20 Makka Iesus baritaun'ja : karna muda heakin mu : sebab aku berkatta mu sungusungu: d'jikkelu kamu pun'ja heakiman, sekien bassar seperti sabid'ji sawi, kamu berkatta kapada bukit ini: pergila dari sini ka sana , makka dia ija pergi, daan tiada barang appa jang tiada mu berule dapat.

21 Tetapi asal ini tiada kaluar selain dang-an sumbahajang daan puassa.

22 Makka tatkala dean'ja kumbali

keerden / seyde Jesus tot hen: Het sal geschieden dat de Sone des menschen sal overgelevert worden in der menschen handen.

23 Ende sy sullen hem dooden / ende ten derden daghe sal hy opghewerkt worden: ende sy zijn seer bedroeft ghewoorden.

24 Ende als sy ghecomen waren tot Capernaum / doe gingen tot Petrum die dat Didragma ontfingen / ende seyden hem: Is meester en betaelt hy het Didragma niet?

25 Hy seyde: Ja. Ende doe hy in 't huys ghecomen was / voor-quam hem Jesus / ende seyde: Wat dunckt u Symon? de Coninghen der aerden / van wie nemen sy tol of schattinghe: van haer kinderen / of van vreemden?

26 Petrus seyde hem: van de vreemde. Doe seyde hem Jesus: So zijn dan de kinderen vry.

27 Maer op dat wy se niet en ergeren / so gaet henen tot de Zee / ende worpt den Anghel: ende de visch die eerst op comt / die neemt / ende als ghy synen mondt sult opgedaen hebben / sult ghy een stater vinden: dien neemt / ende geeft hem voor my en u.

ka Galilea, Iesus beritaun'ja: ada'pun menjadi, makka jang anak manusea de hentern'ja ka tang-an urang.

23 Makka adan'ja membunuh akan dia, daan kahari tiga jadi dia berbangkit: Makka dean'ja menjadi sang-at t'sinta.

24 Makka tella dean'ja datang ka Kapernaum, makka datang kapada Petrum siapa terima akan Diadragma, daan beritaun'ja: pungur umut tiadan'ja membajer jang Didragma?

25 Dia meng-utsiap: ija. Makka tella dia masuk de ruma, de hadapn'ja Iesus, daan meng-utsiap: appa fikirmu Symon? jang raid'ja de dun'ja, dari siapa meng-ambiln'ja tsiukey atu upiti: dari anakn'ja, atu dari dagang.

26 Makkud'jern'ja Petrus: dari dagang, makka meng-utsiapn'ja Iesus: demikien jang anak jadi lapas.

27 Tetapi egar kita tiada berbistu kan dean'ja, pergila ka tepi laut, daan buangkan matta kail: makka jang ikan siapa naik dulu, ambilla, daan tatkala angku membuka akan mulutn'ja, makka berule mu satu stater: ambilla daan beri dia karna Aku daan ankau.

Dat achthienste Capittel.

1 Christus vermaent de sijne tot ootmoedigheydt, 6 verbiedt yemandt te ergheren, 10 thoont wat sorghe Godt voor de sijne draeght, 15 ende gheeft een wijse om de sondaers te straffen in de ghemeynten, 18 ende macht om te binden ende te ontbinden,

Jang bagij ka dua lapanblas.

1 *Christus meng-aid'jer dean'ja akan menjadi berlombot budi, 6 daan d'jang-an berbistukan barang siapa, 10 menund'jo bagimana Allah kaluwi kan umatn'ja, 15 daan memmeri esteadad akan meng-hokkum jang dossani de antaraumad, 18 daan pon kawassaban akan berikat*

den, 25 verdoemt by ghelijckenisse alle eyghen wrake.

1 TE dier selver uyre ginghen de Discipulen tot Jesum / seghende: Wie is de meeste in 't Coninckrijcke der Hemelen?

2 Ende Jesus een kindeken geroepen hebbende / stelde dat midden onder hen.

3 Ende seyde: Voorwaer seggh ick u/ten zy dat ghy u bekeert/ ende woordt als de kinderkens / soo en sult ghy in 't Coninckrijcke der Hemelen niet comen.

4 Daerom soo wie hemselven vernedert ghelijck dit kindeken is / dese is de grootste in 't Coninckrijcke der Hemelen.

5 Ende soo wie sulck een kindeken ontfanght in mynen name / die ontfanght my.

6 Ende soo wie een van desen cleynen die aen mijn ghelooven verarghert / het ware hem beter dat eenen grooten meulen-steen aen sijnen hals gehangen worde / ende dat hy verdroncken worde in de diepte der Zee.

7 Wee der werelt van de erghernissen: want het is noodigh dat erghernissen comen: nochtans wee den menschе / door den welcken ergherniss comt.

8 Indien uwe handt / ofte uwe voet u erghert / snijt se af / ende werpt se wech van u: want het is u beter totten leven in te gaen / kreupel ofte lam zijnde / dan twee handē ofte twee voeten

ikat daan ourey, 25 berbinassa dang-an seperti-han segala Amok diri.

1 KA waktu itu jang murit pergi kapada Iesum, meng-utsiap: siapa jadi jang bassar de dalam Radjat surga?

2 Makka Iesus pangil anak satu, daan detarun'ja deantara dean'ja.

3 Daan meng-utsiap: sungusungu aku beritau mu, d'jikkelu tiada mu membalik, daan pun menjadi seperti anak budak, tiada mu mendapat memasuk kadalam surga.

4 Karna itu siapa ber-renda kau dirin'ja seperti anak-budak-ini, jang itu jadi jang bassar de dalam surga.

5 Daan siapa terima akan anak-budak bagien dang-an namma aku, terima pun akan beta.

6 Makka siapa berbistu akan sawatu ketsil ini jang heakin kapada aku, jadi lebebaik mengantung sabatu pipis bassar de lehern'ja, daan menjadi, pun berlamas kapada jang dalam de lahut.

7 Tsilaka dun'ja dari pada berbistuwi: karna jadi berguna agar datang berbistuhan: tetapi tsilaka manusea, karna siapa mendatang berbistuhani.

8 D'jikkelu tang-an-mu, atu kaki mu berbistuwimu, putung-la, daan buang-kan dari mu: karna lebeh baik jadin'ja memasuk ka hiduppā, dang-an kudung timpang, dari pada beruleh tang-an

daa-

voeten hebbende / in dat eeuwighe vyer ghewozpen te wozden.

9 Ende soo uwe ooghe u erghert/ steecktse uyt/ende wozptse wech van u: Want het is u beter met een ooge totten leven in te gaen/ dan twee oogen hebbende/ in dat helsche vyer gewozpen te wozden.

10 Siet toe dat ghy niet een van dese clepnen en veracht: want ick segghe u/dat hare Engelen in de Hemelen altijdt sien het aenghesichte mijns Vaders die in de Hemelen is.

11 Want des menschen Sone is ghecomen om salich te maken dat verlozen was.

12 Wat dunckt u / of een man hondert schapen heeft / ende een van deselfde verdwaelt is / en sal hy niet de neghenentnegentich verlaten/ende gaen op de bergen/om dat dwaelde te soecken?

13 Ende indien het gheschiet/ dat hy het vint / voozwaer segghe ick u/ hy verblijt hem meer daer over / dan over de neghenentnegentich die niet ghedwaelt en hebben.

14 Also en ist niet den wille uwes Vaders die in de Hemelen is/ dat een van dese clepne verloozen gae.

15 Maer indien u bzoeder aen u sondiget: soo gaet henen ende straft hem tusschen u/ende hem alleene: indien hy u hoozt / soo hebt ghy uwen bzoeder ghewonnen.

16 Ende indien hy u niet en hoozt/ soo neemt noch eenen oft twee met u: op dat alle woozt bestae inden mont van twee of dzie ghetuyghen.

17 In-

dua atu kaki dua, daan menjadi terbuang dalam api jang tarkakal.

9 D'jikkelu matta mu berbistuwi mu, turus dia daan buangn'ja: karna jadi lebeh baik memasuk dang-an matta satu kahiduppan, dari pada beruleh matta dua daan pun menjadi terbuang dalam api narka.

10 Liatla, agar kamu tiada berbint'si akan sawatu ketsil ini: karna aku beri taumu, makka malaikatn'ja menentang muka bappa ku sedekala de dalam surgani.

11 Karna jang anak manusea ija datang akan bermuchalasi jang jadi berhilang.

12 Appa fikirmu, d'jikkelu saurang pun'ja dumba saratus, daan pun terhilang saekur, tiada dia bertingal jang sambilan pulu sambilan, daan menaiki ka bukit akan mentsiari jang bersessat?

13 D'jikkelu dia pun berdapatn'ja, aku britaumu sungusungu, dia bersuka hatin'ja lebeh karna itu, dari pada jang sambilanpulu sambilan jang tiada jadi hilang.

14 Demikien tiada jadi kahendak bappa mu jang menduduk dalam surga: agar jadi berhilang sawatu dari jang ketsil ini.

15 Tetapi d'jikkelu sudara mu bersala kapada mu, makka pergila berai-d'jer dia de antara kamu daan dia: d'jikkelu dia ding-er mu, makka berlaba mu sudara mu.

16 Daan d'jikkelu dia tiada mẽding-er mu, makka ambilla sa-urang atu dua kaserta mu, agar segala katta menjadi dalam mulut saksi dua atu tiga urang.

17 D'jikkelu

17 Indien hy hen geen ghehoor en geeft/ so seght het der Gemeynte: ende indien hy oock der Ghemeynte gheen ghehoor en gheeft/ soo houdt hem als een Heyden ende tollenaer.

18 Voorwaer ick seggh e u/ wat ghy opter aerden binden sult/ dat sal in den Hemel ghebonden wesen: ende wat ghy opter aerden ontbinden sult/ dat sal in den Hemel ontbonden wesen.

19 Wederom seggh e ick u/ dat/ so daer twee onder u eens zijn op der aerden/ van eenigh dinck dat sy begheeren sullen/ dat sal hen gheschieden van mynen Vader die in de Hemelen is.

20 Want waer twee oft drie vergadert zijn in mynen name/ daer ben ick midden onder hen.

21 Doe trat Petrus tot hem/ ende seyde: Hoe menichmael sal ick mynen broeder vergeven als hy aen my sal sondighen? tot sevenmael?

22 Jesus seyde hem: Ick en segge u niet sevenmael/ maer tot tseventigh sevenmael.

23 Daerom is het Coninckrijcke der Hemelen vergheleken eenen Coninck/ die daer rekenschap met synen dienaren houden wilde.

24 Ende doe hy begonst te rekenen/ werdt hem een schuldenaer toeghebracht/ die hem schuldigh was thien duysent Talenten.

25 Ende als hy niet en conde betalen/ beval sijn Heere/ datmen hem sonde vercoopen/ ende sijn wijf ende syne kinderen/ ende al wat hy had-

17 D'jikkelu dia tiada pun mendingern'ja, makka beri-tahu akan rajat: daan d'jikkelu dia pnn tiada mending-er akan rajat, makka keira keirala dia seperti kafir daan haramzada.

18 Sungu sungu aku beritahu mu, barang appa kamu ber-ikat de atas bumi, menjadi ter-ikat de dalam surga: daan barang appa kamu berurey deatas bumi, menjadi pun terurey de dalam surga.

19 Lagi aku beri tahumu, kamana ada dua dari kamu ber-samma de atas bumi, akan meng-hendak barang barang, itula de berulehn'ja dari bappaku jang duduk dalam surga.

20 Karna kamana ada dua atu tiga berkampung dang-an namma aku, makka jadi aku de antaran'ja.

21 Makka datang Petrus kapada dia, daan berkatta: barappa kali ada hamba berampun akan sudaraku, tatkala dia bersala kapada hamba? tud'ju kali?

22 Makka Iesus meng-utsiap dia, aku tiada beritahu mu tud'ju kali, tetapi tud'ju pulu kali tud'ju.

23 Karna itu jadi jang sultanu surga berseperti akan sawatu Raid'ja, siapa hendak berkeira keira dang-an hamban'ja.

24 Makka tella dia ija berkeira keira, de hentern'ja saurang, siapa berutang dia sapulu ribu talentus.

25 Makka tella dia tiada dapat membajern'ja makka suruh raid'ja berd'jauwal akan dia, daan bini daan anakn'ja, daan segala jang ampun'ja dia,

de ende de schult betalen.

26 Soo viel dan de dienstknecht neder/ ende aenbadt hem/ seggende: Heere/weest lanckmoedich over my/ ende ick sal u betalen.

27 Ende de Heere deses dienstknechts beroert zijnde met barmhertichept/ heeft hem los ghelaten/ ende de schult quijt ghescholden.

28 Maer als de dienstknecht uytgegaē was/ heeft hy gevonden eenen zijner mede-dienstknechte / die hem hondert penninghen schuldich was/ dien greep hy/ ende track hem by der keelen / seggende: Betaelt dat ghy schuldich zijt.

29 So viel dan sijne mede-dienstknecht voor sijn voeten neder / ende badt hem / seggende: Weest lanckmoedich over my/ ende ick sal't u betalen.

30 Ende hy en wilde niet: maer ginck ende wierp hem in den kercker/tot dat hy de schult soude betaelt hebben.

31 Als sijne mede dienstknechten gesien hadden dat daer geschiet was/ zijn seer bedroeft gewordē: ende als sy ghecomen waren / verclaerden sy haren Heere al dat gheschiet was.

32 Doe riep hem zijn Heere/ ende sepde hem: Ghy boose dienstknecht/ alle dese uwe schult hebbe ick u quijt ghescholden om dat ghy my ghebeden hebt.

33 Behoordet ghy ock uwes mede-dienstknechts niet te ontfermen / ghelijck ick ock uwer ontfermt hebbe?

34 En-

daan membajar jang utang-an.

26 Makka hamban'ja menjatu ka bumi,daan persumban'ja,meng-utsiap: Tuhanku berrahmad akan hamba makka aku membajer mu.

27 Makka tuhan amba ini bergrak dang-an rahmat,melapas dia daan berhalaln'ja segala utangn'ja.

28 Tetapi Settela amba itu kaluar, makka bertumunja dang-an saurang samma-amba siapa berutang akan dia saratus kepeng: jang itu de pegang dia lehern'ja, daan berkatta: bajerla jang berutang mu.

29 Makka amba itu menjatu de hadapan kakinja, daan persumbanja, berkatta: berahmad akan hamba, aku membajermu.

30 Makka dia tiada meng-hendak: tetapi pergi, daan bubunja dedalam pasung sampei dia membajer jang utang.

31 Tatkala segala amba meli-at perbuattan itu, makka menjadi deanja amat bertsinta, makka tella deanja mendatang, beritahun'ja kapada tuhan n'ja segala jang menjadi itu.

32 Makka tuhann'ja ber-pangil dia, daan beritahu akan dia, hei kamu fatahu nakal, segala utang mu de halalku akan angkau sebabmu bersumbaku.

33 Bukan jadi berguna angkau berrahmat kan samma-fatahu mu, seperti aku berrahmad akan angkau?

34 Makka

34 Ende sijn Heere toornich zijnde/ leverde hem de pijnders over/ tot dat hy alle de schult soude betaelt hebben.

35 Also sal oock mijn Hemelsche Vader u doen/ ten zy dat ghy van herten vergheeft/ een peghelijck sijn broeder sijn misdaet.

Dat negenthienste Capittel.

8 Iesus leert om wat oorsake het wijfmach verlaten worden, 10 ende dat hem selven te connen onthouden, een gave Gods is, 14 hy ontfanght de cleyne kinderkens, 18 ende de Wet Gods beveſtighende, 23 bewijst dat de rijcke seer qualijck konnen salich werden, 28 ende sijne Discipulen die't al verlaten hebben om hem na te volghen, belooft hy het eeuwighe leven.

1 ENde het is gheschiet/ doe Iesus dese woorden gheeyndicht hadde/ toogh hy upt Galilea/ ende quam over den Jordaen/ in de palen des Joodtschen landts.

2 Ende vele scharen volghden hem na: ende hy heeldese daer.

3 Doe ginghen de Pharizeen tot hem/ beproevende hem/ ende seggende: Is het den menschе geoorloft sijn wijf te verlaten om allerley oorsake?

4 Hy antwoorde ende seyde hen: En hebt ghy niet gheleſen/ die van den beginne den menschе ghemaeckt heeft/ dat hyse man ende wijf ghemaeckt heeft.

5 Ende seyde: Hierom sal de menschе

34 Makka tuhann'ja menjadi gusar, daan meng-hentern'ja ka tãg-an urang pang-sixa, sampei dia membajer segala utangnja.

35 Makka demiki-en adala bappa kita surgani membuat dang-an kamu, d'jikkelu kamu tiada berampun sudara mu salan'ja.

Jang bagi sambilanblas.

8 *Iesus meng-aid'jer sebab appa kita dapat bei'jerei bini ku*, 10 *daan makka jadi anugraha Allah siapa dapat tingal tsiutsi*, 14 *dia terima akan anak budak*, 18 *Tella dia togo akan agama Allah*, 23 *dia bertund'jok makka jadi sukar akan ourang kaja memasok kadalam sorga*, 28 *makka murid'ja siapa bertingal sanoan'ja karna meng-ikot dia, berupama dia jang hidoppan Alimu.*

1 MAkka jadin'ja, settela Iesus berputus segala katta ini, makka dia kaluar dari nagri Galilea, daan mendatang menjabrangkan Iurdaan, kabumi nagri jahudi.

2 Makka rajat bann'ja meng-ikut dia: daan dia bersumbuhn'ja.

3 Makka urang Farizei datang kapada dia, bertsioban'ja daan meng-utsiap: dapat manusea bertingal binin'ja karna segala prihal?

4 Makud'jern'ja, daan meng-utsiap: tiada kamu membatsia: siapa membuat lakilaki dari mula, membuat pun binin'ja.

5 Daan berkatta: karna ini manusea

Württembergische Landesbibliothek Stuttgart

sche Vader ende Moeder verlaten/ ende synen wyve aenhanghen / ende die twee sullen een vleesch wesen.

6 Soo en zijn sy nu niet meer twee / maer een vleesch/ daerom wat Godt te samen ghevoeght heeft/ dat en verscheyde ghеen menschе.

7 Sy seyden tot hem: Waerom heeft dan Moses gheboden eenen schept-brief te gheven / ende haer te verlaten?

8 Hy seyde tot hen: Om uwes herten hardighеydt heeft u Mosis toeghelaten/uwe wyven te verlaten: maer van den beginne en hevet alsoo niet gheweest.

9 Ende ick segge u: Dat wie sijn Wijf verlaet / anders dan om hoererije / ende een ander trouwt/ die doet overspel:eñ wie de verlatene trouwt/ die doet overspel.

10 Syne Discipulen seyden tot hem: Staet de sake des menschen met den wyve alsoo / soo en ist niet goet te trouwen.

11 Alle menschen en vatten dit woordt niet / maer dien't ghegheven is.

12 Want daer zijn ghesnedene/ die van moeders lyve alsoo ghebozen zijn: ende daer zijn ghesnedene / die van den menschen gesneden zijn: ende daer zijn ghesnedene/die henselven ghesneden hebben om het Conincklijcke der Hemelen: Wie dit vatten kan? die vatte het.

13 Doe werden daer kinderkens tot hem gebzacht / dat hy de handen op haer legghen / ende bidden soude: Ende

bertingal akan bappa ibun'ja daan berpeluh akan binin'ja, makka kaduan'ja menjadi daging satu.

6 Makka tiadan'ja lagi dua, tetapi daging satu: karna itu segala jang de ber-ikat Allah tiada betjereikan manusea.

7 Dean'ja beritahu akan dia: sebab appa suruh musa memberi surat berjerei, daan bertingaln'ja?

8 Dia berkatta kapada dean'ja, karna hatimu nakal makka de kabulkan musa bertjerei akan bini mu: tetapi dari mula tiada bagitu.

9 Makka aku berkattakan kamu, siapa tingal binin'ja karna barang prihal lain dari pada sundel, daan berkawin dang-an parampuan lain, jang itu ija bermuka daan siapa kawin dang-an laki atu parampuan betjerei, ija pun bermuka.

10 Makka meng-utsiap muritn'ja, adala hal demiki-en dang-an laki daan parampuan, makka tiada baik berkawin.

11 Makka dia meng-utsiap: segala manusea tiada meng-arti katta ini, tetapi siapa menjadi meng-anugrahaja.

12 Karna ada siapa menjadi beranak dari purut ibun'ja dang-an kambiri: daan ada kambiri jang de kambirikan manusea: daan ada pun siapa mekam biri dirin'ja karna sultanu surgani. Siapa dapat meng-arti ini meng-arti-n'ja.

13 Makka de hentern'ja anak budak kapada dia, agar dia tarukan tangaun'ja atas dian'ja daan menjumba.

Makka

Ende de Discipulen straftense.

14 Ende Jesus sepde: Laet de kinderkens/ende en verbiet hen niet tot my te comen:want het Conincrijcke der Hemelen behoort den sulcken toe.

15 Ende als hy hen de handen opgelept hadde/is hy van daer ghegaen.

16 Ende siet/daer tradt een tot hem/ende sepde: Goede meester/wat sal ick goets doen/op dat ick het eeuwighe leven hebbe?

17 Ende hy sepde tot hem: Wat noemt ghy my goet?daer is niemant goet/dan de eenige Godt/maer wilt ghy ten eeuwighen leven ingaen/houdt de gheboden.

18 Hy sepde hem: welcke? ende Jesus sepde: Ghy sult niet dooden. Ghy sult gheen overspel doen. Ghy sult niet steelen.Ghy sult geen valsch ghetuyghenisse gheven.

19 Ghy sult uwen Vader ende uwe Moeder eeren/ende uwen Naesten lief hebben/ghelijck u selven.

20 De Jongelinck sepde tot hem: Alle dese hebbe ick ghehouden van mijnder jonckheydt aen: wat ghebreeckt my noch?

21 Jesus sepde hem: Soo ghy wilt volmaeckt wesen/gaet/vercoopt wat ghy hebt/ende ghevet den armen/ende ghy sult eenen schat in den Hemel hebben/ende comt volght my na.

22 Doe de Jongelinck dit woort gehoort hadde/is hy droevigh weech ghegaen: want hy hadde veel goets.

 23 Ende

Makka muritn'ja memarah kā dean'ja.

14 Makka Iesus berkatta: beerla anak budak datang kapada aku daan d'jang-an melarangn'ja, karna jang sultanu surgani ampun'ja dian'ja.

15 Makka settela dia taru tang-an-n'ja atas dia,pulangn'ja dari sana.

16 Makka liatla, saurang datang kapada dia, daan meng-utsiap: punguru baik,bakti appa membuat aku,agar aku beruleh hiduppan Alimu kakal?

17 Makka dia beritahu akan dia: appa beri kamu bernamma ku baik? tiadala barang siapa baik selainkan Allah wahidu, tatapi d'jikkelu angku hendak memasuk ka hiduppan Alim kakal,turut kan sabda.

18 Dia meng-utsiap, sabda appa? makka Iesus berkatta: d'jang-an angkau memunuh urang. D'jang-an angkau bermuka. D'jang-an angkau mantsiuri. D'jang-an angkau beri saksi sala.

19 Beri hurmad akan-bappa daan ibu mu, daan berkasseh akan amsajamu seperti kendiri mu.

20 Makka inché itur beritahu akan dia: segala sabda ini adala aku berputus dari mudahanku: appa berguna kita lagi?

21 Iesus meng-atakan dia: d'jikkelu angku hendak menjadi sempurna, pergila berd'jawal segala jang ampun'ja mu, daan berila akan mis kinan, makka berulehmu sawatu binda haraan dalam surga,daan mare ikut akan beta.

22 Settela jang inché mending-er katta ini, makka dia bertsinta daan pulang: karna dia pun'ja arta ban'ja.

 Makka

23 Ende Jesus seyde tot syne Discipulen: Voorwaer segge ick u/ dat een rijck mensche swaerlijck sal in het Coninckrijcke der hemelen comen.

24 Ende wederom segghe ick u: Het is lichtelijcker dat een kabel voor ga door eender naelden ooghe/ dan dat een rijcke inga in het Coninckrijcke Gods.

25 Als syne Discipulen dat hoorden/ werden sy verslaghen/ segghende: Wie kan dan saligh worden?

26 Ende Jesus saghse aen/ segghende tot hen/ by den mensche is dat onmoghelijck/ maer by God is alle dinck mogelijck.

27 Doe antwoorde Petrus/ ende seyde hem: Siet/ wy hebben't al verlaten/ ende zijn u na ghevolght: wat sal ons dan wesen?

28 Ende Jesus seyde tot hen: Voorwaer segghe ick u/ dat ghy die my na ghevolcht zijt/ in de wedergeboorte/ als de Sone des menschen sal sitten in den Throon sijnder heerlijckheydt: sult ghy oock sitten op twaelf Throonen/ oordeelende de twaelf gheslachten Israels.

29 Ende soo wie huysen/ of broeders/ of susters/ of vader/ of moeder/ of wijf/ of kinderen/ of ackers verlaet om mynen name/ die sal't hondertfout ontfanghen/ ende het eeuwighe leven beerven.

30 Maer vele die de eerste zijn/ sullen de laetste wesen: ende de laetste sullen de eerste wesen.

Dat

23 Makka Iesus meng-utsiap akan muritn'ja: sesungusungu aku berkatta mu, makka sukar jadi akan urang kaja memasuk dalam surga.

24 Makka sakali lagi berkatta ku kapada mu: jadi lebeh murah satu tahali sau: bertruskan matta d'jarum, dari pada saurang kaja memasuk ka Radjat surga Allahi.

25 Tella muritn'ja minding-er itu, makka berrusa hatin'ja, daan meug-utsiap: siapa dapat jadi ija mumin?

26 Makka Iesus pandang akan dean'ja, daan meng-utsiap, kapada manusea tiada dapat, tetapi kapada Allah jadi samuan'ja dapat.

27 Makka meng-utsiap Petrus daan beritau akan dia: liatla kita tingal samuan'ja daan meng-ikutmu, apa daja kita?

28 Makka Iesus meng-utsiap akan dean'ja: sesungusungu aku beritan mu, makka kamu siapa meng-ikut aku dalam pulabranak, tatkala anak manusea menduduk ka halaradnja madjilis, adala kamu d'juga menduduk deatas halarad duablas, akan meng-hukkum jang asal Israil Duablas.

29 Daan siapa tingal ruma, kaka, sudara, bappa, ibu, bini, anak, atu bendang karna namma aku, jang itu berterima saratus kali pula, daan berpusiaka jang hiduppan kakal.

30 Tetapi bain'ja, siapa jadi jang mula, jadi jang comodi-en, daan siapa jadi jang comodi-en, jadi jang mula.

Jang

Dat twintighſte Capittel.

1 Door de ghelijckeniſſe van den wijngaert, bewijſt Ieſus de gheleghentheydt des Coninckrijcks der Hemelen, 17 voorſeydt ſijn doodt ende verrijſeniſſe, 22 wederſeydt de ſijne tot het cruyce, 25 deſelve aftreckende van alle eergiericheydt, 30 ende voorby gaende, verlicht hy twee blinde.

1 WAnt het Coninckrijcke der Hemelen is gelijck een huysheere/ die des morghens vroegh uyt ginck om arbeyders te hueren in synen wyngaert.

2 Ende als hy met de arbeyders eens geworden was voor eenen penninck des daeghs/ sandt hyse in synen wyngaert.

3 Ende uytgaende ontrent de derde uyre/ sagh hy andere op de marckt ledigh staen:

4 Ende hy seyde tot hen: Gaet ghy ock in mynen wyngaert/ ende wat recht is/ sal ick u gheven.

5 Ende sy gingen: wederom uytgaende ontrent de sevenſter ende der neghenſter uyren/ dede hy desgheliicks.

6 Ende uytgaende ontrent der elfſter uyren/ heeft hy andere gevonden ledigh staende/ ende seyde tot hen: Wat staet ghy hier den gheheelen dagh ledigh?

7 Sy seggen hem: want ons niemandt ghehuert en heeft: Hy seyde tot hen: Gaet ghy ock in mynen wijngaert/ ende ghy sult ontfangen wat recht is.

8 Ende

Iang bagij duapulo.

1 *Dang-an sepertihan pohoon angor, bertund'jok Ieſus jang rupa Radjat sorga, 17 bernabbihi mati daan bangkitnja, 22 meng-aidjer murid'nja jang rusa kyus, 25 daan melalui'ja dari berbistu, 30 daan bertrang akan taata dua urang buta.*

1 KArna jang Radjat surgani jadi seperti sa-urang-tuan, jang kaluar pagi akan meng-upa barang upahan dalam angurn'ja.

2 Makka settela dia suda d'jand'ji dang-an upahanni, akan sakepeng saurang sahari, de suruhn'ja kadalam angurn'ja.

3 Daan tella dia kaluar katabu tiga, liatn'ja upahan lain bediri de bassara ampa.

4 Makka dia berkatta dang-an dean'ja, pegila kamu d'juga kapada angur ku, makka aku ada meng-upamu jang benar.

5 Makka dean'ja pigi. Settela dia kaluar pula ka anam daan ka sambilan tabu, buatn'ja demikien bagi itu.

6 Tella dia kaluar ka sablas tabu, dapatnja urang lain bediri ampa, daan beritau kapada dean'ja: appa bediri mu segala hari ini ampa?

7 Dean'ja meng-utsiap: sebab tiada barang siapa meng-upa kita. Dia beri tau akan dean'ja: pigila kamu d'juga kapada angurku, makka ada mu terima jang jadi benar.

8 Settela

8 Ende alst nu laet ghewoorden was/ seyde de Heere des Wijngaerts tot synen Ontfanghers: Roept de arbeyders/ ende betaelt hen den loon/ beginnende van de laetste tot de eerste.

9 Ende als sy ghecomen waren/ die ontrent der elfster uyre ghehuyrt waren/ ontfinghen sy een peghelijck eenen penninck.

10 Ende de eerste oock comende/ meynden dat sy meer ontfanghen souden: maer sy ontfinghen oock een peghelijck eenen penninck.

11 Ende doe sy dien ontfanghen hadde/ murmureerden sy teghen den Huys-heere/

12 Seggghende: Dese laetste hebben een uyre ghearbeydt: ende ghy hebtse ons ghelijck ghemaeckt/ die wy den last des daeghs/ ende de hitte ghedraghen hebben.

13 Ende hy antwoordende/ seyde tot eenen van hen: Vrient/ ick en doe u gheen onrecht: en zijt ghy niet met my eens ghewoorden om eenen penninck?

14 Neemt weck dat uwe is/ ende gaet henen: ick wil desen laetsten oock gheven ghelijck als u.

15 Of ist my niet gheoorloft te doen wat ick wil in mijn goedt? is uwe ooghe boos/ om dat ick goedt ben?

16 Alsoo sullen de laetste de eerste zijn: ende de eerste de laetste: want vele zijnder gheroepen/ ende luttel uptvercoren.

17 Ende Jesus uptgaende na Jeru-

8 Settela suda jadi petang, makka meng-utsiap jang Tuhan angur kapada bindaran'ja: Pangil akan upahan daan bajerkan dean'ja upahann'ja, datang dari jang komodi-en sampey jang bermula.

9 Makka settela dean'ja datang jang de upan'ja ka sablas tabu, teriman'ja saurang sakepeng.

10 Makka tella datang jang bermula, daan hendak terima lebeh: tiadan'ja terima lagi dari saurang sakepeng.

11 Tatkala dean'ja suda berterima, makka dean'ja harubiru dang-an tuhann'ja.

12 Daan meng-utsiap: jang komodi-en datang ada kard'ja satabu: makka kamu berin'ja seperti kita, jang de rassa akan susahan hari, daan panassan.

13 Makka dia britau kapada saurang, daan berkatta, kakassehan, akau tiada buatsala kapada angkau: bukan kita berd'jand'ji dang-au mu karna sakepeng?

14 Ambilla jang ampun'ja kamu, daan pulang, aku hendak beri jang komodi-en ini seperti kamu.

15 Atu tiadaku dapat membuat dang-an hartaku bagi hendak ku? jadi mata mu d'jahat, sebab aku jadi baik?

16 Demiki-en jadi jang pertama nang komodi-en: daan jang komodi-en nang mula, sebab bann'ja ada menjadi pangil, daan sedekit terpileh.

17 Makka Iesus menaiki ka Irrusalim,

Jeruſalem/ nam de twaelf Diſcipulen alleen op den wegh/ ende ſeyde tot hen:

18 Siet/ wy gaen op na Jeruſalem/ ende de Sone des menſchen ſal den Overpriesteren ende Schriftgeleerden overghelevert worden/ ende ſy ſullen hem ter doodt veroordeelen.

19 Ende ſy ſullen hem den Heydenen overleveren/ om te beſpotten/ ende te geeſſelen/ ende te cruycen/ ende ten derden daghe ſal hy weder opſtaen.

20 Doe quam de moeder der kinderen Zebedei tot hem/ met hare ſonen/ aenbiddende hem/ ende begheerende wat van hem.

21 Ende hy ſeyde haer: Wat wilt ghy? ſy ſeyden hem: ſeght dat deſe myn twee ſonen ſitten/ de een ter rechterhandt/ ende de ander ter slincker handt in uwe Conincklycke.

22 Jeſus antwoorde ende ſeyde: Ghy en weet niet wat ghy begeert: condt ghy den druckbeker dincken dien ick dincken ſal? Ende met dien Doop ghedoopt worden/ daer ick mede ghedoopt worde? ſy ſeghden hem: wy connen't.

23 Doe ſeyde Jeſus tot hen: Mijnen druckbeker ſult ghy wel dincken/ ende met den Doop daer ick mede ghedoopt worde/ ſult ghy ghedoopt worden: maer te mijner rechter ende slincker handt te ſitten/ dat en ſtaet my niet te gheven: maer het ſal ghegheven worden den ghenen die't van mynen Hemelſchen Vader berepdt is.

L 24 Ende

lim, meng-ambil akan murit duablas ka ſertan'ja de d'jalan, daan baritau akan dean'ja:

18 Liatla, kita menaiki ka Irruſalim; daan anak manuſea ada jadi hentar ka tang-an Chali daan Chatib, daan [dean'ja] ada meng-hukkumn'ja ka matti de bunuh.

19 Daan dean'ja ada meng-hentarn'ja akan kafir, agar jadi memaki, bergitik, daan berkrus, daan kapada hari jang katiga adala dia berbangkit.

20 Makka ibu anak ſebedei datang kapadan'ja, dang-an anakn'ja lalilaki, daan memjumban'ja, dang-an hendak barang dari dia.

21 Makka dia beritau akann'ja: appa hendak mu? dia meng-utſiap n'ja: kattala makka anak ku kadua ini menduduk dalam Rad'jat mu ſatu ka kanan daan ſatu ka kiri mu.

22 Ieſus meng-utſiap daan berkatta kau dia kamu tiada tau appa mu hendak: tau la angkau minum tſiawan minumman jang de minum aku? daan menjadi bermandi dang-an mandi itu? dean'ja beritaun'ja: kita dapat.

23 Tella itu Ieſus ber-katta akan dean'ja: tſiawan minumman ku ada kamu meminum, daan dang-an mandiku, ada mu menjadi bermandi, tetapi kadudukkan kiri kananku, tiada ku dapat beri, tetapi jadi auugra ſiapa de berpileh bappaku ſurgani.

L 24 Daan

24 Ende als de ander thiene dat hoorden / namen sy't onweerdelijck van de twee broederen.

25 Ende alsse Jesus by gheroepen hadde / seyde hy: Ghy weet dat de Overste der Heydenen over deselve heerschen / ende die groot zijn ghebruycken macht teghen hen.

26 Also en sal't onder u lieden niet wesen: maer wie onder u wil groot worden / die zy uwe dienaer.

27 Ende wie onder u wil de eerste zijn / die zy uwe dienstknecht.

28 Ghelijck de Sone des menschen niet en is ghecomen om ghedient te worden / maer om te dienen / ende sijn ziele te gheven tot rantsoeninghe voor vele.

29 Ende doe sy van Jericho uytginghen / volghden hem een groote schare na.

30 Ende siet / twee blinden sittende by den wegh / als sy gehoort hadden dat Jesus voorby ginck / riepen sy / seggende: Heere Davids Sone ontfermt u onser.

31 Eñ de scharen straftense op dat sy swyghen souden: maer sy riepen dies te meer / seggende: Heere Davids Sone / ontfermt u onser.

32 Ende Jesus stille staende / riepse / ende seyde: Wat wilt ghy dat ick u doe?

33 Sy seggen tot hem: Heere / dat onse ooghen gheopent worden.

34 Eñ Jesus beroert met barmhertighept / raeckte hare ooghen: ende terstondt werden haren ooghen siende / ende sy volghde hem na.

Dat

24 Daan tella jang sapulu mending-er itu, gusarn'ja dang-an sudara kadua itu.

25 Daan tella Iesus pangiln'ja ampir dia, meng-ud'jer, kamu tau makka jang mantri kafir meng-hukkum atas dean'ja, daan siapa jadi bassar ikut kauwassahan atas dean'ja.

26 Demiki-en tiada antara kamu: tetapi siapa antara mu hendak menjadi bassar, jang itu jadi amba mu.

27 Daan siapa antara mu hendak jadi jang mula, jang itu jadi sasuruhmu.

28 Seperti jang anak manusea tiada datang akan menjadi bersewita, tetapi akan sewita, daan memmeri n'jawan'ja akan tubussan rajat bain'ja.

29 Daan Tatkala deanja kaluar dari Iericho, ikutn'ja sawatu rajat bassar.

30 Daan liat, dua urang buta menduduk de d'jalan, daan mendinger Iesus berd'jalan de hadapn'ja pangiln'ja, daan meag-utsiap: Tuhanku, anak Davud, berrahmat kita.

31 Makka jang rajat tahann'ja agar dean'ja berdieem, tetapi dean'ja pangil lagi, daan mengutsiap: Tuhanku, anak Davud, berrahmat akan kita.

32 Daan Iesus bediri, daan pangiln'ja, daan meng-utsiap, appa hendak mu aku membuar mu?

33 Dean'ja britau kan dia: Tuhanku agar mattaku jadi terbuka.

34 Makka Jesus bergra dang-an rahmat, grakan mattan'ja, daan sigra dapatn'ja meliat, daan duanja mengikut dia,

Jang

Dat eenentwintighſte Capittel.

1 Ieſus comende in Ieruſalem, 8 wordt ontfanghen van den volcke, 12 drijft de Cooplieden uyt den Tempel, 14 heelt de ſiecke, 15 ontſchuldight de ghene die hem lof ſonghen, 18 ende den vygheboom vervloeckt hebbende, 21 bewijſt de cracht des gheloofs, 28 ende vercondicht ten eynde door twee ghelijckeniſſen, wat ſtraffe comen ſal over de gene die den Sone Gods verwerpen.

1 ENde als ſy nabij Ieruſalem waren/ ende ghekomen waren te Betphaghe/ aen den Olijfbergh/ doe ſandt Ieſus twee Diſcipulen/

segghende tot hen:

2 Gaet henen in dat bleck dat voor u lept: ende terſtondt ſult ghy een Ezelinne vinden gebonden/ ende een veulen met haer: ontbintſe/ ende brenghtſe mij.

3 Ende indien u pemandt ſeydt/ ſoo ſult ghy seggben: de Heere heeft deſe van noode: ende hy ſalſe terſtont ſenden.

4 Dit is al gheſchiet/ op dat verbuilt woorde dat gheſproken is door den Propheet/ die daer ſeydt:

5 Seght der dochter Syon: ſiet/ uwe Conincx comt ſachtmoedich/ ſittende op een Ezelinne/ ende op een Veulen des jock-draghenden Ezels.

6 De Diſcipulen ginghen/ ende deden ghelijck Ieſus hen gheboden hadde.

7 Ende ſy hebben een Ezelinne/

Iang bagi duapulo ſatu.

1 *Ieſus datang ampir Irruſalim*, 8 *jadi terima dari rajat*, 12 *tulak akan ourang ſudagar deluar beitul*, 14 *menjombo akam ſakittan*, 15 *memud'ji ſiapa menjannji pud'jihann'ja*, 18 *Settela berhinaſſa akan pohoon piſang*, 21 *tund'jok akan kauwaſſahan heakiman*, 28 *daan rewajat hokkum appa datang atas ſiapa berboang akan anak Allah.*

1 MAkka ſettela dean'ja mampir ka Irruſalim, daan datang ka Betphage de tepi bukit buamin'ja, makka Ieſus menjuruh murit kadua, daan beritau kan dean'ja:

2 Pigila kadalam tanaman jang ada de hadapanmu, makka ſakarang ada mu mendapat khalidei betina ter-ikat, daan ſa-anak dang-an dia, ureila daan bawaku ka mate.

3 Daan djikkelu barang ſiapa berkatta mu barang, meng-utſiapla: Tuhanku ada berguna, makka dia ada menjuruhn'ja bang-at.

4 Itu menjadi ſamuan'ja, agar berputus jang de kattakan nabbi, ſiappa meng-utſiap:

5 Beritau akan anak Sion: liatla, Raid'ja mu datang dang-an budi mura, berduduk atas ſatu khalidei betina daan atas ſaanak khalidei angkat angkattan.

6 Iang murit pigi, daan membuat ſeperti de taſuruhn'ja Ieſus.

7 Makka dean'ja membawa khalidei

ende het veulen ghebracht/ende hebben haer cleederen daer op ghelepdt/ende hem daer boven op gheset.

8 Ende een groote schare sprepden haer cleederen op den wegh/de andere sneden tacken van de boomen/ende sprepdense op den wegh.

9 Ende de scharen die voor ginghen ende na volghden/ riepen/ seghende: Hosanna de Sone Davids: ghepresen zp die daer comt in den Naem des Heeren/Hosanna in de alderhooghste plaetsen.

10 Ende als hp te Jerusalem in quam/ werdt de gheheele Stadt beroert/segghende: Wie is dese?

11 Ende de scharen sepden: Dese is Jesus de Prophect van Galilea.

12 Ende Jesus ginck in den Tempel Godts/ende dreef upt alle die coopende ende vercoopende waren in den Tempel/ende de tafelen der Wisselaren/ende de stoelen der ghene/die dupven vercochten/keerde hp omme.

13 Ende hp sepde tot hen: Daer is gheschreven: mijn hups sal een hups der bedinghe ghenaemt worden/ende ghp hebt dat tot eenen moort-cupl ghemaeckt.

14 Ende daer gingen blinde ende creupele tot hem in den Tempel/ende hp heeldese.

15 Als nu de Overprieslers ende Schriftgheleerden de wonderlijckheden saghen/die hp ghedaen hadde/ende de kinderen in den Tempel roepende/ende segghende: Hosanna den Sone Davids/ namen sp dat onweerdelijck. 16 Ende

daan anak'ja, daan membubu baid'jun'ja diatas, daan menaiki dia atas-n'ja.

8 Daan satu rajat bassar bretudung baid'jun'ja de d'jalan: jang lain iris dahan dari puhoon, daan bettudungn'ja de d'jalan.

9 Makka jang rajat siapa d'jalan aluan daan ikut komodi-en, betria, daan berkatta: Husanna anak Davud: terpud'ji jadi dia siapa datang dalam namma Tuhanku: Husana dalam rasing-u.

10 Daan settela dia memasuk ka Irrusalim, makka uruhara segala kuta, daan meng-utsiap: siapa ija jang ini?

11 Makka jang rajat meng-utsiap: jang ini jadi nabbi Iesus dari nagri de Galilea.

12 Makka Iesus memasuk dalam beitul Allah, daan de buang kaluar siapa berd'jauwal daan membeli dalam beitul, daan membalik akan dulang urang tukar, daan krusi urang berd'jauwal merpati.

13 Makka dia britau akan dean'ja, ada ija menjurat: rumaku ija bernamma ruma sumbahajang-i: daan kamu membuatn'ja seperti lubang memunuhan.

14 Makka urang buta daan timpang memasuk ka dalam beitul, daan dia sumbuhn'ja.

15 Tatkala jang Chali daan Chatib meliat akan kard'ja heirani, jang de buatn'ja, daan jang anak budak dalam beitul betria daan berkatta: Husana, anak Davud, makka dean'ja ija berbistu

16 Daan

16 Ende ſeyden tot hem: Hoordy wat deſe ſegghen? Jeſus ſeyde tot hen: Ja. En hebt ghy nopt geleſen: upt den monde der ſprakeloſen ende ſuyghelinghen hebdy den lof berepdt?

17 Ende hy verlietſe/ ende ginck upt der ſtadt tot Bethania / ende herberghde daer.

18 Des morghens als hy weder keerde na de ſtadt hongherde hem.

19 Ende ſiende eenen vygeboom aen den wegh/ ginck hy tot hem/ ende en vant daer niet op dan alleenlyck bladeren / ende ſeyde tot hem: Wt u en worde gheen vrucht meer in der eeuwighepdt: ende de vyghe-boom verdorde terſtondt.

20 De Diſcipulen dat ſiende/ verwonderden hen / ſegghende: Hoe is de vyghe-boom ſoo haeſt verdorret?

21 Jeſus antwoordende / ſeyde tot hen: Voorwaer ſegge ick u/ hadt ghy gheloove ende twyfeldet niet/ ſo en ſout ghy niet alleenlyck doen dat den vyghe-boom gheſchiet is / maer ſoo ghy ock tot deſen berghe ſeydt: wordt opgheheven ende in de Zee gheworpen/ het ſoude gheſchieden.

22 Ende al wat ghy begheert in uwen ghebede: geloovende/ ghy ſult het ontfanghen.

23 Als hy in den Tempel gheco-men was/ quamen tot hem daer hy leerde / de Overprieſters / ende Ouderlinghen des volcks / ſegghende: Door wat macht doet ghy dit? ende wie heeft u deſe macht ghegheven?

16 Daan beritau kan dia, ding-ermu jang katta ini? Ieſus meng-utſiap n'ja: ija. bukan tiada mu membatſia: dari mulut jang bulum betutur daan lagi berſuſu, ada mu meramey kan pudji pudjihan?

17 Makka dia tingaln'ja, daan kaluarkan kuta dia datang ka Bethania, daan tidur de ſitu.

18 Kapagi hari tella dia kumbali ka kuta, melapar dia.

19 Daan ſettela dia meliat ſapuhoon piſang de tepi d'jalan, datang dia kapadan'ja, makka tiada beruleh ſelainkan daun, meng-utſiapn'ja akan dia: dari angkau tiada menjadi buabuahan ſampei ka kakal. Makka puhoon piſang mematti ſigra.

20 Tella de liat itu muritn'ja, heirani dean'ja, daan meng-ud'jer: bagimana jadi puhoon piſang matti demiki-en bang-at?

21 Jeſus beritau, daan meng-utſiap dean'ja: ſungu aku berkatta mu, d'jikkelu angkau heakin, daan tiadamu kaluwi, tiada mu membuat ſaidja jāg de jadi akan puhoon piſang ini, tetapi d'jikkelu mu berkatta kapada bukit ini d'juga: bangkitmu daan menjadimu d'jatu dalam laut, makka ija menjadi putus.

22 Daan ſegala jang mintamu dalam ſumbajang mu, dang-an pertſiajahan, ada mu teriman'ja.

23 Tella dia memaſuk ka dalā beitul, datang kapada dia kamana dia meng-aid'jer, jang Chali daan Chatib daan jang dato dari rajat, berkatta: dang-an kauwaſſahan appa mēbuat mu ini? daan ſiapa memmeri mu kauwaſſahan ini?

24 Jesus antwoordende / sepde tot hen: ick sal u oock een dinck vraghen / ende indien ghy my dat seght / soo sal ick u oock seggen door wat macht ick dit doe.

25 De Doope Joannes / van waer was hy / upt den Hemel / oft upt den menschen? doe overlepden sy by henselven / ende sepden: seggen wy upt den Hemel / so sal hy ons seggen: waerom en hebt ghy hem dan niet ghelooft?

26 Ende seggen wy upt de menschen / soo vreesen wy de schare / want sy houden alle Joannem voor een Prophect.

27 Ende sy antwoorden Jesu / seggende: wy en weten niet. Ende hy sepde tot hen: So en segge ick u oock niet / door wat macht ick dit doe.

28 Ende wat dunckt u? een menschc hadde twee sonen / ende ginck tot den eersten / ende sepde: sone / gaet heden / ende werckt heden in mijnen wijngaert.

29 Hy antwoorde / ende sepde: Ick en wil niet: ende daer na berou hebbende / ginck hy henen.

30 Ende hy ginck tot den anderen / ende sepde desgheliex: die antwoorde / ende sepde: Ick ga Heere: ende en ginck niet.

31 Wie van dese twee heeft den wille des Vaders ghedaen? sy seggen hem: de eerste. Jesus sepde tot hen: Voorwaer ick segge u / de Tollenaers ende de hoeren sullen u voorgaen in't Coninckrijcke Gods.

32 Want

24 Iesus meng-utsiap, daan beritau akan dean'ja: aku tan'ja mu d'juga sakali, d'jikkelu kamu britauku, makka aku britau mu dari kauwassahan appa aku membuat ini.

25 Iang mandi Iuannis, dari manna datangn'ja, dari surga, atu dari manusea? Makka dean'ja bitsiara kandirin'ja, daan meng-utsiap: d'jikkelu kita berkatta dari surga, adala dia meng-attakan: karna appa tiada mu heakin akan dia?

26 Daan d'jikkelu kita berkatta dari manusea, makka takut kita akan rajat, karna dean'ja berhangkit Iuhannis seperti nabbi.

27 Makka dean'ja meng-utsiap akan Iesus: kami tida tau: makka dia ud'jern'ja: tiadaku d'juga britaumu, dangan kauwassahan appa aku membuat ini.

28 Tetapi appa fikirmu: saurang manusea pun'ja anak-laki dua, makka dia datang kapada jang mula, daan britaun'ja: anak ku pigila hari ini bekard'ja dalam angurranku.

29 Dia britau, aku tida mau: daan tella dia bersasal, makka pigin'ja.

30 Makka dia pigi kapada jang lain, daang britau demiki-en d'juga, jang ini meng-utsiap, aku pigi tuanku, daan tiadan'ja pigi.

31 Siapa dari jang kadua ini, mengikut kahendak bappan'ja? dean'ja meng-ud'jer: jang mula. Iesus beritau akan dean'ja: sungu aku berkatta mu, makka jang pungulu tsiukei daan jang sundel memasuk dulu dari kapada Radjat Allahi.

32 Karna

32 Want Joannes is tot u gecomen in den wegh der gerechticheyt/ eñ ghy en hebt hem niet gelooft: de Tollenaers ende de Hoeren hebben hem ghelooft: ende ghy dat siende/ en hebt gheen berouw ghehadt daer na / dat ghy hem sout gheloofk hebben.

33 Hoort een ander gelijckenisse: daer was een huys heere die eenen wijngaert plantede/ende maeckte eenen Tuyn daer rontomme/ ende gegraven hebbende / maeckte hy een wijnperse daer in / ende timmerde eenen Toren/ende verheurde dien den Landtlieden/ende is in vreemde Landen ghegaen.

34 Ende als nu de tijt der vruchten naeckte / sandt hy sijn dienstknechten tot de Lantlieden / om syne vruchten te ontfanghen.

35 Doe namen de Lantlieden syne dienstknechten / ende hebben den eenen gheslaghen / den anderen ghedoot/den derden ghesteenicht.

36 Doe sandt hy wederom andere dienst-knechten upt / meer dan de eerste: end sy deden hen desghelijcx.

37 Ten laetsten sant hy synen sone tot hen/ seggende: Sy sullen mijnen sone ontsien.

38 Ende als de Landtlieden den sone saghen/seyden sy onder malcanderen: Dit is de erfghename / comt laet ons hem dooden/ende sijn erve besitten.

39 Ende sy namen hem / dreven hem upt den wijngaert/ende dooden hem.

40 Als

32 Karna Iuhannes datang kapada mu dalam d'jalan adillan, makka kamu tiada heakin akan dia, daan jang pungulu tsiukei daan jang sudel heakin kan dia, settela angku meliatn'ja, tiada kamn bersasal komodi-en, sedang angkau berguna akan heakinn'ja.

33 Ding-ersa satu sepertihan lain: adala saurang tuan, jang bertanam satu angurran, daan membut satu pagar ka kulilingn'ja : daan settela suda mengali, de buat-n'ja satu pra-angur de dalam situ, daan membuat satu tsiandi, daan bersewan'ja akan urang dusun, makka dia pigi kanagri dagang.

34 Settela mampir waktu buahan, menjuruh dia amban'ja kapada urang dusun , akan terima buahan-n'ja.

35 Makka urang dusun meng-ambil amban'ja daan mengitik jang satu, daan memunuh jang lain, daan jang katiga luntarn'ja dang-an batu.

36 Makka dia menjuruh amban'ja lain lebeh dari jang mula : daan dean'ja membuatn'ja dimiki-en d'juga.

37 Komodi-en menjuruh dia anak n'ja kapadan'ja, daan meng-utsiap: dean'ja ada bertakut akan anak ku.

38 Makka settela urang dusun meliat anakn'ja, makka berkattan'ja inila jang pusia kahani, mare kita bunuh dia, daan berduduk pusiakan'ja.

39 Makka dean'ja memg-ambil dia, daan tulakn'ja deluar angurran, daan memunuh akan dia.

40 Set-

40 Als nu de Heere des wijngaerts comen sal/ wat sal hy dien Landtlieden doen?

41 Sy seggben tot hem: Hy sal de quade qualijck handelen/ende den wijngaert sal hy anderen Lantlieden verhueren / die hem de vruchten te haren tijden sullen gheven.

42 Jesus seyde tot hen: En hebt ghy nopt gheleesen in der Schrift: de steen die de Timmerlieden verworpen hebben/ die is gheworden tot een hooft des hoecks? dat is van den Heere gheschiet / ende is wonderlijck in onse ooghen.

43 Daerom seggbe ick u: Het Coninckrijcke Gods sal van u wech ghenomen ende den volcke gheghéven worden / dat zijne vruchten voortbrenght.

44 Ende soo wie op desen steen valt/die sal ghebroken worden: ende op wiē hy valt / dien sal hy vermorselen.

45 Als de Overpriesters ende de Pharizeen dese sijne ghelijckenissen hoorden / bekenden sy dat hy van hen sprack.

46 Ende soeckende hem te vangen/vreesden sy de scharen: want sy hielden hem voor een Prophect.

40 Settela datang tuhan angurran itu, appa buatn'ja akan urang dusum itu?

41 Dean'ja britau akan dia: dia membalas d'jahat akan jang d'jahat, daan jang anugurran berseuwanja akan urang dusun lain, siapa hentern'ja buan'ja kapada waktun'ja.

42 Iesus berkatta akan dean'ja, tiada kamu membatsia sakali dalam surat ulkadus, batu jang de buangkan urang tukang, menjadi akan kapalan ud'jung, itu menjadi dari Tuhan, daan ija heiran kapada matta kita.

43 Karna itu aku beritau mu, makka jang Radjat Allahi jadi ambil dari kamu, daan memberi akan urang siapa hentar buan'ja.

44 Makka siapa menjatu atas batu ini menjadi pitsia, daan atas siapa dia menjatu, jang itu jadi pitsja ter-antsior.

45 Tatakala Chali daan Pharisco mending-er sepertihan ini, makka taun'ja dia berkatta dari dean'ja.

46 Daan settela dean'ja hendak tangkap akan dia, takutn'ja akan rajat, karna jang rajat pertsiajanja seperti Nabbi.

Dat twee-en-twintighste Capittel.

1 Door de ghelijckenisse van de Bruyloft, 7 toont Iesus de verworpinghe der onghehoovigher Ioden, 21 bevesticht de Overigheydt, 23 bewijst de opstandinghe teghen de Sadduceen, 37 leert welck de somma der Wet

Iang bagi duapulo dua.

1 *Dang-an sepertihan d'jamu mampelei, 7 bertund'jok Iesus jang binassahan Iahudi nakal, 15 memerenta akan mantri, 23 bertund'jok jang bang-kittan badan akan Sadducei, 37 meng-aid'jer arti agama, 42 daan bertund'jok dang-an*

Wetzy, 42 ende bewijst by der schrift dat hy de Messias is.

1 ENde Jesus antwoordende/ heeft wederom ghesproken tot hen door ghelijckenissen ende gesept:

2 Het Coninckrijcke der Hemelen is ghelijck een Coninck / die synen sone een bruyloft hadde:

3 Ende sandt sijne dienstknechten uyt om de ghenoode ter bruyloft te roepen / ende sy en wilden niet comen.

4 Wederom sandt hy andere dienstknechten / seghende: Seght den ghenooden: siet / ick hebbe mijn maeltijdt berept / mijn ossen ende gemeste beesten zijn gheslacht / ende het is al berept / comt ter bruyloft.

5 Ende sy hebbent veracht / ende zijn henen ghegaen / de een tot sijnen acker / de ander tot zijn Coopmanschap.

6 Ende de ander namen de dienstknechten ghevanghen / deden haer smaedthept aen / ende doodense.

7 Als de Coninck dat hoorde / werdt hy seer toornich / ende sant sijn heyrscharen / ende verderf de doodslaghers / ende verbrande haer stadt.

8 Doe sepde hy tot sijn dienstknechten: de bruyloft is berepdt / ende de ghenoode warens niet weerdich.

9 Daerom gaet in de uytgangen der weghen / ende roept ter bruyloft alle die ghy vint.

10 Ende de dienstknechten gingen uyt in de wegen / ende vergaderden

dang-an surat ulkadus, makka dia menjadi jang Messias.

1 MAkka Iesus meng-utsiapn'ja pula dang-an sepertihan, daan berkata.

2 Iang sultanu surgani, jadi serpiti sawatu Raid'ja siapa beri akan anakn'ja satu d'jamuhan mampelei.

3 Daan menjuruh amban'ja akan berpangil siapa jadi meminta kapada djamuhan mampelei itu, makka tiadanja hendak datang.

4 Makka dia menjuruh amban'ja lain, berkatta: britau akan siapa meminta-ku: aku adir d'jamuhanku, limbuku daan binatang gomok suda semeleh, daan samuan'ja jadi ber-adir, mareka d'jamu mampelei.

5 Makka dean'ja berbint sinja, daan pulang sa-urang kapada bendang-n'ja, jang lain kapada dagang-ann'ja.

6 Daan jang lain berpasung akan amba, memaki dia, daan memunuhn'ja.

7 Settela Raidja mending-er itu, gusarn'ja terlalu amat, daan menjuruh akan pongawanja, daan berbinassa akan musuh, daan bakar akan kutan'ja.

8 Makka dia berkatta kapada ambanja, jang d'jamu mampelei ija beradir, daan siapa jadi meminta akan djamu tiadanja harga.

9 Karna itu pigila, de d'jalan, daan pangil ka d'jamuhan segala jang dapat mu.

10 Makka jang amba kaluar ka d'jalan, daan berkampung samuan'ja,

den alle de ghene die sy vonden/quade ende goede/so dat de bruyloft vervult wert met aensittende gasten.

11 Ende als de Coninck was inghegaen/ om de aensittende gasten te aenschouwen / sagh hy daer eenen menschе die niet gheen bruyloft kleet bekleet en was.

12 Ende hy seyde tot hem:vrient/ hoe zijt ghy hier inghecomen sonder bruylofts kleet ? ende hy sweegh stille.

13 Doe seyde de Coninck tot synen dienaren: Bindet hem handen ende voeten / ende neemt hem / ende worpt hem upt in de uytersте duysternisse: daer sal wesen weeninghe ende knersinghe der tanden.

14 Want veele zijnder gheroepen/ maer weynich uytvercoozen.

15 Doe ginghen de Pharizeen/ ende hielden raet/hoe sy hem vangen mochten in syne woozden.

16 Ende sonden upt tot hem hare Discipulen met de Herodianen / seghende: Meester/wy weten dat ghy waerachtich zijt/ende leert den wegh Gods inder waerheyt/ende en vreest niemandt / want ghy siet de persoon menschen niet aen.

17 Daerom seght ons/wat dunckt u/is het gheoozloft den Keyser schattinghe te gheven/oft niet?

18 Jesus bekennende hare boosheyt/seyde:

19 Ghy geveynsde/wat versoeckt ghy my ? toont my de schattinghmunte?Ende sy vrachten hem eenen penninck vooz.

20 Ende

jang de dapatn'ja, d'jahat daan baik, demikien makka d'jamuhan jadi penuh dang-an urang kaduduk.

11 Settela Raidja memasuk, akan meliat urang d'jamu terduduk, meliatn'ja saurang, siapa tiada pakei baid'ja mampelei.

12 Makka dia britau akan dia: hei subat,bagimana mu masuk ka sini,daan tiadamu berpakei baidju mampelei: makka dia di-eem.

13 Makka Raid'ja meng-utsiap kappada amban'ja: ikat kaki daan tangann'ja, daan ambil dia, daan buangkan dalam maha galap kamana ada ija nang-issan daan gomitar gigit.

14 Karna ban'ja ada pun jadi pangil,daan sedekit berpilehara.

15 Makka urang Pharizei kaluar, daan mesiaurat,bagimana deanja dapat tega akan kattan'ja.

16 Daan menjuruh akan dia muritn'ja,dang-an jang Herodiani, meng-utsiap: punguru, kita tau makka mu jadi adil, daan meng-aid'jer d'jalan Allahi ka benaran, daan tiada takut barang siapa,karna mu tiada meliat akan urang manusea.

17 Karna itu britau akan kita, apa fikirmu, jadi berguna menbiri upiti akan sultaan,atu tida.

18 Iesus meng-arti akan nakaln'ja, meng-utsiap:

19 Hey urang djumawa, apamu bertsiuba akan beita? tund'juk hamba akan darham upiti, daan dean'ja membawa akan dia sakepeng.

20 Makka

20 Ende hy sepde tot hen: Wiens is dit beeldt ende opschrift?

21 Sy seggen tot hem: des Keysers. Doe sepde hy tot hen: soo geeft den Keyser dat des Keysers is / ende Gode dat Gods is.

22 Als sy dit hoorden verwonden sy hen: ende hem verlatende / zijn sy wech ghegaen.

23 Te dien selven daghe / quamen tot hem de Sadduceen / die seggben datter gheen opstandinghe der dooden is / ende vraeghden hem / seggende:

24 Meester / Moses heeft gesept: indien pemant sterft / geen kinderē hebbēde / so sal sijn broeder sijn wijf trouwē / eñ sijn broeders zaet verwecken.

25 Nu waren by ons seven broeders / ende de eerste een wijf ghetrout hebbende / sterf: ende geen zaedt hebbende: liet zijn wijf synen broeder.

26 Desghelijer oock de tweede / ende de derde / tot den sevensten toe.

37 Ten laetsten van al / is oock de vrouwe ghestorven.

28 Inde opstandinge dan / wiens wijf sal sy wesen van dese seven? want sy hebbense alle ghehadt.

29 Jesus antwoorde ende sepde: ghy dwaelt / niet wetende de schrift / noch de macht Gods.

30 Want in de opstandinghe en trouwen sy niet / noch en worden oock niet ten houwelijcke ghegeven: maer sy zijn ghelijck Engelen Gods in den Hemel.

31 Ende van de opstandinge der dooden / en hebt ghy niet ghelesen

20 Makka dia britaun'ja: siapa jadi nang rupa daan alamat tersurat ini?

21 Dean'ja mēg-utsiap: jang Sultaan. Makka dia berkatta kapada deā'ja, beri akan Sultaan jang ampun'ja Sultaan, daan akan Allah jang ampun'ja Allah.

22 Tella dean'ja mending-er itu jadin'ja heyran: makka de tingalnja, daan berpulang samuanja.

23 Kapada hari itu datang Sadduséy kapada dia, siapa berkata tiada bangkittan bankey, daan bertan'ja akan dia, meng-utsiap:

24 Punguru Musa ada meng atakan, d'jikkelu barāg siapa memati, jang tiada pun'ja anak, makka sudaran'ja berkawin estrinj'a, akan berbangkit alal sudaran'ja.

25 Adala de antara kita sudara tud'ju, makka jang mula ija berkawin binin'ja, dia mematti, daan tiada asaln'ja, makka bertingal binin'ja kapada sudaran'ja.

26 Bagien pun jang kadua, daan jang katiga, sampey jang komodiëni.

27 Komodi-en dari samuan'ja, memati pun jang parampuan.

28 Kapada bangkittan, siapa pun'ja binin'ja dari jang katud'ju ini, karna dean'ja samuan'ja ampun'ja akā dianja.

29 Iesus britau, daan berkatta, kamu bersassat, daan tiada katauwi jang agama, daan kawassahan Allahi.

30 Karna kapada bangkittan tiadakan kawin, daā tiada pun memmerin'ja kan mampeley, tetapi deanja menjadi seperti malaykat Allahi dalam surga.

31 Dari bangkittan bangkey, bukan ada mu menbatsia, jang de

dat van God tot u gheſprooken is/ die daer ſept:

32 Ick ben de God Abrahams/ ende de God Iſaacx/ ende de God Jacobs: God en is gheen God der dooden/maer der levendighen.

33 Ende als de ſcharen dit hoorden/ verwonderden ſy hen van ſijne leere.

34 Ende de Pharizeen ghehoort hebbende dat hy de Sadduceen den mont geſtopt hadde/ zijn ſy te ſamen vergadert.

35 Ende een Schriftgheleerde upt hen/vraeghde/hembeproevende/ ende ſegghende:

36 Meeſter/ welck is het groot ghebodt in de Wet?

37 Jeſus antwoordende/ ſepde tot hem: Ghy ſult lief hebben den Heere uwen God/upt alle uwer herten/ ende upt aller uwer zielen/ ende upt aller uwen verſtande.

38 Dat is het eerſte ende het grootſte ghebodt.

39 Ende het tweede deſen gelijck is: Ghy ſult lief hebben uwen naeſten ghelijck u ſelven.

40 In deſe twee gheboden hangt de ganſche Wet ende de Propheten.

41 Als nu de Pharizeen vergadert waren/vraechde hen Jeſus/

42 Ende ſepde: Wat dunckt u van Chriſto? wiens ſone is hy? ſy ſegghen hem: Davids.

43 Hy ſepde tot hen: Hoe noemt hem dan David door den Gheeſt/ Heere/ ſegghende:

44 De Heere heeft gheſepdt tot mynen

kattakan Allah akan kamu, ſiapa meng-utſiap:

32 Aku jadi Allah Ibrahimi, Allah Iſaaki, daan Allah Iacubi, Allah bukan jadi Allah mauti, tetapi jang hiduppa-ni.

33 Makka tella jang rajat mending-er itu, deanja berheyrani dari pada ai-d'jerran'ja.

34 Tella jang Pharizeo mending-er, dia bertutup akan muka Saduſey, makka dean'ja berkampung ſamma ſamma.

35 Makka ſaurang Chali de anta-ranja bertanja dia, akan bertſiuban'ja, daan meng-utſiap.

36 Punguru, appa jadi jang ſabda maha baſſar dalam agama?

37 Ieſus britau, daan meng-utſiap akan dia, kamu berkaſſeh akan tuan Allah mu, dari ſegala hatimu, dari ſe-gala n'jawamu, daan dari ſegala budi-manmu.

38 Itula jang ſabda pertama daan jang maha baſſar.

39 Daan jang kadua ſiapa jadi ſe-ſamma jang ini: kamu berkaſſeh akan amſajamu ſeperti kendirimu.

40 Kapada ſabda kadua ini tergan-tung ſegala Agama, daan Nabbi.

41 Tatkala urang Pharizeo menjadi berkãpung, bertan'ja Jeſus akã dean'ja,

42 Daan meng-utſiap: apa fikir ka-mu dari Chriſto? anak ſiapa jadi dia? deanja britau anak Davud.

43 Dia britau akan dean'ja: bagima-na de bernaman'ja Davud dang-an Ru-hani, tuhan, daan meng-utſiap:

44 Iang tuhan adala berkatta kapa-

da

mynen Heere: Sit te mijner rechter handt / tot dat ick uwe vpanden sette tot een voetbanck uwer voeten.

45 Indien hem David Heere noemt / hoe is hy dan sijn sone?

46 Ende niemandt en conde hem een woordt antwoorden: ende niemandt en dorste hem van dien daghe meer vraghen.

Dat drie-en-twintighste Capittel.

1 Christus leert datmen doen sal na de Leere, ende niet na de wercken der Schriben ende Pharizeen, 5 die geveynst zijn, 6 ende eergierigh, 8 datter een meester is, 9 ende een Vader, Godt, 10 ende een Leeraer Christus, 13 vercondicht ongheluck den Schrifgheleerden, &c. 16 blinde leytslieden, die het Coninckrijck sluyten, 17 winnen eenen vreemden, 18 leeren qualijck sweeren, 23 het swaerste der Wet latende, 25,27 vol roofs ende ergheydt, 29 moorders, ghelijck haer vaders, 34 ende om der vervolginghe wille, 37 voorseydt hy den val Ierusalems.

1 DOe sprack Jesus tot de scharen / ende tot sijne Discipulen / seghghende: Op Moses stoel zijn geseten de Schriftgeleerde ende Pharizeen.

2 Daerom al wat sy u ghebieden te houden / houdt dat / ende doet het / doch na hare wercken doet niet / want sy seghghen ende en doens niet.

3 Want sy binden sware ende ondragelijcke lasten / ende leghghense op de schouderen der menschen / maer

da tuhanku, dudukla ka tang-an-ku kanan, sedang aku bertaru akan satrumu kapada kudiri kaki mu.

45 D'jikkelu Davud bernaman'ja Tuhan, bagimana jadi dia Anakn'ja?

46 Makka tiada barang siapa tau meng-ud'jernja sapata: daan tiada barang siapa brani akan bertanja dia lagi kapada hari itu.

Jang bagi duapulo tiga.

1 *Christus meng-aid'jer berguna akan memboat seperti adjerran, daan tida seperti pakardja-an chali daan Pharizei, 5 siapa jadi djumawa, 6 daan bassar hati, 8 makka ada satu penguru, 9 daan sawatu bappa Allah, 10 daan sawatu peng-aidjerran Christus, 13 berrawajat akan tsilaka untong Chali, 16 urang pimpinbuta, siapa berkant sing akan Radjat, 37 belaba akan saurang dagang, 18 men-aidjar bersompa nadjis, 23 bertingal jang sukar dalam-Agama, 25,27 penoh rampassan daan nakal, 29 ourang memunuh seperti bappan'ja, 34 daan karna ikuttan, 37 beritaun'ja jatuhan Irusalim.*

1 TElla itu berkatta Iesus kapada rajat, daan kapada muritn'ja, daan meng-utsiap: urang Chali daan Pharizeo menduduk atas krusi Musa.

2 Karana itu sakalieen jang de fasuruhn'ja akan kamu, ikutla, daan buatla, tetapi d'jang-an buat seperti pakardjaannja, karna dean'ja berkattan'ja, daan tiadan'ja membuat.

3 Sebab dean'jaber-ikat muatan maha barat jang tiada pun dapat berankat, daan de tarun'ja ka bau manusea,

selve en willen sy die niet aenroeren met haren vingher.

4 Ende alle hare wercken doen sy / om van de menschen ghesien te worden / want sy maken hare ghedenck-brieven breedt / ende maken groote zoomen aen hare kleederen.

5 Sy begeeren de voorsittinghen in de maeltyden / ende dat voorghestoelte in de bergaderinghen.

6 Ende sy worden gheerne ghegroet op de marckten / ende van den menschen ghenaemt Rabbi / Rabbi.

7 Doch ghy en sult u niet Rabbi laten noemen / want een is uwe Meester [namelijck/] Christus/ende ghy zijt alle broeders.

8 Ende en sult niemandt vader noemen op der aerden: want een is uwe vader/die in de Hemelen is.

9 Ende ghy en sult u niet laten meester noemen / want een is uwe meester Christus.

10 De meeste onder u sal uwe dienaer zijn.

11 Ende soo wie hem selven verheft / die sal vernedert worden: ende wie hem selven vernedert/die sal verheven worden.

12 Wee u Schriftgheleerden ende Pharizeen/ghevenste/want ghy sluyt het Conincrijcke der Hemelen voor de menschen / ghy gaet daer niet in/ ende die daer in gaen souden/ en laet ghy niet in gaen.

13 Wee u Schriftgheleerden/ende Pharizeen/ghevenste/de huysen der Weduwen eet ghy op / ende dat on-

daan tiadan'ja hendak kandiri bergrak dang-an jarin'ja.

4 Daan segala pakardja-annja de buatn'ja, agar de liatn'ja urang, karna deanja membuat suratnja tering-at luas: daan membuat tepi bad'jun'ja bassar.

5 Dean'ja hendak menduduk dahulu kapada d'jamuhan, daan jang krusi raja dalam kampung-ann'ja.

6 Daan deanja hendak menjadi bersalam de passara, daan bernamma Rabbi, Rabbi, dari manusea.

7 Tetapi d'jang-an de berin'ja namma Rabbi akan kamu, karna ada sawatu pungurumu, [katauwi] Christus, daan segala kamu jadi sudara.

8 Daan tiada mu bernamma, Bappa akan barang siapa de dun'ja: karna sawatu jadi Bappamu, jang menduduk dalam surga.

9 Daan tiada deberin'ja namma Punguru akan mu, karna sawatu jadi pungurumu [katauwi] Christus.

10 Iang lebeh di antaramu, ada menjadi fasuru mu.

11 Daan siapa terd'jund'jung dirin'ja, menjadi berrenda: daan siapa berrenda dirin'ja, menjadi terdjund'jung.

12 Adoymu chali daan Phatizeo d'jumawa, karnamu berkantsjing Radjat surgani akan manusea: kamu tiada memasuk kasana: daan siapa ada hendak memasuk kasana, tiadamu memeri masuk.

13 Adoymu Chali daan Pharizeo, d'jumawa jang ruma bud'jang parampuan de makanmu, dang-an rupa sumbajang

onder een deckſel van langhe ghebeden: daerom ſult ghy meerder verdoemenisſe ontfanghen.

14 Wee u Schriftgheleerden ende Pharizeen/gheveynſde/want ghy omgaet Zee ende landt/om eenen Joden-ghenoot te maken/ende als hy't ghewoorden is/ſoo maeckt ghy hem een ſoon der hellen/tweemael meer als ghy zijt.

15 Wee u ghy blinde leytſlieden/die daer ſeght: ſo wie ſweeren ſal by den Tempel/dat is niet: ende ſo wie ſweeren ſal by den goude des Tempels/die is ſchuldich.

16 Ghy dwaſe ende blinde/welck is meerder/dat gout/oft den Tempel die dat gout heylich maeckt?

17 Ende ſoo wie ſeght ghy/ſweeren ſal by den Altar/dat is niet: ende wie ſweeren ſal by den Offer die daer op is/die is ſchuldich.

18 Ghy dwaſe ende blinde/welck is meerder den Offer? of den Altar/die den offer heylich maeckt?

19 Daerom ſo wie ſweert by den Altar/die ſweert by den ſelven/ende by al dat daer op is.

20 Ende ſoo wie ſweert by den Tempel/die ſweert by den ſelven/ende by dien die daer in woont.

21 Ende ſoo wie ſweert by den Hemel/die ſweert by den Throon Godts/ende by hem die daer op ſit.

22 Wee u Schriftgheleerden ende Pharizeen/ghy geveynſde/want ghy vertient Munte/Anijs/ende Comijn/ende hebt achter ghelaten 'tſwaerſte in de wet/namelijc oordeel/barm-

bajang panjang: karna itula ada kamu berterima binaſſahan lebeeh.

14 Adoymu Chali daan Pharizeo d'jumawa, karna kamu berkuliling laut daan darat, akā membuat ſawatu ſubat Iahudi, daan ſettela dia menjadin'ja, makka kamu membuatn'ja kanak Narka, duakali lebeeh dari kamu kendiri.

15 Adoymu urang pimpin buta, jang meng-utſiap: ſiapa berſumpa kapada beitul, itula tiada mengappa, daan ſiapa menjumpa kapa mas dari beitul, jang itu berſala.

16 Kamu gila daan buta, appa jadi lebeeh jang mas atu jang beitul, ſiapa meng-ulkadus akan jang mas?

17 Daan ſiapa berſumpa kapada Altar (katamu) tiada meng-appa daan ſiapa menjumpa kapa anugrahaja jang ada deatasn'ja, ija berſala.

18 Kamu gila daan buta, appa jadi lebeeh, jang anugrahaja atu jang Altar, ſiapa berulkadus akan anugrahaja?

19 Karna itula ſiapa berſumpa kapada Altar, berſumpa kapada dia, daan kapada ſegala jang ada diatas dia.

20 Daan ſiapa berſumpa kapada jang beitul, memjumpa kapada dia, daan kapada ſiapa menaun de dalam n'ja.

21 Daan ſiapa berſumpa kapada ſurga, menjumpa pada halarad Allah, daan kapada ſiapa menduduk atasn'ja.

22 Adoymu Chali daan Pharizeo, kamu d'jumawa, karna mu bertſukey draham, Jarimanis, daan adismanis, daan bertingal jang maha barat dalam Agama, (katahuwi) hukkum, rahmad, daan

barmhertichept / ende gheloove: dit moestmen doen/ ende dat niet achter laten.

23 Ghy blinde leytslieden / die daer een Mugghe uytsighet / ende verslint een Kemel.

24 Wee u Schriftgheleerde ende Pharizeen/ ghevepnsde/ die daer het buytenste des drinckvats ende des schotels repnicht/ende binnen zijn sy vol roofs ende onmatichepdts.

25 Ghy blinde Pharizeen / repnight eerst het binnenste des drinckvats ende des schotels / op dat oock het buytenste repn worde.

26 Wee u Schriftgheleerden ende Pharizeen ghevepnsde/want ghy zijt ghelijck de ghewitte graven / die van buyten schoon schijnen / ende van binnen zijn sy vol doode beenen/ ende alle onrepnichept.

27 Alsoo schijnt ghy oock van buyten den menschen rechtveerdich/ ende van binnen zijt ghy vol ghevepnsthepts ende ongerechtichepts.

28 Wee u Schriftgheleerde ende Pharizeen / ghevepnsde / want ghy timmert de graven der Propheten/ ende verciert de graven der rechtveerdighen.

29 Ende seght: Hadden wy te onser Vaderen daghen ghewees/wy en souden doch niet ghewees hebben hare medeghesellen / in het bloet der Propheten.

30 Aldus gheeft ghy over u selven ghetupghenisse / dat ghy kinderen zijt der ghenen die de Propheten ghedoot hebben.

31 Ver-

daan heakin,itula guna membuat: daan bukan ber-tingal jang lain.

23 Kamu urang pimpin buta, siapa buang akan sawatu d'jamuk, daan berbitalan sa-ekur unta.

24 Adoymu Chali daan Pharizeo, d'jumawa siapa bertsiutsji deluar akan mankup-minum daan jang pingan, daan de dalam jadi dian'ja Penuh rampassan daan maha terlalu kikir.

25 Kamu Pharizeo berbuta, tsjutsji dahula jang mankup meminum de dalam daan jang pingan,argar jang deluar menjadi pun bertsjutsji.

26 Adoy kamu Chali daan Pharizeo,d'jumawa, karna kamu jadi pun seperti Zerat berputeeh, siapa rupan'ja baik de luar,daan de dalam jadi dean'ja penuh tulang bangkey, daan segala nad'jissan.

27 Demiki-en d'juga rupamu Adil deluar hadap manusea, daan de dalam jadimu penuh djumawahan daan nakallan.

28 Adoy mu Chali daan Pharizeo, d'jumawa, karna mu bertukang daan membaiki jang zerat Nabbi, daan jang adillan.

29 Daan meng-utsiap : d'jikkelu kita ada kapada zaman bappa kita, kami tiada pun d'juga menjadi subatn'ja kapada darah Nabbini.

30 Demikien beri kamu sakfi dirimu, makka kamu menjadi anak siapa memunuh akan Nabbini.

31 Pe-

31 Verbult ghy oock de mate uwer Vaderen?

32 Ghy slanghen / ghy aderen ghebroetsel / hoe sult ghy de helsche verdoemenisse ontgaen?

33 Daerom siet / ick sende tot u Propheten / ende Wijse / eñ Schrift-gheleerde / ende sommighe van hen sult ghy gheesselen in uwe vergaderinghen / ende vervolghen van d'een stadt in d'ander.

34 Op dat op u come alle dat rechtveerdighe bloedt dat opter aerden uptgheskort is / van den bloede des rechtveerdighen Abels / tot het bloet Zacharie des soons Barachie / welcken ghy ghedoodt hebt tusschen den Tempel ende den Altaer.

35 Voorwaer segghe ick u / dat sal op dit ghestachte comen.

36 O Jerusalem / Jerusalem / die de Propheten doodet / eñ steenighte die tot u ghesonden zijn: hoe menichmael hebbe ick uwe kinderen willen vergaderen / ghelijck een hinne hare kieckenen vergadert onder hare vleugelen / ende ghy en hebt niet ghewilt.

37 Siet / uwe huys wort u woest ghelaten.

38 Want ick segghe u / ghy en sult my van nu aen niet meer sien / tot dat ghy seght: Ghepresen zy hy / die daer comt in den name des Heeren.

31 Penuhla kamu punjang sat kappa mu?

32 Kamu ular, daan assal naga, bagimana melalumu jãg binassahan Narka?

33 Karna itula liat, aku menjuruh kapada mu Nabbi, daan budiman, daan Chali, daan barang dean'ja ada mu memunuh, daan gantung ka krus, daan barang deanja ada mu mengitik dalam kampung mu, daan meng-ikut dari kuta ka kuta.

34 Agar datang atas kamu segala jang darah adil, jang menjadi tumpa diatas bumi, dari darah Abel jang adil, sampey darah Zacharia, jang anak Barachia, siapa kamu memunuh de antara beitul daan Altar.

35 Sungu aku britaumu, itu ada mendatang atas asal ini.

36 Ija Irrusalim, Irrusalim, siapa memunuh akan Nabbini daan membatu akan siapa jadi berkirim akan kamu: barappa kali ada ku hendak berkampung mu, seperti saekur ajam berkampung anakn'ja de bawa sajapn'ja, makka kamu tiada berhendak.

37 Liatla rumamu bertingal ber rimba.

38 Karna aku britaumu, kamu tiada meliat aku dari sakarang, sampey kamu berkatta: berpud'ji jadi dia, siapa datang dang-an namma Tuhanku.

Dat vierentwintighste Capittel.

3 Christus ghevraeght, 24 voorseyt wat teeckenen voor sijn toecomste sullen gaen, 42 vermaent

Iang bagi duapulo Ampat.

3 *Bertanja akan Christus*, 24 *terbuka pertanda apa datang mula dari datang-inja*, 42 *beraid-*

vermaent de sijne tot waken, 48 dreygende de ghene die de lanckmoedigheyt Godts misbruycken.

1 Ende Jesus uytgaende van den Tempel / ginck henen / ende de Discipulen quamē tot hem om hem de timmeragie des Tempels te toonen.

2 Ende Jesus seyde tot hen: Siet ghy dit niet altemael? Voorwaer segghe ick u: hier en sal niet een steen op den anderen ghelaten worden/ die niet afghebroken sal worden.

3 Als hy op den Olijfbergh gheseten was / ginghen sijne Discipulen tot hem bezyden/ segghende: Seght ons/ wanneer sal dit wesen? eñ welck sal dat teecken uwer toecomst wesen/ ende de eyndinghe der werelt?

4 Jesus antwoorde / ende seyde: Siet dat u niemandt en verleyde.

5 Want vele sullen comen in mynen name/ seggende: Ick ben Christus/ ende sullender vele verleyden.

6 Ghy sult hooren oorlogen/ ende gheruchten der oorloghen: siet dat ghy niet verschrickt en wordt/ want het moet al gheschieden: maer noch en ist gheen eynde.

7 Want het een volck sal teghen dat ander opstaen / ende dat een Coninckrijck teghen dat ander / ende daer sullen zijn pestilentien ende diere eyden/ ende aertbevinghen hier ende daer.

8 Ende dit alles is een beginsel der smerten.

9 Dan sullen sy u overleveren in verdriet / ende sullen u dooden / ende ghy

jer akan deanja berd'jaga, 48 memara akan siapa berbiutsji morah badi Allahi.

1 MAkka tella Iesus kaluar dari Beitul, pulangla, daan muritn'ja datang kapada dia, akan bertund'ukn'ja jang buattan Beitul.

2 Makka Iesus britau akan dean'ja: tiada kamu meliat itu samuanja? sungu aku berkattamu: sawatu bata tiada tingal atas bata, jang tiada menjadi berrubuh.

3 Settela dia menduduk atas bukit buaminja, makka muritn'ja datang kasisin'ja, daan meng-utsiap: britau kita manakala menjadi itu? daan appa jadi pertanda datang-i mu, daan jang sudahani dun'ja?

4 Iesus meng-utsiap, daan berkatta: liatla makka tiada barang siapa jang tersemun'ji akan kamu.

5 Karna bainja ada mendatang, daan meng-utsiap: aku jadi Christus, daan dean'ja ada bersemun'ji bain'ja urang.

6 Kamu ada mending-er prang, daan chabar prang, liatla agar kamu tiada berked'jut, karna jadi guna berputus samua itu, tetapi bulum jadi sudahan.

7 Karna sawatu kaum urang berbangkit hadap kaum lain, daan sawatu Radjat Raidja, uruhara kapada jang lain, daan tella itu adala pun sakittan sa jang, daan waktu melapar, daan gumpa bumi kasini sana.

8 Daan samuan'ja itu jadi mulahan miskilan.

9 Tella itu de hentarn'ja kamu kapada pryhal, daā memunuh kamu, daan kamu

ghy sult ghehaet worden van alle volcken om mijns naems wille.

10 Ende dan sullender vele geergert worden / ende malcanderen verraden ende haten.

11 Ende vele valsche Prophecten sullen opstaen / ende sullender vele verleyden.

12 Ende want de ongherechtighheyt vermenichfuldight sal worden: soo sal de liefde in vele vercouden.

13 Maer wie volstandigh blijft totten eynde/die sal saligh worden.

14 Ende dit Euangelium des Coninckrijcks sal door de gheheele werelt ghepredickt worden/ tot ghetuygenissen allen volcken: ende dan sal het eynde comen.

15 Wanneer ghy dan sien sult den gruwel der verwoestinghe / daer van gesproken is door den Propheet Daniel / staende in de heylige plaetse (die dat leest/die verstae het:)

16 Als dan wie in Judea is / die vliede op de berghen:

17 Ende wie op het dack is / die en come niet af om yet op te nemen dat in sijn huys is.

18 Ende wie op den acker is / die en keere niet wederomme om sijn cleederen te halen.

19 Wee den vrouwen die kindt draghen / ende die soghen in die daghen.

20 Bidtet dat uwe vlucht niet en geschiede in den winter / noch op den Sabbath.

21 Want dan sal groote verdruckinghe wesen/ desgelijcks niet gheweest

N 2

kamu jadi berbintji dari segala urang karana namma aku.

10 Makka tella itu bain'ja ija berbistu, daan berduraka daan berbintsji kendirin'ja.

11 Daan bain'ja Nabbi sala ija berbangkit, daan bersemun'ji urang ban'ja.

12 Makka sebab jang nakallan jadi berbanjaran, makka demikien ada ija bersed'juk kassehan urang ban'ja.

13 Tetapi siapa tingal tugu sampey ka ud'jung, menjadi mumin.

14 Makka jang Euangelium ini dari sultanu, menjadi berrawajat kapada segala dun'ja, akan sakxi segala urang, makka tella itu ada mendatang jang ud'jung.

15 Tatkala kamu meliat harami binassahan itu, jang de kattakan dahulu Nabbi Daniel, settela bediri dalam tompat ulkadus [siapa membatsianja, meng-artin'ja.]

16 Sedang itu, siapa duduk dalam Iudea, lari deatas bukit.

17 Daan siapa ada diatas atap, d'jangan turun akan berangkat barang dari ruman'ja.

18 Daan siapa ada de bendang, d'jang-an kumbali akan meng-ambil baid'jun'ja.

19 Adoy akan parampuan bunting, daan siapa bersusu anak kapada waktu itu.

20 Menjumbala agar larimu tiada kapada waktu ud'jan, atu kapada hari Sabad.

21 Karna tella itu adan'ja maha gaga-i, sekiëen tiada meliat dari mulahan

N 2

dun'ja

weest en is van den beginne der Werelt aen/ tot nu toe/ noch oock wesen sal.

22 Ende wierden dese daghen niet verkort / daer en soude gheen vleesch behouden worden. Maer om der uptvercorenen wille/ sullen de daghen verkort worden.

23 Indien dan yemandt tot u sept: siet/ hier is Christus/ of daer/ en gheloovet niet.

24 Want daer sullen valsche Christi / ende valsche Prophecten opstaen / ende sullen groote teeckenen ende wonderlickheden doen / alsoo dat sy oock (waert mogelijck) de uptvercorene verleyden souden.

25 Siet / ick hebt u te voren ghesept.

26 Hierom indien sy tot u seggen: siet / hy is in de woestyne / soo en gaet niet upt / siet / hy is in de binnen-camer / en gheloofts het niet.

27 Want ghelijck de blixem van den Oosten uptgaet / ende schijnt tot den Westen / alsoo sal oock de toecomste des Soons des menschen wesen.

28 Want waer een doodt lichaem is / daer sullen oock de Arenden vergaderen.

29 Terstont na de verdruckinge dier daghen sal de Sonne verduystert worden / ende de Mane en sal haer schijnsel niet gheven / ende de sterren sullen van den Hemel vallen / ende de crachten der Hemelen sullen beroert worden.

30 Ende dan sal het teecken des Soons

dun'ja sampey sakarang daan tiada pun lagi men-jadi dimiki-een.

22 Daan d'jikkelu hari itu tiada menjadi ber-kurang, tiada beruleh daging bertingal, tetapi karna jang pileharani, menjadi jang hari ber-kurang.

23 D'jikkelu barang siapa berkatta kapada kamu: liat, desini Christus, atu de sana, d'jang-an kamu berpitsiaja.

24 Karna barang Christi sala ada berbangkit, daan barang Nabbi sala, jang membuat pertanda maha bassar daan heyrani, demiki-en (d'jikkelu dapat) deanja bersemunji pun akan pileharani.

25 Liatla, aku suda berkatta mu dahulu.

26 Karna itu, d'jikkelu deanja mengutsiap kapada mu: liat, dia ada dalam utan, d'jang-an kaluar: liat, dia ada dalam bileh dang-an pertsiajan'ja.

27 Karna seperti jang kilat datang dari timur, daan berridup ka barat, demiki-en d'juga jadi datang-i Anak manusea.

28 Karna kamana ada sawatu bangkey, de situ ija berkampung jang burung wali.

29 Sigra komodien dari hari gaga-i itu, ada jang matahari berglap, daan jang bulan tiada berridup, daan jang bintang menjatu dari surga, daan jang kawassahan surga jadi pun bergrakan.

30 Daan tella itu makka jang per-

tanda

Soons des menschen verdwynen in den Hemel: ende dan sullen alle geslachten der aerden huplen/ ende sullen den Sone des menschen sien comen in de wolcken des Hemels / met grooter cracht ende heerlijckheyt.

31 Ende hy sal syne Enghelen uytsenden met der Basuynen ende grooter stemme: ende sy sullen syne uytvercozen vergaderen van de vier winden/ van d'een eynde der wereldt tot den anderen.

32 Leert van den vijgheboom een ghelijckenisse: als nu zijne tacken teer wozden / ende de bladeren uyt spzupten/dan weet ghy dat de somer by is.

33 Alsoo oock als ghy dit alles siet / weet dan dat het na by is in de deuren.

34 Voozwaer segghe ick u/dit geslachte sal niet vergaen tot dat dit alles gheschie.

35 Hemel ende Aerde sullen vergaen / doch mijne woozden en sullen niet vergaen.

36 Ende van dien daghe / ende van dier uren en weet niemandt / noch oock de Enghelen der Hemelen/dan alleen mijnen Vader.

37 Ende ghelijck als de daghen Noe waren/also sal oock de toecomste des Soons des menschen wesen.

38 Want ghelijck sy in die daghen vooz de Diluvie waren etende/ dzinckende / trouwende / ende tot houwelijck uytghevende / tot dien dagh dat Noë in de Arcke ginck.

39 Ende en bekenden niet tot dat

tanda Anak manusea berlinjap dalam surga : makka segala asal dun'ja menang-is : daan meliat akan Anak manusea datang atas awan surga, dang-au maha kawassahan daan hukkuman.

31 Makka dia ada men-juruh akan mala-ikatn'ja,dang-an nurfiri daan suara maha bassar, daan deanja berkampung akan umadn'ja berpileharani dari ang-in ka ampat, dari sa-ud'jung dun'ja sampey jang lain.

32 Aid'jerla dari puhoon pisang sawatu sapertihan : manakala dahan nja lumbut, daan daun'ja bertubuh, makka taumu munsim ang-at mampir.

33 Makka demikien d'juga , tella kamu meliat itu, katauwila, makka jadi ampir de dalam pintu.

34 Sungu aku britau mu, asal ini tiada berbinassa, settela jadi Putus samuan'ja.

35 Surga daan bumi ija berbinassa, tetapi pataku tiadá binassahan.

36 Daan dari hari itu, daan waktu itu, tiada barang siapa taun'ja, daan pun jang mala-ikat surgani tida d'juga, selain kan Bappa ku kendiri.

37 Makka pun seperti kapada hari Nuah, demiki-en menjadi pun kapada datang-i anak manusea.

38 Karna seperti deanja menjadi pertama hari maha passang, memakan, meminum, berkawin, daan memmeri akan mampeley, sampey hari (itu) tella Nuah memasuk dalam Arka.

39 Daan tiadanja berkanal sampey

de watervloet quam/ende namse alle wech: alsoo sal oock de toecomste des Soons des menschen wesen.

40. Dan sullen daer twee in den Acker wesen: de een sal aenghenomen/ ende de ander sal verlaten worden.

41 Daer sullen twee malen in de Meulen / de eene wordt aenghenomen/ende de ander verlaten.

42 Daerom waeckt/want ghy en weet niet in wat uyre de Heere comen sal.

43 Ende weet dit/ hadde de huysheere geweten te wat tijde de dief comen soude / hy soude voorwaer ghewaeckt hebben / ende en hadde sijn huys niet laten doorgraven.

44 Daerom weest ghy oock bereyt/ want ter ure die ghy niet en meynt/ sal de Sone des menschen comen.

45 Wie is nu een ghetrouwe ende voorsichtigh dienstknecht / die sijn Heere over sijn huysghesin ghestelt heeft / om hen spijse te gheven ter bequamer tijdt?

46 Saligh is de dienstknecht/dien sijn Heere bevint alsoo doende als hy comt.

47 Voorwaer seggh ick u/ hy sal hem over alle sijn goeden setten.

48 Maer indien de boose dienstknecht in sijn herte sept: mijn Heere vertreckt te comen:

49 Ende begint sijn mede-dienstknechten te slaen/ende te eten ende te drincken met den dronckaerts.

50 Soo sal de Heere deses dienstknechts comen/ten dage als hy hem niet en verwacht / eñ ter uren die hy niet en weet.

51 Ende

jang maha passang jang datang mengambilnja samuan'ja:demikien menjadi pun kapada datang-i Anak manusea.

40 Settelaitu ada dua urang de bendang, saurang jadi terpileh daan jang lain bertingal.

41 Makka dua urang barpipis dalam tahunuh, saurang jadi terpileh daan jang lain bertingal.

42 Karna itula berdjaga, sebab kamu tiada tau waktu tatkala tuhan sidi mendatang.

43 Daan taula itu, d'jikkelu tuhan de ruma katahuwi ka waktu mana urang mautsiuri mendatang, sungu dia ada ija berd'jaga, daan tiadan'ja beri mengali ruman'ja.

44 Sebab itu kamu menjadi misteyt, karna kapada waktu jang tiadamu befikir, ada pun jang Anak manusea mendatang.

45 Siapa jadi ka waktu ini sakey adal daan bidjaksena, siapa tuhann'ja memmeri kauwassa atas hamban'ja akan de berin'ja makannã kapada waktu guna?

46 Bermumin jadi jang sakey, siapa tuann'ja mendapat buat demikien tella dia datang.

47 Sungu aku britaumu, dia ada tarun'ja atas segala bindaran'ja:

48 Tetapi d'jikkelu jang sakey nakal berkatta dalam hatin'ja: tuan ku berlama akan datang-n'ja:

49 Daan bergitik akan subat-n'ja sakey, memakan daan meminum dangan urang mabuk.

50 Makka tuan sakey itu mendatang, ka hari tella dia tiada menantin'ja, daan kawaktu jang tiadan'ja tahu.

51 Makka

51 Ende sal hem in stucken houwen: ende sijn deel sal hy met de ghevepnsde stellen: daer sal weeninghe ende knersinghe der tanden wesen.

Dat vijfentwintighste Capittel.

1 By de ghelijckenisse van de maeghden, 14 ende talenten, 19 leert Iesus eenen yeghelijcken sijn beroepinghe volghen, 31 daerna beschrijvende het laetste oordeel, 34 vermaent hy eenen yeghelijcken tot wercken der liefde.

1 DAn sal het Coninckrijcke der Hemelen gelick worden thien maeghden / dewelcke hare lampen namen / ende ginghen den Bruydegom te ghemoet.

2 Ende de vijve waren voorsichtigh / ende de andere vijve waren dwaes.

3 De dwase namen haren lampen / ende en namen gheen olp met haer.

4 Maer de voorsichtighe namen hare lampen / ende ooch de olpe in hare vaten.

5 Ende doe de Bruydegom vertoefde te comen / werden sy alle slaperigh / ende sliepen.

6 Ende ter middernacht wert daer een gheroep: Siet / de Bruydegom comt / gaet upt hem te ghemoete.

7 Doe stonden alle de maeghden op / ende vercierden hare lampen.

8 Ende de dwase seyden tot de voorsichtighe: Gheeft ons van uwe olpe / want onse lampen gaen upt.

9 Doe antwoorden de voorsichtighe /

51 Makka dia tettan'ja terpangal, daan hukkumn'ja jadi dang-an urang d'jumawa kamana ada nang-isian daan amete gigit.

Iang bagi duapulo lima.

1 *Kapada jang seper tihan Anak dara, 14 daan talentu, 19 meng-aidjer Christus segala urang berguna ikut pandeynja, 31 comodien bertjerita akan hokkum hari kiamad, 34 mesjaurat sekalien urang akan membuat pakardjaan kakasseh kassehan.*

1 MAkka jang sultanu surga menjadi seperti Anak darah sapuluh, siapa meng-ambil plitanja, daan pergi akan bertumu jang mampeley.

2 Makka jang lima jadi bidjaksena, daan jang lima lagi jadi gila.

3 Iang gila meng-ambil plitanja, daan bukan minjak ka sertan'ja.

4 Tetapi jang bidjaksena meng-ambil plitan'ja, daan pun minjak kadalam kandin'ja.

5 Makka settala mampeley menantikan datangnja, maka deanja bermantuk, daan bertidor.

6 Makka kapada tang-amalam de ding-ernja sawatu suara: liatla, jang mampeley datang, kaluarla akan bertumun'ja.

7 Makka bang-un segala anak darah, daan pun baiki plitan'ja.

8 Makka jang gila meng-utsiap kapada jang bidjaksena, beri kita dari minja mu, karana plita kami berpadã.

9 Makka menja ut jang bidjaksena,

tighe/segghende: Gheensints/op dat niet ons ende u en ontbreke/gaet liever tot de vercoopers / ende coopt voor u selven.

10 Als sy henen ginghen om te coopen/ quam de Bruydegom: ende die bereydt waren/ginghen met hem in ter bruyloft/ ende de deure werdt toegheslooten.

11 Daerna comen oock de andere maeghden/segghende: Heere/Heere/ doet ons open.

12 Ende hy antwoorde/ende seyde: Voorwaer segghe ick u/ ick en kenne u niet.

13 Daerom waeckt/want ghy en weet noch den dagh/ noch de uyre/ in dewelcke de Sone des menschen comen sal.

14 Want het is gheliick een menschе die buyten landts reysende/ riep sijne dienstknechten / ende gaf hen sijn goet over.

15 Den eenen gaf hy vijf talenten: den anderen twee: den derden een: een peghelijck na sijn eygen vermoghen / ende reysde terstondt buyten landts.

16 Doe ginck hy die vijf talenten ontfanghen hadde/reyde die te wercke/ende wan ander vijf talenten.

17 Desghelijcks hy die de twee ontfanghen hadde/wan oock andere twee.

18 Maer hy die een ontfanghen hadde/ ginck henen ende maeckte eenen cuyl in de aerde / ende verbergh het gheit sijns Heeren.

19 Ende na langhen tijdt comt de

daan meng-utsiap : bukan, agar kita daan kamu tiada berkurang, pergila kapada siapa d'jauwaln'ja, daan belila kapada kamu kendiri.

10 Settela dean'ja pergi akan membeli, datang jang mampeley, makka siapa jadi beradir, memasuk dang-an dia kadjamuhan , makka jang pintu jadi berkantsjing.

11 Komodien datang pun jang anak-darah lain, meng-utsiap: tuhanku, tuhanku, buka kami.

12 Makka dia britau, daan meng-utsiap: sungu aku berkatta mu, kami tiada berkanalmu.

13 Karna itu d'jagala, sebab kamu tiada tau jang hari, atu waktu, kapada siapa ada mendatang jang Anak manusea.

14 Karna jadi pun, seperti saurang jang berd'jalan ka nagri lain, pangil akan hamban'ja atu sakey, daan de antarn'ja hartan'ja.

15 Saurang de berin'ja lima talentus, jang lain dua, jang katiga satu , saurang seperti kauwassahann'ja, daan berd'jalan sigra ka nagri lain.

16 Makka siapa berterima lima talentus, de berin'ja akan melaba, daan melaba lima talentus lagi.

17 Demikien d'juga siapa terima dua, melaba dua lagi.

18 Tetapi dia siapa berterima satu, pergi membuat satu kulam dalam tana, daan bersimpan akau draham tuhann'ja.

19 Makka lalu waktu lama mendatang

de Heere deſer dienſtknechten / ende houdt rekenſchap met hen.

20 Ende die de vijf talenten ontfanghen hadde / quam / ende bracht noch ander vijf talenten / seggende: Heere / vijf talenten hebt ghy my gegeven / ende siet / andere vijve heb ick daer mede ghewonnen.

21 Doe sepde de Heere tot hem: Wel goede ende ghetrouwe dienſtknecht / ghy hebt over weynigh ghetrouwe gheweest / over vele sal ick u setten: gaet in de vreughde uws Heeren.

22 Doe quam oock hy / die de twee talenten ontfangen hadde / ende sepde: Heere / ghy hebt my twee talenten overgegeven / siet / twee andere hebbe ick daer mede gewonnen.

23 Sijn Heere sepde tot hem: Wel goede ende ghetrouwe dienſtknecht / over weynigh hebdy getrouwe gheweest / over vele sal ick u setten: gaet in tot de vreughde uws Heeren.

24 Doe quam hy oock die dat een talent ontfanghen hadde / ende sepde: Heere / ick kende u / dat ghy een hart man zijt / maeyende daer ghy niet ghezaept en hebt / ende vergaderende daer ghy niet gestropt en hebt.

25 Ende ick vreesende / ginck henen / ende verberghde u talent in de aerde: Siet daer / ghy hebt dat uwe is.

26 Doe antwoorde sijn Heere / ende sepde tot hem: Ghy boose ende traghe knecht / ghy wistet dat ick maeye daer ick niet ghezaept en hebbe / ende vergadere daer ick niet ghe-

O stropt

tang tuan ſakey ini, meminta keirakeira dari dean'ja

20 Daan ſiapa terima lima talentus, datang menghentar lima lagi, daan meng-utſiap: Tuanku, kamu beri hamba lima talentus, makka liatla, beta melaba lima lagi dang-an dean'ja.

21 Makka tuann'ja britau akan dia: baik hambaku benar daan adil, kamu jadi adil atas ſedekit, makka aku ada tarumu atas bann'ja: maſukla kapada ſukahan Tuhanmu.

22 Makka datang pun ſiapa terima jang dua talentus, daan meng-utſiap: Tuanku kamu memberi aku dua talentus, liatla, dua lagi ada ku berlaba dang-an dean'ja.

23 Tuann'ja britau akan dia: baik hambaku benar daan adil, atas ſedekit adamu menjadi Adil, atas bann'ja aku tarumu: maſukla kapada ſukahan Tuhanmu.

24 Makka datang pun ſiapa terima jang ſawatu talentu, daan meng-utſiap: tuanku, aku berkanalmu, makka mu jadi urang tergaga, ſiapa mengiris kamana mu tiada membulëh, daan berkampung kamana mu tiada bertabur.

25 Makka aku bertakut, daan pergi, berſimpan akan talentu mu dalam tana, liatla, kamu ada jang ampun'ja mu.

26 Makka britau tuann'ja, daan meng-utſiap akan dia: kamu ſakey d'jahat daan lamas, ſedang mu tau aku iris kamana tiadaku membulëh, daan berkampung kamanu aku tiada pun

O ber-

stropt en hebbe.

27 Soo moest ghy dan mijn gelt den wisselaers ghedaen hebben/ ende ick comende/hadde het mijne ontfanghen met woecker.

28 Daerom neemt het talent van hem / ende geeft het hem die thien talenten heeft.

29 Want een yeghelijck die daer heeft/die sal ghegheven worden/ende hy sal overvloedich hebben : ende wien niet en heeft / van dien sal oock het ghene dat hy heeft / wech ghenomen worden.

30 Ende den onnutten dienstknecht worpt uyt in de uytterste duysternisse / daer sal wesen weenunghe ende knersinghe der tanden.

31 Eñ als de Sone des menschen sal comen in zijn heerlijckheydt/ ende alle zijne Enghelen met hem/dan sal hy sitten op den Throon zijnder heerlijckheyt.

32 Ende alle volcken sullen voor hem vergadert worden/ende hy salse van een ander scheydē/gelijck de herder de schapen van de bocken scheyt.

33 Ende de schapen sal hy te zyner rechter handt setten/ ende de bocken te zyner slincker handt.

34 Dan sal de Coninck segghen tot de ghene die te zyner rechterhant zijn sullen : comt ghy gheseghende mijns vaders/besit dat Coninckrijcke / dat u berept is van den beginne der werelt.

35 Want ick ben hongerich gheweest / ende ghy hebt my ghespijst : ick ben dorstich gheweest ende ghy hebt

bertabur.

27 Makka adamu berguna memmeri drahamku akan urang urup , agar aku mendatang , terima akan pun'ja aku dang-an maha laba.

28 Karna itula ambil jang talentu dari dia , daan berila akan siapa ada sapulu talentus.

29 Sebab sakalien siapa mengada , jadi pun memberi , daan dia ada ber-uleh mamur; daan siapa tida ada, menjadi pun ambil , jang ampun'ja dia.

30 Daan jang sakey nakal buangla dalam maha glap , kamana ada nangissan daan amete gigit.

31 Makka tatkala Anak manusea datang dang-an maha hormad , daan segala mala-ikatn'ja ulkadus kasertan'ja , tella itu adala dia menduduk atas halaradu'ja.

32 Daan segala manusea menjadi berkampung de hadapann'ja , daan dia ada terpilehn'ja , seperti kumbala jang dumba dari kambing.

33 Makka jang dumba de tarun'ja ka tang-ann'ja kanan , daan jang kambing ka tang-ann'ja kiri.

34 Makka ada Raidja britau akan siapa ada de tang-ann'ja kanan , mare kamu pileharani Bappaku , berduduk dalam Radjat sultanu , jang menjadi adir akan kamu dari mulahani dun'ja.

35 Karna aku melaper , daan kamu berkinjang-ku , aku beraus, daan kamu beri minumku , aku menjadi dagang,

daan

hebt my te drincken gheghéven: ick was een vreemdelinck / ende ghy hebt my gheherberght.

36 Ick was naect/eñ ghy hebt my bekleet: ick ben cranck gheweest/ende ghy hebt my besocht: ick ben gevanghen gheweest / ende ghy zijt tot my ghecomen.

37 Dan sullen hem de rechtveerdighe antwoorden / ende seggben: Heere / wanneer hebben wy u hongherich ghesien / ende hebben u ghespijst? ofte dorstigh/ ende hebben u te drincken ghegheven?

38 Ende wanneer hebben wy u een vreemdelinck ghesien / ende hebben u geherbercht? ofte naeckt/ ende hebben u becleedt?

39 Oft wanneer hebben wy u cranck / oft in de gevanckenisse ghesien/ende zijn tot u ghecomen?

40 Ende de Conincк sal antwoorden / ende hen seggben: Voorwaer seggbe ick u: soo wat ghy eenen van desen mijnen minsten broederen ghedaen hebt/ dat hebt ghy my gedaen.

41 Dan sal hy oock seggben tot de ghene die ter slincker handt zijn sullen: gaet wech van my ghy vervloeckte / in dat eeuwige vver / dat bereyt is den Duyvel ende zijnen Engelen.

42 Want ick ben hongerich geweest/ eñ ghy en hebt my niet te eten gegeven: ick bē dorstich geweest/ende ghy en hebt my niet te drincken ghegheven.

43 Ick was een vreemdelinck/eñ ghy en hebt my niet gheherberght:

daan kamu berpindaku dalam ruma.

36 Aku jadi talanjang, daan kamu berpakey akan beita: aku jadi sakit, daan kamu meliat ku, aku jadi berpassung, makka kamu datang kapada aku.

37 Tella itu makka britaunja jang adillan, daan meng-utsiap: tuanku, manakala kami ada meliatmu berlapar, daan de beriku makanmu, atas beraus, daan de beriku minum akan mu?

38 Daan manakala meliatku kamu jadi dagang, makka kami berpindamu dalam ruma? atu talanjang daan kami berpakey mu?

39 Atu manakala kami meliatmu sakit atu berpassung, daan kami datang kapada mu?

40 Makka Raidja ada meng-utsiap, daan britau akan deanja: sungu aku berkatta akan kamu, segala jang de buatmu akan sudarah ku jang ketsjil ini, itu adala kamu membuat akan aku.

41 Makka adan'ja pun berkatta kapada siapa ada ka tang-ann'ja kiri: pulangla dari kami hey tsilaka binassahan kadalam api terkakal, jang menjadi misteyt akan seitan daan malaikatn'ja.

42 Karna aku melapar, daan kamu tiadaku beri makannan, aku beraus, daan kamu tiadaku beri minum.

43 Aku jadi dagang, daan kamu tiadaku berpinda dalam ruma, aku

Ick was naeckt / ende ghy en hebt my niet bekleet: Ick was kranck/ ende in de ghevanckenisse ende ghy en hebt my niet besocht.

44 Dan sullen sy ock hem antwoorden / ende seggghen: Wanneer hebben wy u hongerigh of dorstigh/ oft een vreemdelinck / oft naeckt/ oft cranck/ oft in de ghevanckenisse ghesien/ ende en hebben u niet ghedient?

45 Dan sal hy haer antwoorden/ ende seggghen: Voorwaer seggghe ick u / wat ghy eenen van desen minsten niet gedaen en hebt / dat en hebt ghy ock my niet ghedaen.

46 Ende dese sullen gaen in de eeuwighe pijne / ende de recht veerdighe in dat eeuwighe leven.

Dat sesentwintichste Capittel.

1 De Ioden houden raet om Iesum te dooden, 6 dewelcke ontschuldicht de vrouwe teghen de murmureerders, 20 etende met zijne discipulen, 26 set hy het Avontmael in, 31 voorseyt de toecomende ergernisse, 36 bidt den Vader, 47 ende verraden zijnde van Iudas, 56 ende verlaten van alle zijne Discipulen, 59 is ghenoech famelijck beschuldicht voor Cayphas, 62 daerna als hy hemselven hadde den Sone Gods gheseyt, 63 wort hy gheooordeelt der doot weerdich, ende bespogen, ende geslagen, 69 ende verlochent van Petro.

1 Ende het gheschiede / als Jesus alle dese woorden gheeyndicht hadde/ seyde hy tot syne Discipulen:

2 Ghy weet dat na twee daghen Paeschen wordt / ende de Sone des men-

jadi talanjang, daan kamu tiada pakeyku, aku jadi sakit, daan dalam passung, makka mu tiada meliat aku.

44 Makka dean'ja ada pun menja-ut akan dia, daan meng-utsiap, manakala adaku meliatmu berlapar atu beraus atu berdagang, atu talanjang, atu sakit, atu berpassung, daan tia daku bersewitamu?

45 Tella itu ada dia meng-utsiap akan dian'ja, daan berkatta, sungu aku britaumu, apamu tiada membuat akan jang ketsjil ini, itula tiada mu pun membuat akan aku.

46 Makka jang ini ada memasuk karassa sikxa terkakal, daan jang Adil kapada jang hiduppan terkakal.

Iang bagi duapulo anam.

1 *Iang Juhudi mesiaurat akan memunoh Iesus, 6 siapa memerenta akan parempuan hadap nakallan uruhara, 20 settela dia makan dang-an muritnja, 26 berbangkit akan santap petang, 31 terbuka akan datang i berbistuwi, 39 menjomba akan djamuhan, 47 tella jadi duraka dari Iudas 56 daan bertingal dari muritn'ja, 59 menjadi dia berdawa tersala de hadapan Cayphas, 62 komodien tella dia bernammanja Anak Allah, 63 jadi dia berhukkum kamatti, berblæda, bergitik, 69 daan berbint'ji dari Petrum.*

1 Makka menjadin'ja, tella Jesus berputus segala katta ini, mēgutsiap dia akan muritn'ja.

2 Kamu tau makka lalu duahari jadi Paskua, daan jang Anak manusea menjadi

menschen sal overghelevert worden/ om ghecruyst te worden.

3 Doe vergaderden de Overpriesters ende Schriftgeleerde/ ende den Ouderlinghen des volcks in de sale des Overpriesters/die genaemt wort Caiphas.

4 Ende hielden te samen raet/ hoe sy Jesum met listen vanghen mochten/ende dooden.

5 Maer sy seyden / niet op den Feestdagh / op dat daer geen oproer en gheschiede in den volcke.

6 Doe nu Jesus in Bethania was / ten huyse Simonis des melaetschen.

7 Quam tot hem een vrouwe met een glas costelijcker salve / ende heeftse uytgestort op sijn hooft/ daer hy ter tafel sat.

8 Als de Discipulen dat saghen/ namen sy't onweerdelijck / ende seyden: Waer toe dient dit verlies?

9 Want dese salve mocht diere vercocht / ende den armen ghegeven worden?

10 Ende Jesus dat bekennende/ seyde tot hen: Waerom zijt ghy der vrouwe moeyelijck? want sy heeft een goet werck aen my ghewrocht.

11 Want de arme hebt ghy altijts by u/ maer my en hebt ghy niet altijdts.

12 Want dat sy dese salve op mijn lichaem ghegoten heeft / dat heeft sy ghedaen om my te begraven.

13 Voorwaer segghe ick u: Waer dit Euangelium gepredickt sal worden in de geheele werelt/ daer salmen

menjadi terhenter akan de bunuhn'ja ka krus.

3 Makka berkampung jang Chali daan Chatib,daan jang mahatua de antara urang, kadalam bile Chali, jang bernamma Cayphas.

4 Daan mesiaurat, bagimana dean'ja menangkap akan Iesus daan memunuh akan dia.

5 Tetapi dean'ja meng-utsiap: djang-an kapada hari Raja, agar tiada uruhara akan urang.

6 Tatkala Iesus duduk, karuma Simonis jang puru-kadel.

7 Datang saurang parampuan dangan sakatsja minja garib, daan de tuang-n'ja atas kapalanja tella dia duduk ka dulang sentap.

8 Settela muritn'ja meliat itu, dean'ja berbistu, daan meng-utsiap: karna appa merugi itu.

9 Sebab min'ja itu dapatn'ja mend'jauwal mahal,daan memeri akan miskinan.

10 Settela Iesus berkanal itu,meng-utsiapnja akan deanja: karna appa mu bersugul akan parampuan? karna dia membuat bakti akan kami.

11 Karna jang meskinan ada mu sedekala ka sertamu, tetapi aku tiadamu sedekala kaserta mu.

12 Karna sebab dean'ja membubu min'ja itu atas badanku, itula de buatn'ja akan bertanam kami.

13 Sungu aku britaumu kamana jadi berrewajat Euangelium ini kadalam segala dun'ja, de situ pun adakan

oock segghen tot hare ghedachtenisse/wat sy ghedaen heeft.

14 Doe ginck een van de twaelve / ghenaemt Judas Ischarioth/ tot de Overpriesters.

15 Ende seyde: Wat wilt ghy my gheven/ ende ick sal hem u overleveren? ende sy setteden hem dertigh silvere penninghen.

16 Ende van dier tijdt aen sochte hy gheleghenthepdt/ op dat hy hem overleveren mochte.

17 Eñ op den eersten dagh des soeten broots/ quamẽ de Discipulen tot Jesum/ende seyden hem: Waer wilt ghy dat wy u berepden het Pascha te eten?

18 Ende hy seyde: Gaet henen in de stadt tot sulck een man / ende seght hem: de meester sept: mijn tijdt is nabp: by u wil ick mijn Pascha houden met mijne Discipulen.

19 Ende de Discipulen deden gelijck haer Jesus bevolen hadde/ende berepden dat Pascha.

20 Ende als het nu avondt ghewozden was / sat hy ter tafel/ met de twaelve.

21 Ende als sy aten / seyde hy: voorwaer segghe ick u: Een van u sal my verraden.

22 Ende sy seer droevich ghewozden zijnde/ hebben een yeghelijck beginnen te segghen: ben ick't Heere?

23 Hy antwoozde / ende seyde: die zijn handt met my in de schotel inghedoopt heeft / die sal my verraden.

24 De Sone des menschen gaet ghelijck

berkatta kapada ing-atn'ja, appa deanja men buat.

14 Makka pergi satu dati duablasn'ja, bernamma Iudas Iskarioth, kapada jang Chali.

15 Daan meng-utsiap, appa hendakmu memmeriku, makka aku menghentarn'ja kapada mu? makka dean'ja berdjandji tiga pulu hapeng perak.

16 Makka dari waktu itu dia mentsjari bila, agar dia mendapat menghentern'ja.

17 Makka kapada pertama hari ruti manis, datang murit kapada Iesus, bertan'ja akan dia: kamana hendakmu kita ber-adir akan memakan jang Paskua?

18 Makka dia britaun'ja: pergila kadalam kuta, kapada sekiẽ laki laki, britau dia: Iang punguru berkatta: waktuku mampir, kasertamu hendakku putus Paskua-aku dang-an murit ku.

19 Makka mutitn'ja membuat seperti de passann'ja Iesus, daan ber-adir akan Paskua.

20 Settela jadi petang, de dukukn'ja ka dulang dang-an jang duablas.

21 Makka sedang dean'ja makan, meng-utsiap dia: sungu aku britau mu saurang kamu ada berduraka akã beita.

22 Makka tella dean'ja bertsjinta, meng-utsiapn'ja: jadi aku tuanku?

23 Dia britau, daan meng-utsiap: siapa buku akan tang-ann'ja dang-an aku dalam ping-an, ijani berduraka akan beita.

24 Iang Anak manusea pergi seperti sebut

gelijck van hem geschreven is: en wee den menschen / door welcke de Sone des menschen verraden wort: het hadde dien menschen goet geweest / niet geboren te zijn.

25 Doe antwoorde Judas die hem verriet / ende seyde: ben ick't Rabbi? hy seyde tot hem: ghy hebt het geseyt.

26 Ende als sy aten / nam Jesus het broot / ende als hy ghedanckt hadde / brack hy't / ende gaft synen Discipulen / ende seyde: Nemet / etet / dit is mijn lichaem.

27 Ende hy nam den dranckbeker / ende danckte / ende gaffen hen / ende seyde: drinckt alle daer upt.

28 Want dit is mijn bloet des Nieuwen Testaments / dat voor veelen vergooten wordt / tot vergevinghe der sonden.

29 Ende ick segge u:ick en sal van nu voort niet meer van dese vrucht des wijnstocx drincken tot op dien dach / wanneer ick dat nieuwe met u drincken sal in't Coninckrijcke mijns Vaders.

30 Ende als sy den lofsanck ghesproken hadden / ginghen sy upt na den Olijfbergh.

31 Doe seyde Jesus tot hen: ghy sult alle aen my geergert worden in dese nacht / want daer is geschreven: ick sal den herder slaen / ende de schapen der cudden sullen verstropt worden.

32 Maer na dat ick sal opgestaen wesen / sal ick u voorgaen na Galileam.

33 Ende

sebut surat dari dia, daan Adoy urang, siapa duraka akan Anak manusea, jadi-n'ja lebe baik, d'jikkelu dia tiada menjadi beranak.

25 Makka britau Iesus siapa berduraka akan dia, daan meng-utsiap jadi Aku Rabbi? dia berkatta akan dia, kamu berkattan'ja.

26 Makka tella deanja makan, ambil Iesus jang ruti, daan tella dia berdoa, de pitsjakann'ja daan de berin'ja akan muritn'ja, daan meng-utsiap: Ambil, makan, itu ija badanku.

27 Makka dia ambil tsjawan-mimumman, daan berdua, daan de berinja akan deanja, daan meng-utsiap: minum sakaliën dari ini.

28 Karna itu ija darahku akan Testamentum baharu, jang jadi bertuang karna bann'ja, akan ma-afdusa.

29 Makka aku britaumu: aku tiada lagi dari sakarang meminum dari bua angur ini, sampei jang hari, tatkala aku meminum jang baharu dalam Sultanu Bappa ku.

30 Makka tella dean'ja berkattakan janji ter pudji, perginja kaluar kapada jang bukit buaminja.

31 Makka Iesus meng-utsiap kapada dean'ja, pada malam ini jadi kamu berbistu karna aku, karna terbun'ji surat, aku berpalu akan kumbala makka jang dumba jadi bertjarey.

32 Makka tatkala aku menjadi berbang-un adaku menghadapmu ka Galilea.

33 Makka

33 Ende Petrus antwoordende/ seyde tot hem: Want sy ock alle aen u gheergert worden/ soo en sal ick nochtans nimmermeer geergert worden.

34 Jesus seyde tot hem: Voorwaer ick segghe u/ dat ghy in deser nacht/ eer de haen craept/ my driemael verlaken sult.

35 Petrus seyde tot hem: Alwaert dat ick met u sterven moste/ soo en sal ick u niet verlaken: desgheliicks seyden ock alle de Discipulen.

36 Doe ginck Jesus met hen in een plaetse ghenaemt Gethsemane/ ende seyde tot sijne Discipulen: Sit hier/ tot dat ick ga/ ende bidde daer.

37 Ende tot hem ghenomen hebbende Petrum/ ende de twee sonen Zebedei/ begonst hy droevigh ende weemoedigh te worden.

38 Doe seyde hy tot hen: Mijn ziele is bedroeft totter doodt: blijft hier/ ende waeckt met my.

39 Ende een weynigh voortghegaen/ viel hy op sijn aensicht/ biddende ende seggende: Mijn Vader/ indien't mogelijck is/ laet disen dranckbeker van my gaen/ nochtans niet ghelijck ick wil/ maer ghelijck ghy wilt.

40 Ende hy quam tot de Discipulen/ ende vantse slapende/ ende seyde tot Petrum: en condt ghy dan niet een uyre met my waken?

41 Waeckt ende bidt/ op dat ghy niet in versoeckinghe en comt: want de gheest is ghewilligh/ maer het vleesch is cranck.

42 We-

33 Makka meng-ud'jer Petrus, daan meng-utsiap akan dia, d'jikkelu dean'ja berbiftuwi samuan'ja karna kamu, tiadaku menjadi berbiftuwi.

34 Iesus britau akan dia, sungu aku berkattamu, makka kapada malam ini, pertama bekuku ajam, adamu berbintsjiku tiga kali.

35 Petrus meng-utsiap akan dia, d'jikkelu kami pun de bunuhnja ka serta kamu, tiadaku berbintsji akan kamu. Demikiē berkatta segala muritn'ja.

36 Makka Iesus pergi dang-an dean'ja kapada sawatu tumpat bernamma Gethsemane, daan meng-utsiap kapada muritnja: duduk de sini, sedang aku pergi, menjumba kasana.

37 Makka ambil dia kasertanja Petrum, daan jang dua anak Zebedei, makka dia menjadi bertsinta daan sugul hatin'ja.

38 Makka meng-utsiapnja akan deanja: N'jawaku jadi bertsinta sāpey matti, tingal sini, daan d'jagala dāg-an aku.

39 Makka dia lalu sedikit, daan mendjatu atas mukan'ja, menjumba, daan meng-utsiap: Bappa aku, d'jikkelu dapat, beer-la tsjawan minumman ini lalu dari aku, bukan seperti hendak ku, tetapi seperti kahendak mu.

40 Makka dia kumbali kapada murit, daan dapatn'ja bertidur, makka meng-utsiapn'ja kapada Petrum: tiadamu dapat berd'jaga sadjam dang-an aku?

41 D'jagala daan menjumba, agar mu tiada menjadi tertsjuba, karna jang ruah jadi rad jin, tetapi jang badan jadi tersakit.

42 Makk

42 Wederom ginck hy andermael henen / ende badt / seggende: Mijn Vader indien het niet mogelijck en is dat desen drinckbeker van my gae/ ten zy dat ick hem drincke / uwen wille geschie.

43 Ende hy quam weder / ende vantse wederom slapende:want haer ooghen waren beswaert.

44 Ende hy liet se/ende ginck wederom henen / ende badt ten derden male/ seggende deselve woorden.

45 Doe quam Jesus tot zijne Discipulen/eñ seyde tot hen: Slaept nu / ende rustet: siet / de ure is nahy/ dat de Sone des menschen sal overghelevert worden inde handen der zondaren.

46 Staet op / laet ons gaen: siet/ hy is nahy die my verraet.

47 Ende als hy noch spraeck / siet daer / Judas een van den twaelven quam / eñ met hem een groote schare met zweerden ende stocken / van de Overpriesters ende Ouderlinghen des volcx.

48 Ende die hem verriet / hadde haer een teecken ghegheven ende gesept: dien ick kussen sal/ die ist/ grijpt hem.

49 Ende terstont komende tot Jesum / seyde hy: Weest ghegroet Rabbi / ende kuste hem.

50 Ende Jesus seyde tot hem: Vrient / waer toe zijt ghy hier ghekomen? Doe quamen sy/ ende sloeghen de handen aen Jesum / ende namen hem ghevanghen.

51 Ende siet / een van den ghenen die

42 Makka dia kumbali sakali pula, daan menjumba, berkatta: Bappa aku, d'jikkelu tiada dapat melalu tsjawan minumman ini dari aku, makka bergu-na ku minumn'ja kahendakmu menja-di putus.

43 Makka dia kumbali pula, daan dapat dean'ja lagi bertidor, karna mat-tan'ja jadi bermantuk.

44 Makka dia tingaln'ja, daan kum-bali, menjumba katiga kali, daan meng-utsiap jang kattahan dahulu.

45 Makka Iesus datang kapada mu-ritn'ja, daan britau akan dean'ja tidur-la daan brenti: liatla, waktu mampir makka jang anak manusea menjadi terhentar, ka tang-an haramzada.

46 Bang-unla, mare kita pulang: li-atla dia jia ampir siapa duraka ku.

47 Makka sedang dia lagi betutur: liatla, Iudas sawatu dari duablas da-tang, daan rajat bann'ja dang-an pe-dang daan batang-kaju ka sertan'ja, da-ri Chali daan jang mantri urang.

48 Makka siapa berduraka akan dia memmeri satanda akan deanja, daan meng-utsiap: siapa aku bertsium, itu ija n'ja, tangkap akan dia.

49 Makka datang dia sigra kapada Iesus, meng-ntsiap: tabe Rabbi, daan bertsium akan dia.

50 Makka Iesus britau akan dia: So-bat, karna appa jadi kamu mendatang de sini? Makka datang dean'ja, ber-pegang Iesus daan menangkap akan dia.

51 Liatla, saurang siapa duduk dang-

an

die met Jesu waren/ reckte de handt upt/ende track sijn sweerdt upt/ende slaende den dienstknecht des Overpriesters/ hieu hem zijn ooze af.

52 Doe seyde hem Jesus: keert u sweert in zijn plaetse: want alle die het sweert nemen/ bergaen met den sweerde.

53 Of meynt ghy/dat ick nu niet en kan mijnen Vader bidden/ ende hy sal my meer dan twaelf Legioenen Enghelen gheven?

54 Hoe souden dan de Schriften verbult worden/ (die daer segghen) dat het alsoo gheschieden moet?

55 Te dier uren sprack Jesus tot de Scharen: ghy zijt uptghegaen ghelijck tot eenen Moorder/ met Sweerden ende Stocken/om my te vanghen: daghelijcks sat ick by u/ leerende in den Tempel/ende ghy en hebt my niet ghevanghen.

56 Maer dit is al gheschiet/ op dat de schriften der Propheten souden verbult worden: doe verlieten hem alle de Discipulen/ ende vluchten.

57 Ende die Jesum ghevanghen hadden/brachten hem tot Cayphan den Overpriester/ daer de Schriftgheleerden ende Ouderlinghen vergadert waren.

58 Ende Petrus volchde hem van verre tot den Pallepse des Overpriesters/ ende inghegaen wesende/ sat hy met de dienaren/op dat hy het eynde saghe.

59 Ende

an Iesus, berbetul tang-ann'ja, daan meng-unis pedangn'ja, bertetta akan sakey Chali, daan berpungal taling-an'ja.

52 Makka Iesus meng-utsiap: kombali pedangmu ka tumpatn'ja: karna siapa pegang pedang, menjadi berbinassa dang-an pedang.

53 Atu Fikirmu, makka aku tiada dapat sakarang menjumba akan Bappaku, daan dia memmeriku lebeh dari duablas juta malaikat?

54 Bagimana jadi pun berputus surat, [siappa meng-utsiap] makka jadi berguna berputus demikien?

55 Ka waktu itu berkatta Iesus dangan rajat: kamu kaluar seperti kapada urang morka, dang-an pedang daan batang-kaju, akan bertang-kap ku, sedekala-hari aku menduduk kaserta mu, meng-aid'jer dalam beitul, daan kamu tiada menangkapku.

56 Tetapi samuan'ja itu jadi, agar berputus segala surattan Nabbi. Makka muritn'ja bertingal akan dia, daan melari.

57 Makka dean'ja siapa menangkap akan Iesus, meng-henter dia kapada Cayphas jang Chali, kamana jadi berkampung jang Chatib daan mantri.

58 Makka Petrus meng-ikut dia dari d'jau sampey ka estana Chali: daan tella dia memasuk, menduduk dia dang-an sakey, akan meliat sudahan n'ja.

59 Makka

59 Ende de Overpriesters / ende de Ouderlinghen / ende den gheheelen Raedt / sochten valsche ghetuyghenisse teghen Jesum / op dat sy hem dooden mochten / ende en vonden niet.

60 Ende hoewel daer veel valsche ghetuyghen toe ghecomen waren / so en vonden sy niet.

61 Ten laetsten quamen daer twee valsche ghetuyghen / ende seyden: Dese heeft ghesept: Ick kan den Tempel Gods afbreecken / ende in drie daghen den selven optimmeren.

62 Ende de Overpriester opstaende / seyde tot hem: Antwoordt ghy niet? waerom betuyghen dese teghen u?

63 Ende Jesus sweech stille. Ende de Overpriester antwoordende / seyde tot hem: Ick besweere u by den levendighen Godt / dat ghy ons segghet of ghy zijt Christus de Sone Gods?

64 Jesus seyde tot hem: ghy hebt het ghesept: doch segghe ick u: van nu aen sult ghy den Sone des menschen sien / sittende ter rechterhandt der cracht Gods / ende comende op de wolcken des Hemels.

65 Doe scheurde de Overpriester sijn kleederen / seggende: Hy heeft ghelastert / wat behoeven wy meer ghetuyghen? Siet / nu hebt ghy syne lasteringhen ghehoort.

66 Wat dunckt u? Doe antwoorden sy / ende seyden: Hy is de doodt schuldich.

59 Makka jang Chali daan Chatib, dang-an segala mantri, mentsjari sakxi-nakal akan hadappan Iesus, agar dea-n'ja mendapat bunuh akan dia, daan tiadanja beruleh dapat.

60 Welakin bain'ja urang sakxi-nakal mendatang, pun tiadan'ja beruleh barang appa.

61 Komodien datang dua urang sakxi-nakal, siapa meng-ud'jer: jang i-ni meng-utsiap: aku dapat merubuh akan beitul, Allah, daan berputusn'ja dalam tiga hari.

62 Makka jang Chali berbangkit, daan meng-utsiap akan dia: tiada mu menjaut? karna appa jang ini beri sakxi de dapan mu?

63 Makka Iesus berdieem, makka jang Chali meng-ud'jer, daan meng-utsiap akan dia: aku bersumpa mu kapada jang Allah hidoppan, makka mu beri tau akan kita, jadi mu Christus Anak Allahu?

64 Iesus britau akan dean'ja: kamu ada meng-ud'jern'ja: tetapi aku meng-utsiapmu, dari waktu ini ada mu meliat akan anak manusea, menduduk ka tangan kanan kawassahan Allahu, daan mendatang katas awan surga.

65 Makka jang Chali bertjarik bad'jun'ja, daan meng-utsiap: dia ada berhodjat apa guna kita sakxi lebeh? liatla suda kamu mending-er hodjatn'ja.

66 Appa fikirmu? makka dean'ja meng-utsiap daan berkatta: dia ija berharus mematti de bunuh.

67 Doe ſpogen ſy in ſijn aenſicht/ ende ſloeghen hem met vuyſten.

68 Andere ſloeghen hem in zijn aenſicht / ſegghende : Pzopheteert ons Chziſte/wie iſt dien u gheſlagen heeft ?

69 Ende Petrus ſat buyten in de ſale / ende een dienſtmaechdeken quam tot hem / ende ſeyde: Ende ghy waert oock met den Jeſu van Galilea.

70 Ende hy verſaeckte voor hen allē: Ick en weet niet wat ghy ſeght.

71 Ende daer hy na der pooꝛten uytginck/ ſagh hem een ander dienſtmaeght / ende ſeyde tot de ghene die daer waren: Ende deſe was oock met dien Jeſu van Nazareth.

72 Ende hy verſaeckte wederom met eenen eede / ſegghende: Ick en kenne den menſche niet.

73 Ende een wepnigh tijts daerna/ quamen de ghene die daer tegenwooꝛdigh waren / eñ ſeyden tot Petrum: Vooꝛwaer ghy zijt oock mede van diē/ want uwe ſpzake maeckt u openbaer.

74 Doe begonſt hy te verbloecken/ende te ſweeren : Ick kenne den menſche niet.

75 Ende terſtont craeyde de haen: ende Petrus wert ghedachtich des wooꝛts Jeſu / die tot hem gheſeyt hadde : eer de hane craeyen ſal / ſult ghy my dzemael verſaken / ende ginck upt/ ende weende bitterlijck.

Dat

67 Makka dean'ja berbluda mukan'ja,daan bergitikn'ja dang-an tang-an.

68 Daan urang lain gitik mukan'ja, daan meng-utſiap: bernabbihi ku Chriſtus ſiapa gitik mu.

69 Makka Petrus menduduk deluar debalerung,makka ſaurang anak darah datang akan dia, daan meng-utſiap: makka kamu jadi d'juga dang-an Ieſus de Galilea.

70 Makka dia berbintsjinja dedapan ſamuan'ja : Aku tiada tau appa mu berkatta.

71 Makka tella dia kaluar akan pintu,de liatn'ja ſatu anak darah lain, daan meng-utſiap kapada ſiapa ada de ſitu: jang ini jadi d'juga dang-an Ieſus de Nazareth.

72 Makka dia berbintsjinja pula dang-an ſatu ſumpa,daan meng-utſiap: kami tida kanal akan manuſea itu.

73 Makka ſahat lagi,datang dia ſiapa ada meng-adap ſitu , daan meng-utſiap akan Petrum , ſungu kamu jadi pun d'juga dari dean'ja , karna bahaſſamu terbukan'ja.

74 Tella itu dia berſumpa , ſumpa: aku tiada kanal manuſea itu.

75 Makka ſigra berkokokan ajam, makka Petrus bering-at kattaan Ieſu, ſiapa ada meng-utſiap akan dia : pertama berkoko ajam , ada mu berbintsji ku tiga kali : makka dia kaluar daan menang-is terpait.

lang

Dat ſevenentwintichſte Capittel.

1 Na dat Chriſtus ten anderenmael voor den Raedt geweeſt hadde, 3 Iudas berout, ende verhanght hem, 6 wiens wedergheghеven gelt ghegheven wort tot een begraef plaetſe der vreemdelingen, 19 daerna Pilatus vermaent van ſijn huyſvrouwe, dat hy met Chriſto niet en ſoude te doen hebben, 20 verloſt Barrabam, 22 ende met aller bewillinge, 26 Ieſum, die beſchult, beſpot, gegeeſſelt, ende met doornen gecroont was, verdoemt hy; 35 om ghecruyſt te worden, 38 met twee moorders; 45 ende in de doot Ieſu geſchieden veel miraculen, 57 ten laetſten wort zijn lichaem heerlijck begraven van Ioſeph, 62 ende het graf bewaert.

1 MAer als de morgenſtont ghecomen was/ ſoo hebben alle de Overprieſters· ende Ouderlinghen des volcks/ raedt ghehouden teghen Ieſum/ om hem te dooden.

2 Ende leyden hem henen ghebonden/ ende gaven hem over Pontio Pilato den ſtadthouder.

3 Als Iudas (die hem verraden hadde) ſach dat hy veroordeelt was/ beroudet hem/ ende heeft de dertich ſilveren penninghen den Overprieſteren ende den Ouderlinghen weder ghebracht/

4 Segghende: Ick hebbe gheſondight/ verradende dat onnooſel bloet. Maer ſy ſeyden: wat gaet ons dat aen/ daer ſuldy toeſien.

5 Ende na dat hy de ſilveren penninghen gheworpen hadde in den Tempel/ ginck hy van daer/ ende gine henē eñ verworchde hemſelven.

Iang bagi duapulo tudjo.

1 *Settela Chriſtus menghadap kadua kali akan kampong-an, 3 Iudas berſaſſal mengantong dirinja, 6 drahamnja de belinja ſawatu hendang akan bertanam jang dagang, 19 parampuam Pilatus meſiauratn'ja djang-an dia berfeduli dang-an Chriſtus, 20 dia melapas barabam, 22 daan dang-an ſakalie en hendaknja, 26 berhokkumnja Ieſum ſiapa jadi berdawa, baguro, bergitik, daan berkuliling kapalanja dang-an duri, 35 akan jadi tergantong ka krus, 38 dang-an dua urang morka, 45 makka wakta de bunuhnja Ieſus de liatnja bainja heirani, 57 komodieen jadi badannja bertanam biſey dari pada Iuſof, 62 daan jang Zerat menungo.*

1 TEtapi tella berfaid'jer, makka meſiaurat ſegala Chali daan mantri urang, akan memunuh Ieſum.

2 Makka de bawan'ja berikat, kapada Pontius Pilatus ſabandar.

3 Tella Iudas (ſiapa berduraka dia) meliat makka dia jadi berhokkum, makka berſaſaln'ja, daan meng-ambil jang tiga pulu kepeng perak de kombalin'ja kapada Chali daan mantri,

4 Daan britau: aku berdooſia, dang-an menduraka jang darah miſ kil, tetapi dean'ja meng-utſiap, appa faduli kita, kamu liat ſana.

5 Settela dia buang akan kepeng perak dalam beitul, pulang dia dari ſana, daan pergi berkud'jut dirin'ja.

Württembergische Landesbibliothek Stuttgart

6 Ende de Overpriesters namen de silvere penninghen / ende seyden: Het is niet geoorloft dese penningen in de Godts-kiste te legghen / dewijle het een loon des bloets is.

7 Ende eenen raedt ghehouden hebbende / cochten sy daer mede den potbackers acker / tot der vreemdelinghen begravinghe.

8 Daerom wordt dien acker ghenaemt de acker des bloets tot op desen dagh.

9 Doe wert vervult dat daer ghesept was / door den Propheet Jeremiam / seggende: Ende sy hebben ghenomen dertich silveren penninghen / daer de vercochte mede ghecocht was / dien sy cochten voor den prijs / die van den kinderen Israel ghemaeckt was.

10 Ende sy hebbense ghegheven voor den potbackers acker / ghelijck my de Heere bevolen hadde.

11 Ende Jesus stont voor den Stadthouder / ende de Stadthouder vraechde hem / seggende: Zydy de Coninck der Joden? Jesus seyde hem: Ghy seght het.

12 Ende beschuldight zijnde van de Overpriesters ende Ouderlinghen / en antwoorde niet.

13 Doe seyde Pilatus tot hem: Hoordy niet hoe veel ghetuyghenissen sy teghen u vrenghen?

14 Maer hy antwoorde hem niet op eenich woordt / so dat de stadthouder seer verwondert wert.

15 Ende op de hoochtijdt was de Stadthouder ghewoon den volcke eenen

6 Makka jang Chali meng-ambil akan kepeng Perak, daan meng-utsiap: tiada harus menbubu akan kepeng ini dalam piti Allah, sedang jadi sawatu upama darah.

7 Makka tella dean'ja mafakat berbitsiara, de belin'ja jang bendang pandey brusa prio, akan bertanam jang dagang.

8 Karna itu de berin'ja namma bendang itu, bendang darah sampey ka hari ini.

9 Makka jadi putus jang de kattan'ja, kapada Nabbi Ieremiam, siapa meng-utsiap, makka dean'ja ambil tiga pulu kapeng petak, dang-an siapa jang berd'jawal jadi bertubus, siapa memmelin'ja akan harga, jang de buatn'ja anak Israel.

10 Daan dean'ja berin'ja akan bajar bendang pandey brusa prio, seperti tuhanku passan akan kami.

11 Makka Iesus bediri de dapan sabandar, makka sabandar tan'ja akan dia, meng-utsiap: jadi kamu Raidja Jahudi? Iesus britau akan dia: kamu berkattan'ja.

12 Makka tella dia jadi berdawa dari Chali daan mantri, tiadan'ja meng-ud'jer sapata.

13 Makka meng-utsiap Pilatus akan dia: tiadamu mending-er barappa sakxi dean'ja menghentar de dapan kamu.

14 Tetapi dia tiada britaun'ja kapada sawatu pa:a, demikien makka jang sabandar jadi terlalu heiran.

15 Makka kapada hari Raja jadi jang sabandar baissa melapas akan

Rajat

eenen ghevanghen los te laten / dien sy wilden.

16 Ende hy hadde doen eenen welbekenden ghevanghen / genaemt Barrabas.

17 Daerom als sy vergadert waren / sepde Pilatus tot hen: Welcken wilt ghy dat ick u vry late? Barrabam / of Jesum / die ghenaemt is Christus?

18 Want hy wiste dat sy hem door nijdicheyt overghelevert hadden.

19 Ende als hy op den richterstoel sat / soo heeft tot hem zijn huysvrouwe ghesonden / seggende: Hebt niet te doen met desen rechtveerdighen: want om sijnent wille hebbe ick heden in den droom veel geleden.

20 Maer de Overpriesters ende Ouderlinghen hebben de scharen onderwesen / dat sy Barrabam begheeren souden / ende Jesum dooden.

21 Ende de Stadthouder antwoorde / ende spraack tot hen: Welcken wilt ghy van desen tween dat ick u vry late? ende sy seyden: Barrabam.

22 Pilatus seyde tot hen: wat sal ick dan doen met Jesu / die genaemt wort Christus? Sy seyden alle tot hem: Laet hem krupcighen.

23 Doe seyde de Stadthouder: Wat heeft hy dan quaets ghedaen? ende sy riepen te meer / seggende: laet hem krupcighen.

24 Als nu Pilatus sach dat hy niet en vorderde / maer dat daer meer-

Rajat saurang passung, siapa hendakn'ja.

16 Makka tella itu ada dia berpassung saurang berkanalan bernamma Barrabas.

17 Karna itula settela dean'ja berkampung, meng-utsiap Pilatus akan dean'ja: siapa hendakmu aku melapas? Barrabam, atu Jesum, jang bernamman'ja Christus?

18 Sebab dia tahu makka dean'ja meng-hentarn'ja dang-an setena hatin'ja.

19 Makka tella dia menduduk atas krusi berhukkum, makka estrin'ja menjuruh akan dia, meng-utsiap: d'jang-anmu saduli dang-an adillan ini, karna sebab dia adaku merassaja bainja kapada hari ini dalam mimpi.

20 Tetapi jang Chali daan mantri meng-aid'jar akan rajat, makka dean'ja meminta Barrabam, daan memunoh Iesus.

21 Makka jang sabandar meng-utsiap, daan berkatta kapada dean'ja: siapa hendak kamu dari dua ini aku melapas: makka deanja meng-utsiap: Barrabam.

22 Pilatus britau akan deanja: appa buatku dang-an Iesus siapa bernamma Christus? deanja mēg-utsiap samuanja: beerla dia menjadi bergantung ka krus.

23 Makka britau sabandar: djahat appa membuat dia? makka deanja betria maha lagi, daan meng-utsiap: beerla dia menjadi bergantung ka krus.

24 Tella Pilatus meliat makka dia tiada melaba hatin'ja, tetapi jang uruhara-

meerder opzoer werdt / heeft hy water ghenomen / ende syn handen voor het volck ghewasschen / seggende: ick ben ontschuldich van den bloede des rechtveerdighen: siet ghy toe.

25 Ende het gantsche volck antwoorde / seggende: Syn bloet zy op ons / ende op onse Kinderen.

26 Doe heeft hy haer Barrabam vry ghelaten / ende Jesum gegeesselt hebbende / leverde hy hem over / op dat hy ghecruyciget worde.

27 Doe namen de Krijghsknechten des Stadthouders Jesum in het Richthuys / ende vergaderde by hen de gantsche bende.

28 Ende hem ontcleet hebbende / deden sy hem eenen purperen mantel aen.

29 Ende setteden op syn hooft een Croone / die sy van doornen ghevlochten hadden / ende eenen riedtstock in syn rechter handt: ende boghen hare knyen voor hem / ende bespotteden hem / seggende: Weest ghegroet Coninck der Joden.

30 Ende op hem ghespogen hebbende / namen sy eenen riedtstock / ende sloeghen op syn hooft.

31 Ende doe sy hem bespot hadden / hebben sy hem den mantel uytgetogen / ende deden hem syne cleederen aen / ende leyden hem henen om te cruycen.

32 Ende uytgaende / vonden sy eenen man van Cyrenen / ghenaemt Symon: dese dwonghen sy dat hy syn Cruyce droege.

33 Ende als sy quamen in de plaetse /

uruhara menjadi maha lagi, meng-ambiln'ja ajar, daan bassukan tang-ann'ja de hadapan urang, daan meng-utsiap: aku menjadi lapas dari darah jang adillan ini, kamu meliat-la.

25 Makka segala rajat meng-udjer, daan meng-utsiap: darahn'ja datang atas kami, daan atas anak kita.

26 Makka dia melapasnja Barrabam, daan tella menjadi gitik Iesus, de henternja, akan menjadi gantung kakrus.

27 Makka pungawa sabandar meng-ambil akan Iesus dalam tumpat hukkum, daan berkampung segala pungawi kasertan'ja.

28 Makka tella deanja bertangal baidjunja, makka bubunja sawatu selimut warna purpur.

29 Daan menaru atas kapalan'ja sawatu kuruna kaju duri jang de gulingnja, daan sabatang bulu dalam tang-annja kanan: makka berlutut deanja ka hadapan dia, daan melata akan dia, daan meng-utsiap: tabé Raidja Iahudi.

30 Makka tella deanja berluda atas dia, de ambilnja sabatang bulu daan mengitik atas kapalanja.

31 Makka settela deanja ada pun melatakan dia, de tangalnja selimut, daan berpakey baid'jun'ja: membawan'ja ka bunuh de krus.

32 Tella dean'ja kaluar, makka dapatn'ja saurang dari nagri Sirenu, bernamma Simon: jang ini de gaga-in'ja akan berangkat krusn'ja.

33 Makka settela dean'ja datang ka tumpat,

plaetse/ ghenaemt Golgatha/ dat is ghesept/ Hooftscheel-plaetse.

34 Gaven sy hem te drincken edick met galle ghemenght: ende als hy't ghesmaeckt hadde/en wilde hy't niet drincken.

35 Als sy hem ghecruyst hadden/ deylden sy syne kleederen / het lot werpende: op dat verbuit worde dat ghesproken is door den Prophect/ seggende: Sy hebben mijne kleederen onder hen ghedeylt / ende hebben het lot op mijne cleedinghe gheworpen.

36 Ende sy bewaerden hem daer sittende.

37 Ende setteden sijn beschuldinghe boven sijn hooft gheschreven: Dese is Jesus de Coninck der Joden.

38 Doe werden daer oock twee moordenaers met hem ghecruyst: de een ter rechter / ende de ander ter slincker zyde.

39 Ende die daer voorby gingen/ lasterden hem/schuddende hare hoofden/

40 Ende seggende: ghy die den Tempel afbreket/ ende in drie dagen oprechtet / helpt u selven: zijt ghy Gods Sone/ soo comt af van den cruyce.

41 Desghelijcks bespotteden hem oock de Overpriesters met den Schriftgheleerden / ende Ouderlinghen/ende Pharizeen/seggende:

42 Hy heeft andere gheholpen/ende en can hy hemselven niet helpen? Is hy de Coninck Israels / soo laet hem nu van den cruyce afcomen / en-

tumpat, bernamma Golgata, artin'ja, tumpat tenkura.

34 Makka di berin'ja minum tsiuka bertsiampur dang-an ampedu, makka tella dia tsiuban'ja, tiadan'ja hendak minum.

35 Tatkala dean'ja ada berkrusn'ja, de bagi baid'jun'ja, dang-an d'jatu paree: agar jadi putus jang de kattakan Nabbi, jang meng-utsiap: dean'ja ada membagi baid'jun'ja akan dirin'ja, daan menluntar parë atas baid'juku.

36 Makka dean'ja menungu dia, berduduk de situ.

37 Daan pun bertare dawan'ja atas kapalan'ja tersurat: jang ini ijani Iesus Raid'ja Iahudi.

38 Makka dua urang murka, de gantongn'ja ka sertan'ja ka krus, sawatu ka kanan daan satu ka lambung kiri.

39 Makka siapa berd'jalan de dapan situ, meng-hodjat dia, bergujung kapalan'ja,

40 Daan meng-utsiap: kamu siapa merubuh akan beitul, daan mem-bangkitnja dalam tiga hari, tulung kandirimu: djikkelu kamu jadi anak Allah, turun dari krus.

41 Demikien melatanja djuga jang Chali, daan Chatib, daan Mantri, daan Pharizeo, meng-utsiap:

42 Dia ada bertulung akan urang lain, tiadanja tau tulung kan dirin'ja? djikkelu dia jadi Raidja Israel, beerla dia turun dari krus, makka kita berhea-

de wp sullen hem ghelooven.

43 Hy heeft op Godt betrout/dat hy hem nu verlosse/indien hy hem aenghenaem is: Want hy heeft gesept: Ick ben Gods Sone.

44 Dat selve verweten hem oock de Moordenaers/die met hem ghecruyst waren.

45 Ende van der sester uren wert daer duysternisse over de gheheele aerde/tot der neghenster ure toe.

46 Ende ontrent der neghenster ure/riep Jesus met luyder stemme/segghende: Eli/Eli/Lama-Sabathani: dat is: mijn Godt/mijn God/waerom hebt ghy my verlaten?

47 Ende sommighe van die daer teghenwoordigh waren/dat ghehoort hebbende/sepden: Dese roept Eliam.

48 Ende terstont liep daer een van hen/nam een spongie/die vulde hy met edick: Ende stackse op eenen riet-stock/ende gaf hem te drincken.

49 De ander sepden: Houdt op/laet ons sien oft Elias hem sal comen verlossen.

50 Ende Jesus wederom met luyder stemme roepende/gaf den gheest.

51 Ende siet de voorhanck des Tempels scheurde in twee/van boven tot beneden: ende de aerde beefde/ende de steenrotzen kloofden.

52 Ende de graven werden ghe-

kin akan dia.

43 Dia ada pertsiaja akan Allah, beerla dia melapas sakarang akan dia, d'jikkelu dia bersuka hatin'ja, karna dia ada meng-utsiap, aku jadi Anak Allah.

44 Bagi-itu berkatta pun urang murka siapa jadi gantung ka serta dia ka krus.

45 Makka dari waktu anam tabu menjadi glap atas segala bumi, sampey ka sambilan tabu.

46 Makka ampir ka sambilan tabu, pangil Iesus dāg-an suaran'ja terbun'ji, meng-utsiap, Eli, Eli, Lamasa-Bachtani, artin'ja: Allah ku, Allah ku, karna appa-mu tingalkan aku?

47 Makka berbagi-bagi urang dari siapa ada de hadapan situ, tella deanja mending-er itu, meng-utsiap: jang ini pangil Eliam.

48 Makka saurang pergi sigra, meng-ambil sawatu kulat berisin'ja dang-an tsiuka, daan de bubun'ja atas sabatang bulu, daan memmeri dia meminum.

49 Vrang lain meng-utsiap: nantila, beerla kita meliat, djikke Elias ada mendatang melapas akan dia.

50 Makka Iesus pangil ka-dua kali dang-an suaranja terbunji, daan pun mematti.

51 Makka liatla jang dinding tergantong dalam beitul bertjarik dari atas kabawa, daan jang bumi bergompa, daan jang batu karang bersega.

52 Makka jang zerat jadi berbuka, daan

gheopent / ende veel lichamen der Heyligher / die gheslapen hadden / stonden op:

53 Ende ginghen upt de graven na sijne verrijsenisse / ende quamen in de heylighe Stadt / ende werden van veien ghesien.

54 De Hooftman over hondert / ende die met hem Jesum bewaerden / siende de aertbevinghe / ende wat daer gheschiet was / vreesden sy seer / seggende: Waerachtigh dese was Gods Sone.

55 Daer waren oock veel vrouwen van verre aensiende / die Jesum ghevolcht waren van Galilea hem dienende.

56 Onder welcke was Maria Magdalena / ende Maria de Moeder Jacobi / ende Joses / ende de Moeder der kinderen Zebedei.

57 Ende als het avondt ghewoorden was / quam een rijck man van Armathea / met namen Joseph / die oock Jesus Discipel was.

58 Dese quam tot Pilatum / ende begeerde het lichaem Jesu. Doe beval Pilatus datmen hem dat lichaem gheven soude.

59 Ende Joseph nam het Lichaem / ende wandt dat in een suyver fijn lijnwaet.

60 Ende lepde het in sijn nieuwe graf / dat hy uptghehouwen hadde in een steenrotze / ende eenen grooten steen aen de deure des grafs gewentelt hebbende / ginck hy henen.

daan badan bain'ja urang ulkadus jang bertidur, berbang-kit:

53 Daan kaluar dari zerat komodien dari ber-bankittann'ja', daan memasuk kadalam kuta ulkadus, daan urang bain'ja meliatn'ja.

54 Panglima atas saratus, daan siapa menungu Iesus dang-an dia, tella meliatnja jang gumpa bumi, daan segala jang menjadin'ja, makka dean'ja takut sang-at, daan meng-utsiap, sungu jang ini jadi anak Allah.

55 Desitu a da pun parampuan bainja meliat dari d'jau, siapa meng-ikut Iesus dari Galilea, akan bersewitan'ja.

56 De antara siapa ada Mariam Magdalena, daan Mariam ibu Iacub, daan Ioses, daan ibu anak Zebedei.

57 Makka tella jadi petang, datang saurang kaja dari Arimathea, bernamma Iusuf, siapi jadi pun murit Iesus.

58 Iang ini datang kapada Pilatus, meminta akan badan Iesus. Makka fasuruh Pilatus memmeri akan dia jang banda.

59 Makka Iusuf meng-ambil jang badan, daan mengulingn'ja dalam kain tsiutsi daan alus.

60 Daan bertarunja dalam zerat baharu gerung-an dalam sawatu batukarang, makka gulirnja satu bassar dapan pintu zerat, makka dia pulang.

61 Maria Magdalena / ende de andere Maria / waren daer sittende teghen over het graf.

62 Ende des anderen daeghs / die daer is na de dagh der voorbereydinghe des Sabbaths / quamen de Overpriesters ende de Pharizeen te samen tot Pilatum /

63 Seggende: Heere / wy zijn indachtigh dat dese verleyder noch levende ghesproken heeft: Ick sal na drie daghen wederom opstaen.

64 Daerom beveelt dat het graf bewaert worde tot den derden dach: op dat sijne Discipulen niet misschien en comen in der nacht / ende steelen hem / ende seggen tot den volcke: hy is opghestaen van den dooden / ende de laetste dwalinghe sal erger zijn dan de eerste.

65 Ende Pilatus sepde tot hen: Ghy hebt machte / gaet henen / ende bewaert hem ghelijck ghy weet.

66 Doe ginghen sy ende bewaerden het graf / verseghelden den steen metter wacht.

Dat achtentwintichste Capittel.

1 De opstandinghe Christi wordt den vrouwen vercondicht, 9 den welcken hy hem selven openbaert, 11 ende de wachters dese dingen boodtschappende, 12 worden met ghelt vervalscht, 18 daer na Iesus sijn Discipulen sendende over de werelt om te predicken ende doopen, 20 belooft hen sijn eeuwighe hulpe.

1 IN het laetste des Sabbaths / als de eerste dagh der weke begonste te

61 Daan Mariam Magdalena, dangan Mariam jang lain menduduk de hadapan zerat itu.

62 Makka kahari isuk, jang jadi komudien hari ber-adir jang Sabbath datang jang Chali daan Pharizeo samma samma kapada Pilatus,

63 Meng-utsiap: tuanku, kita pun bering-attan, makka jang salahan ini tella lagi meng-hidup, berkatta: aku ada berbangkit lalu tiga hari.

64 Karna itu menjuruhla bermenungu jang zerat sampey kahari tiga, agar muritn'ja tiada mendatang dalam malam, mantsiuri akan dia, daan britau akan rajat, dia jadi bangkit dari matti: makka jang salat kumudien jadi lebeh d'jahat dari jang pertama.

65 Makka Pilatus meng-utsiap akan deanja: kamu ada kauwassa, pergila, daan menungu dia seperti kataumu.

66 Makka deanja pergi menungu akan zerat, bertsiap akan batu dang-an urang berd'jaga.

Iang bagi duapulo de lapan.

1 *Bangkittan Christi de rawajatn'ja akan parampuan, 9 siapa dia terbukakan dirinja, 11 daan urang djuga berchabarnja, 12 menjadi berbalik dang-an draham, 18 komodien menjuruh Christus muritnja kapada segala dunja akan berrawajat daan memandi, 20 upama akan deanja bertulong terkakal.*

1 KApada sudahani Sabbath, tatkala jang pertamahari d'jumad ija ber-

te luchten / quam Maria Magdalena/ende de ander Maria/om het graf te besien.

2 Ende siet / daer ghescchiede een groote aertbevinghe: Want de Enghel des Heeren daelde neder van den Hemel/ende quam toe/ende wentelde den steen van der deure / ende sadt daer op.

3 Ende sijn ghedaente was ghelijck eenen blixem / ende zijn kleedinghe wit/ghelijck de sneeu.

4 Ende dooz vreese van hem / zijn de wachters verschzickt ghewozden/ ende werden als doode.

5 Maer de Enghel antwoozde/ ende sepde tot de vzouwen: Ghy/ vreest niet / want ick weet dat ghy Iesum den ghecrupsten soeckt.

6 Hy is hier niet / want hy is opghestaen / ghelijck hy ghesept heeft: comt hier/ siet de plaetse daer de Heere gheleghen heeft.

7 Ende gaet haestelijck/ende seght sijnen Discipulen dat hy van den dooden opghestaen is: Ende siet/ hy gaet vooz u in Galileam / daer sult ghy hem sien/siet/ick hebt u ghesept.

8 Ende sy ginghen haestelijck van den grave met vreese ende grooter blijschap / ende liepen / ende bootschaptent zijne Discipulen.

9 Ende als sy ginghen om zijne Discipulen te bootschappen/siet/Iesus is haer te ghemoete ghecomen/ segghende: Weest ghegroet: ende sy zijn toeghecomen / ende hebben syne voeten ghehouden / ende vielen vooz hem neder.

berridup,datang Maria Magdalena,daan Mariam jang lain, akan meliat jang zerat.

2 Makka liatla, sawatu gumpa bumi bassar menjadi, karna jang malaikat Allah turun dari surga, daan datang, bergulir jang batu dari dapan pintu,daan menduduk atasn'ja.

3 Makka rupan'ja jadi seperti jang kilat, daan baid'jun'ja puteh seperti umbun.

4 Makka karna takuttan dia, terkedjut urang d'jaga, makka rupan'ja jadi seperti mauti.

5 Makka malaikat britau, daan meng-utsiap akan parampuan d'jang-an mu bertakut, karna aku tau kamu tsiari Iesum jang ada menjadi berkrus.

6 Dia tiada sini, karna dia ija berbangkit, seperti dia ada meng-utsiap: mare sini, liat tumpat kamana tuaku ada berbaring.

7 Daan pergi sigra, britau akan muritn'ja makka dia jadi berbangkit, daan liat: dia pergi dapan mu ka Galilea,desana ada mu meliat dia: liatla, aku ada britau mu.

8 Makka deanja pergi lacas dari zerat dang-an takuttan; daan maha sukahan, daan melari, bertsjeritrà akan muritn'ja.

9 Makka settela deaan'ja pergi akan bertsjeritraja akan muritn'ja, liatla Iesus bertumu akan dean'ja, daan meng-utsiap: Tabé,makka deanja datang,daan memegang kakin'ja, daan bersed'jut hadapann'ja.

10 Doe seyde Jesus tot haer: Vreest niet / gaet henen ende bootschappet mijnen broederen / dat sy in Galileam gaen / daer sullen sy my sien.

11 Als sy nu ghegaen waren/siet/ sommighe van de Wachters quamen in de stadt / ende bootschapten den Overpriesteren al dat daer geschiet was.

12 Doe vergaderden sy met de Ouderlinghen: ende raedt ghehouden hebbende/gaven sy den Kryghsknechten gelts ghenoech.

13 Seggende: Seght dat sijne Discipulen zijn des nachts ghecomen/ ende hebben hem ghestolen/ dewijle ghy sliept.

14 Ende indien dat verhoort wordt by den Stadthouder/wy sullen hem wijs maken / ende u sonder sorghe maken.

15 Ende sy het gelt ghenomen hebbende / deden ghelijck sy geleert waren. Ende dit woort is verbreyt by den Joden tot den dach van heden.

16 Ende de elf Discipulen ginghen na Galileam / op den bergh daer Jesus hen bevolen hadde.

17 Ende als sy hem saghen/vielen sy voor hem neder / ende sommighe twijfelden.

18 Ende Jesus by hen comende/ spraeck met hen / seggende: My is ghegheven alle macht in Hemel ende op Aerden.

19 Daerom gaet ende leert allen volcken: hen doopende in den Naem des

10 Makka Iesus britau akan dean'ja: d'jang-an takut, pergila daan tsjaritra akan sudarahku, agar dean'ja pergi ka Galilea, de sana adan'ja meliat aku.

11 Settela dean'ja suda pergi, liatla, barang dari urang berd'jaga datang dalam kuta, daan tsjaritran'ja akan Chali segala jang menjadi de sana.

12 Maakka dean'ja berkampung dang-an mātri, daan settela ija mesiaurat, de berin'ja draham mamur akan pungawa.

13 Daan meng-utsiap: ber-kattala makka muritn'ja mendatang mantsjuri dia kawaktu malam, sedang kamu bertidur.

14 Makka d'jikkelu de ding-ern'ja Sabandar, kita berin'ja tahu, daan melapas akan kamu.

15 Settela deanja suda meng-ambil jang draham, membuatn'ja seperti dean'ja menjadi beraid'jer: makka kattahan ini menjadi berrawajat de antara Iahudi, sampey hari ini.

16 Makka jang murit sablas pergi ka Galilea, atas bukit jang de fasuruhn'ja Iesus.

17 Makka settela dean'ja meliat dia, bersed'jutnja kadapan dia, daan barang dean'ja berkaluwi.

18 Makka Iesus mampir dean'ja, berkatta dāg-ann'ja, daan meng-utsiap: kami jadi memmeri segala kawassahan de dalam surga daan atas bumi.

19 Karna itu pergila meng-aid'jer segala manusea, bermandin'ja dalam namma

des Vaders / ende des Soons / ende des Heyligben Gheests / hen leerende onderhouden alles wat ick u bevolen hebbe. Ende siet / ick ben met u alle de daghen tot de volepndinghe der werelt / Amen.

namma Bappa, jang Anak, daan jang Ruah ulkadus, meng-aid'jern'ja berputus segala jang de passanku akan kamu, daan liatla, aku jadi kasertamu sedekala hari sampey ka sudahan dun'ja, Amin.

Suda Sudahan.

HET H. EVANGELIVM BE-

schreven door

MARCVM.

Dat eerste Capittel.

4 Ioannis predikende ende doopende in de woestijne, 7 geeft ghetuyghenisse van Iesu, 9 ende doopt hem, 12 daerna Iesus versocht van den Satan, 14 vercondight het Euangelium in Galilea, 16 roept tot hem de Visschers, 23 gheneest de besetene, 29 ende de schoon-moeder Petri, 32 ende meer andere, 40 ende reynight den Melaetschen.

1 DIt is het beginsel des Euangelij Iesu Christi des Soons Gods.

2 Ghelijck ghescheven is in den Propheten: Siet ick sende mijnen Bode voor u aenghesicht / die uwen wegh berepden sal voor u.

3 Een stemme des roependen in de woestijne: berepdet den wegh des Heeren / maeckt sijne paden recht.

4 Ioannes was in de woestijne doopende ende predickende den doop der bekeeringhe tot vergevinghe der sonden.

5 Ende daer gingen tot hem upt het gheheele Jodische Landt / ende die van Ierusalem / ende werden alle van hem ghedoopt in de riviere / namelijck / de Jordane / belijdende hare sonden.

6 Ende Ioannes was becleedet

IANG EVANGELIVM VL-

kadus, Menjurat kapada

MARCVM.

Bahagi bermula.

4 *Ioannis meng-rewajat daan memandi dalam utan, 7 beri sakxi dari Iesum, 9 daan memandi akan dia, 12 kumudien Jesus ber-tsjuba dari Seitan, 14 ber-rewajat jang Euangelium dalam Galilea, 16 ber-pangil akan jang urang memukat, 23 ber-sumbuh akan Seitani, 29 daan mintua Petri, 32 daan berbagi lagi, 40 daan ber-sumbuh akan sakit-kadel.*

1 ITula jang mulahan Euangelium IesuChristi, jang anak Allah.

2 Seperti jadi menjurat kapada Nabbini: liatla aku menjuruh pen-juru-ku de dapan muka-mu, siapa ada ber-adir d'jalan-mu dihadapan mu.

3 Suaranja siapa ber-pangil dalam utan (jadi) beradir-la jang Raja tuhan, ber-rata akan d'jalan-nja.

4 Iuhannus menduduk dalam utan memandi, daan me-rewajat, mandihan akan ber-balik badan kapada ma-af dosia.

5 Makka kaluar kapada dea segala Nagri Iahudi, daan deanja dari Irrusalim, daan menjadi samuanja bermandi dari dia kadalam sung-ey bernamma Iurdaan, meng-akuwi akan dossa-nja.

6 Makka Iuhannus jadi berpaka y

met Kemels hayren/ ende eenen lederen gordel om sijne lenden/ ende at sprinck-hanen ende wilden Honich.

7 Ende hy predickte ende seyde: daer comt een naer my/die is stercker dan ick/ diens schoen-riemen ick niet weerdich ben/ neder-buyghende/ te ontbinden.

8 Ick hebbe u wel ghedoopt met water/maer hy sal u doopen met den Heyligen Gheest.

9 Ende het gheschiede in die daghen dat Jesus quam van Nazareth in Galilea/ ende werdt van Joanne ghedoopt in de Jordane.

10 Ende terstont als hy op quam uyt het water/ sach hy dat de Hemelen gheopent wierden/ ende dat den Gheest ghelijck een Duyve neder-daelde op hem.

11 Ende daer gheschiede een Stemme uyt den Hemelen/ seggende: Ghy sijt mijn sone/ dien welghelieften/ in den welcken ick mijn welbehaghen ghenomen hebbe.

12 Ende terstont dreef hem de Gheest uyt in de woestijne.

13 Eñ hy was daer in de woestijne veertigh daghen/ ende wert versocht van den Satan: ende hy was by de wilde dieren/ende de Enghelen dienden hem.

14 Maer na dat Joannes overghelevert was/ quam Jesus in Galileam predikende het Euangelium des Coninckrijcks Gods.

15 Ende seggende: de tijt is vervult ende het Coninckrijcke Godts is nabij ghecomen: bekeert u ende gelooft den Euangelio. 16 En-

dang-an bulu unta, daan satu ikat-kulit de pingang-n'ja, daan memakan balalang daan ajar-madu utan.

7 Daan dia berrawajat, daan meng-utsiap: saurang ada mendatang kumudi-en dari aku, siapa jadi lebeh kuat dari beita, daan siapa punja ikat kaus tiadaku mẽgharga, ber-sidjut, akã mẽgureinja.

8 Aku ada ber-mandi-mu dang-an ajer: tetapi dia ada ber-mandi-mu dang-an Ruah-ulkadus.

9 Makka jadi-nja kapada hari itu, tatkala Jesus datang dari nagri Nazareth di bumi Galilea, men-jadi-nja bermandi dari Iuhannus kadalam Iurdaan.

10 Makka sigra tatkala dia menaiki dari ajar, de liatnja ber-buka akan surga, daan jang Ruah seperti marpati rupa-nja ber-turun atas dia.

11 Makka satu suara datang dari dalam surgani, meng-utsiap: angkau jadi Anak-ku maha kasse-kassehan, kapada siapa aku ber-kabul kahendak-ku.

12 Makka sigra meng-henter jang Ruah akan dia kadalam utan.

13 Makka dia tingal sana dalam utan ampatpulu hari bertsjuba dari Seitan, daan duduk pun dang-an binatang nakal, makka malaikat ber-sewita akan dia.

14 Makka kumudi-en tatkala Iuhannus jadi ber-passung datang Iesus ka bumi Galilea, berrawajat jang Radjat Allahi.

15 Daan men-utsiap: jang waktu jadi putus, daan jang Radjat Allahi ampir datang, ber-baykimu, daan heakin akan Euangelium. 16 Daan

16 Ende wandelende by de Galileſche Zee / ſach hy Simonem ende Andream ſijnen broeder / werpende een net in de Zee (want ſy waren viſſchers.)

17 Ende Jeſus ſprack tot hen: Volght my na / ende ick ſal maken dat ghy viſſchers der menſchen ſult worden.

18 Ende ſy terſtondt verlatende hare netten / zijn hem naghevolght.

19 Ende van daer een weynigh voortghegaen zijnde / ſagh hy Jacobum den Sone Zebedei / ende Joannem ſijnen broeder / dewelcke oock hare nettē in een ſchip vermaeckten.

20 Ende hy riepſe terſtondt: ende ſy verlatende haren vader Zebedeum in het ſchip met den huerlinghen / volghden hem na.

21 Ende ſy ginghen tot Capernaum binnen / ende terſtondt op den Sabbathen ginck Jeſus in de vergaderinghe / ende leerde.

22 Ende ſy ontſetteden haer over ſijne leere: want hy leerdeſe als macht hebbende / eñ niet gelijck de Schrift-gheleerden.

23 Ende daer was in hare vergaderinghe een menſche die eenen onreynen gheeſt hadde / dewelcke uptriep ende ſepde:

24 Ey wat hebben wy met u te doen Jeſus van Nazareth? zijt ghy ghecomen om ons te verderven? ick weet wie ghy zijt: Namelijck / de Heyligha Godts.

25 Maer Jeſus beſtrafte hem / ſegghende: ſwijght ſtille ende gaet upt van hem.

 26 En-

16 Daan tella dia berdjalan ka-ampir laut Gililea, meliat dia Simon daan Andream ſudara-nja mem-bu ang-kan pukatnja kadalam laut [karna deanja jadi urang-me-mukat.]

17 Daan Ieſu bri-tau akan deanja: Mare ikut beita, makka aku menjadimu urang me-mukat manuſia.

18 Makka ſigra deanja tingal akan pukatnja, meng-ikut dia.

19 Makka lalu-nja ſedikit dari ſana, meliat-nja Iacubum anak Zebedei, daan Iuannum ſudaranja', djuga kadalam kapal akan mem-bai-ki pukatn'ja.

20 Makka dia pangil-nja ſigra, daan dia-nja ber-tingal akan bappa-nja Zebedeu dalam kapal dang-an upahanni daan meng-ikut dia.

21 Makka dianja pigi ka-kapar-naum, daan kapada hari Sabath, ſigra memaſuk Ieſus dalam kampung-an, beraid-jer.

22 Makka deanja ter-kudjut karna aidjar-ran-nja: ſebab dea meng-aidjer-n-ja dang-an kawaſſahan, daan bukan ſeperti jang Chatib.

23 Makka aka kadalam kampung-an-nja ſatu manuſea dang-an Roah nadjis, ſiapa betria, daan meng-utſiap.

24 Aduy, appa faduli mu dang-an kita Ieſus di Nazareth? jadi mu datang akan berbinaſſa kita? aku tau ſiapa mu jadi: (Katahuwi) jang ulkaduſſan Allahi.

25 Makka Ieſus menjuru akan dia, daan meng-utſiap: dieemla, daan kaluar dari dia.

 26 Makka

26 Ende de onreyne gheest hem scheurende ende roepende met luyder stemmen/ginck uyt van hem.

27 Ende sy waren al verschrickt/ soo dat sy malkanderen vraechden/ seggende: wat is dit wat is dit voor een nieuwe Leere? dat hy ock met macht den onreynen geesten gebiet/ ende dat sy hem ghehoorsaem zijn?

28 Ende het gheruchte van hem ginck terstont uyt in dat gheheele omliggende lant van Galilea:

29 Ende terstont als sy uyt de vergaderinghe ghegaen waren/quamen sy in het huys Simonis ende Andrea/met Jacobo ende Joanne.

30 Ende Simonis wijfs moeder lagh te bedde met de coortse/ ende terstont seyden sy hem van haer.

31 Ende hy tot haer gaende ende vatteden hare handt/ heeftse opgheheven/ende terstondt heeft haer de coortse verlaten/ende sy diende hen.

32 Ende als het avondt gheworden was/en de sonne onder ginck; brochten sy tot hem alle die qualijck te passe waren/ende die van den duyvel beseten waren.

33 Ende de gheheele stadt was vergadert voor de deure.

34 Ende hy maeckte vele ghesondt die qualijck te passe waren met menigherley sieckten/ende hy dreef veel Duyvelen uyt/ende en liet de Duyvelen niet spreken dat sy hem kenden.

35 Ende des morghens vroegh als het noch seer nacht was/stondt Jesus op ende ginck uyt: ende hy ginck

26 Makka jang Ruah nadjis bertjarik akan dia, daan betria dang-an suara terbunji,kaluar dari dia.

27 Makka dianja tekudjut samuanja, bagi-en makka dianja tanja akan dirinja,daan meng-utsiap:appa jadi ini? aidjarran baharu appa jadi itu, makka dia pun menjuru akan Ruah-nadjis dang-an kawassahan, daan dianja pun ber-ding-er akan dia?

28 Makka tsjeritra-nja kaluar sigra kapada kulilingh nagri Galilea.

29 Makka dia-nja kaluar sigra dari kam-pong-an-nja, daan mendatang ka ruma Simun,daan Andrea,dang-an Iacubum daan Inanni.

30 Makka mintua Simun ber-sakit demam: makka dianja britan-nja sigra akan dia.

31 Makka dia pigi, daan pegang tang-an-nja, ber-angkat-nja daan jang demam ber-tingalnja sigra,daan dianja sasuru akan dianja.

32 Tella-jadi petang, daan mattahari suda turun, mem-bawanja segala jang sakit-sakittan, daan siapa jang beruse Seitan.

33 Makka segala kuta jadi berkampung de dapan pintu.

34 Daan dia bersumbu banja, siapa ber-sakit ber-bagi sakittan, daan dia buang akan Seitan banja,daan tiada beri betutur akan Seitan, agar tiadanja ber-kanal-akan dia.

35 Kapada essuk pagi sedang jadi lagi maha malam ber-bang-un Iesus, daan kaluar: daan dia pigi ka-satu tumpat

ginck henen na een woeste plaetse/ ende badt aldaer.

36 Ende Simon ende die met hem waren volghden hem na.

37 Ende als sy hem ghevonden hadden/ seyden sy tot hem: Sy soecken u alle.

38 Ende hy seyde tot hen: Laet ons in de naest-gheleghen stedekens gaen/ op dat ick daer oock predike/ want daer toe ben ick uptghegaen.

39 Ende hy predickte in hare vergaderingen in gheheel Galilea/ ende dreef de duyvelen upt.

40 Ende daer quam een melaetsch mensche tot hem/ biddende ende knielende voor hem/ ende seggende: so ghy wilt/ ghy kont my reynigen.

41 Jesus beroert zijnde met barmhertighevdt/ stack sijn handt upt/ raeckte hem/ ende seyde tot hem: Ick wil wordt gherepnight.

42 Ende als hy dat ghesproken hadde/ terstont ginck de melaetsheyt van hem weeh/ ende hy werdt ghereynight.

43 Ende als hy hem hefticlh ghedreycht hadde/ sant hy hem terstont weeh.

44 Ende seyde tot hem: Siet toe dat ghy niemant yet secht/ maer gaet henen/ ende vertoont u den Priester/ ende offert voor uwe reynighe tgene Moses bevolen heeft/ hen tot een ghetuyghenisse.

45 Maer als hy uptgegaen was/ begon hy vele daer van te prediken/ ende dat woort ruchtbaer te maken/ soo dat Jesus niet meer en conde

pat rimba, men-jumba kasana.

36 Makka Simun, daan siapa duduk dang-an dia, meng-ikutnja.

37 Makka tella dianja ber-dapat dia, ber-katta-nja akan dia: dia-nja men-tsjari-mu-samuanja.

38 Makka dia meng-utsiapnja: mare kita pigi katanaman mampir sini, agar aku meng-rawajat djuga ka-sana, karna itu aku pun meng-aluar-kan.

39 Makka dia ber-rawajat kadalam kampung-an-nja, kapada segala Nagri Galilea, daan membuang kan Seitan.

40 Makka datang kapada dia saurang ber-sakit-kadel, mem-jumba akan dia, daan ber-lutut hadapan-dia, daan mẽg-utsiap: djikkelu-mu hendak, kamu dapat ber-tsiutsji hamba.

41 Iesus ber-grak dang-an Rahmad, ber-betul tang-an-nja, daan bergra dia, daan bri-tau akan dia aku hendak jadi tsiutsji.

42 Daan settela dia ada meng-utsiap itu, makka sigra melapas-kan kadel akan dia, daan dia menjadi ber-tsiutsji.

43 Makka tella dia ada berpassan berahi akan dia, makka men-juru-nja sigra, pulang.

44 Daan meng-utsiap akan dia: liat-la agar kamu tiada britau apa akan barang siapa: tetapi pigila, daan menundjuk-mu akan Chali daan per-sombala karna per-tsiutsji-han-mu, jung depassan-kan usa, Makan sakxi dia-nja.

45 Tetapi settela dia kaluar makka dia Rawajat dari itu banja, daan tsjeritraja akan katta-an itu: demiki-en makka Iesus tiada dapat memasuk ter-adap

opentlijck in een ſtadt comen / maer was bupten in de woeſte plaetſen/ ende ſy quamen tot hem van allen eynden.

Dat tweede Capittel.

3 Ieſus maeckt eenen geraeckté lammen menſche gheſondt tot Capernaum, 14 ende beroept Levi oft Mattheum tot het Apoſtelampt, 18 antwoort den diſcipelen Ioannis eñ der Phariſeen op de vrage van het vaſten, 23 Ende verdedigt ſijne diſcipelen tegen de beſchuldinghe der Phariſeen, aengaende het houden van den Sabbath.

1 ENde naer ſommighe daghen ginck hy wederom in Capernaum / ende het werdt ghehoort dat hy t'huys was.

2 Ende terſtont vergaderden daer veele / alſoo dat ock de plaetſen ontrent de deure de ſelve niet en konden begrijpen / ende hy ſprack het woordt tot hen.

3 Doe quamen ſommige tot hem / brenghende eenen gheraeckten / welcke van vieren ghedragen wert.

4 Ende doe ſy niet en konden by hem comen overmits de ſchare: ontdeckten ſy het dack van het huys daer hy was / ende als ſy het doorgebroken hadden / lieten ſy het bedde met coorden neder daer de gheraeckte op lagh.

5 Als nu Ieſus haer gheloove ſach / ſprack hy tot den gheraeckten: Sone / uwe ſonden zijn u verghéven.

6 Ende

Iang Bahagi kadua.

3 *Ieſus berſombo akan urang ſakit lompo ka nagri Kapernaum,* 14 *daan pangil Mattheus kapada pakardja-an Apoſtoli,* 18 *menjaut akan murit Ioannes daan Phariſeo karna ſebab jang tanjahan puaſſa,* 23 *daan memerenta akan muritnja di dapan dawa Pharizeo karna putuſſan hari Sabbath.*

1 MAkka lalu barang hari-hari datang dia pula ka-kaparnaum daan deding-er-nja dia ada de-dalam ruma.

2 Makka ſigra ber-kampung banja kapada dia, demiki-en makka jang tumpat ampir pintu, tiada dapat ſimpannja: makka dia ber-katta-nja jang pata-hu.

3 Makka datang barang-ſiapa kapada dia, mem-bawa ſaurang pen-jakit-benka, jang de-ang-kat-kan ampat urang.

4 Makka ſettela dia-nja tiada beruleh mampir dea, karna jãg rajat, ber-bukanja jang atap ruma kamana dia mẽ-duduk: daan tatkala dianja ſuda pitsjanja, makka dianja turun akan kaſur dangan pen-jakit-benka, dang-an tahali.

5 Tella Ieſus me-liat heakimannja, meng-utſiap kapada pen-jakit benka: Anak-lelaki, doſ ja-mu jadi ber-ampun.

6 Makka

6 Ende daer saten sommighe Schrift-gheleerde / ende overdachten in hare herten:

7 Waerom spreeckt dese aldus Gods lasteringhen? wie kan de sonden vergheven anders dan alleen Godt?

8 Ende Jesus terstondt in sijnen Gheest bekent hebbende dat sy alsoo overdachten by haer selven / seyde tot hen: wat overdenckt ghy sulcke dinghen in uwe herten?

9 Welck is lichter te seggghen tot den gheraeckten / uwe sonden zijn u vergheven / of te seggghen / staet op / ende neemt u bedde op / ende wandelt?

10 Ende op dat ghy nu weet dat de Sone des menschen de macht heeft om de sonden op aerden te vergheven (doen spraack hy tot den gheraeckten.)

11 Ick seggghe u: staet op / neemt u bedde op / ende gaet henen na u hups.

12 Ende terstondt is hy opgheslaen / ende hebbende sijn bedde opghenomen / ginck hy upt in harer aller tegenwoordighept: so dat sy hen alle ontsetteden ende prysen Godt / seggghende: Wy en hebben nopt desghelijcks ghesien.

13 Ende hy ginck wederom upt na de zee / ende alle het volck quam tot hem / ende leerdese.

14 Ende voorby gaende sach hy Levi den sone Alphei sittende op den Tol / ende seyde tot hem: Volght my na. Ende hy stont op ende volghde hem na.

15 Ende

6 Makka duduk de situ ber-bagi-bagi dari Chatib, sjapa pun ber-fikir dalam hati-nja:

7 Karna appa katta jang ini hudjat-allah bagitu? siapa jadi dia jang ber-ampun dusja, selain-Allah kandiri?

8 Makka tatkala Iesus ber-kanal sigra dalam hati-nja, jang fikir dia-nja bagitu, meng-utsiap akan dia-nja: appa-be-fikir kamu arti-han ini dalam hati-mu?

9 Appa jadi lebeh murah akan ber-katta kapada penjakittan benka, dosja-mu jadi bermaaf, atu meng-utsiap: bang-un, daan ambil kasur-mu, daan djalanla?

10 Daan agar kamu sakarang tau, makka jang anak manusea punja ka-wassahan akan ber-ampun dosja di atas bumi (meng-utsiap-nja kapada jang penjakittan benka.)

11 Aku beri taumu, bang-unla, ang-kat kasur mu daan pulangla ka rumamu.

12 Makka dia bang-un sigra, daan tella dia angkat kasurnja, meng-aluar di hadapan dianja samuanja: demiki-en makka segala dia-nja tekudjut daan memudji Allah daan berkatta, tiada kita meliat bagi-ini sakali.

13 Makka dia kaluar pula mampir laut, daan segala rajat datang kapada dia, makka dia meng-aidjer-nja.

14 Daan tella dia melalu meliatnja Levi anak Alphei menduduk ka tsjukey, makka dia meng-utsiap akan dia. Ikut kan aku, makka dia bang-un daan meng-ikut akan dia.

15 Makka

15 Ende het ghelchiede als hp ter tafel lat in delselven huys / datter oock veel tollenaren ende sondaren mede aensaten met Jesu ende sijne Discipulen/ want daer warender vele/ende waren hem ghevolght.

16 Ende de Schriftgheleerden ende Pharizeen/ siende dat hp at met den Tollenaren ende sondaren / seyden tot sijnen Discipulen: Wat is dat / dat hp met den tollenaren ende sondaren eet ende drinckt?

17 Ende Jesus dat ghehoort hebbende/ seyde tot hen: Die gesont zijn / en behoeven den Medecijnmeester niet/maer die qualijck te passe zijn. Ick ben niet ghecomen om te roepen de rechtveerdighe/ maer de sondaren tot bekeeringhe.

18 Ende de Discipulen Joannis ende der Pharizeen vasteden: daerom quamen sy ende seyden tot hem: Waerom vasten de Discipulen Joannes ende der Pharizeen/ ende uwe Discipulen en vasten niet?

19 Ende Jesus seyde tot hen: Connen oock de bruplofts kinderen vasten / terwijle de brupdegom by haer is? Soo langhe sy den brupdegom by haer hebben / connen sy niet vasten.

20 Maer de daghen sullen comen dat de Brupdegom van hen sal ghenomen worden / ende dan sullen sy vasten in die daghen.

21 Niemandt lapt eenen lap rou onghebolt lakens aen een oudt kleet/ anders de nieuwe lap die dat oude verbullen soude / scheurt van dat oude/

15 Makka jadi-nja tatkala dia menduduk ka dulan-sentap di dalam ruma Levi, makka banja urang tsjukeihan daan haramzada menduduk kaserta Iesus daan muritnja, karna ada banja, jang meng-ikut akan dia.

16 Makka jang chatib daan Pharizei tella meliat-nja makka dia makan daan minum dang-an urang ber-terima tsjukey daan haramzada, meng-utsiapnja kapada murit-nja, apa itu, makka dia makan daan minum dang-an urang terima tsjukei daan haramzada?

17 Tella Iesus mending-er itu, britau-nja akan dianja: siapa sumbuh badan, tiada menguna akan tabib tetapi siapa bersakit. Aku tiada datang akan berpangil jang adillan, tetapi jang haramzada akan balik badan-nja.

18 Makka jang murit Iuhannes daan nang Pharizei berpuassa: karna itu datang dianja daan meng-utsiap akan dia. Sebab apa berpuassa jang murit Iuannes daan nang Pharizei, makka muritmu tiada ber-puassa?

19 Makka Iesus britau akan dianja, dapat pun berpuassa nang anak berdjamu kawin, sedang jang mampeley ada ka serta-nja? Selama mampeley ada kasertanja, tiada-nja dapat ber-puassa.

20 Tetapi hari pun datang makka jang mampeley jadi meng-ambil dari adap-nja, makka kapada hari itu adala dianja ber-puassa.

21 Tiada barang siapa menampal satampal sakalat menta diatas badju tua, makka jang tampal baru jang di menampal jang tua, ber-tjarik dari jang tua,

oude/ ende de ſcheure werdt erghер.

22 Ende niemandt doet nieuwen wijn in oude lederſacken / anders de Nieuwe wijn ſcheurt de oude lederſacken / ende de wijn wordt uptgheſtort/ende de leder-ſacken verderven: maer men moet nieuwen wijn in in nieuwe leder-ſacken doen.

23 Ende het gheſchiede dat hy op den Sabbath door het ghezaepde ginck / ende ſijne diſcipulen begonden in't gaen aren te plucken.

24 Doe ſeyden de Pharizeen tot hem: Siet/ waerom doen ſy dat niet gheoorloft en is op den Sabbath?

25 Ende hy ſeyde tot hen: Hebt ghy niet gheleſen wat David dede/ als hy gebreck hadde ende hem hongherde/ende den ghenen die met hem waren?

26 Hoe hy in het huys Gods ginck ten tijde Abjathars des Hooghen-prieſters / ende adt de thoonbrooden/ die niemandt gheoorloft en waren te eten/ dan alleen den prieſteren: ende gaf oock daer van de ghenen die met hem waren?

27 Ende hy ſprack tot hen: De Sabbath is gemaeckt om den Menſche / en niet den menſche om den Sabbath.

28 Daerom is dan de Sone des menſchen een Heere oock over den Sabbath.

tua, daan jang tjarik jadi lebeh d'jahat.

22 Daan tiada barang ſiapa mem-bubu angur baru dalam ſarang kulit tua makka jang angur baru tjarik nang ſarang kulit tua, daan jang angur jadi ber-tumpa, daan jang ſarang kulit berbinaſſa: tetapi jadi guna mem-bubu nang angur baru dalã ſarang kulit baru.

23 Makka jadinja tella dia berdjalan kapada hari Sabath di antara uma, daan muritnja mengintas padi berdjalan.

24 Makka jang Pharizei meng-utſiap akan dia, liatla karna appa dianja mem-buat jang tiada harus kapada hari Sabath?

25 Makka dia meng-utſiap akan dianja. Tiadakamu membatsja appa membatſja appa membuat Davud, tatkala dia jadi berguna daan melapar, dangan ſiapa ada ka ſerta dia?

26 Bagimana dia maſuk ka Beitul-Allah ka waktu Chalifa Abjatar, daan memakan jang apam terhenter, ſiapa tiada harus makan, ſelain akan Chali ſaidja: daan mem-meri djuga akan ſiapa ada dang-an dia.

27 Makka dia meng-utſiap akan dianja, jang Sabbath ada menjadi karna manuſia daan bukan jang manuſea karna nang Sabbath.

28 Karna itula jang anak manuſea ija pun d'juga tuan atas nang Sabbath.

Dat derde Capittel.

1 Ieſus maeckt op den Sabbath een menſche gheſont die een verdorrede handt hadde. 7 Ende

S

Iang Bahagi ka tiga.

1 *Ieſus berſumbuh kapada hari Sabbath ſaurang jang punja tang-an matti, 7 daan Rajat maha*

S *banja*

Ende werdt ghevolght van een groote menichte des volcks, 14 Ende verordineert twaelf Apoſtelen. 21 Hoe verkeerdelijck dat ſijn eyghen vrienden ende de Phariſeen van hem gevoelen: ende verdedight ſijn bedieninge tegen de laſteringe der Phariſeen. 31 Antwoort den genen die hem onder het leeren waerſchouweden, dat ſijn moeder ende ander vrienden na hem vraeghden.

1 Ende hy ginck wederom in de Vergaderinghe/ende daer was een menſche hebbende een verdorrede handt.

2 Ende ſy namen acht op hem/ of hy dien oock op den Sabbath geneſen ſoude/ op dat ſy hem beſchuldighen mochten.

3 Ende hy ſprack tot den menſche die de verdorrede hant hadde: Staet op in 't midden.

4 Ende hy ſeyde tot hen: Is het gheoorloft op den Sabbath yemanden goedt te doen oft quaet te doen? een ziele te behouden / oft te dooden? maer ſy ſweghen ſtille.

5 Ende als hyſe rondt-om aenghеſien hadde met toornichept/ oock bedroeft zijnde over de verhardinghe hares herten/ ſeyde hy tot dien menſche: Streckt uwe handt upt: ende hy ſtrecktеſe upt: ende ſijne handt wert weder ghеſondt ghelijck de ander.

6 Ende de Phariſeen uptgegaen zijnde/ hebben terſtondt met den Herodianen raedt ghehouden teghen hem/hoe ſy hem dooden mochten.

7 Maer Jeſus ontweeck van daer met ſijnen Diſcipulen na de zee toe: ende

banja meng-ikut dia, 14 Makka dia pile murit duablas, 21 bagima ſudaranja daan Pharizei berpitsjaja ſala dari dia, makka dia ber tugukan faſurunja karna hodjat Pharizeo, 31 menjaut akan ſiapa beri-tau-nja ſedang dia meng-aidjer makka ibu-nja daan ſudaranja lain tanja amana ada dia.

1 Makka dia maſuk pula kadalam kampnng-an, daan de ſitu ada ſaurang jang punja tang-annja matti.

2 Makka dia-nja menungu dia, djikkelu dia ada pun ber-ſumbunja kapada hari Sabbath, agar dianja dapat meng-adu akan dia.

3 Makka dia berkatta kapada manuſea jang punja tang-an nja matti: bang-un di antara ſini.

4 Makka dia meng-utſiap akan dia-nja. Iadi harus kapada hari Sabbath mem-buat bakti akan barang ſiapa, atu mem-buat d'jahat? melaba ſawatu njawa atu memunuhnja? makka dianja berdjeen.

5 Makka tella dia berpandangnja ſamuanja dang-an guſarran, daan pun bertſjinta karna nakal hatinja: meng-utſiapnja kapada manuſea itu. ber-betul tang-an-mu: Makka dia ber-betulnja: makka tang-an-nja jadi ſumbu pula ſeperti jang lain.

5 Settela urang Pharizeo kaluat, makka dianja meſ jaurat ſigra dang-an jang Herudiani, bagimana dianja mendapat mem-bunuh akan dia.

7 Tetapi Ieſus melalu dari ſana dang-an murit-nja ka ampir laut: makka

ende een groote menichte volghde hem na van Galilea ende van Judea.

8 Ende van Jerusalem/ende van Idumea ende van over ghene zijde der Jordane / ende die ontrent Tyrus ende Sidon woonden; een groote menichte quam tot hem / als sy ghehoort hadden de dinghen die hy dede.

9 Ende hy sepde tot sijnen Discipulen / dat sy hem een schipken altijt by der handt houden souden/ om des volcks wille / dat sy hem niet en souden dringhen.

10 Want hy hadde harer vele ghenesen / soo dat hem aenvielen alle die met gheesselen ghesiagen waren/ op dat sy hem aenroerden.

11 Ende als hem de onreyne geesten sagen / vielen sy voor hem neder/ ende riepen / seggghende: Ghy zijt de Sone Godts.

12 Ende hy verboodt hen scherpelijck / dat sy hem niet en souden openbaer maken.

13 Ende hy klam op eenen bergh/ ende riep tot hem die hy wilde / ende sy quamen tot hem.

14 Ende hy verordineerder twaelve die met hem souden zijn / ende op dat hyse uytsenden soude om te predicken.

15 Ende dat sy macht hebben souden de sieckten te ghenesen / ende de duyvelen uyt te werpen.

16 Ende hy gaf Simon de name Petrus.

17 Ende Jacobum den sone Zebe-

ka Rajat maha banja meng-ikut dia dari Galilea daan dari Iudea.

8 Daan dari Irrusalim , daan dari sabrang Iurdaan, daan siapa menaum ampir Tirus daan Sidon, rajat antepermana datang kapada dia, tatkala dianja mēding-er pakardja-an appa dia membuat.

9 Makka dia ber-katta kapada muritnja, agar dianja meng-ambil sedekala satu kapal ketsjil ampir-nja, karna jang rajat, agar tiada-nja tulak akan dia.

10 Karna dia ada bersumbunja banja: demiki-en makka melarang-nja segala siapa menjadi mengitik atu bergra dang-an penjakittan, agar dianja bergrakan dia.

11 Makka settela jang Ruah nadjis meliat akan dia, menjatunja di hadapan nja, daan betria, daan meng-utsiap-ang-kau jadi Anak Allahi.

12 Makka dia passan-nja berrahi agar dianja tiada ber-chabar akan dia.

13 Makka dia menaiki atas satu bukit, daan pangil akan siapa hendak nja, makka dianja datang ampir dia.

14 Makka dia ber-pile duablas urang akan menduduk dang-an dia, daan agar dia menjuruh-nja akan ber-rawajat.

15 Daan pun ber-uleh kauwassahan akan ber-sumbo penjakittan , daan mem-buang akan Seitan.

16 Makka dia beri akan Simon nammanja Petrus.

17 Daan Iacobum anak Zebedei;

dei/ ende Joannem den broeder Jacobi: ende gaf hen namen Boanerges/dat is/des donders sonen.

18 Ende Andream / ende Philippum / ende Bartholomeum ende Mattheum / ende Thomam ende Jacobum Alphei sone ende Thaddeum ende Simonem den Cananiter.

19 Ende Judam Iscarioth die hem ock verriet. Ende sy quamen te huys.

20 Ende de schare vergaderde wederom / alsoo dat sy ock niet en conden het broodt eten.

21 Ende als de ghene die hem verwant waren dit hoorden/ gingen sy upt om hem te grijpen: want sy sepden/hy is uptsinnigh.

22 Ende de Schrift-gheleerden die van Jerusalem afgheromen waren/sepden: Hy heeft den Beelzebub/ ende door den overslen der duyvelen drijft hy de duyvelen upt.

23 Ende als hyse tot hem gheroepen hadde / spraek hy tot hen in ghelijckenissen: Hoe kan den eenen Satan den anderen Satanam uptdrijven?

24 Want soo een Coninckrijcke teghen hemselven ghedeylt is/ soo en kan dat Coninckrijcke niet staende blyven.

25 Ende wanneer een huys teghen hemselven ghedeelt is / soo en can dat huys niet staende blyven.

26 Desghelijcken soo de Satan teghen hemselven opstaet ende ghedeylt is / soo can hy niet staende blyven/

daan Ioannem Sudara Iacobi: de berinja namma Boanerges, artinja, kanak gurohpitir.

18 Daan Andream, daan Philippum, daan Bartholomeum daan Mattheum, daan Thomas daan Iacobum anak Alphei daau Thaddeum daan Simonem Cananeo.

19 Daan Iudas Iskariot siapa duraka akan dia. Makka dianja datang ka ruma.

20 Makka jang Rajat berkampung pula, demikiën makka tiadanja dapat makan jang roti.

21 Tella dianja siapa jadi dari kolharga-nja mending-er itu, makka dianja meng-aluar akan menangkap dia: karna dianja meng-utsiap, dia jadi gila.

22 Daan jang Chatib siapa datang dari Irrusalim, berkatta: dia ada akan Belzebub, daan dang-an pang-hulu Seitan dia buang akan Seitan.

23 Makka settela dia pangil nja mampir dia, berkatta-nja dang-an dianja dang-an sepertihan bagimana dapat sawatu Seitan buang akan Seitan lain?

24 Karana d'jikkelu sawatu Radjat jadi ber-bagi dirinja, tiada Radjat itu dapat tingal bediri.

25 Daan tatkala sawatu ruma, jadi berbagi diri-nja: makka ruma itu tiada dapat ting-al bediri.

26 Demiki-en djuga djikkelu jang Seitan jadi berbagi daan ber-bangkit adap dirinja: tiada nja dapat tingal bediri

ben/maer het is upt met hem.

27 Niemandt can in eenes sterken huys gaen / ende synen huysraet roven / ten zy dat hy eerst den sterken binde: ende dan sal hy eerst synen sijn huys beroven.

28 Voorwaer segge ick u: Alle sonden sullen den mensche vergheven worden / oock de lasteringhen daer mede sy Godt sullen ghelastert hebben.

29 Maer wie teghen den heyligh-ghen Gheest lasteren sal / die en sal gheen vergheevinghe hebben in eeuwighevdt / maer sal der eeuwige verdoemenisse schuldigh zijn.

30 Want sy seyden / hy heeft eenen onreynen gheest.

31 Soo quamen dan sijne broeders ende sijne moeder / ende bupten staende / sonden tot hem ende riepen hem.

32 Ende het volck sat rondt-om hem / ende sy seyden tot hem: Siet uwe moeder ende uwe broeders staen daer bupten ende soecken u.

33 Ende hy antwoorde hen / seg-ghende: Wie is mijne moeder ofte mijne broeders.

34 Ende hebbende oversien de gene die rondt-om hem saten/seyde hy: Siet / dat is mijn moeder / ende dese zijn mijne broeders.

35 Want wie de wille Godts doet/ die is mijn broeder/ ende mijne suster ende mijne moeder.

diri tetapi dia menjadi ter-sajang.

27 Tiada barang siapa dapat memasuk karuma pahalawã, akan merampas hartanja , djikkelu dia tiada ikat daulu akan jang pahalawan : makka sedang itu adala dia datang akan merampas ruma nja.

28 Sungu aku beri tau mu,segala dosa anak manusea adala menjadi ber-ampun , daan pun djuga jang hudjat dangan appa dianja ber-hudjat akan Allah.

29 Tetapi siapa ber-hudjat akan Ruah-ulkadus , jang itu tiada ber-uleh maaf ka-ka-kal , tetapi binassahan terkakal tingal atas dianja.

30 Sa bab dianja meng-utsiap , dia ada sawatu Ruah nadjis.

31 Makka datang sudara daan ibunja, bediri de luar, menjuroh ber-pangil akan dia.

32 Makka jang rajat menduduk berkuliling dia , daan beritau akan dia. Liatla sudara daan ibumu bediri de luar situ daan mentsjari mu.

33 Makka dia beritau-nja daan meng-utsiap. Siapa ija ibu atu sudara ku?

34 Daan tella dia meliat akan siapa men-duduk ber-kuliling dia ber-katta nja , liat itula ibuku daan jang ini ija sudara ku.

35 Karna siapa mem-buat kahendak Bappa ku, itula sudara ku daan ade daan ibuku.

Dat vierde Capittel.

1 Iesus Christus verclaert door verscheyden ghelijckenissen hoedanich den staet des Coninckrijcks Gods is, 13 van den zaeyer, 21 van de keerse, 26 van het zaedt, 30 ende van het mostert-zaedt, 35 Ende varende met sijne discipulen over zee ontweckt sijnde stilt hy het onweder ende de zee.

1 Ende hy begonst wederom te leeren by de zee: ende een groote schare is by hem vergadert / alsoo dat hy in een schijp ghetreden zijnde op zee sadt / ende alle het volck was op het Landt aen de Zee.

2 Ende hy leerde hen vele dinghen door ghelijckenissen / ende in sijne leeringhe sprack hy tot hen.

3 Hoort toe: siet een zaeyer ginck uyt om te zaeyen.

4 Ende het gheschiede als hy zaeyde / viel een deel des zaets by den wegh / ende de Voghelen des Hemels quamen / ende aten dat op.

5 Het ander viel op een steen-achtighe grondt daer het niet veel aerde en hadde / ende het is terstondt opgegaen / om dat het gheen diepte van aerde en hadde.

6 Ende als de Sonne was opgaen is het verbrandt / ende dewijle het gheenen woortel en hadde / soo ist verdoorret.

7 Ende het ander viel onder de doornen / ende de doornen zijn opghewassen

Iang Bahagi kaampat.

1 *Jesus Christus herbuka dang-an sepertihan bagimana jadi jang hakkum Radjat Allahi, 13 dari urang memuleh, 21 dari dian, 26 dari bidji, 30 daan dari bidji sawi, 35 daan tella dia menjabrang akan laut dang-an murit nja, daan menjadi berbang-on makka dia bertudoo akan ributan daan laut.*

1 Makka dia meng-aidjer pula ampir laut: daan sawatu Rajat bassar berkampung dekat dia, demikien makka dia masuk kadalam kapal menduduk atas laut, daan segala urang ada di darat ka tepi laut.

2 Makka dia meng-aidjer-nja banja dang-an sepertihan, daan dalam aidjeran nja meng-utsiap dia kapada dianja.

3 Ding-erla: liat la sa-urang me-nabur, kaluar akan ber-tabur.

4 Makka jadinja tella dia menabur, menjatu sabagi bidji ampir djalan, daan jang burung di lang-it datang, daan memakan nja.

5 Iang lain menjatu katana isi batu kamana tiadanja tana banja, makka jadi tumbu sigra, sebab tiadanja tana dalam.

6 Daan settela mattahari menaik, jadi nja ber-ang-us, daan sedang tiadanja ber-akar, makka jadi nja mematti.

7 Daan jang lain menjatu di bava duri, makka jang duri bertumbu daan me-

wassen ende hebbent verstickt / ende en gaf gheen vrucht.

8 Ende het ander viel op een goede aerde/ ende gaf vrucht die op wies ende toenam/ d'een graen droech dertich / het ander tseltigh / het ander hondert-fout.

9 Ende hy seyde tot hen : Wie ooren heeft om te hooren die hoore.

10 Ende als hy alleen was/ vraechden hem de ghene die by hy hem waren met de twaelve van dese ghelijckenissen.

11 Ende hy sprack tot hen: Het is u ghegheven te weten de verborgenthept des Coninckrijcks Gods/ maer den ghenen die buyten zijn geschieden alle dese dinghen door ghelijckenissen.

12 Op dat sy siende sien/ende niet en erkennen / ende hoorende hooren/ ende doch niet en verstaen / op dat sy haer niet eenmael en bekeeren / ende de sonden hen vergheven worden.

13 Ende hy seyde tot hen : Verstaet ghy dese ghelijckenisse niet? ende hoe sult ghy alle de ghelijckenissen verstaen?

14 De zaeyer zaept het woort.

15 Dese zijnt die by den wegh bezaept worden daer het woort ghezaept wordt/ende als sy het ghehoort hebben/terstont comt de Satan ende neemt het woordt weck dat in haer herte ghezaept is.

16 Ende dese zijnt desghelijcks die op het steenachtighe bezaept zijn/ name-

memunoh nja,daan tiada ber-bidji.

8 Daan jang lain menjatu dalam tana baik,daan pun berbidji daan berbanjaran, sawatu bidji meng-hentar tigapulo, jang lain anam-pulo, jang lain saratus.

9 Makka dia meng-utsiap akan dianja : siapa punja taling-a akan mending-er la.

10 Tella dia tingal sendiri, makka bertanja siapa ada ampir dia dang-an muritnja dua-blas, dari arti sepertihan ini,

11 Makka dia berkatta kan dianja akan kamu jadi anugra katauwi jang sembunji Radjat Allahi , tetapi pun siapa ada deluar , menjadi segala ini dang-an sepertihan.

12 Agar dianja tella meliat ada nja kaliatan, daan pun tiada berkanal. daan mending-er berding-er nja, daan pun tiada meng-arti,sebab dianja tiada berbaiki dirinja,daan pun ber-uleh ampun dosanja.

13 Makka dia meng-utsiap akan dianja : tiada kamu meng-arti, sepertihan ini? bagimana ada kamu meng-arti segala artihan?

14 Iang urang menabur bertabur akan kattahan.

15 Iang ini jadi nja siapa menjadi bertabur de tepi djalan kamana jang kattahan jadi me-nabur daan settela danja ada mending-er nja, sigra datang jang Seitan daan meng-ambil kattahan itu jang mẽjadi menabur dalam hatinja.

16 Daan jang ini jadi nja pun djuga siapa menjadi bertabur di tana isi batu, katauwi

namelijck welcke / als sy het woordt ghehoort hebben / terstondt dat met vreughden aennemen.

17 Ende sy en hebben gheenen wortel in haer selven / maer zijn alleen voor eenen tijdt ; daerna als druck ofte verbolginghe komt om dat woordt / soo zijn sy terstondt ghe-erghert.

18 Ende dese zijn't die onder de doornen bezaept werden : dese zijn't die het woort hooren.

19 Maer de sorghvuldighept deser werelt / ende het bedroch des rijckdoms / ende de begeerlijckheden van ander dinghen comen in ende versticken dat woordt / ende het wordt onvruchtbaer.

20 Ende dese zijn't die op een goede aerde bezaept worden die het woordt hooren / ende ontfanghen ende vrenghen vrucht voort / het eene dertigh / het ander tseftich / het ander hondert fout.

21 Ende hy seyde tot hen : Comt ock een keerse om onder een koozen vat ofte onder een bedde te setten ? ist niet op datmense op den candelaer sette?

22 Want daer en is niet verborghen dat niet openbaer sal worden / ende daer en gheschiet niet om verborghen te blyven / maer op dat het in't openbaer soude comen.

23 Soo pemandt oozen heeft om te hooren die hooze.

24 Voorder seyde hy tot hen: Siet toe wat ghy hoort : met wat mate ghy metet / sal u ghemeten worden /

katauwi siapa, tella danja ada mending-er nja jang kattahan, sigra berterima nja dang-an suk ahati.

17 Makka dianja tiada ber-akar dirinja, tetapi me-ningal saidja barang waktu : kumudiën tella datang susa, atu ikuttan karna jang perkatta-an : makka sigra jadi nja berbistuwi.

18 Daan jang ini jadinja siapa menjadi menabur di bava duri : siapa mending-er akan kattahan.

19 Tetapi jang kaluwi-dunja, daan jang semuh kajahan, daan jang ing-in barang appa, datang daan ber-kudjut akan perkattahan, makka tiadanja berbidji.

20 Daan jang ini jadinja siapa menjadi me-nabur di tana baik : siapa mending-er jang katahu, daan terima nja, daan meng-henter boa bidji, satu tiga pulo, jang lain anam pula, jang lain saratus.

21 Makka dia ber-katta kapada dianja : ada pun jang dian menjadi agar di bubu nja de bava gantan atu de bava mitti tidur? bukan-ija pun agar di bobunja di atas kaki-dian?

22 Karna tiada barang appa bersembunji jang tiada menjadi bertjata : daan tiada menjadi barang appa agar meningal ber-sembunji, tetapi agar jadi ber-ma-ada-bar.

23 Djikkelu barang siapa punja taling-a akan mending-er, ding-erla.

24 Dia berkatta lagi kapada dianja, liat pun appa mu mending-er: dang-an sukat bagimana mu ber-sukat, adala mu menjadi

den/ ende u die dit hoort sal noch toegheghéven worden.

25 Want wie heeft / dien sal ghegeven worden/ende wie niet en heeft/ dien sal oock dat hy heeft ghenomen worden.

26 Voorder sprack hy: Also is het Coninckrijcke Godts / ghelijck of een menschc zaedt in de aerde wierpe.

27 Ende dan sliepe / ende dan opstonde nacht ende dagh / ende het op ginge ende lanck wierde / dat hy niet en wiste op wat wijse.

28 Want de aerde brenght van haer selven vruchten voort / eerst 't crupdt / daer na de aren / daer na het volwassen coren in de aren.

29 Ende als nu de vrucht voortghebracht is / terstondt sendt hy den sickel daer in: want den ooghst is voorhanden.

30 Voorder sprack hy: Waer by sullen wy het Coninckrijcke Godts verghelijcken / ofte met wat ghelijckenisse sullen wy het voorbeelden?

31 Het is ghelijck een mostaertgraen/ twelck wanneer het ghezaept wort in de aerde / soo ist het kleenste onder allen zaden die op Aerden zijn.

32 Maer wanneer het ghezaept is/ dan comt het op ende werdt grooter dan alle moes-crupden / ende maeckt groote tacken/ also dat de voghelen des Hemels onder syne schaduwe nestelen connen.

33 Ende door vele sulcke ghelijckenissen sprack hy het woort/ na dat

T sy-

menjadi pun ber-sukat djuga, daan kamu siapa mending-er ini ada pun beruleh anugrahaja lagi.

25 Karna siapa ada punja, jang ini di berinja pun lagi, daan siapa tiada barang punja, menjadi pun ambil jang ampunja dia.

26 Dia berkatta pun lagi, demiki-en jadi jang Radjat Allahi, seperti sa urang jang me-nabur bidji nja dalam tana.

27 Daan pun tidur, daan bang-un kahari malam, daan jang bidji naik daan menjadi panjang seki-en makka dia tiada tau bagi-mana.

28 Karna jang tana meng-henter bidji dari diri-nja, bermula jang daun, kumodien berkal-gendum, daan kumudien lagi jang gendum tertumbo dalam berkasnja.

29 Daan settela jang boabidj ija terhenter, makka sigra dia menjuru golok-iris di-dalam-nja, karna jang musim ija mampir.

30 Dia meng-utsiap lagi: dang-an appa kita seperti-kā Radjat Allahi, atu dangan sepertihā appa ada kita ber-rupa nja?

31 Ijani pun seperti sawatu bidji sesawi, siapa menjadi bertabur dalam tana, makka jadi nja jang kitsjil di antara segala bidji di bumi.

32 Tetapi settela jadi menabur makka ber-tumbu nja daan menjadi lebeh bassar dari segala sajur, daan memboat akan tsjabang bassar, demikien makka jang burong di lang-it ber-sarang di bawa bajang-nja.

33 Makka dang-an banja sepertihan bagini, meng-attakan dia jang perkattahan akan dianja, seperti dianja

T men-

sp het hooren conden.

34 Ende sonder ghelijckenissen en sprack hy tot hen niet: maer synen discipulen verclaerde hy alles in 't besonder.

35 Desselvighen daeghs als het avondt gewoorden was / seyde hy tot hen: Laet ons over varen op d'ander zyde.

36 Ende verlatende de schare/ namen sy hem mede ghelijck hy in't Schip was: ende daer waren noch ander Schipkens by hem.

37 Ende daer werdt eenen grooten draeyenden windt/ ende de baren sloeghen in het Schip / so dat het nu begonde vol te werden.

38 Ende hy was in het achterste deel des schips slapende op een oorcussen. Ende sy weckten hem op/ende spraken tot hem: Meester/draeght ghy niet daer na dat wy vergaen?

39 Ende hy ontweckt zynde / bestrafte de windt/ende seyde tot de zee: Swyght/weest stille: Ende de windt leyde hem/ ende daer werdt groote stilheydt.

40 Ende hy seyde tot hen: Wat zijt ghy also bevreest? hoe? hebt ghy gheen gheloove?

41 Ende sy vreesden met grooter vreesen / ende spraken tot malcanderen: Wie is dan dese / dat oock de windt ende de Zee hem gehoorsaem zijn?

mendapat mending-er-nja.

34 Daan tiada nja berkatta kapada dianja selainkan dang-an sepertihan: tetapi murit-nja di ber-artinja samuanja berbagi-bagi.

35 Kahari itu settela jadi petang meng-utsiap Jesus kapada dianja: beerla kita menjabrang ka sabla sana.

36 Daan tella dianja tingal akan Rajat, meng-ambilnja akan dia kasertanja, seperti dia mendudok dalam kapal: Makka ada pun djuga kapal ketsjil lain ampir dia.

37 Makka datang satu putar bliung bassar, daan jang umbak menjatu dalam kapal, demikien makka jadi ampir penuh.

38 Daan dia pun tidur di buritan kapal atas satu bantal. makka dianja membang-un akan dia daan berkatta. Pinguru tiada mu faduli kita karna kami rusa?

39 Tella dia berdjaga, sabdanja akan ang-in, daan berkatta kapada laut, dieem, bertudoo: makka jang ang-in berdieem daan menjadi maha tudoo.

40 Makka dia berkatta akan dianja: appa takut kamu demikien? bagimana? tiada kamu barang pitsiajahan?

41 Makka dianja takut dang-an maha takuttan, daan meng-utsiap dirinja. Siapa ija jang ini, jang di ding-er pun djuga ang-in daan laut.

Dat vijfde Capittel.

8 Christus drijft een Legioen duyvelen uyt een beſeten menſche, den welcken hy toelaet in de ſwijnen te varen, 24 Ende alſoo hy met Iairo gaet om ſijne dochter te geneſen, heelt hy een Vrouwe van den Bloedtganck, 41 Verweckt de dochter Iairi die gheſtorven was.

1 ENde ſy quamen over op d'ander zijde van de zee in het landt der Gadarenen.

2 Ende als hy uyt het ſchip ginck/ quam hem terſtondt te ghemoet een menſche uyt den graven/ die met eenen onreynen gheeſt beſeten was.

3 Dewelcke ſijne wooninge in de graven hadde/ ende niemant en conde hem binden/ oock niet met ketenen.

4 Want hy was menichmael met boeyen ende met ketenen ghebonden geweeſt/ maer de ketenen waren van hem in ſtucken ghebroken/ ende de boeyen ghebrijſelt/ ende niemandt conde hem temmen.

5 Ende hy was altijdt dagh ende nacht op den bergen/ ende in de graven roepende ende ſlaende hemſelven met ſteenen.

6 Als deſe dan Jeſum van verre ſach/ liep hy ende viel voor hem neder.

7 Ende roepende met luyder ſtemme/ ſeyde: Jeſu ghy Soone des Alderhooghſten Godts/ ick beſweere u by God/ dat ghy my niet en pijniget.

Iang Bahagi kalima.

8 *Christus buang ſatu Legioen ſeitan dari ſaourang beroeſe ſiapa dia kaboel memaſok dalam babi, 24 Makka ſettela dia pegi dang-an Iairo akan menjombo anak nja parampuan, berſombo dia ſaourang parampuan dari tjerit, 41 bangkit akan kanak Iairi ſiapa menjadi mematti.*

1 MAkka dianja datang ka ſabla laut ſana dalam nagri Gadarenu.

2 Settela dia kaluar dari kapal, bertumonja ſaurang dari Zerat ſiapa beruſe dang-an Ruah nadjis.

3 Siapa menaun dalam Zerat, daan tiada barang ſiapa dapat ber-ikat akan dia, dang-an rantey pun tida.

4 Karna dia ada menjadi ſebagi ber-ikat dang-an balungu daan rantey, tetapi jang rantey jadi pitſia dari dia, daan jang balungu berpitſia ter-antſiur, daan tiada ſiapa dapat berdjina akan dia.

5 Daan dia tingal ſedekala hari daan malam di atas bukit, daan dalam zerat betria daan bergitik dirinja dang-an batu.

6 Settela jang ini meliat Ieſum dari djau, larinja daan menjatu di hadapan dia.

7 Daan betria dang-an ſuara terbunji, mēg-utſiap: Ieſus Anak Allah jang maha raſing-u, aku mējumpa mu karna Allah, djang-an angkau ber-ſikxa hamba.

8 (Want Jesus seyde tot hem: Gaet upt ghy onreyne gheest upt den mensche.)

9 Ende hy vraeghde hem: Hoe zijt ghy ghenaemt? hy antwoorde ende spraeck: Mynen naem is Legio/want onser zijn vele.

10 Ende hy badt hem seer dat hy hem upt dien lande niet senden en soude.

11 Ende daer by den berghen was een groote kudde swynen weydende.

12 Ende de duyvels baden hem alle/ seggende: Sendt ons in de swijnen/dat wy daer in varen.

13 Ende Jesus liet hen dat terstont toe: ende de onreyne gheesten uytgaende/voeren in de swynen: ende de kudde stoyte haer van boven neder in de zee (daer warender ontrent twee duysent) ende sy verstmoorden in de Zee.

14 Ende de swijn-Herders vluchteden ende boodtschaptent in de Stadt ende op het Landt. Ende sy ginghen upt om te sien wat daer geschiet was.

15 Ende sy quamen tot Jesum/ ende saghen den ghenen die van de duyvelen beseten was gheweest / die het Legioen gheyadt hadde/ sittende bekleedt ende verstandigh/ ende waren bevreest.

16 Ende die het ghesien hadden/ vertelden hen wat den besetenen geschiet was/ende van den swijnen.

17 Doe begonsten sy hem te bidden / dat hy van haren palen gaen woude.

18 Ende

8 (Karna Iesus meng-utsiap akan dia; kaluarla kamu ruah nadjis dari manusea itu.)

9 Daan bertanja akan dia: bagimana namma mu? dia menjaut daan berkatta: namma kami jadi antepermana, karna kita ija maha banja.

10 Makka dia menjumbanja sangat agar dia tiada menjuru nja kaluar dari nagri itu.

11 Daan ampir bukit itu ada sawatu kandan babi ber-peara.

12 Daan jang segala seitani persumbanja daan meng-utsiap, menjuru kita dalam babi, agar kita masok dalam-nja.

13 Makka Iesus ber kabulnja sigra: daan settela Ruah nadjis meng-aluar, masoknja dalam babi: daan jang kandan menjatu dari atas kadalam laut (ada pun ampir dua ribu) daan dianja ber-lamas di dalam laut.

14 Makka kumbala babi melari daan brita-nja dalam kuta daan di padang, daan dianja kaluar akan meliat appa ija menjadi.

15 Daan dianja datang kapada Jesum, daan meliat akan siapa ada menjadi berusе dari Seitani antepermana, mendudok berpakey daan berbudi, makka takutnja.

16 Daan siapa ada meliat itu, tsiaritranja appa menjadi akan jang ber-use, daan babi.

17 Tella itu makka dianja per-sumbanja agar dia hendak melaiu dari ampir situ.

18 Daan

18 Ende als hy te schepe ginck/ badt hem die van den Duyvel was beseten gheweest / dat hy by hem mochte zijn.

19 Doch Jesus en liet hem dat niet toe/maer seyde tot hem: gaet henen in u huys/ tot de uwe/ende boodschapt hen wat groote dinghen u de Heere gedaen heeft / ende hoe hy sich uwer ontfermt heeft.

20 Ende hy ginck henen ende begonde uyt te roepen in de thien steden/ wat groote dinghen hem Jesus ghedaen hadde: ende sy verwonderden hen alle.

21 Als Jesus nu in het schip overghevaren was op d'ander zijde / is daer een groote schare by hem vergadert/ende hy was by de Zee.

22 Ende siet / daer quam een van den Oversten der Synagoge / met namen Jairus/ ende hem siende/viel hy hem te voeten.

23 Ende badt hem seere/seggende: Mijn dochterken light in haer uyterste: ick bidde u/dat ghy wilt comen ende de handen op haer leggen/ op dat sy gesondt worde/ ende levende blyve.

24 Ende hy ginck henen met hem/ ende een groote schare volghde hem na/soo dat sy hem dronghen.

25 Ende daer was een vrouwe/ die twaelf jaer den bloedtganck ghehadt hadde.

26 Ende hadde vele gheleden van vele Medicijn-meesters / ende hadde alle haer goedt daer aen te coste ghelepdt / ende gheen hulpe ghevonden/

18 Daan settela dia masok ka kapa[1] persumbanja siapa ada menjadi ber-use seitan , agar dia mendapat berdudok sertanja.

19 Wellakin Iesus tiada berkabulnja tetapi meng-utsiap kapada dia : pulangla ka rumamu , kapada kaum mu, daan britanja kardja-an bagien bassar appa Tuhan men-buat akan kamu, daan bagimana dia ber-rahmad akā angkau.

20 Makka dia pulang daan bertelili dalam kuta sapulo kardja-an bassar jang membuat Iesus akan dia : daan dianja menjadi heirani samuanja.

21 Tatkala Iesus menjabrang dang-an kapal ka sabla sana : makka berkampung sawatu rajat bassar ampir dia, daan dia dudok detepi laut.

22 Daan liatla de situ datang saurang pangulu sinagugo, ber-namma Iairus, daan settela dia meliatnja menjumba kakinja.

23 Makka persumbanja sang-at daan meng-utsiap : anakku parampuan sakit benjawa njawa ; aku menjumbamu kamu hendak datang mem-bobo tang-an atas dianja , agar dia menjadi sumbo, daan tingal hidup.

24 Makka dia pulang dang-an dia, daan sawatu rajat bassar mēg-ikut, dia, demikien makka dianja ber-tulak nja.

25 Daan de Situ ada saurang parampuan siapa ber-sakit tsjerit duablas taun.

26 Siapa menahan rassa banja dari nang tabib , daan pun balanja segala artanja karna itu , daan tiada beruleh rehadt , tetapi pun menjadi lebeh djahat

ja het was veel meer erger met haer gheworden.

27 Als dese van Jesu gehoort hadde / is sy onder de schare van achter gecomen / ende raeckte sijn kleedt.

28 Want sy sprack: So ick maer sijne kleederen conde geraken / ick soude gheson dt worden.

29 Ende terstondt is de fonteyne hares bloedts verdrooght / ende sy ghevoelde aen haer lichaem / dat sy van die plaghe gheneesen was.

30 Ende Jesus bekennende terstondt by hemselven de cracht die van hem uytghegaen was / keerde hem om in de schare / ende sepde: Wie heeft mijne kleederen geraeckt?

31 Doe sepden sijne Discipelen tot hem: Ghy siet dat de schare u dringhet / ende seght ghy / wie heeft my geraeckt?

32 Ende hy sach rondt-om / om die te sien die dat ghedaen hadde.

33 Ende de vrouwe vreesende ende bevende / wetende wat aen haer gheschiet was; is gecomen ende viel voor hem neder / ende sepde hem de gheheele waerheyt.

34 Ende hy sepde tot haer: Dochter / u gheloove heeft u gheholpen / gaet in vreden / ende zijt gheneesen van uwe plaghe.

35 Als hy noch sprack / quamen sommige van den Overste der synagogen / ende sepden: U Dochter is ghestorven / waerom valt ghy den Meester voorder moeyelijck?

36 Ende Jesus terstont ghehoort heb-

dang-an dianja.

27 Settela parampuan ini mendinger dari Iesus, datang dianja di antara rajat dari balakan, daan bergra baidju nja.

28 Karna dianja berkatta: djikkelu beta pun mendapat bergra baidjunja saidja; aku ada menjadi ber-sumbo.

29 Makka sigra menjadi djumor tsjerit nja, daan dianja meraffa kan badannja makka menjadinja sumboh dari penjakittan itu.

30 Tella Iesus berkana sigra dari dirinja jang kauwaffahan nang kaluar dari dia; bei baliknja di antara rajat, daan meng-utsiap, siapa bergrakan baidjuku?

31 Makka muritnja meng-utsiap akan dia. Kamu meliat makka jang rajat bertulak mu, daan meng-udjer mu, siapa ada bergra ku?

32 Makka dia meliat terkuliling, akan meliat siapa membuat itu.

33 Daan jang parampuan bertakut daan gumitar, sebab dianja tau appa menjadi nja; makka dianja datang bersedjut kan dia, daan beritaunja segala sunguhan.

34 Makka dia meng-utsiap akan dianja: anak parampuan, pitsiajahan mu ada bertulung mu, pulangla dang-an salam, daan menjadi sumbo dari sakittan mu.

35 Sedang dia lagi betutor datang berbagi dari panghulu sinagoge daan berkatta. anak mu parampuan suda matti, karna appa mu bersusa akā punguru?

36 Settela Iesus mending-er katta

itu,

hebbende dat woordt dat daer ghesept wert/seyde tot den Oversten der Synagoge: Vreest niet/ghelooft alleenlijck.

37 Ende en liet niet toe dat hem pemandt navolghde/ dan alleen Petrus ende Jacobus/ende Joannes de Broeder Jacobi.

38 Ende hy quam in het huys des Oversten der Synagoge ende sagh dat ghedommel/ende die daer seer weenden ende huylden.

39 Ende in-ghegaen zijnde seyde hy: Wat maeckt ghy sulck een ghedommel/ende weent? het kindeken en is niet ghestorven/maer het slaept.

40 Doe verlachten sy hem: maer hy dreefse alt'samen upt/ende nam by hem den vader ende de moeder des kints/ende de ghene die by hem waren/ende ginck in daer dat kindt op het bedde lagh.

41 Ende de handt des kints ghenomen hebbende/seyde hy: Talitha kumi/dat is in duytsch/ Dochterken (ick seggh u) staet op.

42 Ende terstondt stondt dat dochterken op ende wandelde/want het was twaelf jaer oudt: ende sy ontsetteden haer met een groote ontsettinghe.

43 Ende hy gheboodt hen seer/dat niemandt dat weten soude: ende seyde datmen haer te eten gheven soude.

Dat

itu,meng-utsiap nja kapada jang panghulu sinagoge: djang-an takut,heakinla saidja.

37 Makka tiada-nja beri barang siapa meng-ikot dia selainkan Petrus daan Iacobus, daan Iuannes sudara Iacobi.

38 Makka dia datang ka ruma panghulu sinagoge daan meliat jang gumuru, daan siapa menang-is daan betria.

39 Daan tella dia memasok mengutsiap nja,appa kamu mem-buat gumuru demikien, daan menang-is? jang kanak tiada mematti, tetapi dia nja tidur.

40 Tella itu dianja tertabanja: tetapi dia meng-alunja kaluar samuanja,daan mengambil kasertanja Bappa daan ibu kanak itu, dang-an siapa ada ampir dia, daan memasok kamana jang kanak berbaring di atas satu kasor.

41 Daan tella dia meng-ambil tangan kanak itu meng-utsiapnja Talitha kumi, artinja kanak parampuan (aku berkatta mu) bang-un la.

42 Makka kanak parampuan itu bang-un sigra daan berdjalan,karna dianja berumor duablas taun: makka dianja tekudjut dang-an tekedjuttan maha bassar.

43 Makka dia pasannja sang-at,agar tiadanja britau akan barang siapa: daan menjuruh berinja makan.

Iang

Dat seste Capittel.

1 Iesus leert tot Nazareth in de Synagoge ende werdt veracht, 7 Ende sendt sijne Apostelen voor de eerste mael uyt om te predicken, 14 Wat Herodes ende andere van Christo gheoordeelt hebben, 27 Ende hoe hy Ioannem den dooper ghedoodet heeft, 31 Iesus vertreckt met sijnen Discipulen in een woeste plaetse om wat te rusten, 33 daer hem nochtans veel volcks is ghevolght, 41 ende na dat hyse geleert hadde, 46 spijst hy vijf duysent mannen met vijf brooden, 48 Biddet op den bergh, 51 ende wandelt op het water, 56 stilt de winden, ende aen landt gecomen zijnde, heelt hy veel crancke.

1 ENde hy ginck uyt van daer ende quam in sijn vaderlandt/ ende syne Discipulen volghden hem na.

2 Ende als de Sabbath gecomen was/ begonst hy te leeren in de vergaderinghe: ende vele die hem hoorden verschrickten/ seggende: Van waer comen desen sulcke dinghen? ende wat wijsheyt is dit/ die hem ghegheven is? dat oock sulcke crachten door syne handen gheschieden?

3 Is dese niet de Timmerman/ de sone Marie ende een broeder Jacobi ende Joses ende Judæ ende Simonis? ende en zijn syne susters niet hier by ons? Ende sy werden aen hem ghe-ergert.

4 Doch Iesus sprack tot hen: Gheen Prophete en is sonder eere dan in sijn Vaderlandt/ ende onder syne maghen/ ende in sijn huys.

5 Ende

Jang Bahagi ka-anam.

1 *Iesus meng-aidjer ka Nazareth dalam Sinagoge, 7 daan menjuru muritnja berrawajat, 14 appa Herodus merassa dari Christo, 27 Daan bagimana dia memunoh akan Ioannes, 31 Iesus melalu dang-an muritnja ka sawatu tompat berrimba akan menbrenti, 33 Kamana ourang bannja mengikot dia, daan tella dia meng-aidjer nja, 41 bo kinjang nja lima rebou lakilaki dang-an lima bidji roti, 46 menjomba atas bukit, 48 berdjalan atas ajer, 51 bertodoo akan ang-in, 56 daan tella mendatang-nja ka darat bersombonja bannja penjakit-tan.*

1 MAkka dia kaluar dari sana daan mendatang ka bumi Bappanja, daan muritnja meng-ikot dia.

2 Daan tella datang hari Sabbath makka dia meng-aidjer dalam kampung-an: daan bannja siapa mending-er nja tekudjut daan meng-utsiap: dari mana datãg jang ini scki-en appa? daan budiman appa jadi itu, jang menjadi anugra akan dia? makka kauwassahan demikien jadi pun putus dang-an tang-an nja?

3 Bukan jang ini nang tukang anak Mariam daan sudara Iakobi daan Iosesdaan Iudæ daan Simonis? daan tiada sudaranja parampuan di sini dang-an kita? makka dianja menjadi berhistu samuanja karna dia.

4 Tetapi Iesus britau akan dianja tiada barang Nabbi dang-anhormad dalam nagri Bappanja, daan di antara kaum, daan dalam ruma nja.

5 Daan

5 Ende hy en konde daer gheen kracht doen; dan dat hy weynighe sieken de handen op lepde / ende maecktese ghesont.

6 Ende hy verwonderde hem over haer ongheloove: ende hy guick ront-om door de omliggende vlecken ende leerde.

7 Doe riep hy de twaelve / ende begonstese upt te senden twee ende twee/ende gaf hen macht over de onreyne gheesten.

8 Ende gheboodt hen dat sy niet nemen souden tot den wegh/ dan alleen een staf/ gheen male/ geen broot/ gheen gelt in den gordel.

9 Maer dat sy gheschoept souden zijn met schoenen / ende dat sy bekleet souden werden met twee rocken.

10 Ende spraack tot hen: Waer ghy in een huys gaet / blijft daer tot dat ghy daer van wech gaet.

11 Ende soo wie u niet en ontfanght noch hoort; uptgaende van daer / schuddet het stof van onder uwen voeten / hen tot een ghetuygenisse: Voorwaer segghe ick u/het sal den Sodomiten ende Gomoriten in den daghe des oordeels verdraghelijcker gaen/dan dier Stadt.

12 Sy dan uptghegaen zijnde/ predickten datmen hem bekeeren soude.

13 Ende wierpen veel duyvelen upt / ende salfden veel krancken met olye/ende maecktense ghesont.

14 Ende de Coninck Herodes hoorde dese dinghen / (want sijnen

5 Daan dia tiada dapat membuat kauwassahan di situ; selain kan bersombo barang penjakittan, siapa dia menaru tang-annja.

6 Makka dia menjadi heirani karna nakal heakimannja: daan dia berkuliling segala tanaman ampir situ daan meng-aidjernja.

7 Tella itu dia pangil akan murit duablas, daan menjurunja ka dua-dua samma, daan memerinja kauwassahan atas jang ruah nadjis.

8 Daan pasan nja agar tiadanja meng-ambil barang appa ka djalan, selain kan batang-tunkat: sarangkulit bukan, daan roti, daan draham dalan ikat pingang pun bukan.

9 Tetapi berpakey kaus, daan baidju dua ley.

10 Daan berkatta kapada dianja: ruma kamana mu masok, tingal di situ tella mu pulang.

11 Daan siapa tiada terima atu mending-er mu; tella mu kaluar, sapu akan duli dari bawa kaki mu, dianja akan sawatu sakxi: sunga aku britau mu makka urang Sodoma daan Gomorra berule rehat lebeh kapada hari kiamat dari pada Nagri itu.

12 Tella dianja kaluar ber-rewajatnja akan berbaiki badan.

13 Daan membuang seitan bannja, daan berminjami penjakittan bannja dang-an minja, daan bersombonja.

14 Makka Radja Herodus mending-er sakali-en ini (karna nammanja

naem was openbaer ghewoꝛden) ende ſeyde/ die Ioannes die daer doopte is van den dooden opgheſtaen/ ende daerom wercken die crachten in hem.

15 Andere ſeyden/ hy is Elias: andere ſeyden/ hy is een Pꝛophete/ ofte ghelijck een van den Pꝛophyeten.

16 Maer als het Herodes hooꝛde/ ſeyde hy: Deſe is Ioannes dien ick onthooft hebbe/ die is van den dooden opgheſtaen.

17 Want deſelve Herodes hadde gheſonden ende Ioannem ghevanghen ende hem in den kercker ghebonden/ om Herodias de huyſvꝛouwe ſijns Bꝛoeders Philippi/ want deſe hadde hy ghetrout.

18 Want Ioannes ſeyde tot Herodes: Het en is u niet ghoꝛloft dat ghy u Bꝛoeders wijf hebt.

19 Ende Herodias ſeyde hem laghen/ ende wilde hem dooden/ maer ſy en conde niet.

20 Want Herodes vꝛeeſde Ioannem/ wetende dat hy een rechtveerdigh ende heyligh man was/ ende hielt vele van hem/ ende dede veel dinghen na dat hy hem ghehooꝛt hadde/ ende hooꝛde hem geerne.

21 Maer als daer een wel-ghelegen dagh ghecomen was/ dat Herodes op den dagh ſijner ghebooꝛte een maeltijdt gaf/ den grooten ende den Overſten over duyſent/ ende den vooꝛnaemſten van Galilea.

22 Doe ginck der ſelver/ namelijck/ Herodias dochter in/ ende danſte: ende als het Herodi ende die met hem

jadi terbuka) daan meng-utſiap: Ioannes ſiapa bermandi menjadi berbangit dari matti, karna itu bakardja jang kauwaſſahan dalam dia.

15 Vrang lain berkatta, dia menjadi Elias: jang lain mengutſiap, dia jadi ſaurang Nabbi, atu ſeperti ſawatu Nabbini.

16 Tetapi ſettela Herodus mending-ernja, dia meng-utſiap: jang ini jadi Ioannes ſiapa ku putong kapala, dia menjadi bangkit dari matti.

17 Karna Herodus itu menjuru bertangkap Ioannes daan berikatnja dalam paſſung-an, karna Herodias bini ſudara nja Philippi, ſebab dia menjadi bakawin dang-an dianja.

18 Daan Ioannes meng-utſiap kapada Herodus. Tiada harus kamu mendudok dang-an eſtri ſudara mu.

19 Makka Herodias baſaſingay, akan membunoh dia, tetapi dianja tiada dapat.

20 Karna Herodus takut akan Ioannes, ſedang dia tau makka dia menjadi ſaurang ſakti daan adil daan terdjundjung dia, daan membuat bannja tella dia ada mending-ernja, daan pun berſukaakan mending-er nja.

21 Tetapi tella datang ſahari berſukahan, makka Herodus berdjamu ſegala mantri daan pang-ribu daan urang kaja di Nagri Galilea, kapada hari beranakinja.

22 Makka maſok kanak parampuan Herodias, daan menari: daan ſettela berkabul akan Herodus daan ſiapa men-

hem ter tafel aen-saten behaeght hadde ; seyde de Coninck tot het dochterken: Begheert van my wat ghy wilt/ende ick sal't u gheven.

23 Ende hy swoer haer/seggende: Wat ghy van my begeeren sult/ dat sal ick u gheven. Ja tot de helft mijnes Coninckrijcks.

24 Sy dan uptghegaen zijnde/ seyde tot hare Moeder: Wat sal ick begeeren? Sy spraek/het hooft Joannis des doopers.

25 Ende sy terstondt haestelijck in-gaende tot den Coninck/ begeerde/ seggende: Ick wil dat ghy my nu terstondt gheeft het hooft Joannis des doopers in een schotel.

26 Ende hoewel de Coninck seer bedroeft was/ nochtans om den eedt ende die ter tafel aensaten/ en wilde hy haer niet wedgheren.

27 Ende de Coninck sandt terstont den scherp-rechter/ ende gheboodt datmen sijn hooft daer brengen soude. Ende die ginck henen ende onthoofden hem in den kercker.

28 Ende bracht sijn hooft in een schotel/ ende gaf dat het dochterken/ ende het dochterken gaf het sijner moeder.

29 Ende als sijne Discipulen dat ghehoort hadden/ quamen sy ende namen sijn lichaem ende leydent in t graf.

30 Ende de Apostelen zijn tot Jesum vergadert ende boodtschapten hem alles/ beyde wat sy gedaen ende wat sy gheleert hadden.

31 Ende hy seyde tot hen: Comt

mendudok dang-an dia ka dulang-sentap: meng-utsiap Radja kapada kanak parampuan. mintala dari aku appa hendak mu makka aku ada me-merinja kan angkau.

23 Daan dia bersompa nja daan berkatta, appa mu hendak dari aku, ada ku memeri mu. ija sampey ka teng-ahan Radjat ku.

24 Tella dianja kaluar, berkattanja kapada ibunja: appa ada ku meminta? dianja meng-utsiap, jang kapala Ioannes mandihan.

25 Makka dianja masok sigra menghadap Raidja, meminta daan meng-utsiap: Aku hendak makka mu beri hamba sakarang jang kapala Ioannes mandihan dalam sa'ping-an.

26 Daan welakin Raidja menjadi maha bertsjinta, tetapi sebab sumpāja daan karna siapa mendudok ka dulāg santap, tiadanja hendak bersankal akan dianja.

27 Makka Raidja menjuru sigra jang hakim, daan bersabdanja mem-bawa kalalanja di situ. Makka dia pigi berpotung kapala nja dalam passung-an.

28 Daan membawa kapalanja dalam sa'ping-an, daan memerinja akan kanak-parampuan, daan jang kanak berinja akan ibunja.

29 Tella murit nja mending-er itu, datang dianja daan meng-ambil badannja, daan ber-tarunja dalam dzerat.

30 Makka jang murit datang kapada Iesum daan brita-nja samuanja, sesamma pakardja-annja daan appa dianja meng-aidjer.

31 Makka dia meng-utsiapnja: marela

ghy in een woeste plaetse alleen ende rust een weynich. Want daer waren der vele die toe ende afginghen/ so dat sy gheen tijdt en hadden om te eten.

32 Soo voeren sy dan henen na een woeste plaetse met een Schip alleen.

33 Ende de scharen saghense henen varen/ende vele kenden hem/ende liepen uyt allen steden te voete derwaert ende voorginghense/ende quamen te samen tot hem.

34 Ende Jesus uytghegaen zijnde/sach een groote schare ende werdt met barmhertichept beroert teghen haer/ om dat sy waren ghelijck schapen die gheenen Herder hebben: ende hy begonst hen veel dingen te leeren.

35 Ende als nu den dagh by na wer was/ ginghen syne Discipulen tot hem/ seggende: Dese plaetse is woest/ende den dagh is verre gheco-men.

36 Laetse van u/datse henen gaen in de omliggende dorpen ende vlec-ken/ende broodt voor haer coopen/ want sy en hebben niet te eten.

37 Maer hy antwoordende spraeck tot hen: Gheeft ghy hen te eten. Ende sy seyden tot hem; souden wy dan henen gaen ende koopen voor twee hondert penninghen broot/ende hen te eten gheven?

38 Ende hy seyde tot hen: Hoe veel brooden hebt ghy? gaet henen ende besiet het. Ende als sy daer na vernomen hadden/ seyden sy: vijve/ ende twee Visschen.

39 Ende

kamu lendiri, kapada satu tompat ber-rimba akan membrenti sedikit. Karna ada bannja siapa pigi datang, demiki-ën makka tiadanja bila akan bersentap.

32 Makka dianja balajar kapada sa-watu tumpat ber-rimba dang-an satu kapal saidja.

33 Daan jang rajat meliatnja bala-jer, daan bannja berkanal kan dia, daan berdjalan ka sana dari segala kota na-gri, daan pun mendatang dahulo, daan datang samuanja kapada dia.

34 Tella Iesus kaluar, meliatnja sa-tu rajat bassar daan menjadi bergrak dang-an rahmad atas dianja, sebab dia-nja menjadi seperti dumba jang tiada kombala: makka dia meng-aidjernja bannja barang-barang.

35 Daan settela hari pun ampir lalu, datang muritnja kapada dia meng-ut-siap. Tompat ini ber-rimba, daan jang hari ampir lalu.

36 Beerla dianja pulang, agar pigin-ja ka tanaman daan dusun ber kululing, daan memeli roti, karna dianja tiada punja makannan.

37 Tetapi dia britaunja daan ber-kattakan dianja: beri kamu makan a-kan dianja. Makka dianja meng-ut-siap; adala kita pigi daan mem-meli roti dua-ratus kepeng, daan berinja makan?

38 Makka dia meng-utsiapnja: ba-rappa bidji roti ada kamu? pigila daan liatla. Daan settela dianja prik-xeynja meng-utsiapnja: lima, daan ikan dua-ekor.

39 Makka

39 Ende hy gheboodt hen dat sy-se alle souden doen nedersitten by Tafelen op het groene Gras.

40 Ende sy saten neder in seker hoopen/ by honderden ende vijftighen.

41 Ende nemende de vijf brooden ende de twee visschen / sach hy op naden Hemel / danckte ende brack de brooden / ende gaffe synen Discipulen / dat syse hen voor-legghen souden ; ende de twee visschen deelde hy onder hen allen.

42 Ende sy aten alle ende werden versadight.

43 Ende sy namen op van de brocken twaelf volle korven.

44 Ende die van de brooden ghegheten hadden / waren ontrent vijf duysent mannen.

45 Ende terstondt bedwanck hy syne Discipulen in een schip te gaen/ ende voor hem op d'ander zyde te varen/welcke over Bethsaida lagh/ dewyle hy de scharen verliete.

46 Ende als hyse van hem verlaten hadde ; ginck hy op eenen bergh om te bidden.

47 Als het nu avondt gheworden was/ was het schip midden in de zee/ ende hy was alleene op het lant.

48 Ende sagh dat sy noodt leden in 't roeyen/want de windt was hen teghen: Ende ontrent de vierde wake des nachts / quam hy by hen wandelende op de zee / ende wilde voorby gaen.

49 Ende als sy hem saghen wandelende op de zee/ meenden sy dat het

39 Makka dia suru dianja mendudok berdulang diatas jang rumpot hidju.

40 Makka dianja mendudok berkampung dang-an saratus, daan dang-an lima pulu.

41 Daan tella dia meng-ambil jang roti lima bidji daan dua ekor ikan,berpandang-nja ka atas akan surga,berdoa daan berpitsia akan roti, daan berinja akan muritnja,agar dianja berinja akan rajat ; daan jang dua ekor ikan ber.bagi-dia kapada samuanja.

42 Makka dianja memakan samuanja daan menjadi kinjang.

43 Daan dianja pung-ut dari bidji duablas bakol penuh.

44 Daan siapa memakan dari roti menjadi ampir lima ribu laki-laki.

45 Makka dia passan akan muritnja memasok sigra dalam satu kapal, daan menjabrang dahulo ka sabla sana jang berdudok ka hadapan Bethsaida, sedang dia bertingal akan rajat.

46 Daan settela dia bertingalnja; menaiknja atas satu bukit akan menjomba.

47 Tatkala menjadi petang, tingal jang kapal ka teng-anlaut,daan dia ada sendiri di darat.

48 Daan meliatnja makka dianja bersusa dang-an berdajong, karna jang ang-in datang dari aluan ; makka kapada ampat tabo malam , datang dia mampirnja berdjalan di atas laut , daan mẽghendak melalu dahulo akã dianja.

49 Makka settela dianja meliatnja berdjalan diatas laut befikirnja, makka

een schijnsel ware/ende riepen.

50 Want sy saghen hem alle/ende waren verschrickt: maer terstondt sprack hy met hen / ende seyde tot hen: Weest wel ghemoet/ick bent/en vreest niet.

51 Ende hy clam op tot hen in het Schip/ ende de windt stilde/ende sy waren boven maten seer ontstelt/ ende verwonderden hen.

52 Want sy en waren niet verstandigher gheworden met 'tghene dat met den brooden was gheschiet: want haer herte was verhardet.

53 Ende als sy overghevaren waren/quamen sy in het landt Genezareth/ende voeren aen Landt.

54 Ende als sy uyt het schip ghegaen waren / terstont hebben sy hem ghekent.

55 Ende loopende door het gheheel omliggende landt / begonsten sy de crancken op bedden te draghen/ waer sy hoorden dat hy was.

56 Ende waer hy in quam in vlecken/ of steden/ of dorpen/daer leyden sy de siecken op de marckten / ende baden hem dat sy doch den zoom sijns kleets raken mochten. Ende alle die hem raeckten werden ghesondt.

menjadinja satu bajang-bajang , daan betria.

50 Karna dianja samuanja meliat dia, daan menjadi tekedjut tetapi dia berkatta sigra dang-an dianja,daan mengutsiap-nja : bersukala, aku jadi,d'jang-an takut.

51 Makka dia menaiki dalam kapal, daan jang ang-in jadi tudoo, daan dianja menjadi terlalu tekedjut daan berheirani.

52 Karna dianja tiada menjadi lebeeh ber-budi dang-an jang appa ada menjadi akan roti : karna hatinja menjadi ber-tegar.

53 Daan settela dianja datang ka sabrang, makka datang-nja ka nagri Genesareth,daan manaiki ka darat.

54 Makka tatkala dianja kaluar dari kapal, adala dianja sigra ber-kanal kan dia.

55 Daan ber-pigi kakuliling segala nagri, membawanja segala penjakittan berangkat atas kasor kamana dianja ding-er dia mendudok.

56 Daan kamana dia masok dalam dusun,atu kota atu tanaman de situ taru dianja jang penjakittan atas passara, daan persombanja agar dianja dapat bergrak tepi badjunja saidja. Daan segala siapa bergraknja menjadi somboh.

Dat sevende Capittel.

6 Christus bestraft de leere der Schrift-gheleerden ende der Pharizeen van den Godsdienst, 29 Ende drijft den duyvel uyt de dochter eener Cananeische vrouwe. 34 Ende gheneest eenen dooven die qualijck sprack: waer uyt vele Iesum groot achten.

Iang Bahagi katudjo.

4 *Christus berhokkum akan chatib daan Pharizeo karna agama Allahi, 29 daan membuang akan seitan dari kanak parampuan, saurang parampuan Kananeo, 34 daan besombo saurang tuli siapa betutor bersukar : karna appa bannja terdjundjong akan Iesus.*

1 Ende

1 Makka

1 ENde tot hem vergaderden de Pharizeen ende sommighe uyt den Schrijftgheleerden / die van Jerusalem ghecomen waren.

2 Dewelcke als sy saghen dat sommighe van synen Discipulen broodt aten met ghemeenen / dat is / met onghewasschen handen; straften sy't.

3 Want de Pharizeen ende alle de Joden eten niet / ten zy dat sy de handen neerstelijck wasschen / ende houdē alsō de insettingen der ouden.

4 Ende als sy van de marckt comen / soo en en eten sy niet / ten zy dat sy haer van te voozen wasschen. Ende daer zijn veel ander dinghen die sy aenghenomen hebben te houden / als namelijck / de wasschinghen der drinckvaten / krupcken / Coperenvaten ende bedt-steden.

5 Daer na vraeghden hem de Pharizeen / ende de Schrijftgeleerde / seggende: Waerom wandelen uwe Discipulen niet na de insettinghe der ouden / maer eten het broodt met onghewasschen handen?

6 Doe antwoozde Jesus / ende sepde tot hen: Wel heeft Esaias gepzopheteert van u / ghevepnsde / ghelijck geschzeven staet: Dit volck eert my met den lippen / maer haer herte is verre van my.

7 Te vergheefs eeren sy my / leerende leeringhen welck maer Menschen ghevoden zijn.

8 Want verlatende het ghebodt Godts / houdt ghy de insettinghen der menschen / als wasschinghen der krupe-

1 MAkka perkampong ampir dia barang chatib daan Pharizeo siapa datang dari Irrusalim.

2 Siapa meliat akan muritnja memakã roti dang-an tiadanja basso tang-annja; ber-hokkumnja.

3 Karna jang Pharizeo daan Iahudi tiada memakan djikkelu dianja tiada basso tang-an nja ber-radjin, daan menurut demikien bankittan zaman dulo.

4 Daan tella dianja datang dari Passara tiadanja makan djikkelu dianja tiada membasso nja dahulo. Makka ada pun barang lain jang di turutnja, seperti jang bassohan tsiawan minom-man, kandi, kamistan tambaga, daan mite tidor.

5 Komodien makka jang Pharizeo daan Chatib bertannja akan dia daan meng-utsiap: Karna appa muritmu tiada menurut bangkittan zaman dahulo, tetapi memakan jang roti daan tiadanja basso tang-an?

6 Makka Iesus britau nja daan meng-utsiap. Benar bernabbihi Esaias dari kamu djumawa, seperti menjadi ter-surat. urang ini bri ku hormad dang-an bibir, tetapi hatinja lagi djau dari aku.

7 Dianja ber-hormad ku sala dangan aidjerran siapa menjadi sabda manusea saidja.

8 Karna kamu melalu sabda Allahi, daan meng-ikut bang-kittan manusea seperti mem-basso akan kandi tsiawan

kruycken ende drinckvaten ; ende veel ander dierghelijcke dinghen doet ghy.

9 Voorder sprack hy tot hen: Wel doet ghy het ghebodt Godts te niete/op dat ghy uwe insettinghen houden soudt.

10 Want Moses heeft ghesept: Eert uwen vader ende uwe moeder: Item / wie vader ofte moeder vloeckt/die sal de doot sterven.

11 Maer ghy seght / wanneer pemandt tot Vader ofte Moeder seght: Het sal Korban(dat is een gave) zijn die u van my sal te nutte comen/die sal onghestraft blijven.

12 Ende ghy en laet hem voorts niet meer doen sijnen vader of sijne moeder.

13 Ende maeckt also Gods woort te niete door uwe insettinge / die ghy ingheset tet hebt: ende dierghelijcke dinghen doet ghy vele.

14 Daerna de gantsche schare tot hem gheroepen hebbende / sepde hy tot hen : Hoort my alle ende verstaet.

15 Daer en is niet buyten den menschе dat hem conne onrepn maken / als het in hem comt: maer dat van hem uytgaet / dat ist dat den menschе onrepnight.

16 Soo pemandt oozen heeft om te hooren/ die hoore.

17 Ende als hy van de schare in huys gheromen was / vraeghden hem syne Discipulen van dese ghelijckenisse.

18 Ende hy sepde tot hen: Zijt daer

tsiawan minumman ; daan barang lain demiki-ën buat mu.

9 Lagi berkatta dia akan dianja: sungo kamu berbinassa akan sabda Allahi , agar kamu berputus akan bangkittan mu:

10 Karna Musa ada berkatta. Beri hormad akan Bappa ibu: daan pun, siapa maki akan Bappa atu ibu , ada matti di bunuh.

11 Tetapi kamu berkatta barang siapa meng-utsiap akan Bappa atu ibu, itu ada menjadi Korban (artinja anugrahaja) jang mafa'at akan kamu, jang ini tiada menjadi berhokkum.

12 Daan kamu tiadanja membuat lagi akan Bappa daan ibunja.

13 Daan berbinassa dimiki-ën perkatta-an Allahi dang-an bang-kittan mu siapa mu berbangkit: daan barang dimiki-ën banja mem-boat kamu.

14 Komodiën itu ber pangilnja segala rajat ampir dia daan meng-utsiapnja, ding-er ku samuanja daan mengarti.

15 Tiada barang-barang di luar manusea jang mendapat bertsiamar kan dia settela memasok badannja: tetapi jang kaluar dari badannja, itula bertsiamar akan dia.

16 Siapa punja taling-a akan mending-er, ding-erla.

17 Daan settela dia datang dari rajat ka ruma, bertanja muritnja akan dia dari sepertihan ini.

18 Makka dia meng-utsiapnja: adal

a kamu

dan ock ghy soo onverstandigh? en verstaet ghy niet dat al wat van buyten in den menschе gaet/hem niet verontreynighen en kan.

19 Want het en gaet in sijn herte niet/maer in den buyck/ende gaet uyt in het heymelijck ghemack/ende reynight alsoo alle spyse.

20 Voorder sprack hy: Dat uytgaet van den menschе dat verontreynight den menschе.

21 Want van binnen uyt des menschen herte comen boose gedachten/overspel/hoererye/doodslaghen/

22 Dieverye/gierichevdt/boosheden/bedrieghery e/oneerbaerheyt/quade ooge/lasterynghe/hoovaerdigheyt/onwetenheyt.

23 Alle dese boose stucken comen van binnen/ende ontreynighen den menschе.

24 Ende opstaende van daer/ginck hy na de palen Tyri ende Sidonis: ende in huys ghegaen zijnde/wilde niet dat het yemandt wiste: maer het en conde niet verborghen zijn.

25 Want als een Vrouwe van hem ghehoort hadde/wiens dochterken eenen onreynen gheest hadde/quam sy ende viel hem te voete.

26 (Dit was een Grieckssche vrouwe gheboren uyt Syrophenicien) ende sy bad hem/dat hy den duyvel uyt hare dochter uytworpen soude.

27 Maer Jesus sprack tot haer: Laet eerst de kinderen versadight worden: want het en is niet goet

a kamu djuga demikien berboduk? daan tiada mu meng-arti segala jang masok dari luar dalam manusea, tiada mendapat bertsiamar akan dia.

19 Karna tiada masok dalam hatinja, tetapi dalam putut daan meng-aluar ka buang an ajer, daan ber-tsiutsji demikien segala makannan.

20 Lagi berkatta dia; appa kaluar dari manusea itula bertsiamar akan manusea.

21 Karna dari dalam hati manusea datang ing-attan djahat, bermukabatsjumbo, sesundel, memunohan,

22 Mantsiuri, kikir-an, nakallan, semu-han, maluhan, matta djahat, hodjattan, djumawa, babodck.

23 Segala nakallan ini datang dari dalam daan bertsiamar akan manusea.

24 Tella dia bang-un dari sana piginja ka nagri Tiro daan Sidon: daan memasok dalam satu ruma, tiadanja hendak beri tau akan barang siapa: Tetapi tiada dapat tingal sembunji.

25 Karna settela saurang parampuan mending-er Chabarnja, siapa punja kanak parampuan ber-use dang-an satu ruah nadjis, datang dianja menjomba kakinja.

26 (lang ini jadi parampuan gregu mem-branak dari siro-phenicia) daan dianja persombanja agar dia mẽ buangkan seitan dari kanak nja parampan.

27 Tetapi Iesus berkatta kapada dianja: beerla jang anaki berkinjang dahulo: karna tiada baik meng-ambil

datmen het broodt den kinderen neme / ende voor de hondekens werpe.

28 Hy antwoordde/ ende sepde tot hem: Ja Heere/want de hondekens eten onder de tafel van de crumkens der kinderen.

29 Ende hy sepde tot haer: Om des woorts wille/gaet henen/de duyvel is upt uwe dochter ghevaren.

30 Ende als sy in haer huys geComen was / bevant sy dat de duyvel uptghevaren was / ende de dochter liggende op het bedde.

31 Daerna wederom uptghegaen zijnde van de palen Tyri ende Sidonis / quam hy aen de Galileische Zee / midden door de palen der thien steden.

32 Ende sy brachten tot hem eenen dooven/die ock swaerlijck spreken conde/ ende sy baden hem dat hy de handt op hem worde leggben.

33 Ende hy hem wech ghenomen hebbende van de schare bezyden/ stack hem syne vingheren in sijne oren / ende ghespoghen hebbende/ raeckte sijn tonghe.

34 Ende opsiende na den Hemel/ suchtede hy / ende sepde tot hem: Ephphata / dat is / werdt ghеopent.

35 Ende terstondt werden sijne oren ghеopent/ende de bandt sijner tonge wert los/ende hy spraeck recht.

36 Ende hy verboodt hen/dat sy dat niemandt segghen en souden: maer hoe hy't hen meer verboden hadde; hoe sy't meer verroondighden.

37 Ende

jang roti dari kanaki daan me-meri-nja akan andjing.

28 Dianja menjaut daan meng-utsiap akan dia: ija tuhanku,jãg andjing memakan di bawa dulang dari jang bidji kanak kanak.

29 Makka dia meng-utsiapnja:karna kattahan itu pigila , jang seitan suda kaluar dari anakmu parampuan.

30 Daan settela dianja masok ka rumanja , berulehnja jang seitan meng-aluar , daan anaknja parampuan berbaring atas kasur.

31 Settela dia kaluar dari nagri Tiro daan Sidon , datang-nja ka tepi laut Galilea di antara kota jang sapulo.

32 Makka dianja membawa akan dia saurang bisu siapa pun tiada dapat betutor , daan persombanja agar dia hendak taru tang-an nja.

33 Makka dia meng-ambil-nja dari rajat daan lalu ka sisi , daan membobo jarinja dalam taling-anja, daan teila dia berluda,bergrak akan lidanja.

34 Daan tella dia menentang akan surga , menjelo daan meng-utsiap akan dia Ephphata,artinja,jadi berbuka.

35 Makka sigra jadi taling-anja berbuka , daan ikattan lidanja jadi lapas, daan dia berkatta betul.

36 Makka dia passannja djang-an dianja britau akan barang siapa : tetapi bagimana dia fasurunja djang-an ; bagimana dianja ber-telilinja ter-lebeh.

37 Daan

37 Ende sy verschrickten boven maten/seggende: Hy heeft het al wel ghedaen/de doove maeckt hy hoorende/ende de stomme sprekende.

Dat achtste Capittel.

6 Christus spijset vier duysent mannen met seven brooden, 12 Ende weygert den Pharizeen een teecken te geven, daer by sijne Discipulē waerschouwende voor den suerdeegh der Pharizeen ende Herodis. 25 Maeckt eenen blinden siende, 29 Betuyght sijnen Discipulen dat hy zy die Christus, 31 eñ voorseght hen sijn lijden ende sterven, ende sijn verrijsenisse, ende bestraft Petrum, die hem van het lijden wilde af-raden. 34 Vermaent oock sijne Discipulen tot lijtsaemheyt onder de vervolginge van wegen des H. Euangelij.

1 IN dien dagen als daer een gheheel groote schare was/ende niet en hadden te eten; riep Jesus sijne Discipulen tot hem/ende sepde tot hen:

2 My jammert van herten des volcks/want sy nu drie dagen by my blijven/ende en hebben niet te eten.

3 Ende soo ickse late sonder eten van my na haer huys gaen; soo sullen sy onder weghe versmachten/want sommighe van hen zijn van verre ghecomen.

4 Ende sijne Discipulen antwoorden hem: Waer van soude pemandt dese hier in de woestijne connen versadighen met broodt?

5 Ende hy vraeghde hen/hoe veel brooden hebt ghy? sy sepden/seven.

 6 Doe

37 Daan dianja tekudjut terlalu daan meng-utsiap, dia mem boatnja baibaik, jang tuli menjadinja ber-ding-er, daan jang bisu betutor.

Iang Bahagi ka dualapan.

6 *Christus berkinjang ampat ribu urang dang-an tudjo bidji roti,* 12 *daan bersankal akan Pharizeo memerinja satu pertanda,* 15 *menjuru murituja melalu apam menta urang Pharizeo daan Herodiani,* 25 *saurang buta membukanja mattanja,* 29 *bersakxi akan muritnja makka dia jadi Christus,* 31 *daan bernabbihi nja, meraßa, mematti, daan bangkitnja, memara akan Petrum siapa mesiauratnja melalu maha raßa itu,* 34 *meng-aidjer akan muritnja agar dianja menjadi ber-mora-budi kawaktu ikuttan karna jang Euangelium ulkadus.*

1 KApada hari itu tella ada sawatu Rajat bassar, daan tiada nja barang makannan; berpangil Iesus muritnja ampir dia, daan meng-utsiapnja.

2 Hatti ku tersajang karna urang ini, karna dianja tingal sakarang tiga hari dang-an aku, daan tiadanja makannan.

3 Djikkelu aku surunja pulang ka rumanja dang-an tiadanja memakan; makka dianja ada ber-pangsawan di djalan, karna barang dianja mendatang dari djau.

4 Makka muritnja britau akan dia: siapa dapat berkinjang jang ini dang-an roti di dalam rimba?

5 Dia ber-tannja akan dianja, barappa bidji roti ada kamu? dianja meng-utsiap, tudjo.

 6 Makka

6 Doe gheboodt hy de schare dat sy neder souden sitten op de aerde. Ende hy nam de seven brooden / ende als hy ghedanckt hadde / brack hyse / ende gaffe synen Discipulen / dat sy die souden voor-legghen: ende sy leydense der scharen voor.

7 Sy hadden ock een wepnich vischkens / ende als hy ghedanckt hadde / beval hy die ock voor te legghen.

8 Sy aten dan / ende werden versadicht / ende hebben opghenomen seven korven overghebleven brocken.

9 De ghene nu die ghegheten hadden / waren ontrent vier duysent / ende hy lietse van hem.

10 Ende terstont in een schip ghegaen zijnde met syne Discipulen / is hy gheconen in de deelen Dalmanutha.

11 Ende de Pharizeen quamen upt / ende begonnen sich met hem te bevraghen / begheerende van hem eenigh teecken van den Hemel / hem versoeckende.

12 Ende hy versuchtende in synen gheest / seyde: Wat soeckt doch dit ghesla chte een teecken? Voorwaer ick segghe u / dat desen ghesla chte gheen teecken en sal gheghe ven worden.

13 Ende als hyse verlaten hadde / is hy wederom in het Schip ghegaen / ende voer over.

14 Ende syne Discipulen hadden vergheten broodt mede nemen / ende en hadden niet meer dan een broodt met hen in't schip.

15 En-

6 Makka dia menjuroh akan rajat berdudok di atas tana daan dia meng-ambil jang tudjo bidji roti, daan settela dia berdoa, makka dia pitsianja, daan berinja akan muritnja, agar dianja meng-henternja akan rajat, makka dianja tarunja di dapan jang rajat.

7 Dianja ada pun ikan sedikit, daan settela dia berdoa, menjuru berinja djuga.

8 Dianja memakan daan menjadi pun kinjang, daan berpung-ut tudjo bakol bidji jang ber-tingal.

9 Segala siapa ada memakan, jadi ampir ampat ribu, daan dia surunja pulang.

10 Daan memasok sigra dalam satu kapal dang-an muritnja, datang dia ka bumi Dalmanutha.

11 Makka jang Phatizeo datang, daan bertannja akan dia, daan menghendak sawatu tanda dari surga, daan bertsiobanja.

12 Makka dia menjelo dalam ruahnja, daan meng-utsiap: appa mentsiari asal ini sawatu per-tanda? sungo aku berkattamu makka asal ini tiada beruleh barang tanda.

13 Daan settela dia bertingalnja, memasoknja pula dalam kapal, daan menjabrangkau.

14 Makka muritnja lupa meng-ambil roti ka sertanja, daan tiadanja lebeh selainkan sabidji roti dalam kapal.

15 Makka

15 Ende hy verboodt hen / seggende: Siet toe / ende wacht u voor den deessem der Pharizeen / ende voor den deessem Herodis.

16 Ende sy overlepden / sprekende tot malcanderen: Wy en hebben gheen brooden.

17 Als Jesus dat vernam / sepde hy tot hen: Wat overleght ghy dat ghy gheen brooden en hebt? Merckt ghy noch niet? ende en zijt ghy noch niet verstandigh? hebt ghy noch een verhardt herte in u?

18 Ooghen hebbende / en siet ghy niet? ende oozen hebbende / hoort ghy niet? ende en gedenckt ghy niet daer aen.

19 Als ick die vijf brooden brack onder die vijf duysent mannen / hoe veel volle kozven brocken naemt ghy op? Sy sepden tot hem / twaelve.

20 Ende als ick die seven brooden brack onder de vier duysent mannen / hoe veel kozven brocken naemt ghy op? Sy sepden / seven.

21 Doe sprack hy tot hen / hoe? verstaet ghy dit niet?

22 Ende hy quam tot Bethsaida: ende sy brachten tot hem eenen blinden / ende baden hem dat hy hem aenraeckte.

23 Ende den blinden by der handt ghenomen hebbende / lepde hy hem uyt het vleck / ende als hy in syne ooghen ghespoghen hadde / lepde hy de handen op hem / ende vraeghde hem of hy yet sach?

24 Ende de man opsiende / sepde: Ick sie menschen / want ick sie sy

15 Makka dia passannja daan meng-utsiap: liatla, daan lalumu dari apammenta urang Pharizeo daan Herodiani.

16 Makka dianja befikir daan meng-utsiap akan dirinja: kita tiada meng-ambil roti ka serta ku.

17 Tella Iesus ding-er itu meng-utsiapnja akan dianja: appa bitsiara mu makka kamu tiada kan roti? tiada kamu lagi pertanda? daan tiada kamu lagi berbudi? jadi hatimu lagi ber-tegar?

18 Kamu punja matta, daan tiada meliat, daan teling-a, daan tiada mu mending-er, daan tiada mu ber-ingatkan itu.

19 Tatkala aku ber-pitsia jang roti lima bidji di antara lima ribu laki-laki, barappa bakul penoh bidji ber-pung-ot mu? dianja beritau akan dia, duablas.

20 Daan tella aku pitsia jang roti tudjo bidji di antar ampat ribu laki-laki, barappa bakol bidji ber-pung-ot kamu? dianja meng-utsiap, tudjo.

21 Makka dia berkatta kan dianja bagimana? tiada mu meng-arti jang ini?

22 Makka dia datang ka Bethsaida: daan di hentarnja saurang buta, daan persombanja agar dia hendak bergranja.

23 Makka dia meng-ambil tang-an urang buta daan ber-pimpinnja deluar tanaman, daan settela dia berluda dalam mattanja, makka dia taru tang-annja atas dia, daan bertanja kan dia djikelu dia meliat barang barang?

24 Daan tella laki itu menentang meng-utsiapnja: aku meliat manusea,

wandelen als of het boomen waren.

25 Daerna lepde hy de handen wederom op sijne ooghen / ende hy dede hem opsien. Ende hy werdt weder te recht ghebracht / ende sachse alle claerlijck aen.

26 Ende hy sandt hem na huys / segghende: Gaet niet in het vleck / noch en seght dit oock niemandt in den vlecke.

27 Ende Jesus ginck uyt met sijnen Discipulen na de vlecken der stadt Cesarea Philippi; ende op den wegh vraeghde hy sijne Discipulen / segghende tot hen: Wie segghen de menschen dat ick ben?

28 Ende sy antwoorden / sommighe Joannes de dooper: ende de andere Elias: ende andere / een van den Propheten.

29 Ende hy sepde tot hen: Maer wie seght ghy dat ick ben? Petrus antwoordende / sepde tot hem: Ghy sijt die Christus.

30 Ende hy gheboodt hen scherpelijck / dat sy dat niemande van hem segghen souden.

31 Ende hy begonste se te leeren / dat de Sone des menschen vele moste lijden / ende van den Ouderlinghen ende Overpriesteren ende Schriftgeleerden verworpen / ende ghedoodet worden / ende na drie daghen weder opstaen.

32 Ende hy sepde hen dit woort openbaerlijck uyt: doe nam hem Petrus / ende begonste hem te bestraffen.

33 Maer

karna beta liatnja pigi datang, seperti pohoon rupanja.

25 Komodiën taru dia tangannja puladi atas mattanja, daan menjuru dia bermenentang. Makka jadinja sombo pula, daan meliatnja samuanja bertrang-an.

26 Makka dia menjurunja ka ruma daan britaunja, djang-an pulang ka tanaman, atu djang an beritau ini djuga akan barang siapa dalam tanaman.

27 Makka Iesus kaluar dang-an muritnja kapada; tanaman ampir kota Sesaræ Philippi; daan di djalan bertanja dia akan muritnja daan meng-utsiap kan dianja, jang manusea siapa kattanja jadi aku?

28 Makka dianja menjaut barang-siapa Ioannes mādihan: jang lain Elias, daan jang lain lagi, sawatu dari Nabbini.

29 Makka dia bertanja akan lianja: tetapi siapa katta kamu jadi aku? Petrus menjaut daan meng-utsiap akan dia: kamu jadi nang Christus.

30 Makka dia passannja ber-radjin agar dianja tiada beritau itu akan barang-siapa dari dia.

31 Makka dia meng-aidjernja, bagimana anak manusea berguna meratta banja, daan menjadi tulak dari jang dato, daan Chali, daan Chatib, daan menjadi membunoh, daan ka hari tiga berbangkit pula.

32 Daan dia britaunja kattahan ini berjata: makka Petrus meng-ambil dia, daan memaranja.

33 Tetapi

33 Maer hy hem ommekeerende/ ende siende syne Discipulen aen/ bestrafte Petrum/seggende: Gaet achter my Sathan/want ghy en verstaet niet dat Godes is/ maer dat der menschen is.

34 Ende als hy de schare met synen Discipulen tot hem gheroepen hadde/ seyde hy tot hen: Soo wie my wil na-volghen/ die verlake hem selven/ ende neme sijn Cruyce op ende volghe my na.

35 Want wie sijn leven wil behouden/ die sal't verliesen: maer wie sijn leven sal verliesen om my ende om des Euangelium's wille/ die sal't behouden.

36 Want wat sal het den menschen baten dat hy de gheheele werelt ghewonnen hadde/ ende aen sijne ziele schade debe?

37 Ofte wat sal de mensche geven daer hy sijn ziele mede weder-losse?

38 Want soo wie hem mijns ofte mijner woorden sal gheschaemt hebben in dit overspeligh ende sondigh ghesiachte; diens sal hem de Sone des menschen oock schamen/ als hy comen sal met syne Enghelen in de heerlijckheyt sijns Vaders.

33 Tetapi tella dia baliknja, daan berpandang akan muritnja memaranja akan Petrum daan meng-utsiap: pigi ka sabla kami seitan, karna angkau tiada meng-arti jang menjadi ber-Allahi, tetapi jang jadi akan manusea punja.

34 Tella dia pangil akan rajat dangan muritnja, meng-utsiapnja akan dianja: siapa hendak meng-ikut beta, berbintsi akan dirinja, daan ber-angkat krusinja daan ikut kan aku.

35 Karna siapa hendak bertingal hidopnja, jang itu ada berhilangnja: tetapi siapa berhilang akan hidopnja, karna aku daan jang Euangelium, jang itu ada ber-dapatnja.

36 Karna appa beruntong jang manusea djikkelu dia melaba segala dunja, daan merugi akan njawanja?

37 Atu appa ada memeri jang manusea akan tubus njawanja?

38 Karna siapa ada bermalu akan kami atu katta-aku di antara assal ini batsi jumbo daan harammi; jang itu ada pun ber-malu jang anak manusea, tella dia mendatang dang-an Malaikatnja ka mulayani Bappanja.

Dat neghenste Capittel.

2 Iesus werdt in eerlijckheyt verclaert op den bergh in teghenwoordigheydt van drie van sijnen discipulen, 12 ende onderwijst deselve van de toecomste Elie, 25 Drijft den duyvel uyt eenen menschе die stom ende doof was, 31 Voorsegt wederom sijnē discipulen dat

Iang Bahagi ka sambilan.

2 *Iesus menjadi bertrang dang-an mulayani diatas bukit di hadapan muritnja tiga urang,* 12 *meng-aidjernja dari datang-i Elias,* 23 *dia buang akan seitan dari saurang manusea jang jadi bisu daan tuli.* 31 *bernabbihi akan muritnja pala makka dia ada jadi membunoh*

daan

dat hy ſoude ghedoodet worden ende weder opſtaen, ende vermaentſe oock tot ootmoedigheyt. 35 den welcken hy oock verbiet dat ſy dien niet beletten en ſouden die in ſijnen name de duyvelen uytdreef. 39 ende vermaent datmen verre van hem moet weeren al t ghene dat ergherlijck is, oft oorſake ſoude gheven tot ſondighen.

1 HY ſepde oock tot haer: Voorwaer ſegghe ick u / daer zijn ſommighe van dien die hier ſtaen / die de doot niet ſmaken en ſullen / tot dat ſy het Coninckrijcke Godts met cracht ſien in comen.

2 Ende na ſes daghen nam Jeſus tot hem Petrum ende Jacobum ende Joannem / ende leydese opwaerts op eenen hooghen bergh bezyden alleen / ende hy wert verandert voor hen.

3 Ende ſijne kleederen werden blinckende ende ſeer wit ghelijck als de ſneeu / datſe gheen volder op aerden ſoo wit ſoude connen maken.

4 Ende van hen werdt gheſien Elias ende Moſes / die met Jeſu t'ſamenſprekinghe hielden.

5 Ende Petrus antwoordende / ſepde tot Jeſum: Rabbi / het is goet dat wy hier zijn / laet ons dan drie hutten maken / voor u een / ende voor Moſe een ende voor Elias een.

6 Want hy en wiſte niet wat hy ſepde / want ſy waren verſchrickt.

7 Ende daer quam een wolcke dieſe beſchaduwde / ende een Stemme quam upt die wolcke / ſegghende: Deſe is mijn Sone / dien wel-ghelieſden; hoort hem.

8 Ende

daan berbangkit pula, 35 daan meng-aidjernja menjadi berſedjut hati, 39 ſiapa dia paſſan djugo djang-an melarang akan ſiapa buang akan ſeitã dang-an nanimanja, 43 daan meng-aidjer melalu ſegala appa, jang menjadi djahat, atu mem-meri mulahan akan ber-dooſa.

1 DIa meng-utſiap djuga akan dianja: Sungo aku britau mu, makka ada barang ſiapa dari ſiapa bediri di ſini jang tiada maraſſa akan mauti, ſettela dianja meliat maſok jang Radjat Allahi dang-an kauwaſſaban.

2 Makka lalu anam hari meng-ambil Ieſus ka ſerta nja Petrum daan Iacobum, daan membawanja naik atas ſawatu bukit tingi ka ſiſi ſendiri, daan dia menjadi berſalin rupanja di dapan dianja.

3 Daan baidjunja menjadi bertſjaja daan amat puteh ſeperti umbun, dimikiën makka tiada barang ſiapa di dunja jang dapat memboatnja puteh bagiën.

4 Makka dianja meliat Elias daan Muſa ſiapa betutor ſamma-ſamma dang-an Ieſus.

5 Makka Petrus meng-utſiap akan Ieſum: Rabbi, jadi baik makka kita ada de ſini, beerla kita membuat de ſini tiga boa trata, ſatu akan angkau, ſatu akan Muſa, daan ſatu akan Elias.

6 Karna dia tiada tau appa kattanja, ſebab dianja jadi tekudjut.

7 Makka datang ſawatu awan jang berbajang akan dianja, daan ſawatu ſuara dari awau jang meng-utſiap. Iang ini jadi anaku, jang maha berkaſe-kaſien; ding-er akan dia.

8 Makka

8 Ende terſtont rondt-om ſiende/ ſaghen ſy niemandt/maer alleen Jeſum by haer.

9 Ende als ſy van den berghe afquamen/verboodt hen Jeſus/ dat ſy niemandt vertellen ſouden / 'tghene ſy gheſien hadden / dan alleen wanneer de Sone des menſchen ſoude van den dooden opgheſtaen zijn.

10 So behielden ſy dan dit woort by haer / onder malcanderen noch-tans vraghende / wat is dat/ opſtaen van den dooden?

11 Ende ſy vraeghden hem / ſeghende: Wat iſt/dat de Schrift-gheleerde ſegghen/dat Elias eerſt comen moet?

12 Ende hy antwoordende/ſeyde tot hen: Elias ſal eerſt comen ende alles te rechte brengen: ende de Sone des menſchen moet veel lyden/ende als niet gheachtet worden / ghelijck van hem gheſchreven is.

13 Maer ick ſegghe u/ende dat Elias ghecomen is / ende dat ſy hem hebben ghedaen/ wat ſy gewilt hebben / ghelijck dan van hem gheſchreven is.

14 Ende als hy by de ander Diſcipulen ghecomen was / ſach hy een groote ſchare rondt-om hen / ende Schrift-gheleerden/ die ſich met hen bevraeghden.

15 Ende terſtondt als de ſchare hem ſach / werden ſy verbaeſt / ende toe-loopende / hebbē ſy hem gegroet.

16 Ende hy vraeghde de Schrift-gheleerde: Waer van bevraeght ghy u met hen?

8 Makka meliatnja ſigra terkuliling, daan tiadanja meliat barang ſiapa, ſelainkan Ieſus ampir dianja.

9 Daan ſettela dianja turun dari bukit, makka paſſannja Ieſus djang-an dianja bertelili akan barāg ſiapa jang di liatnja, ſelain tatkalajang anak manuſea jadi berbangkit dari matti.

10 Makka katta-an ini tingal dangan deanja, welakin dianja bertanja akan dirinja, Appa itu, berbangkit dari matti?

11 Daan dianja tannja akan dia daan meng-utſiap. appa katta jang Chatib, makka Elias ada menguna datang dahulu.

12 Dia britau daan meng-utſiap akan dianja. Elias ada mendatang dahulu daan ber-adir ſamuanja: daan jang anak manuſea berguna meraſſa bannja daan menjadi berbiatsji, ſeperti jadi menjurat dari dia.

13 Tetapi aku britau mu, makka Elias ſuda mendatang, daan dianja memboatnja ſeperti kanda-hatinja, ſeperti menjadi pun menjurat dari dia.

14 Tella dia datang kapada jang murit lagi, meliatnja ſawatu rajat baſſar berkuliling dianja, dang-an Chatib ſiapa bertannja akan dianja.

15 Daan ſigra ſettela jang rajat meliat akan dia makka takutnja, daan mendatang berſalam nja.

16 Makka dia tannja akan jang Chatib: appa tannja kamu akan dianja?

17 Ende een upt de schare antwoorde/seggende: Meester/ick hebbe mynen sone tot u ghebracht / die eenen stommen gheest heeft.

18 Ende waer hy hem aengrijpt/ soo scheurt hy hem/dan schuymt hy/ ende knerst met synen tanden / ende verdoret: ick hebbe ook met uwen Discipulen ghesproken / dat sy hem uptworpen souden / maer sy en hebben dat niet connen doen.

19 Ende Jesus antwoorde hem/ ende sprack: O ongheloovigh ghesiachte? hoe langhe sal ick by u zijn? hoe langhe sal ick u dulden? brenght hem tot my.

20 Ende sy brachten den selven tot hem: ende als hy hem sach / terstondt scheurde hem de gheest; ende hy vallende op de aerde / wentelde schuymende.

21 Doe vraeghde hy synen vader: Hoe veel tijdts ist / dat hem dit overcomen is? hy seyde: Van sijn kindtshepdt af.

22 Ende hy heeft hem dickwils beyde in 't vyer ende in't water ghworpen/om hem te verdoen: maer so ghy yet vermeught / helpt ons/ ende ontfermt u onser.

23 Ende Jesus syrack tot hem: Soo ghy dat condt ghelooven / alle dinck is mogelijck / dien die gelooft.

24 Ende terstont riep des kindts vader met tranen / ende seyde: Ick gheloove / Heere / comt mijn ongheloovighepdt te hulpe.

25 Als nu Jesus sach/dat de schare toeliep / bestrafte hy den onreynen gheest/

17 Makka saurang dari Rajat menjaut daan meng-utsiap. Ponguru aku membawa anaku lakilaki kapada mu, siapa jadi berusee dang-an Ruah bisu.

18 Daan kamana dia berpegangnja, makka tjariknja, daan dia ber-buee, daan amete gigit, daan berdjumor: aku ada pun berkatta dang-an muritmu, agar dianja membuang nja, tetapi dianja tiada mendapat.

19 Makka Iesus britau akan dia daan berkatta. Hey asal jang tiada berpitsi aja; barappa lama ada ku ka serta my? barappa lama ada ku menahan kamu? bawa dia ka mare.

20 Daan dianja membawanja kapada dia: daan settela dia meliatnja, makka jang Ruah ber-tjariknja sigra; daan menjato ka tana, berguling daan membuee.

21 Makka dia tanja akan Bappanja. barappa lama adanja merassa itu? dia meng-utsiap: dari mudahannja.

22 Daan dia menjatu-nja barangkali samma dalam api daan ajer, akan ber-binassanja: tetapi djikkelu kamu beruleh barang appa: tulong kita, daan bernurahim akan kami.

23 Makka Jesus berkatta kan dia djikkelu mu dapat ber-bitsiaja itu: segala barang mendapat kapada siapa berpitsiaja.

24 Makka Bappa kanak itu betria sigra dang-an ajer mata daan meng-utsiap. aku pitsjaja, tuanku tulong akan muda pitsiajahan ku,

25 Settela Iesus meliat datang jang Rajat, passannja akan ruah nadjis,

gheest / segghende tot hem: Ghy stomme ende doove gheest / ick ghebiede u / gaet upt van hem / ende en keert niet wederom in hem.

26 Ende de gheest roepende / ende hem seer scheurende / voer upt: ende het kindt werdt als doodt / soo dat vele seyden / hy is ghestorven.

27 Maer Jesus nam hem by der handt / ende rechtede hem op / ende hy stondt op.

28 Ende als hy in huys gecomen was / vraeghden hem syne Discipulen alleen / segghende: Waerom en conden wy hem niet uptworpen?

29 Ende hy seyde tot hen: Dese aerdt en kan nerghens anders door uptvaren / dan door bidden ende vasten.

30 Ende van daer uptgaende / reysden sy door Galileam / ende hy en wilde niet dat het pemandt wiste.

31 Want hy leerde syne Discipulen / ende sprack tot hen: De Sone des menschen sal overghelevert worden in des menschen handen / ende sy sullen hem dooden / maer ghedoodet zijnde / sal hy ten derden dage weder opstaen.

32 Maer sy en verstonden dat woordt niet / ende vreesden hem te vraghen.

33 So is hy dan tot Capernaum ghecomen / ende te huys ghecomen zijnde / vraeghde hyse: Waer van hadt ghy woorden onder malcanderen op den wegh?

34 Ende sy sweghen: want sy hadden onder malcanderen woorden

nadjis, daan meng-utsiap akan dia. kamu ruah bisu daan tuli, aku menjuru mu, kaluar dari dia. daan djang-an kombali kapada dia.

26 Makka jang ruah betria daan bertjariknja, daan meng-aluar: daan jang kanak menjadi seperti matti, demikiën makka bannja meng-utsiap, dia suda matti.

27 Tetapi Iesus meng-ambil tangannja, daan membang-un dia, daan dia bediri.

28 Settela dianja masok ka ruma, makka muritnja bertannja sendiri akan dia daan meng-utsiap karna appa tiada kita dapat membuang-nja?

29 Makka dia meng-utsiap kan dianja: asal ini tiada dapat kaluar selain kan dang-an sombahajang daan puasa.

30 Tatkala dianja kaluar dari sana, djalannja di antara Galilea, daan tiada hendak beri tau barang siapa.

31 Karna dia meng-aidjer muritnja daan ber-kattakan dianja: jang anak manusea ada menjadi ber-henter ka tang-an manusea, makka dianja ada memunoh akan dia, daan tatkala dia menjadi matti di bunoh adanja berbangkit ka hari tiga.

32 Tetapi dia nja tiada meng-arti kattahan itu, daan pun takot bertannja akan dia.

33 Makka datang dia ka kapernaum, daan tella dia datang ka ruma, bertannja akan dianja. Appa bitsjara mu di djalan dang-an diri kamu?

34 Daan dianja ber-dieem: karna dianja ditsjara kan dirinja, siapa ija

ghehadt/ wie de meeste ware.

35 Ende als hy geseten was/ riep hy de twaelve/ ende sprack tot hen: Soo pemandt wil de eerste zijn/ die sal de alderlaetste zijn/ eñ aller dienstknecht.

36 Ende een kindeken genomen hebbende/ stelde dat in het midden van haer/ ende ombinck het in synen armen/ende sprack tot hen:

37 Soo wie een van soodanigen kinderkens ontfanght in mynen name/ die ontfanght my: ende wie my ontfanght/ die en ontfanght my niet; maer den ghenen die my gesonden heeft.

38 Joannes antwoorde hem/seghende: Meester/ wy saghen eenen de Duyvelen uytwerpen in uwen name/ die ons niet en volght/ ende wy hebben't hem verboden/ om dat hy ons niet na en volght.

39 Maer Jesus sepde: Verbiedt hem niet: want daer is niemandt/die een crachtigh werck doet in mynen name/ ende haestelijck van my quaet spreken kan.

40 Want wie teghen ons niet en is/die is voor ons.

41 Want wie u een beker waters te drincken geeft in mynen name/om dat ghy Christi zijt: voorwaer segge ick u/ hy en sal synen loon niet verliesen.

42 Ende soo wie eenen van desen klepnen/ die in my ghelooven/ verergheren sal; dien ware het beter/ dat eenen meule-steen aen synen hals gedaen werde/ ende hy in de Zee ghesworpen worde.

43 Ende

jang lebeeh.

35 Daan settela dia mendudok, berpangilnja jang duablas daan berkattakan dianja. Siapa hendak menjadi jang mula, menjadi pun jang komudiën daan fasuruan samuanja.

36 Daan settela dia meng-ambil sabudak di tarunja dia antara dianja, daan berpelohnja dang-an tang-annja, daan meng-utfiap akan dianja.

37 Siapa berterima akan sa'budak bagiën dang-an namma aku, ber-terima pun akan beita: daan siapa terima beita, tiada berterima aku; tetapi siapa ada menjuroh aku.

38 Iuannes britau daan meng-utfiap kan dia. Ponguru kita meliat saurang mem-buangkan Seitan siapa tiada meng-ikot kita, daan kita melarang dia sebab dia tiada meng-ikot kita.

39 Tetapi Iesus meng-udjer: djang-an larang dia: karna tiada barang-siapa mem-boat sawatu pakardja-an berkauwassa dang-an namma aku, jang men dapat sigra ber-katta djahat dari kami.

40 Karna siapa tiada satru kita, jadi pun ija dang-an kita.

41 Karna siapa mem-meri mu satsjawan ajer sed jo dang-an namma aku, sebab mu punja Christi: sungo aku britau mu, dia tiada hilangkan upamanja.

42 Daan barang siapa berbistuwi akan sawatu katsil ini jang meng-heakin akan beita; jang itu menjadi lebeh baik mengantung sabatu-pipis di lehernja, daan menjatu di dalam laur.

Djikkelu

43 Ende soo u uwe handt ergert/ snijtse af: het is u beter dat ghy lam tot het leven ingaet / dan twee handen hebbende in de helle te gaen / in dat onuptblusschelijck vyer.

44 Daer hare wozm niet en sterft/ ende het vyer niet uptgheblusscht en wozdt.

45 Ende soo uwe voet u erghert/ snijdt hem af: het is u beter dat ghy creupel tot het leven ingaet/dan beyde de voeten hebbende / in de helle gewozpen te wozden/in dat onuptblusschelijck vyer.

46 Daer haren wozm niet en sterft/ ende het vyer niet uptgheblusscht en wozdt.

47 Soo u oock uwe ooghe erghert; steecktse uyt: het is u beter maer een ooghe hebbende in het Coninckrijcke Godts te comen / dan twee ooghen hebbende/ in het helsche vyer ghewozpen te wozden.

48 Daer haren wozm niet en sterft/ ende het vyer niet uptgheblusscht en wozdt.

49 Want een yeghelijck moet met vyer ghezouten wozden: ende alle Offerande werdt met zout ghezouten.

50 Het zout is goedt: maer so het zout selve ontzout werdt/ waer mede sult ghy dat smakelijck maken? Hebt zout in u selven / ende hebt vzede onder malcanderen.

43 Djikkelu tang-an mu berbistuwi mu, potungla: karna jadi lebeh baik kamu memasok ka hiduppan bertjapik, dari memasok ka narka dāg-an tang-an dua kadalam api jang tiada ber-padam.

44 Kamana uladnja tiada bermatti, daan jang api tiada ber-padam.

45 Djikkelu kaki mu ber-bistuwi-mu,potungla: karna jadi lebeh baik kamu memasok bertjapik ka hiduppan, dari menjadi buang dang-an kaki dua dalam Narka daan api jang tiada berpadam.

46 Kamana uladnja tiada bermatti, daan jang api tiada berpadam.

47 Djikkelu djuga matta mu berbistuwi mu, turus la: jani lebeh baik kamu memasok dang-an matta soboa di dalam Radjat Allahi: dari menjadi buang dang-an matta dua-boa kadalam api Narka.

48 Kamana uladnja tiada bermatti, daan jang api tiada berpadam.

49 Karna sakaliën-urang berguna menjadi garami dang-an api: daan segala persumbahan menjadi garami dang-an garam.

50 Iang garam jadi baik: Tetapi djikkelu jang garam hilang rassanja, dang-an appa kamu memerikan rassanja? beerla kamu ada pun garam akan diri mu, daan pun mamey di antara kamu.

Dat thiende Capittel.

5 Christus beantwoordt de vraghe, aengaende het scheyden des houwelijcks. 14 Ende leert van de salicheyt der kinderen. 19 Antwoort oock eenen, die hem vraeghde wat hy doen moste om salich te worden, 23 Wt welcke occasie hy sijne Discipulen vermaent, hoe sorghelijck de rijckdommen zijn: ende belooft dien het eeuwige leven ende salicheyt, die yet om sijnen't wille verlaten hebben. 33 Voorseght wederom sijnen Discipulen sijn lijden ende verrijsenisse, 40 Weyghert den sonen Zebedei 'tghene sy van hem begeerden. 42 Ende vermaent sijne Discipulen haer te wachten voor eergierigheyt. 52 Ende maeckt den blindē Bartimeum siende.

1 ENde van daer opghestaen zijnde/ is hy ghecomen in de palen des Jodischen landts/ door dat landt dat over de Jordane light/ ende de schare vergaderde wederom tot hem/ende hy leerdese wederom/ ghelijck hy ghewoone was.

2 Doe quamen de Pharizeen/ ende vraeghden hem/ oft een man ghoorloft was sijn wijf te verlaten: hem versoeckende.

3 Maer hy antwoordende/ seyde tot hen: Wat heeft u Moses gheboden?

4 Sy seyden: Moses heeft toegelaten eenen schepdt-brief te schrijven ende haer te verlaten.

5 Ende Jesus antwoordende/ seyde tot hen: Om uwes herten hardigheydts wille heeft hy u dat ghebodt ghescheven.

6 Maer

Iang Bahagi ka-sapulu.

5 *Christus menjaut tannjahan ber-tjerey kauwin,* 14 *daan meng-aidjer dari muminan anak-budak,* 19 *menjaut siapa bertannja akan dia appa gunanja memboat akan menjadi mumin,* 23 *Karna appa dia meng-aidjer akan muritnja bagimana sukar jadi jang kajahan,* 29 *daan upamanja jang hidoppan mumin siapa tingal samuanja karna dia,* 33 34 *bernabbi akan muritnja pula rassanja daan bangkittannja,* 40 *bersankal akan anak Zebedeo jang di mintanja dari dia,* 42 *meng-aidjer akan muritnja melalu djumawahan,* 52 *daan memeri liat akan Bartimeus jang buta.*

1 SEttela Jesus bang-un dari sana, datangnja ka bunu Nagri Iahudi, turus kan Nagri jang dudok ka sabrang Iurdaan, daan jang rajat berkampung pula ampir dia, daan dia meng-aidjernja seperti dia jadi berbiassa.

2 Makka datang urang Pharizei daan bertannja akan dia, djikkelu jadi harus kapada suami bertingal akan bininja: daan bertsjoba demikien akan dia.

3 Makka dia menjaut daan meng-utsiap kan dianja: appa bersabda Musa akan kamu.

4 Dianja meng-utsiap. Musa berkabūl menjurat sawatu surat betsjerey, daan bertingal akan dianja.

5 Makka Iesus britau daan meng-utsiapnja. Karna tegar hati mu ada dia menjurat mu sabda itu.

6 Tetapi

6 Maer van den beginne der scheppinghe heeftse Godt man ende wijf ghemaeckt.

7 Daerom sal een mensche synen vader ende syne moeder verlaten/ ende sal synen wyve aenhanghen.

8 Ende sy twee sullen een vleesch zijn: soo dat sy nu niet meer twee/ maer een vleesch zijn.

9 Wat Godt dan t'samen ghevoeght heeft/ dat en schepde gheen mensche.

10 Ende te huys vraeghden hem syne Discipulen wederom van dat selve.

11 Ende sprack tot haer: So wie sijn wijf verlaet ende trout een ander/die doet overspel teghen haer.

12 Ende soo een wijf haren man verlaet/ ende trout eenen anderen/ die doet overspel.

13 Ende sy brochten kinderen tot hem/op dat hyse raken soude; ende de Discipulen bestraften de ghene diese brachten.

14 Als Jesus dat sach/ nam hy't onweerdighlijck/ ende sepde tot hen: Laet de kinderen tot my comen/ ende en weert hen niet: Want sulcker is dat Coninckrijcke Godts.

15 Voorwaer ick segghe u: Soo wie het Coninckrijcke Godts niet en ontfanght als een kindt/ hy en sal daer niet in comen.

16 Ende hy ombinghse in synen armen/ ende sepde hen de handen op ende seghendese.

17 Ende als hy uptgegaen was/ op den wegh/ liep een tot hem/ ende knee-

6 Tetapi dari mulahan dunja menjadinja Allah laki daan parampuan.

7 Karna itula ada bertingal jang manusea Bappa daan ibunja, daan ber-peloh akan bininja.

8 Daan jang kaduanja ada menjadi daging satu: demikien makka tiadanja lagi dua, tetapi sawatu daging djuga.

9 Appa ber-sambatkan Allah, tiada betsjerey jang manusea.

10 Daan karuma bertannja muritnja akan dia pula dari itu.

11 Makka dia berkattanja. Siapa tingal akan bininja daan berkawin saurang lain ija batsjumbo adap dianja.

12 Daan djikkelu saurang parampuã bertingal akan suaminja, daan berkawin saurang lain ija pun batsiumbo.

13 Makka membawanja kanak budak agar dia bergraknja; daan jang murit memara akan siapa membawanja.

14 Settela Iesus meliat itu makka gusarnja daan meng-utsiap akan dianja. Beerla anak-budak itu datang kapada aku, daan djang-an larang-nja: karna nang itu ampunja jang radjat Allahi.

15 Songo aku beri-tau mu, siapa tiada terima akan radjat Allahi seperti sawatu budak, tiada ija memasok ka situ.

16 Dia pun berpelohnja, daan taru tang-annja atas dianja daan ber-pileharani nja.

17 Daan settela dia kaluar ka djalan datang saurang kapada dia, berlutut adapnja

knielende voor hem / vraeghde hy hem: Goede meester/ wat sal ick doen/ dat ick het eeuwighe leven be-erven mochte.

18 Jesus seyde tot hem: Wat noemt ghy my goedt? niemandt is goet/ dan alleen een/ namelijck/ Godt.

19 Ghy weet de gheboden: ghy en sult gheen overspel doen: ghy en sult niet doodtslaen: ghy en sult niet stelen: ghy en sult niemandt schade doen: ghy sult uwen vader eñ uwen moeder eeren.

20 Hy antwoorde ende spraeck: Meester / dese alle hebbe ick gheho-uden van mijn jonckheydt aen.

21 Ende Jesus hem aensiende/ hadde hem lief / ende seyde tot hem: Een sake ontbreeckt u: gaet henen/ vercoopt al wat ghy hebt/ ende geeft het den armen / ende ghy sult eenen schat in den Hemel hebben: eñ comt ende volght my na / ende neemt u cruyce op.

22 Ende hy wert verdrietigh om des woordts wille / ende ginck treu-righ henē/ want hy hadde veel goets.

23 Ende Jesus sach rondt-om/ ende seyde tot sijnen Discipulen: Hoe swaerlijck sullen die in het Coninck-rijcke Gods comen/ die de rijckdom-men hebben.

24 Ende sijne Discipulen ontset-ten hen over dese sijne woorden: Maer Jesus antwoorde wederom ende spraeck tot hen: Kinders/ hoe swaer ist / dat die in 't Coninckrijcke Godts comen / die haer vertrouwen op de rijckdommen stellen!

25 Het

adapnja daan tannja akan dia: pungu-roh-baik, appa berguna'ku mem-boat agar hamba ber dapat posiaka jang hi-doppan kakal.

18 Iesus britau akan dia: appa mu beri nammaku baik? tiada barang-siapa baik selain satu saidja, katauwi Allah.

19 Kamu tau jang sabda: angkau tiada batsiumbo: angkau tiada me-mu-noh: angkau tiada mantsjuri: angkau tiada beri sakxi dusta: angkau tiada be-ri sajang akan barang-urang: angkau beri hormad akan Bappa daan ibumi.

20 Dia menjaut daan berkatta: Pon-guroh segala ini ada ku putus dari mu-dahanku.

21 Makka Iesus ber-pandangnja daan berkassekan dia, daan meng-utsiap kan dia. Sawatu bakti ada mu kurang: pigila, berdjauwal segala jang ampunja mu daan berinja akan jang miskinan, makka mu ber-uleh sawatu per-binda-rahan dalam sorga: daan mare ikut bei-ta, daan angkat krus mu.

22 Makka dia ija ber-rusa hati karna perkatta-an itu, daan pulang bersegul hati, karna dia punja harta bannja.

23 Makka Iesus meliat ber-kuliling, daan meng-utsiap akā muritnja: Dang-an susa appa ada memasoknja ka radjat Allahi, siapa punja jang arta kajahan.

24 Makka muritnja tekudjut karna kattanja ini. Tetapi Iesus britau daan berkattakan dianja: Kanak, bagimana sukar jadinja akan memasok ka Radjat Allahi, siapa taru pitsiajanja atas jang arta kajahan!

25 Jadi

25 Het is lichter dat een kemel door een naelden-ooghe ga / dan dat een rijcke in het Coninckrijcke Godts come.

26 Daer over verschrickten sy noch meer / seggende tot malcanderen : Wie kan dan saligh worden?

27 Maer Jesus sachse aen / ende sprack : By den menschen ist onmoghelijck / maer niet by Gode. Want alle dingen zijn mogelijck by Godt.

28 Doe begonde Petrus tot hem te seggen: Siet / wy hebben't al verlaten ende zijn u naghevolght.

29 Ende Jesus antwoordende / sepde : Voorwaer segghe ick u / daer en is niemandt die verlaten heeft / huys / oft broeders / of susters / of vader / of moeder / of wijf / of kinderen / of ackers / om my ende om des Euangeliums wille.

30 Die niet hondert-fout ontfanght in desen teghenwoordighen tijdt / huysen / ende broeders ende susters ende moeders / ende kinders ende ackers met de vervolgingen; ende in de toecomende werelt het eeuwighe leven.

31 Maer vele die de eerste zijn / sullen de laetste wesen / ende de laetste de eerste.

32 Ende sy waren op den wegh / ende ginghen op na Jerusalem / ende Jesus ginck voor hen henen / ende sy waren verbaest / ende volghden hem na met vreese. Doe nam hy wederom de twaelve tot hem / ende begonste hen te seggen / wat hem overcomen sonde /

25 Iadi lebeh morah makka sawatu unta masok turus matta jarun, dari pada saurang kaja memasok ka radjat Allahi.

26 Karna itu dianja tekudjut lebeh lagi daan meng-utsiap kan dirinja : siapa dapat pun menjadi mumin?

27 Tetapi Iesus berpandangnja daan berkatta. Kapada manusea tiada mendapat, tetapi kapada Allah ija, karna segala barang appa ada mendapatkan Allah.

28 Makka Petrus meng-utsiapkan dia. Liatla kita bertingal pun samuanja daan meng-ikut mu.

29 Iesus menjaut daan mengutsiap. Songo aku berkatta mu tiada barang-siapa tingal, ruma, atu sudara laki atu adey parampuan, atu Bappa daan ibu, atu bini, atu anak, atu bendang karna beita daan Euangelium.

30 Siapa tiada terima saratus kali kapada waktu ini, ruma sudara laki daan adey parampuan daan ibu daan anak daan bendang dang-an ikuttan; daan kapada zama datang jang hidop kakal.

31 Tetapi bannja siapa jadi jang mula menjadi pun jang komudiën, daan jang komudiën jang mula.

32 Daan dianja jada di djalan, daan menaiki ka Irrusalim, makka Iesus djalan di aluannja daan dianja ija bertakut, daan meng-ikutnja dang-an takuttan. Tella itu dia meng-ambil jang duablas ka sertanja, daan meng-utsiap nja appa dia ada merassaja,

33 Seggende: Siet/wy gaen op na Ierusalem/ ende de Sone des menschen sal den Overpriesteren ende Schrifgheleerden overghelevert worden/ende sy sullen hem veroordeelen tot de doodt/ ende den Heydenen overleveren.

34 Die sullen hem bespotten ende gheesselen/ ende hem bespuygen ende dooden/maer ten derden dage sal hy weder opstaen.

35 Doe quamen tot hem Joannes ende Jacobus de sonen Zebedei/segghende: Meester/wy willoen dat ghy ons doedt 'tghene wy begheeren.

36 Hy spraeck tot hen: Wat wilt dat ick doe?

37 Sy seyden tot hem: Gheeft ons dat wy in uwe eerlijckheydt sitten/de een aen uwe rechter handt/eñ de ander aen uwe slincker-handt.

38 Maer Jesus seyde tot hen: Ghy en weet niet wat ghy begheert: Condt ghy den drinck-beker drincken/dien ick drincke? ende ghedoopt worden met den doop daer ick mede ghedoopt worde?

39 Sy seyden hem: Wy connen't. Jesus seyde tot hen: Ghy sult wel den beker drincken dien ick drincke/ende ghedoopt worden met den doop daer ick mede ghedoopt worde;

40 Maer het sitten tot mijner rechter-handt ofte slincker-handt/staet my niet toe u te gheven/maer het sal ghegeven worden dien/welcken het bereydt is.

41 Ende

33 Daan berkatta, liatla kita menaki ka Irrusalim, daan jang anak manusea ada jadi meng-hentar akan Chali daan Chatib, daan dianja ada menghokkumnja ka matti di bunoh, daan terhenter akan kafir.

34 Siapa ada bagurunja, bergitik, daan berluda daan memunohnja, tetapi ka hari tiga ada dia pun berbangkit pula.

35 Makka datang kapada dia Ioannem daan Iakobum anak Zebedeo meng-utsiap. Ponguroh kita suka makma mu boat akan kita seperti ka hendak ku.

36 Dia berkatta kan dianja: appa hendak mu aku mem-boat.

37 Dianja meng-utsiap kan dia, beri kita mendudok kadalam mulahani mu saurang ka kanan daan saurang ka kiri mu.

38 Tetapi Iesus meng-utsiap kan dianja: kamu tiada tau appa mu hendak: dapat kamu minum tsjawan minumman, jang meminun aku? daan menjadi mandi dang-an mandihan dang-an appa ku jadi ber-mandi?

39 Dianja meng-utsiap nja: kita dapat. Iesus berkatta kan dianja: kamu ada ber-uleh dapat minum tsjawan jang meminum aku, daan menjadi mandi dang-an mandihan dang-an appa aku jadi ber-mandi;

40 Tetapi mendudok ka tang-an-ku kanan atu kiri tiadaku dapat memeri-mu, daan menjadi anugra akan siapa, men-jadi ber-adirnja.

41 Settela

41 Ende als de thiene dat hoorden / begonden sy dat onweerdighlijck te nemen van Jacobo ende Joanne.

42 Maer Jesus riepse tot hem / ende seyde tot hen: Ghy weet dat de ghene die schynen vorsten te zijn over den Heydenen / die voeren heerschappye over hen / ende de groote onder haer oeffenen macht aen hen.

43 Doch also en sal't onder u niet zijn: maer die onder u de grootste wil zijn / die sal uwe dienaer wesen.

44 Ende die onder u de eerste wil zijn / die sal eenes yeghelijcken dienstknecht zijn.

45 Want oock de Sone des menschen niet en is gecomen om gedient te worden / maer om te dienen / ende sijn leven te gheven tot rantsoeninge voor vele.

46 Ende sy quamen tot Jericho: ende als hy uyt Jericho ginck met synen Discipulen ende een groote schare / soo sat de blinde Bartimeus / de sone Timei / aen den wegh bedelende.

47 Ende als hy hoorde dat het Jesus van Nazareth was / begonde hy te roepen / ende te segghen: O Jesu Davids Sone ontfermt u mijner.

48 Ende vele bekeven hem / dat hy swygen soude: maer hy riep dies te meer: Sone Davids ontfermt u mijner.

49 Ende Jesus stille staende / seyde

41 Settela jang sapulo mending-er itu, makka dianja memara akan jang kadua Iakobo daan Ioanne.

42 Tetapi Iesus pangilnja mampir dia, daan meng-utsiapnja. Kamu tau, makka siapa menjadi mantri atas Cafiri, meng-hokkum akan dianja; daan jang bassar antara dianja fasurunja dang-an kauwassahan.

43 Tetapi demikien tiada jadinja antara kamu: karna siapa hendak antara mu menjadi jang bassar, jang itu ada menjadi fasurumu.

44 Daan siapa hendak menjadi di antara mu jang pertama, menjadi fasuru segala kamu.

45 Karna jang anak manusea tiada mendatang akan menjadi bersewita, tetapi akan betsewita, daan memeri hidopnja akan tubossan bannja urang.

46 Makka dianja datang ka Iericho: daan settela dia kaluar dari Iericho dang-an muritnja daan sawatu rajat bassar, makka Bartimeus jang buta, kanak Timei, mendudok ka tepi djalan meminta sedekah.

47 Daan settela dia mending-er makka Iesus di Nazareth ada de situ, makka dia pangil daan meng-utsiap. Ija Iesu anak Daud ber-nurahim akan hamba.

48 Makka bannja memara akan dia agar dia berdieem: tetapi dia batria selama lagi: Anak Daud ber-nurahim akan beita.

49 Tella Iesus bediri menjuru pangil

Württembergische Landesbibliothek Stuttgart

datmen hem roepen soude. Ende sy riepen den blinden / ende seyden tot hem: Hebt goeden moet/ staet op/ hy roept u.

50 Ende hy synen mantel af worpende / stondt op ende quam tot Iesum.

51 Ende Iesus antwoordende/ sprack tot hem: Wat wilt ghy dat ick u sal doen? de blinde seyde tot hem: Rabboni/ dat ick siende worde.

52 Iesus seyde tot hem: Gaet henen/ u gheloove heeft u gheholpen. Ende terstondt werdt hy siende/ ende volghde Iesum na op den wegh.

akan dia. Makka dianja pangil akan jang bnta, daan meng-utsiapnja, bersukala, bang-unla, dia pangil mu.

50 Settela dia buangkan selimotnja, ber-bangkit daan datang kapada Iesus.

51 Makka Iesus britau akan dia: appa hendak mu aku membuat mu? jang buta meng-utsiap kan dia, Rabboni, makka aku dapat meliat.

52 Iesus meng-utsiap akan dia. Pulangla, pirsiajahan mu ada bertulong mu Makka sigra dia beruleh kaliattan, daan meng-ikut akan Iesum ka djalan.

Dat elfde Capittel.

9 Christi blijde incomste binnen Ierusalem, 14 Vervloeckt den onvruchtbaren vijgheboom, 15 ende weder ghecomen zijnde in de stadt, reynicht hy den Tempel, de coopers ende vercoopers daer uyt drijvende, 23 In tvoorby gaen gheeft hy synen Discipulen verscheyden leeringen door de occasie van den verdorreden vijgeboom. 29 Verdedight oock het reynigen van de Tempel teghen synen beschuldighers.

1 ENde als sy nahy Ierusalem quamen / tot Bethphage ende Bethania aen den Olyf-bergh/ sant hy twee van synen Discipulen.

2 Ende seyde tot hen: Gaet henen in dat bleck dat tegen over u is/ ende terstondt als ghy daer comt/ sult ghy vinden een veulen ghebonden / op welcke gheen mensche geseten heeft/ ont-

Iang Bahagi ka-sablas.

9 *Massokkan tersuka dari Christus dalam Irrusalim, 14 berbinassa akan puhoon-kassema jang tiada berboa, 15 daan tella dia kombali dalam kota makka dia bertsiutsji akan Beitul, daan siapa berdjauwal daan memeli di buangnja kaluar, 23 Tella dia lalu memerinja akan muritnja berbagi aidjerran karna binassahan puhoonkassema, 29 memerenta djuga jang pertsiutsji beitul, adap siapa berdawa akan dia.*

1 DAan settela dianja datang mampir Irrusalim ka Bethphage daan Betania di tepi bukit boaminja, menjuru dia muritnja dua.

2 Daan meng-utsiapnja: Pigila kadusun jang dudok hadapanmu, daan sigra tella mu da-tang di situ, ada kamu mendapat ter-ikat sawatu anak khalidei, atas siapa tiada menaki pun barãg-

urang,

ontbindt dat ende brenght het hier.

3 Ende soo yemandt tot u seght/ waerom doet ghy dat? soo seght/ de Heere heeft het van noode: ende hy sal't terstondt herwaert senden.

4 Sy gingen henen/ende vonden het veulen ghebonden aen de deure buyten aen een wegh-schepdinghe/ ende sy ontbonden't.

5 Ende sommighe van de ghene die daer stonden / spraken tot hen: Wat maeckt ghy dat ghy dat veulen ontbindt?

6 Doe seyden sy tot hen / ghelijck hen Jesus bevolen hadde / ende sy lietense gaen.

7 Ende sy brachten het veulen tot Jesum / ende leyden hare cleederen daer op / ende hy is daer op gheseten.

8 Ende vele spreyden hare cleederen op den wegh / andere hieuwen meyen van den boomen ende stroydense op den wegh.

9 Ende die voor ginghen ende die navolghden/ riepen/ seggh̄ende: Hosanna / gheseghent zy dier daer comt in den name des Heeren.

10 Gheseghent zy dat Coninckrijcke onses Vaders Davids / dat daer comt in den name des Heeren: Hosanna in de hooghste plaetsen.

11 Alsoo ginck Jesus te Jerusalem binnen/ende in den Tempel: ende na dat hy alles besien hadde / ende het nu avondt was; ginck hy uyt met de twaelve na Bethanien.

12 Ende des anderen daeghs als sy van Bethanien quamen/ hongherde hem.

13 Ende

urang,urely daan bawanja ka mare.

3 Djikkelu barang-siapa britau mu, karna appa kamu memboat itu? makka kattala, Tuanku ada ber-gunanja: makka dia ada menjurnja sigra kasini.

4 Dianja pigi ka sana, daan mendapat akan anak khalidei ter-ikat di luar pintu ka djalan berbagi dua, daan dianja ber-ureinja.

5 Daan barang-siapa bediri di situ berkattakan dianja: appa boat kamu makka mu meng-urei akan anak khalidei?

6 Tella itu dianja meng-utsiapnja seperti Iesus pasannja, daan dianja berinja pulang.

7 Daan dianja membawa jang anak khalidei kapada Iesum, daan membubo baidjunja di atasnja, daan dia menaki nja.

8 Makka bannja meng-ampar baidjunja di djalan, daan barang lain bertetta dahan dari puhoon daan menaburnja di djalan.

9 Daan siapa djalan di aluan daan meng-ikut di balakan betria daan meng-utsiap: Husanna, ber-daulat siapa datang dang-an namma tuanku.

10 Berdaulat jadi jang Radjat Bappa ku Daud jang mendatang dalam namma tuanku: Husanna dalam rafingu.

11 Demikiën memasok Iesus dalam Irrusalim daan dalam Beitul: daan settela dia meliat samuanja, daan malam pun mampir; makka dia kaluar dangan jang duablas ka Bethania.

12 Makka ka hari esok settela dianja datang dari Bethania, melapar dia.

13 Daan

13 Ende siende van verre eenen vijgeboom die bladeren hadde/ ginck hy om te sien of hy daer op wat vinden soude: maer daer hy ghecomen zijnde / van't hy niet dan bladeren; want het en was noch der vijghen tijt niet.

14 Ende Jesus antwoordende/ sepde tot hem: Nu en ete voortaen niemant vrucht van u inder eewighept. Ende sijne discipulen hoorden dat.

15 Ende sy quamen te Jerusalem/ ende Jesus gaende in den tempel/ begonde de coopers ende vercoopers upt den tempel te drijven/ ende de tafelen der wisselaren / ende de stoelen der duyven-vercoopers heeft hy omme-ghworpen.

16 Ende en liet niet toe dat pemant eenigh vat door den tempel droeghe.

17 Ende hy leerde/seggende tot hen: Staet daer niet gheschreven/ Mijn huys sal een huys des gebedts heeten allen volcken? maer ghy hebt dat tot eē speloncke der moordenaers ghemaeckt.

18 De Schriftgheleerden ende Overpriesters dit hoorende / socht en hoe sy hem dooden mochten. Want sy vreesen hem/ om dat de gantsche schare seer verwondert was over sijne leere.

19 Ende als het avont geworden was / ginck hy upt de stadt.

20 Ende des morgens voorby gaende / saghen sy den vijghe-boom verdorret tot de wortel toe.

21 Ende

13 Daan tella dia meliat dari djau satu pohoon-kassema jang punja daun, pigi nja akan meliat djikkelu dia mendapat barang appa atas nja : tetapi settela dia datang mampir nja tiadanja mendapat selain kan daun.karna bulum jadi waktu kassema.

14 Makka Iesus britau daan mengutsiap akan dia. Dari sakarang sampey ka kakal tiada barang-siapa memakan dari boahan mu. Makka muritnja mending-er itu.

15 Makka dianja mendatang ka Irusalim , daan Iesus memasok dalam beitul , membuang akan siapa memeli daan berdjauwal kadalam beitul , daan jang dulang urang mengurop , daan jang krusi siapa berdjauwal marpati membalik dia.

16 Daan tiadanja beri barang-siapa membawa barang-barang menurus Beitul.

17 Makka dia meng-aidjer daan britau akan dianja, tiada ija tersurat, rumaku ada menjadi bernamma sawatu ruma sombahajang segala manusea? tetapi kamu ada membeatnja akan sawatu goa urang morka.

18 Settela Chatib daan Chali mending-er itu, mentsiarinja bagimana dianja dapat memunoh akan dia. Karna dianja takut akan dia , sebab segala rajat menjadi heirani dari aidjerrannja.

19 Daan settela jadi petang, kaluar dia dari kota.

20 Makka ka pagi-hari tella dianja melalu de situ, meliatnja puhoon kassema mematti sampei jang akar.

21 Daan

21 Ende Petrus des gedachtigh zijnde / seyde tot hem: Rabbi / siet de Vijgeboom die ghy vervloeckt hebt / is verdorret.

22 Jesus antwoordende / seyde tot hem: Hebt het gheloove aen Godt.

23 Want voorwaer segghe ick u / soo yemandt tot desen berghe seyde: wordt opgheheven ende in de zee gheworpen: ende niet en twijfelde in sijn herte / maer gheloofde dat gheschieden soude 'tghene hy seght; soo sal hem gheschieden wat hy seght.

24 Daerom segghe ick u / al wat ghy biddende begheert / ghelooft dat ghy't ontfanghen sult / ende het sal u gheworden.

25 Ende wanneer ghy staet om te bidden; soo vergheeft wanneer ghy wat teghen yemant hebt / op dat oock uwe vader die in de hemelen is / uwe misdaden vergeve.

26 Want so ghy niet en vergeeft / so en sal oock uwe Vader die inde Hemelen is uwe misdaden niet vergheven.

27 Ende sy quamen wederom te Jerusalem: ende als hy inden Tempel wandelde / quamen tot hem de Overpriesters / ende de Schriftgheleerden ende de Ouderlinghen.

28 Ende spraken tot hem: Wt wat macht doet ghy dese dinghen? ende wie heeft u dese macht ghegheven om dese dinghen te doen?

29 Maer Jesus antwoorde / ende seyde tot hen: Ick sal u oock een sake vraghen / ende antwoort my / so sal ick u dan oock segghen uyt wat macht

21 Daan tella Petrus ber-ingatnja, meng-utsiap akan dia Rabbi, liatla jang puhoon kassema siappa mu berbinassa, jadi mematti.

22 Iesus britau akan dia. Pitsiaja angkau akan Allah.

23 Karna sungo aku berkatta mu, djikkelu barang siapa meng-utsiap akan bukit ini: angkatla daan menjatu dalam laut; daan tiadanja kaluwi dalam hatinja, tetapi ber-pitsiaja makka ada jadi jang di kattanja; daan menjadi putus kattahannja.

24 Karna itu aku britau mu, segala jang di hendak mu dang-an sombahajang, berpitsiajala makka mu ada berulehnja, kamu ada mendapatnja.

25 Daã tatkala angkau bediri akã mẽjõba; makka ber-amponla djikkelu mu ada barãg-appa dang-an barang-siappa, agar Bappa mu jang mendudok kadalã surga, ber-ampon salahan mu djuga.

26 Karna djukkelu mu tiada berampon, makka Bappa mu jang mendudok di dalam surga tiada ber-ampon salahan mu djuga.

27 Makka dianja datang pula dalam Irrusalim: daan tella dia berdjalan dalam Beitul, datang jang Chali kapada dia, daan jang Chatib daan Dato mãtri.

28 Daan berkattakan dia: Dang-an kauwassahan appa memboat kamu jang ini? daan siapa ada memeri mu kauwassahan ini akan memboat itu?

29 Tetapi Iesus menjaut daan meng-utsiapkan dianja: aku ada ber-tannja mu djuga barang-appa, daan menjaut akan beita, makka sedang itu ada ku britau mu dang-an kauwassahan appa

macht dat ick dese dinghen doe.

30 De doop Joannes was hy upt den Hemel/of upt den menschen? antwoordt my.

31 Sy overlepden by henselven/ seggende: So wy seggen upt den Hemel; soo sal hy seggen/ waerom hebt ghy hem dan niet ghelooft?

32 Ende soo wy seggen/ upt den menschen; soo vreesen wy het volck: want sy hielden alle dat Joannes een Prophete was.

33 Ende sy antwoordden ende spraken tot Jesum: Wy en weten't niet: ende Jesus antwoordende/seyde tot hen: Soo en segghe ick u oock niet/upt wat macht ick dese dinghen doe.

Dat twaelfde Capittel.

1 Christus leght den Oversten der Ioden een ghelijckenisse voor, van den ondanckbaren ende wreeden Landtslieden. 17 Antwoordt oock op de vrage of men den Keyser schattinghe mochte gheven. 26 Bevestight oock de leere van de verrijseniſſe des vleesches teghen de Sadduceen. 30 gevraeght zijnde, verclaert hy oock welcke dat grootste ghebodt zy. 38 Wederleght oock de leere der Pharizeen van de persoon Christi, voor welcker hoochmoedt ende snootheyt hy de sijne waerschout. 43 Ende prijst seer de gave van een arme weduwe.

1 Ende hy begonde door ghelijckenissen tot hen te spreken: Een menschе plantede eenen wijngaert/ ende maeckte daer eenen tuyn rondt-om/ ende groef een wijnperssе/ ende boude eenen toorn/ ende heeft hem

appa ada ku memboat pakardja-an ini.

30 Iang mandihan Ioannes ada nja dari surga, atu dari manusea? britau akan beita.

31 Dianja ber-bitsiara kan dirinja daan meng-utsiap: djikkelu kita berkatta, dari surga; makka adanja meng-udjer; karna appa tiada mu ber-heakin akan dia?

32 Daan djikkelu kita meng-utsiap, dari manusea; makka kita takut jang rajat: Karna dianja samuanja terdjundjung akan Ioannes seperti Nabbi.

33 Makka dianja britau daan meng-utsiap kapada Iesum. Kita tida tau: daan Iesus meng-udjernja. Aku djuga tiada beritaumu dang-an kauwassahan appa beita memboat pakardja-an ini.

Iang Bahagi duablas.

1 *Christus bri akan pang-hulu Iahudi sawatu sepertihan dari urang duson nakal, 17 Menjaut akan tanjahan djikkelu jadi harus memberi upeti akan sultanu, 26 bertogo akan bangkitan daging hadapan urang Saduceen, 30 Settela di taunja akan dia, beri tau nja appa jadi jang sabda bassar sakali, 38 merubo akan aidjerran Pharizei dari jang manusea ni Christi, daan menjuro akan muritnja melalu djumawahan daan nadjissan nja, 43 Berpudji anugrahaja urang budjang miskin.*

1 Makka berkattanja akan dianja dang-an sepertihan. Saurang bertanam sawatu anguran, daan memboat sawatu pagar berkuliling nja, daan mengali sawatu pra, daan prusa sawatu tsjandi, daan bersewanja-akan urang duson,

hem den landt-lieden verhuert / ende repſde bupten landts.

2 Ende als het tijt was/ ſandt hp eenen dienſt-knecht tot den landtlieden / op dat hp van den landtlieden ontfinghe van de vzucht des wijngaerts.

3 Maer ſp grepen hem ende ſloeghen hem / ende ſonden hem ledich henen.

4 Ende hp ſandt wederom eenen anderen dienſt-knecht tot hen; ende dien ſteenighden ſp / ende ſloeghen hem het hooft blau/ende ſonden hem alſoo met ſmaedtheyt henen.

5 Wederom ſandt hp eenen anderen / den ſelven dooden ſp: ende veel andere / ſommighe ſloeghen ſp / ende ſommighe dooden ſp.

6 Ende alſo hp noch eenen Sone hadde/ den welcken hp lief hadde/ dien heeft hp ten laetſten oock tot hen gheſonden/ ſeggende: Sp ſullen mpnen ſone ontſien.

7 Maer de landts-lieden ſpzaken onder malcanderen: Deſe is de erfgenaem/comt laet ons hem dooden/ende de erve ſal onſe weſen.

8 Ende ſp namen hem/ende dooden hem / ende wierpen hem upt den wijngaert.

9 Wat ſal nu de Heere des wijngaerts doen? Hp ſal comen ende verderven de landts-lieden / ende den wijngaert anderen gheven.

10 Hebt ghp oock deſe ſchzift niet gheleſen: De ſteen die de bouwlieden verwozpen hebbē/die is tot een hooft des hoecks ghewozden?

duſon, daan pigi ka Nagri dagang.

2 Daan ſettela jadi waktu monſim, menjurunja ſaurang ſakeynja kapada urang duſon, agar dia terima dari urang duſon jang bua-buahan angorran nja.

3 Tetapi dianja meng-ambil dia ber-palunja, daan menjurunja pulang ampa.

4 Makka dia menjuru ſawatu ſakey lain pula kapada dianja: daan jang ini melontarnja dang-an batu, daan palu kapalanja terbiru, daan menjurunja pulang dang-an maluhan.

5 Lagi pula menjuru dia ſawatu lain, jang itu di bunohnja: daan bagi bainja, barang barang di palunja, daan barang barang di bunohnja.

6 Makka ſedang dia ada lagi ſatu anak laki laki jang berkaſſehnja, jang ini menjurunja djuga ka komodien, daan meng-utſiap. Dianja ada pun bertakut akan anakku laki laki.

7 Tetapi urang duſon berkattakan dirinja. Iang ini jadi nang poſiakahani, mare kita bunohnja, daan jang poſiakahan menjadi kita punja.

8 Makka dianja meng-ambil dia daan memunohnja, daan membuang akan dia di luar angorran.

9 Appa ada ſakarang memboat tuhan angorran itu? dia ada mendatang berbinaſſa akan urang duſon, daan memmeri jang angorran akan urang lain.

10 Tiada mu djuga membatſia ſurat ini. Jang batu ſiapa membuangkan urang pruſahan, ada menjadi akan kapalan udjong?

11 Dat is van den Heere gheschiet / ende het is wonderlijck in onsen ooghen.

12 Ende sy sochten hem te vanghen / maer sy vreesden de schare: want sy bekenden dat hy dese ghelijckenisse op hen gesept hadde: ende sy verlieten hem / ende gingen wech.

13 Ende sy sonden tot hem sommighe uyt den Pharizeen ende den Herodianen / om hem te vangen met den woorde.

14 Dese quamen ende seyden tot hem: Meester / wy weten dat ghy waerachtigh zijt / ende en vraeght na niemandt / want ghy en siet de persoon der menschen niet aen / maer ghy leert den wegh Godts in der waerheydt: Is gheoorloft den den Keyser schattinghe te gheven of niet? sullen wy geven of niet geven?

15 Maer hy wetende hare ghevepnsthept / seyde tot hen: Wat versoeckt ghy my? brenght my eenen penninck / op dat ick hem sie.

16 Ende sy brachten eenen. Doe spraeck hy tot hen: Wiens beeldt is dit / ende opschrift? Sy seyden tot hem: des Keysers.

17 Ende Jesus antwoordende / seyde tot hen: So gheeft den Keyser dat des Keysers is / ende Gode dat Godes is. Ende sy verwonderden haer synen.

18 Doe quamen tot hem de Saduceen / die daer seggen datter gheen opstandinge der dooden en is: Dese vraeghden hem / seggende:

19 Mee-

11 Itu ada jadi dari tuanku, daan menjadi pun heirani akan matta kita.

12 Makka dianja tsiari manang-kap akan dia, tetapi ber-takut akan rajat: karna dianja meng-aku makka dia berkatta sepertihan itu atas dianja: makka dianja tingal akan dia daan pulangla.

13 Makka dianja menjuru kapada dia barang urang Pharizei daan Herodiani, akan menang-kap dia dang an kattahan.

14 Iang ini datang daan meng-utsiap kan dia. Ponguru, kita tau makka mu jadi adil, daan tiada mu Faduli akan barang-siapa, karna mu tiada meliat kan manusea, tetapi kamu meng-aidjer djalan Allahi ka banarran: Iadi harus memmeri upeti akan sultanu atu tida? ada kita memeri atu tiada ku beri?

15 Tetapi tella dia berkanal djumawanja meng-utsiap akan dianja: appa ber-tsioba kamu akan beita? bawaku sawatu peng agar ku meliatnja.

16 Makka dianja membawa satu: daan dia berkattanja; siapa punja rupa daan alamat surat jadi itu? dianja beritau kan dia; jang sultanu ampunja.

17 Makka le[illegible]s britau daan meng-utsiapkan dianja: beri akan Sultanu jang ampunja Sultanu, daan Allah jang ampunja Allahu: makka dianja heiraninja kan dia.

18 Makka datang kapada dia jang Sadduceen, siapa berkatta makka tiada bang-kittan bangkey: jang ini tanja akan dia daan meng-utsiap:

19 Pon-

19 Meester/ Moses heeft ons geschreven/ soo pemants broeder sterft/ ende laet een wijf achter / ende en laet gheen kinderen / soo sal sijn Broeder desselven Wijf nemen/ ende sijnen Broeder zaedt verwecken.

20 Daer zijn nu seven broeders geweest / ende de eerste nam een wijf/ ende sterbende/ heeft gheen zaedt naghelaten.

21 Ende de tweede heeftse ghenomen/ ende is gestorven/ ende en heeft oock gheen zaedt nagelaten: desghelijcken oock de derde.

22 Ende die seven hebben deselve ghenomen / ende en hebben gheen zaedt naghelaten: ende ten alderlaetsten is dat wijf oock ghestorven.

23 Nu dan in de opstandinge / als sy sullen op-staen / wiens wijf sal sy onder hen zijn? want die seven hebbense ten wijve ghehadt?

24 Ende Jesus antwoordende/ sepde tot hen: Dwaelt ghy niet/ daerom dat ghy de Schriften niet en weet/ noch de cracht Gods?

25 Want als sy van den dooden opghestaen sullen zijn / dan en sullen sy niet trouwen / noch getrout worden/ maer sy sullen zijn gelijck de Enghelen die in de Hemelen zijn.

26 Ende wat aengaet de dooden/ dat sy opgeweckt sullē worden; hebt ghy niet gelesen in het boeck Mosis/ hoe God tot hem gesproken heeft in den doorn-bosch/ seggende: Ick ben de Godt Abrahams / ende de Godt Isaacs/ ende de Godt Jacobs?

 27 Hy

19 Ponguru, Musa ada menjurat ku, djikkelu barang-siapa mematti sudaranja, daan bertingal bini nja, daan tiada kan anak, makka sudaranja ada bakawin bini-nja, daan berbangkit asalnja.

20 Ada pun sudara tudjo, daan jang pertama meng-ambil bini, daan tella dia matti, tiadanja bertingal asal.

21 Daan jang kadua ada meng-ambilnja, daan mematti pun, daan tiadanja djuga tingal asal: demikien djuga jang katiga.

22 Daan jang tudjo ada meng-ambilnja, daan tiadanja tingal asal: daan komodien mematti pun jang parampuan.

23 Sakarang pun kapada bang-kittan, tella dianja membang-un siapa punja bini ada nja menjadi di antara nja? karna jang tudjo itu ada meng-ambilnja akan bini?

24 Makka Iesus meng-udjer daan berkattakan dianja. Tiada kamu bersasat sebab mu tiada meng-arti surattan, atu kauwatlahan Allahi?

25 Karna tella dianja ada berbangkit dari matti tiadanja bakauwin, daan menjadi bakauwin, terapi dianja ada menjadi seperti jang malaikat di dalam surga.

26 Daan appa kana akan siapa mematti; makka dianja ada menjadi berbang-un: tiada kamu batsia dalam kitab Musa, bagimana Allah berkatta dangan dia dalam rimba-duri daan mengutsiap: aku jadi Allah Ibrahim, daan Allah Isaak, daan Allah Iakub?

 27 Dia

27 Hy en is gheen Godt der dooden/maer een Godt der levendighen: daerom dwaelt ghy seer.

28 Ende een van den Schriftgeleerden / als hyse hadde hooren vraghen / ende wiste dat hy wel gheantwoordt hadde / tradt tot hem / ende vraeghden hem / welcke is het eerste Ghebodt van allen?

29 Jesus antwoordde hem: Het eerste onder allen den Gheboden is dit: Hoort Israel/de Heere onse God is een eenigh Heere.

30 Soo sult ghy dan den Heere uwen Godt lief hebben upt gheheel uwe herte/ ende upt gheheel uwe ziele / ende upt gheheel uwen ghedachten/ende upt geheel uwe kracht. Dit is het eerste Ghebodt.

31 Ende het tweede is desen gelijck: Ghy sult uwen naesten lief hebben gelijck u selven. Daer en is geen meerder Ghebodt dan dese.

32 Ende de Schriftgheleerde spraeck tot hem: Meester / ghy hebt wel met der waerheydt ghesepdt/dat daer een Godt is/ende dat gheen ander is dan hy.

33 Ende dat den selven lief-hebben / upt gheheelen herten / ende upt gheheelen verstande/ende upt geheeler zielen/ ende upt gheheeler kracht: ende synen naesten lief-hebben ghelijck hemselven; meer is dan alle brandt-offers ende ander slacht-offers.

34 Ende als Jesus sagh dat hy wijselijck geantwoordt hadde/sepde hy tot hem: Ghy en zijt niet verre van

27 Dia jadi bukan Allahu siapa matti, tetapi Allah siapa ija meng-hidop: karna itu kamu ber-sasat sang-at.

28 Makka saurang Chatib, tella dia mending-er nja bertanja, daan pun tau makka dia meng-udjer betul, mampir dia, daan bertanja kan dia, appa ija jang sabda pertama dari samuanja?

29 Iesus britau kan dia: jang pertama di antara segala sabda ija jang ini. Ding-erla Israel Tuan Allah kita ija pun sawatu Tuan.

30 Makka ada mu berkasseh akan Tuan Allah mu dari segala hati mu, daan dari segala njawa mu, daan dari segala ing-attan mu, daan dari segala kauwassahan mu. Itu la jang sabda pertama.

31 Daan jang kadua jadi seperti jang ini: Kamu ada berkasseh akan amasaja mu seperti kandiri mu. Tiada sabda lebeh dari padajang ini.

32 Makka jang Chatib berkatta akan dia. Ponguru kamu ada meng-utsiap banar, makka ada pun sawatu Allah, daan tiada melain kan dia.

33 Makka berkasseh akan dia, dari segala hati, daan dari segala budi, daan dari segala njawa: daan dari segala kauwassahan: daan berkasseh akan amasaja nja seperti kandirinja; menjadi lebeh dari persombahan-ter-tunoh daan sombahan-bersemeleh.

34 Daan settela Iesus meliat makka dia ada menjaut dang-an budiman, britaunja akan dia. Kamu tiada djau dari

Radjat-

van het Coninckrijcke Gods. Ende niemandt dorfte hem yet meer vraghen.

35 Ende Jesus leerende in den Tempel/antwoorde ende seyde: Hoe seggen de Schriftgeleerde dat Christus Davids sone sy?

36 Want David selve heeft door den heyligen Gheest gheseydt: De Heere heeft gheseyt tot mynen Heere/sit tot myner rechter handt/tot dat ick uwe vyanden tot een voetbanck uwer voeten setten sal.

37 David dan selve heet hem een Heere/ende hoe is hy sijn sone? Ende de menichte des volcks hoorde hem geerne.

38 Ende hy seyde tot hen in sijn leere: Siet voor u voor de Schriftgeleerde die geerne wandelen in langhe cleederen/ende geerne ghegroet worden op de marckten.

39 Ende de eerste stoelen in de Vergaderingen/ende het voor-sitten in den avondtmalen lief hebben.

40 Dewelcke de huysen der weduwen op eten/ende dat onder den schijn van lange ghebeden. Dese sullen een des te swaerder oordeel ontfanghen.

41 Ende Jesus zijnde geseten teghen over de offer-kiste/sagh hoe het volck gelt wierp in de offer-kiste/ende veele rijcken wierpen veele daer in.

42 Ende daer quam een arme weduwe/ende wierp twee cleyne stuyvers daer in/welcke een oort is.

Radjat-Allahi. Daan tiada barang-siapa brani bertanja lagi akan dia.

35 Tella Iesus meng-aidjer dalam beitul, britau nja daan meng-utsiap. Bagimana katta jang Chatib makka Christus jadi anak Daud?

36 Karna Daud kandiri ada berkatta dāg-an anugra Ruah-ulkadus. Tuanku ada berkatta kapada Tuhan kita, dudok ka tang-an ku kanan, settela aku taru akan satrumu kapada kudiri kaki mu.

37 Daud kandiri beri nammanja Tuan, bagimana jadi dia pun anak nja? makka jang rajat urang mending-er dia, dang-an sukahati.

38 Makka dia meng-utsiapnja dalam aidjerrannja; lalu mu dari Chatib siapa bersuka berpakey baidju panjang, daan menjadi bersalam di passara.

39 Daan meng-hendak jang krusi pertama dalam kampong-an, daan jang kaduduokkan bermula ka sentap-petang berkassehnja.

40 Siapa memakan ruma parampuan budjang, dang-an rupanja sombahajang terpanjang. Iang ini ada berterima hokkumnja maha bassar.

41 Makka Iesus mendudok di dapan piti-anugrahaja, daan meliat bagimana jang rajat membobu jang draham dalam piti-anugrahaja, daan banja urang kaja membobu banja di dalam nja.

42 Makka datang saurang parampuan budjang miskin siapa membobu dua kapeng ketsil di dalam nja, jang harganja sabagi-ampat.

43 Ende sijne Discipulen tot hem geroepen hebbende / seyde hy tot hen: Voorwaer segghe ick u dese arme weduwe heeft meer in gheworpen / dan alle die in de Offer-kiste gheworpen hebben.

44 Want sy hebben alle van hare overvloedt daer in gheworpen / maer dese heeft van hare armoede alles wat sy hadde in-gheworpen / gheheel hare leeft-tocht.

Dat derthiende Capittel.

2 Christus voorseght het verbreken van den Tempel te Ierusalem, 6 ende met een die dingen die te voren by den Ioden geschieden souden. 14 Item den grooten noodt daer in sich de Ioden dan vinden sullen, 21 ende waerschout sijne Discipulen voor de verleyders. 26 Wt dese occasie beschrijft, ende voorseght hy oock sijne toecomste ten oordeele, ende vermaent alle menschen tot waken.

1 ENde als hy upt den Tempel ginck / spraeck een van synen Discipulen tot hem: Meester / siet / welcke steenen / ende welcke timmeragie!

2 Ende Jesus antwoordende / seyde tot hem: Siet gy alle dese groote timmeragien? daer en sal niet eenen steen op den anderen ghelaten worden / die niet af-ghebroken sal worden.

3 Ende als hy op den olijf-bergh sat tegen over den Tempel / vraeghden Petrus ende Jacobus / ende Joannes ende Andreas hem bezijden alleen. 4 Seght

43 Daan tella dia pangil muritnja mampir dia meng-utfiapnja. Songo aku berkatta mu, budjang miskin ini ada membobu lebeh, dari pada segala jang ada membobu dalam piti-anugrahaja.

44 Karna dianja samuanja ada membobu dari mamurnja, tetapi jang ini ada membobu dari miskinannja segala jang ampunja dianja, daan sakalien bakalnja.

Iang Bahagi tigablas.

2 *Christus bernabbihi jang meruboh-kan Beitul ka Irrusalim, 6 Daan pon appa menjadi dahulo akan Iahudi, 14 dang-an maha miskilan kamana urang Iahudi berdapat nja ka waktu itu, 21 daan suru muritnja melalu falahanni, 26 Karna itu dia menjurat daan bernabbihi datangnja ka hari kiamat, 35 daan mesiawrat segala manusea akan berdjaga.*

1 MAkka tatkala dia kaluar dari Beitul, berkatta saurang muritnja akan dia: Ponguru, liatla, batu bagien appa, daan brusanja bagini!

2 Makka Iesus menjaut daan beritau akan dia: liat mu segala brusahan bassar ini? tiada tingal sawatu batu bertindis-tindis, jang tiada menjadi meruboh.

3 Daan settela dia mendudok di atas bukit boa minja di dapan jang Beitul, bertanja Petrus, daan Iakobus, daan Ioannes, daan Andreas, akan dia sendiri ka besisi. 4 Beritau

4 Seght ons / wanneer sullen dese dinghen gheschieden ? ende wat teecken sal daer wesen wanneer dit alles volcmdight sal worden ?

5 Ende Jesus hen antwoordende/begonste te seggben : Siet toe dat u niemandt verlepde.

6 Want daer sullender vele comen in mynen Name/seggende: Ick ben Christus / ende sullender veele verlepden.

7 Wanneer ghy dan hooren sult van oorloghe / ende gheruchten van oorloghe / soo en verschrickt u niet/ want het moet also geschieden: maer noch en sal het eynde daer niet zijn.

8 Want het een volck sal teghen het ander opstaen / ende het een Coninckrijck teghen het ander : ende daer sullen aerdtbevinghen zijn in verschepden plaetsen : daer sullen oock honghers-nooden zijn ende beroerten: Dese dinghen zijn de beginselen der smerten.

9 Maer siet ghy dan toe voor u selven: want sy sullen u overleveren in de Raedts-huysen ende in de Synagogen : ghy sult gheslaghen worden/ ende voor Stadthouderen ende Coningen gheleit worden / om mynent wille/tot een gherupghenisse teghen hen.

10 Ende het Euangelium moet eerst gepredickt worden onder allen volcken.

11 Wanneer sy dan u lepden sullen/om overghelevert te worden/soo sorght te vooren niet wat ghy spreken

4 Beritau kita, mana kala ada menjadi segala ini? daan pertanda appa adanja settela menjadi putus segali itu?

5 Makka Iesus menjaut dianja daan meng-utsiap. Liatla agar barang-siapa tiada bersemu akan kamu.

6 Karna banja ada mendatang dalam namma aku, meng-utsiap : aku jadi Christus, daan ada besemu akan banja urang.

7 Tatkala kamu mending-er dari prang, daan persuara prang, djang-an kamu takudjut, karna jadi berguna berputus demikien : tetapi bulom jadi sudahan ka situ.

8 Karna rajat dang-an rajat ada berbangkit dirinja, daan satu Radjat berbangkit dapan Radjat lain : makka ada pun gompa-bumi ka berbagi tompat: daan pun maha lapar daan uruhara : segala ini jadi jang pertamahan mis killan.

9 Tetapi kamu liatla akan diri mu: karna dianja ada meng-hentar mu ka ruma ber-bitsiara daan ka dalam Synagoge, kamu ada menjadi berpalu, daan meng-hentar di hadapan sabandar daan Radja, karna kami, dianja akan sawatu sakxihan.

10 Daan jang Euangelium berguna menjadi ber-rawajat mula-mula di antara segala urang.

11 Tatkala dianja berpimpin mu akā mēg-hentar, djang-an kalu bermula appa kamu ada berkatta, daan djang-an

mu

ken sult/ noch bedenckt u niet; maer wat u te dier uyren ghegheven sal worden /dat spreeckt: want ghy en zijt niet die daer spreeckt / maer de heyligne Gheest.

12 Dan sal d'een broeder den anderen overleveren tot de doodt / ende de Vader het kint: ende de kinderen sullen opstaen teghen de ouders/ende sullense dooden.

13 Ende ghy sult van allen ghehatet worden om mijns naems wille: maer wie volstandigh blijft tot den eynde/ die sal saligh worden.

14 Wanneer ghy dan den grouwel der verwoestinghe sult sien/ daer Daniel de Prophete van gesproken heeft / staende daer het niet en behoort/ (die dat leest die mercke daer op) alsdan wie in Judea is/die vliede op den berghen.

15 Ende wie op het dack is / die come niet af in huys / noch ga niet daer in om wat upt den huyse te nemen.

16 Ende die op den acker is / die keere niet wederom te rugge om sijn kleedt te nemen.

17 Maer wee den bevruchten vrouwen / ende den sogenden in dien daghen.

18 Doch bidder dat uwe vlucht niet en gheschiede in den winter.

19 Want in dien daghen sal sulcke verdruckinghe zijn/ desghelijcken niet en is gheweest van den begimne der schepselen die Godt gheschapen heeft tot nu toe/ noch zijn en sal.

20 Ende so de Heere dese daghen niet

mu fikir; tetapi appa menjadi anugra akan mu ka waktu itu, itula berkatta kan: karna bukan jadi kamu siapa berkatta tetapi jang Roah-ulkadus.

12 Tella itu ada satu sudara-laki meng-henter sudaranja akan jadi matti di bunoh, daan jang Bappa nang anak: daã kanak-kanak ada ber-bangkit adap Bappa ibu nja, daan memunohnja.

13 Daan kamu ada menjadi berbintsji dari samuanja karna namma aku: Tetapi siapa tingal tugo menjadi muchalasi.

14 Tatkala kamu sedang itu meliat akan binasahan haramni itu, jang di kattakan Nabbi Daniel, bediri kamana tiada harus (siapa membatsianja meng-artila) sedang itu siapa ada dalam Iudea melari di atas bukit.

15 Daan siapa ada di atas atap, djang-an turun ka ruma, daan djang-an masok ka sana akan meng-ambil barang-barang.

16 Daan siapa ada di bendang, djang-an kombali akan meng-ambil badjunja.

17 Tetapi adoy parampuan berbunting daan siapa bersusu kapada hari itu.

18 Tetapi sombala makka lari-mu tiada jadi ka waktu musim udjan.

19 Karna kapada hari itu adala ikottan demikien, sekien tiada meliat dari mulahan asal dunja jang di jadi kan Allah sampei sckarang, daan tiada pun menjadi.

20 Daan djikkelu tuanku tiada berkurang

niet verroyt en hadde / soo en soude geen vleesch behouden worden: maer om der uytverroyē wille / die hy uytverroyen heeft / heeft hy die daghen verroyt.

21 Ende als u dan yemandt seghet: siet / hier is Christus / of siet / hy is daer / en ghelooft het niet.

22 Want daer sullen valsche Christi ende valsche Propheten opstaen / die sullen teeckenen ende wonder-wercken doen / om oock de uytverroyen te verleyden waert moghelijck.

23 Siet ghy dan voor u / siet ick hebbe u alles te voren voorseydt.

24 Ende in dien dagen na die verdruckinghe / sal de sonne verduystert worden / ende de mane sal haer schijnsel niet gheven.

25 Ende de sterren des Hemels sullen uytvallen / ende de krachten sullen beweeght worden.

26 Ende dan sullen sy den Sone des menschen sien comē in den wolcken met grooter cracht ende eerlijckheyt.

27 Ende dan sal hy syne Enghelen senden / ende syne uytverroyen vergaderen van den vier windē / van het uyterste der aerde tot het uyterste des Hemels.

28 Leert een gelijckenisse van den vyghenboom: als nu syn tacken sappigh werden / ende dat hy bladeren ghewint / soo weet ghy dat de somer nabij is.

29 Alsoo ghy oock / wanneer ghy siet dat dese dinghen gheschieden / soo

kurang akan hari itu, tiadanja dapat tingal barang asal daging: Tetapi karna jang pile-harani nang di pileh nja; adanja ber-kurang akan hari itu.

21 Tatkala barang-siapa meng-utsiapkan kamu: liatla di sini ada Christus, atu liat dia ada di sana, djang-an heakinla.

22 Karna ada ber-bangkit barang Christi berdusta daan Nabbini sala, siapa ada memboat barang tanda daan pakardja-an heirani, akan bersemu jang Pile ha-ani djikkelu ada mendapat ber-uleh.

23 Liatla akan diri kamu, liatla aku ada berkatta mu samuanja daulo.

24 Makka kapada hari itu komodien ikottan ini, ada nang mattahari menjadi ber-glap, daan jang bulan tiada beri ridup nja.

25 Daan jang bintang di lang-it ada men-jatu, daan jang kauwassahau nang ada di dalā surgani ada mējadi bergrak.

26 Makka tella itu adanja meliat akan anak manusea mendatang di atas awan dang-an maha kauwatlahan daan mulijanja.

27 Daan sedang itu ada dia menjuru akan Malaikatnja, akan ber-kampung Pileharani-nja dari ampat ang-in, dari udjung bumi ka udjung sorga.

28 Aidjerla sawatu sepertihan dari pohoon kassema; tatkala tsiabang nja menjadi lombot, daan jang daun ija kaluar, makka tau kamu jang musim kamarauw pun mampir.

29 Demikien kamu djuga, tella mu meliat sagala ini ada menjadi, makka

weet dat het naby voor de deure is.

30 Voorwaer segge ick u/dit ghe-slachte sal niet vergaen tot dat alle dese dinghen sullen gheschiet zijn.

31 Den Hemel ende de aerde sul-len vergaen/ maer mijne woorden en sullen niet vergaen.

32 Ende van dien dage ende uyre en weet niemant/ook niet de Enge-len die in den Hemel zijn / ja ook de Sone niet/maer alleen de Vader.

33 Siet toe/ waeckt ende bidtet/ want ghy en weet niet wanneer de tijdt is.

34 Ghelijck een menschе die buy-ten lands reyst de / ende verliet sijn huys/ ende gaf synen dienstknechten macht / ende eenen yeghelijcken sijn werck/ ende beval den deur-wachter dat hy waken soude.

35 Soo waeckt dan/ (want ghy en weet niet wanneer de Heere des huys comen sal / of des avondts / of ter midder-nacht / of ontrent het ha-nen-ghekraep / of in den morghen-stondt.)

36 Op dat hy niet onvoorsiens come/ende vinde u slapende.

37 Doch 't ghene ick tot u segge/ dat segge ick tot allen: Waecket.

Dat vierthiende Capittel.

1 Na dat de Oversten der Ioden beraetslaeght hadden Christum te dooden, 3 comt hy tot Bethanien, daer hem een Vrouwe met ko-stelijcke salve salft, dewelcke hy verdedight tegben synen Discipulen: maer Iudas laet hem

taula itu ada ampir di dapan pin-tu.

30 Songu aku beritau mu, assal itu tiada berbinassa sampey segala ini men-jadi ber-putus.

31 Iang sorga daan bumi ada ber-binassa, tetapi katta aku tiada berbinas-sa.

32 Daan dari hari atu katika itu tia-da barang siapa taunja, daan jang ma-laikat siapa dudok ka dalam sorga pun tida, ija jang anak pun tida, tetapi jang Bappa saidja.

33 Liatla, berdjaga daan menjomba, karna kamu tida tau manakala jadi bila itu.

34 Seperti saurang manusea siapa pigi ka nagri dagang daan bertingal akā ru-manja, daan memeri akan sakeynja kau-wassahan, daan saurang pa kardja-annja daan menjuru jure-pintu agar dia aber-djaga.

35 Makka djagala (karna kamu tiada tau ka waktu manna tuan ruma itu ada mendatang, atu ka petang hari, atu ka tang-a malam atu ampir bekoko ajam, atu ka dini-hari.)

36 Agar tia danja datang sigra atas angkau, daan mendapat kamu bertidor.

37 Tetapi jang di kattaku akan ang-kau, itula di kattaku akan segala urang: berdjagala.

Iang Bahagi ampat-blas.

1 *Settela jang pang-hulu urang jahudi mesiau-rat akan memunoh Christus,* 3 *datang dia ka Bethania ka manna saurang parampuan ber-minjami dia dang-an minja maha garib, siapa dia memerenta di dapan muritnja.* 10 *daan Iudas*

hem beweghen voor gelt hem te verraden. 22 Ende na dat Iesus het Paesch-lam met sijnen Discipulen ghegeeten hadde, stelt hy oock het heylighe Avondtmael in: 27 ende voorseght sijnen Iongheren dat sy hem verlaten souden, ende met namen dat Petrus hem verloochenen soude. 34 Het lijden ende den anghst Christi in den Hof, daer hy van Iuda verraden, van den Ioden ghevanghen, ende van sijnen Discipulen verlaten werdt. 64 Hy werdt van den Raedt in des Hoogen-Priesters Huys ter doodt verwesen: ende van Petro tot driemael toe verloochent.

1 ENde na twee daghen was het Pascha/ ende de Feeste der onghehevelde brooden: ende de Overpriesters ende de Schriftgheleerden sochten hoe sy hem met liste vangen/ ende dooden mochten.

2 Maer/ seyden sy/ niet op den Feestdagh/ op dat niet erghens een opzoer in den volcke en wozde.

3 Ende als hy te Bethanien was in het huys Simons des Melaetschen/ ende hy ter tafel sat/ quam een vrouwe met een alabasten-busse met costelijcken onvervalschte Nardensalve: ende brekende de alabastenbusse/ heeftse hem die op sijn hooft ghegoten.

4 Ende daer waren sommighe die dat onweerdighlijck namen by haer selven/ ende seyden: Waer toe is dit verlies der salve gheschiedt?

5 Want men hadde die salve meer dan vooz drie honderdt penninghen connen vercoopen/ ende die den armen gheven: alsoo murmureerden sy teghen haer.

Iudas jadi meng-upa dang-an draham akan berduraka akan dia, 22 daan tella Iesus suda makan jang Paskoa dang-an muritnja, berbangkitnja jang djamuhan petang ulkadus. 27 daan britau akan muritnja makka dianja ada bertingal akan dia, daan Petrus ada pon bersankalnja. 34 Iang merassa daan takottan Christi dalam dusun, kamana dia jadi dhinchi dari Judas, menangkap dari Iahudi daan bertingal dari muritnja. 64 dia menjadi berhokkum dari jang pen-siaurat kadalam ruma Chali akan menjadi matti: daan ber-sankal tiga kali dari Petrum.

1 MAkka lalu dua hari jadi Paskoa, daan jang hari Raja apam manis, daan jang Chali daan Chatib mentsjari bagimana dianja ber-uleh menangkap dia dang-an muselahati akan membunohnja.

2 Tetapi, dianja berkatta, djang-an ka hari Raja, agar jang rajat tiada beruruhara.

3 Daan tella dia mendudok ka Bathania dalam ruma Simonis jang berkadel, daan mendudok ka dulang sentap, datang saurang parampuan dang-an sawatu jambul batu polam ber-isi minja nardi maha garib; daã berpitsjanja jang jambul, bertuangnja di atas kapalanja.

4 Makka barang-siapa meng-ambil itu ber-bing-is, daan meng-utsiap. Appa guna merugi minja ini ter-sa-jang?

5 Karna jang minja itu ada mendapat berdjauwal harganja tiga ratus kepeng dinari, daan memmeri akan miskinan: demikien dianja berbing-is akan parampuan.

6 Maer Jesus seyde: Laetse met vreden/ wat zijt ghy haer moeyelijck? sy heeft een goet werck aen my ghedaen.

7 Want de arme hebt ghy altijdt by u/ende wanneer ghy wilt kont ghy hen goedt doen/ maer my en sult ghy niet altijdt hebben.

8 Sy heeft ghedaen 't ghene dat sy konde: sy is voor ghecomen om mijn lichaem te salven ter begravinghe.

9 Voorwaer segge ick u/waer dit Euangelium gepredickt sal worden in de gheheele wereldt/ daer sal oock 't ghene sy gedaen heeft gesept worden tot hare ghedachtenisse.

10 Ende Judas Iscarioth een van den twaelven/ginck henen tot den Overpriesteren/op dat hy hen hem verraden souden.

11 Als sy dat hoorden/ werden sy verblijdt/ ende beloofden hem gelt te gheven. Ende hy sochte hoe hy hem ter bequamer tijt overleveren mochte.

12 Ende op den eersten dagh der onghehevelde vrooden/ als men het Paescha slachtede/seyden de Discipulen tot Jesu: Waer wilt ghy dat wy henen gaen/ende berepden dat ghy het Paescha eet?

13 Ende hy sandt uyt twee van synen Discipulen/ ende spraeck tot hen: Gaet henen in de stadt/ ende u sal te ghemoet comen een menschе draghende een krupcke met water; volght hem na.

14 Ende waer hy in-gaet/ seght tot

6 Tetapi Iesus meng-utsiap: beerla akan dianja dang-an salam. Karna appa kamu bersusa akan dianja? dianja ada memboat bakti akan aku.

7 Karna jang miskinan ada kamu sadekalla ampir mu, daan tatkalla kamu hendak memboatnja bakti makka adamu ber-ulehnja, tetapi kami tiada mu sedekalla ka serta mu.

8 Dianja ada memboat seperti ulehnja: daan dianja ada mendatang akan ber-minjami badāku, akan ber-tanānja.

9 Sungo aku britau mu, kamana Euangelium ini jadi ber-rawajat di dalam segala dunja, di situ adanja ber-katta kapada ing-attannja appa dianja ada memboat.

10 Makka Iudas Iscarioth sawatu dari jang duablas, pigi kapada nang Chali, agar dia berduraka akan Christus.

11 Tella dianja mending-er itu, ber-sukanja daan meng-upanja draham. Makka dia tsijari waktu patut akan meng-henter dia.

12 Makka kapada pertama hari roti manis, tatkala di semelehnja jang Pascha, meng-utsiap jang murit kapada Iesus, kamana hendakmu kita pigi beradir jang Pascha, agar mu memakannja?

13 Makka dia menjuru dua urang muritnja daan berkattakan dianja: pigila ka dalā kota makka mu bertumo saurang siapa membawa sabojong ajer; ikot akan dia.

14 Daan kamana dia masok, britau akan

tot den huys-heere: De Meester seght/ waer is de gast-camer daer ick het Pascha met mynen Discipulen eten moghe.

15 Ende hy sal u een groote ghespreyde ende bereyde sale tooghen: berept ons het Pascha aldaer.

16 Ende syne Discipulen gingen upt/ ende quamen in de stadt/ ende vonden't ghelijck hy hen gesept hadde/ ende berepden het Pascha.

17 Ende als het nu avondt ghewoorden was/ quam hy met de twaelve.

18 Ende als sy ter tafel saten/ ende aten/ sepde Jesus: Voorwaer segghe ick u/ een van u die met my eet sal my verraden.

19 Ende sy begonden bedroeft te worden/ ende d'een na den anderen tot hem te segghen: Ben ickt? ende een ander: Ben ickt?

20 Ende hy antwoordende/ sepde tot hen: Een van den twaelven/ die met my in de schotel doopt/ sal my verraden.

21 De Sone des menschen gaet wel henen/ ghelijck van hem geschreven is; maer wee dien menschе door welcken de Sone des menschen verraden wert: Het ware dien menschе goedt gheweest dat hy niet en ware ghebooren gheweest.

22 Ende als sy aten/ nam Jesus het broodt/ ende als hy ghedanckt hadde/ brack hy't/ ende gaf het hen/ ende spyack: Neemt/ eet/ dat is mijn lichaem.

23 Ende hy nam den dranckbe-

 ker/

akan tuan di ruma. Iang ponguroh meng-utsiap, mana ija jang bile berdjamu kamana aku dapat memakan jang Pascha dang-an murit ku?

15 Makka dia ada menundjok mu sawatu bileh bassar ber-adir daan mēgampar: ber-adir akan kita jang Pascha di situ.

16 Makka muritnja kaluar daan memasok dalam kota, daan mendapatnja seperti dia britaunja, daan meng-adir akan jang Pascha.

17 Daan settela jadi petang datang dia dang-an murit duablas.

18 Makka tella dianja mendudok ka dulang sentap memakan, meng-utsiap Iesus, songo aku britaumu, saurang kamu siapa makan dang-an aku ada berhismu akan beita.

19 Makka dianja menjadi bertsjinta, daan britaunja samuanja akan dia, jadi aku? daan saurang lain jadi aku?

20 Makka dia meng-utsiapnja. Saurang dari nang duablas siapa menjelop dang-an aku dalam ping-an ada ber-hismu akan aku.

21 Iang anak manusea ija pulang, seperti jadi menjurat dari dia; tetapi Adoy manusea itu siapa berhismu akan anak manusea: jang manusea itu jadi lebeh baik djikkelu dia tiada menjadi ber-anaki.

22 Daan settela dianja makan meng-ambil Iesus jang roti daan tella dia berdoa ber-pitsianja, daan memmerinja akan dianja daan berkatta, ambilla, makanla, itu ija badanku.

23 Daan dia mēg-ambil nang tsiawan

 minum-

ker/ ende als hy gedanckt hadde/gaf hy hem hen; ende sy droncken alle daer upt.

24 Ende hy seyde tot hen: Dat is mijn bloedt/dat bloedt des nieuwen Testaments/dat voor velen vergoten wordt.

25 Voorwaer seggh e ick u: Dat ick van nu voort niet meer van de vrucht des Wijngaerts drincken sal/ tot op dien dagh wanneer ick dien nieuwe drincken sal in het Coninckrijcke Godts.

26 Ende als sy den Lofsanck gesonghen hadden/ginghen sy upt na den Olijf-bergh.

27 Ende Jesus seyde tot hen: Ghy sult in dese nacht alle aen my gheergert worden. Want daer staet gheschreven: Ick sal den Herder slaen/eñ de schapen sullen verstroyt worden.

28 Maer na dat ick sal opgheweckt zijn/sal ick u voorgaen in Galileam.

29 Doch Petrus seyde tot hem: Of sy ock alle geergert worden/soo en sal ick doch niet geergert worden.

30 Ende Jesus seyde tot hem: Voorwaer seggh e ick u/heden in dese nacht/eer de hane twee-mael kraept/sult ghy my driemael verloochenen.

31 Ende hy seyde dies te meer: Ja al moeste ick ock met u sterven/ so en sal ick u niet verlochenen. Desgheliicks seyden sy ock alle.

32 Ende sy quamen in eenen hof/ welcke genaemt wert Gethsemane: ende

mimumman, daan settela dia suda berdoa, memmerinja akan dianja; daan dianja samuanja meminum dari itu.

24 Makka dia meng-utsiap akan dianja, itula ija darahaku, jang dara Testamentum baharu nang jadi bertompa karna urang banja.

25 Songo aku britaumu, tiada ku dary sakarang meminom lagi dari boa-angor, sampey hari nin, tatkala aku meminomnja ka dalam Radjat Allahi.

26 Makka settela dianja ada menjannji njannjihan terpudji kaluarnja, daan berdjalan ka bukit boa minja.

27 Daan Iesus britaukan dianja: kamu samuanja ada menjadi ber-bistuwi kapada malam ini, karna kami, sebab ada tersurat; aku ber-palu akan kombala daan jang domba menjadi bertsjereymerey.

28 Tetapi komodien tella aku jadi ber-bangkit, ada ku pulang dahulo kamu ka Galileam.

29 Makka Petrus meng-utsiap kan dia: djikkelu dianja samoanja menjadi ber-bistu, aku tiada mẽjadi berbistuwi.

30 Iesus britau akan dia: songu aku berkatta mu, kapada malam ini, bermula bakoko ajam duakalu, ada mu basankal aku tiga kali.

31 Makka dia meng-utsiap lebeh pula: djikkelu aku adanja membuno dang-an kamu, tiada ku ber-sankal mu. Demikien kattanja djuga samuanja.

32 Makka dianja datang ka sawatu dusun, jang ber-namma Gethsemane: daan

ende hy sepde tot synen Discipulen: Sit hier tot dat ick sal gebeden hebben.

33 Ende hy nam Petrum ende Jacobum ende Joannem met hem/ ende hy begonde verschrickt ende in grooter anghst te zijn.

34 Ende sprack tot hen: Mijn ziele is van allen zyden bedroeft tot der doodt: blijft hier ende waeckt.

35 Ende een weynigh voortghegaen zijnde / viel hy neder op de aerde/ ende badt dat die uyre voorby ginge/ so het moghelijck ware.

36 Ende sepde: Abba Vader/alle dinghen zijn u moghelijck/neemt desen drinckbeker van my wech: nochtans niet dat ick wil/ maer wat ghy wilt.

37 Ende hy quam ende vandt se slapende/ ende sepde tot Petro: Simon/ slaept ghy? Kondet ghy niet een uyre met my waken?

38 Waeckt ende bidt / dat ghy niet in versoeckinghe en comt: De geest is wel willigh/ maer het vleesch is cranck.

39 Ende wederom henen gegaen zijnde / badt hy/ ende sprack even deselve woorden.

40 Ende wederom gekeert/vandt hyse wederom slapende / want hare ooghen waren beswaert / ende sy en wisten niet wat sy hem antwoorden souden.

41 Ende hy is ten derden-mael gecomen/ende sepde tot hen: Slaept nu voortaen eñ rust: het is genoech: de uyre is gecomen/siet/de Sone des men-

daan dia meng-utsiap akan muritnja: dudok sini settela aku ada menjumba.

33 Makka dia meng-ambil ka sertanja Petrum daan Iakobum daan Ioannem, daan dia menjadi takudjut daan bertakut sang-at.

34 Daan meng-utsiap akan dianja. Njawaku menjadi bertsjinta dari segala sisi ampir matti: tingal la ka sini daan berdjaga la.

35 Daan tella dia lalu sedikit sana, menjatunja katana, daan menjumba, agar waktu itu lalu dari dia, djikkelu ada berule dapat.

36 Daan meng-utsiap, Abba Bappa, sakalien appa ada mu berule dapat, ambilla tsiawan minumman ini dari aku: tetapi bukan seperti kahendak aku, tetapi pun appa hendak mu.

37 Makka dia datang daan berdapatnja bertidor, daan berkatta kapada Petro, Simon, kamu tidor? tiadamu dapat berdjaga sadjam dang-an aku?

38 Djagala daan menjumba, agar kamu tiada datang ka tsiobahan: jang. ruah ija ber-radjin tetapi daging badan ija ber-lumbot.

39 Daan settela dia pigi pula, menjumbanja, daan ber-katta jang kattahan dahulo.

30 Makka tella dia kombali, mendapatnja bertidor lagi, karna mattanja ija ber-mantok, daan dianja tiada dapat menjaut akan dia.

41 Makka dia datang ka tiga-kali daan meng-utsiapkan dianja. Tidorla sakarang daan membrenti: jadi suda: waktu pun datãg, liatla jãg anak manusea

menschen wert overghelevert in der sondaren handen.

42 Staet op / laet ons gaen / siet / die my verradet is naby.

43 Ende terstondt als hy noch spzack / quam daer Judas een van den twaelven / ende een groote schare met hem / met sweerden ende met stocken / van de Overpziesters ende Schziftgheleerden ende Ouderlinghen.

44 Ende die hem verriedt / hadde hen een ghemeen teecken ghegeven / ende ghesepdt: Dien ick kussen sal / die ist / grijpt hem / ende lepdet hem sekerlijck.

45 Ende als hy ghecomen was / tradt hy terstondt tot hem / ende spzack / Rabbi / Rabbi / ende hy kuste hem.

46 Ende de andere lepden de handen aen hem / ende grepen hem.

47 Doch een van dien die daer by stonden / track sijn sweerdt upt / ende sloegh des Hoogen-pziesters dienstknecht / ende hieuw hem een ooze af.

48 Ende Jesus antwoozdende / sepde tot hen: Ghy zijt uptghegaen als tot eenē moozdenaer / met sweerden ende stocken om my te vanghen.

49 Ick ben daghelijcks by u in den Tempel gheweest leerende / ende en hebt my niet ghevanghen: maer dit geschiedt op dat de schziften verbuilt wozden.

50 Ende syne Discipulen verlieten hem alle / ende vloden.

51 Ende een seker Jonghelinck volghde hem na / ghecleedt met lijnwaet

sea menjadi hentar ka tang-an haramzada.

42 Bang-unla beer kita pulāg, liat siapa berduraka akan di aku ija pun ampir.

43 Makka sigra tella dia lagi betutor, datang Iudas saurang dari nang duablas, daan sawatu rajat bassar ka sertanja, dang-an pedang daan batang kaju, dari jang Chali daan Chatib daan dato rajat.

44 Makka siapa berduraka akan dia ada memmerinja satu tanda daan berkatta. Siapaku ber-tsjum itula dia, tangkapnja, daan berpimpin dia dangan bidjaksena.

45 Makka tella dia datang, mampirnja akan dia, daan berkatta, Rabbi, Rabbi, daan bertsjum kan dia.

46 Daan jang lain membobo tangannja atas dia, daan berdjabat akan dia.

47 Tetapi saurang, siapa bediri di situ meng-unus pedangnja, daan tetta akan sakey Chali, daan potung taling-anja satu.

48 Makka Iesus britau akan dianja; kamu kaluar seperti kapada saurang morka dang-an pedang daan batangkaju akan menangkap beita.

49 Aku ada meng-aidjer mu sariharí dalam Beitul, daan tiada mu menangkap ku: terapi itula menjadi agar jadi putus segala surattan.

50 Makka muritnja bertingal akan dia, daan melari.

51 Daan saurang muda meng-ikot dia, berpakey dang-an satu kain atas

ba-

waet over het bloote lijf/ ende de jonghelinghen grepen hem.

52 Maer hy verlatende het lijnwaet/bloot naeckt van hen.

53 Ende sy leyden Jesum tot den Hooghen-priester/ ende daer vergaderden tot hem alle de Over-priesters/ ende de Ouderlinghen/ende de Schrifgheleerde.

54 Maer Petrus volghde hem van verre na/ tot in des Hooghen-priesters Hof/ ende hy sat by de Dienaren eñ warmde hem by het vyer.

55 Ende de Over-priesters ende de gheheele Raedt sochten getuygenisse teghen Jesum om hem te dooden/ende en vonden gheen.

56 Want vele ghetuyghden wel valscheliyck teghen hem: maer hare getuygenissen en quamen niet overeen.

57 Ende sommighe stonden op/ ende getuyghden valscheliyck tegen hem/segghende:

58 Wy hebben hem hooren seghen: Ick sal desen Tempel/die met handen gemaeckt is/ af-breken/ende in drie dagen eenen anderen bouwen die niet met handen ghemaeckt zy.

59 Ende noch en quam haer getuygenisse also niet over-een.

60 Doe stondt de Hooge-priester op midden onder haer / ende vraeghde Jesum/ ende spraack: Antwoordt ghy niet? Wat ist dat dese getuygen teghen u?

61 Doch hy sweegh stille/ ende en antwoorde niet. Doe vraeghde hem de Hooghe-priester wederom / ende

dannja talanjang, daan jang pongawa menangkap dia.

52 Tetapi dia melapas akan kain, melari talanjang dari dianja.

53 Makka dianja berhentar akan Iesum kapada jang Chalifa, daan di situ berkampong segala Chali daan Chatib,daan dato.

54 Tetapi Petrus meng-ikot dia dari djau,sampey ka estana Chalifa,makka dia dudok dang-an sakey membediang nja ampir api.

55 Makka jang Chali daan segala sjaurat-berbitsjara mentsjari sakxi adap Iesum akan membunoh dia, daan tiadanja beruleh dapat barang.

56 Karna banja bersakxi dusta adap dia : tetapi sakxinja tiada berpatut samma samma.

57 Daan barang-urang berbang-kit daan bersakxi dusta adap dia daan meng-utsiap.

58 Kita ada mending-er kattanja: aku ada merobo akan bietul ini siapa jadi prusa dang-an tang-an, daan berputus satu lain dalam tiga hari jang tiada menjadi boat dang-an tang-an.

59 Makka sakxinja pun tiada lagi berpatut samma samma demikien.

60 Tella itu makka jang Chalifi bediri di antaranja,daan bertanja akan Iesum daan ber-katta: tiada mu menjaut? appa ber-sakxi jang ini di adap mu?

61 Tetapi dia berdiëm daan tiada menjaut barang barang. Makka jang Chalifa tanja akan dia pula, daan ber-

spzack tot hem: Zijt ghy die Chzistus/die Sone des ghepzesen Gods?

62 Ende Jesus seyde/Ick bent: ende ghy sult den Sone des menschen siet sitten ter rechter-handt der cracht Godts/ende comen met den wolcken des Hemels.

63 Doe scheurde de Hooghepziester syne cleederen/ende spzack: Wat behoeven wy meer ghetuyghen?

64 Ghy hebt de Godt-lasteringhe ghehoozt/wat dunckt u?ende sy veroozdeelden hem alle dat hy des doots schuldigh was.

65 Ende sommighe begonden hem te bespuyghen/ende sijn aenghesichte te bedecken/ende kinneback-slaghen te gheven/ende tot hem te segghen: pzopheteert. Ende de dienaers sloeghen hem met hare geerden.

66 Ende als Petrus beneden in't hof was: quam eene van des Hooghen-pziesters dienstmaeghden.

67 Ende als sy Petrum sagh hem warmende/sach sy hem aen ende seyde: Ghy waert ock met Jesu van Nazareth.

68 Ende hy heeft het versaeckt/segghende: Ick en kenne hem niet/weet ock niet wat ghy seght: ende hy ginck uyt in den vooz-hof/ende de haen kraeyde.

69 Ende als de dienst-maeght hem wederom sagh/begonde sy te segghen tot den ghenen die daer by stonden: Dese is een van dien.

70 Maer hy versaeckte het wederom. Ende een wepnigh daerna spzaken

katta akan dia. Iadi kamu jang Christus, Anak Allahu berpudji?

62 Makka Iesus meng-utsiap, Aku ija nja: daan kamu ada meliat jang anak manusea berdudok ka tang-an kanan kauwassahan Allahi, daan mendatang dang-an awan surga.

63 Tella itu ber-tjarik jang Chalifa akan badjunja, daan berkatta; appa guna kita sakxi lagi?

64 Kamu ada mending-er jang hudjat Allahi, appa fikir mu? daan dianja berhokkum akan dia makka jadi harus dia matti di bunoh.

65 Daan barang siapa ber-luda akan dia, daan bertudong muka nja, daan bergitik pipi nja, daan berkatta akan dia: ber-Nabbi-hila. Daan jang sakey mengitik dia dang-an rotang.

66 Makka tella Petrus mendudok di estana kabawa, datãg saurang suruan-parampuan Calisa.

67 Daan tella dianja meliat akan Petrum berbediangnja, makka dianja berpandangnja daan meng-utsiap. Kamu ada djuga dang-an Jesum dari Nazareth.

68 Makka dia bersankalnja daan meng-utsiap. Aku tiada kanal akan dia, daan tiada ku tau appa katta mu: daan dia kaluar ka balerong, daan jang ajam jentan bakoko.

69 Daan tella anak-dara-suruan meliat dia pula, berkattanja kapada siapa bediri di situ, jang ini jadi pun saurang dianja.

70 Daan dia bersankalnja pula. Makka lalu sahat sedikit berkattanja siapa bediri

ken wederom tot Petro die daer by stonden: Voorwaer ghy zijt een van dien/want ghy zijt een Galileer/ende uwe sprake comt over-een.

71 Doch hy begonde hem te vervloecken ende te sweeren/seggende: Ick en kenne desen menschе niet daer ghy van segt.

72 Ende de haen craepde andermael: Doe ghedacht Petrus aen dat woordt dat hem Iesus gheseyt hadde: Eer de haen tweemael craepen sal/sult ghy my driemael verlaken. Ende haestelijck van daer ghegaen zijnde/weende hy.

Dat vijfthiende Capittel.

1 Iesus Christus wert voor Pilato beschuldight, met eenen moordenaer vergheleken, ghegheesselt, tot de doodt des cruyces veroordeelt, bespot ende ghestaghen. 21 Daerna werdt beschreven wat op den wegh ghescheidt is, als hy sijn cruyce selve droegh, ende hoe hy ghecruyst is worden. 33 Wonder-teeckenen in sijn doodt gheschiedt. 40 Wat Vrouwen hem gevolght, ende hoe hy is begraven.

1 ENde terstondt des morghens/ hielden de Over-priesters eenen raedt/met den Ouderlingen ende Schriftgeleerden ende den gheheelen Raedt/ende leyden Iesum ghebonden henen/ende hebben hem Pilato overghelevert.

2 Ende Pilatus vraeghde hem: Zijt ghy de Coninck der Joden? Hy antwoorde/ende sprack: Ghy seght het.

bediri di situ kapada Petrum: songo kamu jadi saurang dari dianja, karna kamu jadi dari Galilea, sebab bahassamu sebut demikien.

71 Tetapi dia bersompa,daan meng-utsiap, aku tiada kanal akan manusea itu siapa mu berkatta.

72 Daan jang ajam jentan bakoko ka dua-kali: inila makka Petrus bering-at akan jang berkattakan Iesus kapada dia: bermula ajam jentan bakoko dua-kali,ada mu basankal beta tiga kali. Daan settela dia kaluar sigra dari sana, menang-is nja.

Iang Bahagi limablas.

3 *Iesus Christus jadi berdawa di dapan Pilatus, daan berseperti akan urang morka*, 15 *bagitik daan berhokkum akan menjadi bunoh di krus*, 18 *bagurou daan berpalu*, 20 *komodien jadi bermenjurat jang menjadi di djalan, tella dia angkat kandiri akan krusnja, daan bagimana dia jadi ber-krus*, 33 *kardjahan heirani jang menjadi sedang dia mematti*, 40 *parampuan appa meng-ikot dia, daan bahimana dia menjadi bertanam.*

1 MAkka sigra ka pagi hari, berbitsiara jang Chali daan Chatib daan jang Dato-mantri daan segala sjaurattan, daan berpimpin akan Iesum ber-ikat,daan meng-hentar dia kapada Pilatus.

2 Makka Pilatus tanja akan dia: jadi kamu jang Radja Iahudi? dia menjaut daan meng-utsiap, kamu ber-kattanja.

3 Ende de Overpriesters beschuldighden hem in vele saken.

4 Ende Pilatus vraeghde hem ander-mael/ seggende: Antwoordt ghy niet? Siet/hoe vele sy teghen u ghetuyghen.

5 Maer Jesus en heeft daerna niet meer gheantwoordt/ so dat Pilatus verwondert was.

6 Ende op het Feest liet hy hen eenen ghevanghenen los/ dien sy begheerden.

7 Ende daer was een ghenaemt Barrabas/ die met eenige oproerige ghevangen was/ dewelcke inden oproer eenen moordt ghedaen hadde.

8 Ende het volck riep overlupt/ ende begonde te begheeren dat hy doen soude/ gelijck hy hen altijdt gedaen hadde.

9 Ende Pilatus antwoordde/ ende sprack tot hen: Wilt ghy dat ick u den Coninck der Joden los late?

10 Want hy wiste wel dat hem de Over-priesters uyt nijt overgelevert hadden.

11 Maer de Over-priesters verweckten het volck/ dat sy begheeren souden dat hy hen veel liever Barrabam los liete.

12 Ende Pilatus antwoordde/ende sprack wederom tot hen: Wat wilt ghy dan dat ick hem doe dien ghy een Coninck der Joden noemt?

13 Sy riepen wederom: Cruyst hem.

14 Pilatus seyde tot hen: Wat heeft hy dan quaets ghedaen? Ende sy riepen dies te meer: Cruyst hem.

15 Pila-

3 Iang Chali berdawa akan dia dang-an berbagi barang barang.

4 Daan Pilatus bertanja akan dia ka duakali daan meng-utsiap: tiada mu menjaut? liatla barappa dianja bersakxi di hadap kamu.

5 Tetapi Iesus tiada menjaut lagi komodien itu, demikien makka Pilatus jadi heirani.

6 Daan kapada hari Raja melapas dia saurang passong-an siapa menghendak dianja.

7 Makkaa da saurang bernamma Barrabas, siapa jadi ber-tang-kap dang-an berbagi urang hari-biru, siapa memunoh saurang dalam uruhara.

8 Daan jang rajat betria terbunji daan meng-hendak agar dia memboat seperti dia jadi biassa sedekalla.

9 Makka udjer Pilatas daan berkattakan dianja: hendakmu aku melapas mu jang Radja Iahudi?

10 Karna dia tau makka jang Chali ada meng-hentar dia dang-an fetena bintsji hatinja.

11 Tetapi jang Chali berbang-kit akan rajat agar dianja hendak minta dia melapas Barrabam.

12 Makka Pilatus menjaut daan berkattakan dianja: appa hendak mu aku memboat dang-an dia siapa mu bernamma Radja Iahudi?

13 Dianja betria pula, ber-krus akan dia.

14 Pilatus meng-utsiap akan dianja: nakallan appa adanja memboat? daan dianja betria selagi-lagi, ber-krus akan dia.

15 Daan

15 Pilatus dan willende den volcke ghenoegh doen/heeft hen Barrabas los ghelaten: Ende als hy Jesum ghegeesselt hadde/ heeft hy hem overghelevert om ghecruyst te worden.

16 Ende de Krijghsknechten leyden hem in de Sale/welcke het richthuys is/ende riepen het gantsche rot te samen.

17 Ende deden hem een purpuren kleet aen/ ende vlochten een doornen Croone/ ende setteden hem dien op.

18 Ende begonden hem te groeten/seggende: Weest ghegroet Coninck der Joden.

19 Ende sloeghen sijn hooft met een riedt-stock/ ende bespoghen hem/ ende vallende op hare knyen/ deden hem eere.

20 Ende als sy hem bespottet hadden/ deden sy hem dat purpuren cleet uyt/ende deden hem sijn eyghen cleederen aen/ ende leyden hem uyt op dat sy hem cruycigen souden.

21 Ende bedwonghen eenen die daer voorby ginck/ met namen Simon van Cyrenen/ (die van den acker quam/de Vader Alexandri ende Rufi) dat hy sijn cruyce draegen soude.

22 Eñ sy brachten hem ter plaetse Golgotha/dat is te seggen/Hooftschedel plaetse.

23 Ende sy gaven hem myrrenwijn te drincken/maer hy en nam hem niet na hem.

24 Ende als sy hem ghecruyst hadden/ deelden sy syne cleederen/

15 Daan tella Pilatus hendak berkabul akan jang rajat, melapasnja akan Barrabas: daan settela dia ada men-gitik akan Iesum, menghenternja kapada dianja agar menjadi ber-krus.

16 Daan jang pongawa berpimpin dia ka balerong, kamana jadi jang tompat ber-hokkum, daan berpangil segala sobatnja ka samma samma.

17 Daan berpakey dia sabadju warna purpur, daā berguling satu kuruna kaju duri, daan membobonja atas kapalanja.

18 Daan bersalammi akan dia daan meng-udjer: daulat Radja Iahudi.

19 Daan berpalu kapalanja dang-an batang bulo, daan berludanja, daan menjato ka lutut, memmerinja hormad.

20 Daan settela dia suda jadi bagurou dari dianja, makka kaluarnja jang badju warna purpur, daan berpakeynja badjunja, daan berpimpin dia agar menjadi ber-krus.

21 Daan bergaga-i akan saurang siapa lalu di situ, bernamma Simon dari Cyreno (siapa datang dari bendang, jang Bappa Alexandri daan Rufi) agar dia angkat kruys nja.

22 Makka dianja membawanja katompat Golgotha, artinja tompat tenkora.

23 Daan dianja memeri akan dia meminom angor-okupan, tetapi dia tiada meng-ambilnja.

24 Daan settela dianja ada ber-krus akan dia, berbaginja badjunja dang-an

werpende het lot daer over/ wat een pegelijck wech nemen soude.

25 Ende het was drie uren als sy hem crupsten.

26 Ende het opschrift sijner beschuldinge was daer opgheschreven/ namelijck: De Coninck der Ioden.

27 Sy crupsten oock met hem twee moordenaers/ eenen tot sijner rechter-handt/ ende eenen tot sijner lincker handt.

28 Ende de schrift is vervult die daer seght: Ende hy is met de quaetdoenders gherekent.

29 Ende die daer voorby gingen lasterden hem/schuddende hare hoofden/ende spraken: Ey u/die den Tempel afbreeckt/ende in drie daghen opbouwt.

30 Helpt u selven/ ende comt af van den crupce.

31 Desghelijcks bespotteden hem oock de Over-priesters met den Schriftgheleerden/ende spraken tot malkanderen: hy heeft andere gholpen/ende en can hemselven niet helpen?

32 Dat nu de Christus de Coninck Israels afcome van den crupce/ op dat wy het sien ende gelooven. Desgelijckē oock de gene die met hem gecrupst waren/ besmadighden hem.

33 Ende als het de seste ure gheworden was/quam daer duysternisse over dat geheele landt tot der negensten uren.

34 Ende ter neghensten uren riep Iesus met luyder stemmen/eñ seyde: Eloi,Eloi Lamma Sabachtani: het welcke

melontar boa-pare, agar saurang meng-ambil bagi nja.

25 Makka jadi ka tiga djam tella dianja ber-krus akan dia.

26 Daan jang surattan dawanja menjadi menjurat atas situ katau-i IANG RADIA IAHVDI.

27 Dianja berkrus kan djuga dangan dia dua urang morka, saurang ka tang-annja kanan, daan saurang ka tang-annja kiri.

28 Daan jang surattan jadi ber-putus siapa meng-utsiap: dia pon jadi berbilang dang-an haramzada nakal.

29 Daan siapa melalu adap situ berhodjat akan dia daan bergojung kapala nja daan berkatta: tsjis kamu siapa merobo akan beitul,daan ber-prusanja putus dalam tiga hari.

30 Tulong diri kamu, daan turonla dari krus.

31 Demikien bagurounja jang Chali daan Chatib, daan meng-utsiap kan dirinja: dia ada tulong akan urang lain, daan tiadanja dapat tulong akan dirinja?

32 Beerla jang Christus Radja Israeli datang dari krus, agar kita meliatnja daan ber-heakinla. Demikien pon siapa jadi ber-krus dang-an dia, berbintsji pon akan dia.

33 Daan settela jadi jang ka-anam tabo, datang maha glap di atas segala nagri itu sampei ka sambilan tabo.

34 Makka ka sambilan tabo betria Iesus dangan suara terbunji daan mēgutsiap: ELOI, ELOI LAMMA SABACH-

welcke verdupscht wordt: Mijn Godt/ mijn Godt/waerom hebt ghy my verlaten?

35 Ende sommighe die daer by stonden/dit hoorende/ seyden: Siet/ hy roept Eliam.

36 Doe liep een ende vulde een spongie met azijn/ende stackse op een riedt-stock/ ende gaf hem te drincken/ seggende: Houdt stil/ laet ons sien of Elias comt om hem af te nemen.

37 Ende Jesus een groote stemme gegeven hebbende/gaf den geest.

38 Ende de voorhanck des Tempels scheurde in tween van boven tot beneden toe.

39 Ende als den Hooftman over hondert/die daer by stondt teghen over hem/sagh dat hy also met lupder stemmen den geest gegeven hadde/ seyde hy: Waerachtelijck dese mensche was Godts Sone.

40 Daer waren ock Vrouwen van verre aenschouwende/ onder welcken ock was Maria Magdalena ende Maria des cleynen Jacobi ende Joses moeder/ ende Salome.

41 Die hem ock na-ghevolght waren als hy in Galilea was/ ende hadden hem gedient: ende vele andere die met hem te Jerusalem opghecomen waren.

42 Ende als het nu avondt gheworden was/ (dewyle het de voorbereydinghe was/ welcke de voor-Sabbath is.)

43 Quam Joseph van Arimathea/ een eerbaer Raetsheere/die ock selve het

BACHTANI: artinja: Allah ku, Allah ku kapa appa mu bertingal akan di aku?

35 Makka barang siapa bediri di situ tella di ding-ernja itu, berkattanja liat dia pangil akan Elias.

36 Makka pigi saurang daan ber-isi sawatu kulat-kulat dāg-an tsjuka, daan bobonja di atas sabatang-buloh, daan memeri dia meminom daan meng-utsiap: ber-diëmla, daan beerla kita meliat djikke Elias ada mendatang akan turon-kan dia.

37 Daan settela Jesus bersuara sangat, makka dia melapas njawa nja.

38 Daan jang dinding adap beitul bertjarik bla dua dari atas ka bawa.

39 Settela pang-ratus siapa bediri di hadapan dia, meliat dia mematti demikien dang-an suara terbunji, meng-utsiapnja: sungo sungo manusea ini ija Anak Allah.

40 Makka ada pun di situ djuga parampuan siapa menentang dari djau: di antara siapa ada djuga Maria Magdalena daan Maria ibu Iakobi jang muda daan Ioses, daan Salome.

41 Siapa meng-ikot dia djuga tatkala dia dudok di nagri Galilea, daan pun fasuru akan dia: dang-an barang lain siapa menaiki dang-an dia ka Irrusalim.

42 Daan tella jadi petang (sedang jadi jang adiraan, siapa jadi pun nang mulahan Sabbath.)

43 Datang Iusuf dari Arimathea saurang mātri adil, siapa pun djugo me-

nanti

het Conincklijcke Godts verwachtede/ende ginck stoutelijck in tot Pilato/ende begheerde het lichaem Jesu.

44 Ende Pilatus verwonderde hem/ dat hy reede ghestorven was/ ende riep den Hooftman over hondert/ende vraeghde hem of hy lange gheslorven ware.

45 Ende als hy't van den Hooftman over hondert vernomen hadde/ heeft hy Joseph het lichaem gheschoncken.

46 Dese cochte fijn lijnwaet/ende hem afghenomen hebbende/ heeft hem in dat fijn lijnwaet gewonden: ende lepde hem in een graf/dat upt een steenrotze upt-ghehouwen was/ ende wentelde eenen steen voor de deure des grafs.

47 Ende Maria Magdalena/ende Maria de Moeder Joses aensaghen waer hy ghelepdt wert.

Dat sesthiende Capittel.

9 Christus zijnde van den dooden opgestaen, verthoont hem den vrouwen ende verscheyden van sijnen Discipulen. 19 Ende na dat hy sijn af-scheydt van sijnen Discipulen genomen hadde,is hy opghevaren ten Hemel, daer hy ter rechter handt Godts sit.

1 Ende als de Sabbath voor-by was/ hebben Maria Magdalena ende Maria Jacobi/ende Salome specerije gecocht op dat sy quamen ende hem salfden.

2 Ende seer vroegh op den eersten

nanti akan Radjat Allahi, daan memasok brani kapada Pilatus,meminta akan badan Iesus.

44 Makka Pilatus jadi heirani sebab dia matti sekien bang-at, daan pangil akan pang-ratus, daan bertanja akan dia djikkelou dia jadi matti lama.

45 Daan settela dia prikxeynja dari pang-ratus, makka anugranja jang badan akan Iusuf.

46 Iang ini memeli kain alus, daan settela dia turonnja, bergulingnja dalam kain alus: daan taru dia dalam satu zerat, jang jadi gerong-an dalam batu karang,daan berguling satu batu di dapan pintu zerat itu.

47 Daan Maria Magdalena daan Maria ibu Ioses meliatnja kamana dia jadi bertaru.

Iang Bahagi anamblas.

9 *Tatkala Iesus jadi berbankit dari matti, makka dia bertundjok nja akan parampuan daan berbagi dari muritnja,* 19 *Daan komodien tella dia tingal akan muritnja, menaikinja ka sorga, kamana dia mendudok ka tang-an kanan Allahi.*

1 Settela lalu jang Sabbath, makka Maria Magdalena daan Maria Iakobi,daan Salome memeli ubatba-bauwi agar dianja berminja-mi akan dia.

2 Daan kapada hari-bermula djumaad

sten dagh van de weke zijn sy ghecomen tot den grave/als de sonne eerst opghegaen was.

3 Ende sy spraecken onder malcanderen: Wie sal ons den steen van de deure des grafs wentelen?

4 (Ende opsiende saghen sy dat den steen afgewentelt was) want hy was seer groot.

5 Ende in 't graf ghegaen zijnde/ hebben sy een jonghelinck gesien/ sittende ter rechter handt/ bekleet met eenen langhen witten kleede/ ende werden verschrickt.

6 Maer hy seyde tot haer: Zijt niet verschrickt: ghy soeckt Jesum van Nazareth den gecrupsten; hy is opghestaen/hy en is hier niet: siet de plaetse daer sy hem gelept hadden.

7 Maer gaet henen/ seght het sijnen Discipulen ende Petro dat hy u voor gaet in Galileam/ daer sult ghy hem sien/ghelijck hy u gesept heeft.

8 Ende sy haestelijck uytgaende/ zijn ghevloden van den grave/ want bevinghe ende verschrickinge hadde haer bevanghen/ ende en seyden niemant wet/want sy waren bevreest.

9 Als dan Jesus opgestaen was/ vroegh op den eersten dach van de weke/ verscheen hy eerst Maria Magdalena/ uyt welcke hy seven duyvelen gheworpen hadde.

10 Dese ginck henen ende boodtschapte het den ghenen die met hem ghewees waren/ dewelcke treurden ende weenden.

maad datang dianja kapada jang zerat, settela matta-hari baru naik.

3 Daan dianja meng-utsiap dirinja siapa berguling akan kita jang batu pintu zerat?

4 (Makka settela dianja angkat mattanja meliatnja jang batu lalu berguling) karna menjadi mahabassar.

5 Daan settela dianja masok kadalam zerat meliatnja saurang muda mendudok ka tang-an kanan, berpakey dang-an baidju puteh, daan menjadi tekudjut.

6 Tetapi dia meng-utsiap kan dianja. Djang-an tekudjut: kamu mentsjari akan Iesus dari Nazareth jang jadi berkrus; dia suda bang-kit, tiada di sini: liatla tompat kamana dianja ada taru dia.

7 Tetapi pulangla, britau akan muritnja daan Petro makka dia lalu mulamu ka Galileam, di situ ada kamu meliat dia, seperti-nja meng-udjer mu.

8 Makka dianja kaluar sigra daan melari dari zerat, karna gumitar daan tekudjuttan kana hatinja, daan tiadanja britau appa akan barang siapa, sebab dianja menjadi bertakut.

9 Settela Iesus jadi berbangkit, kapagi-hari pada hari mula djumaad, meng-adapnja bermula akan Maria Magdalena, siapa dia ada melapas dari seitan tudju.

10 Iang ini pulang daan baitanja akan siapa ada mendudok dang-an dia, siapa bertsjinta daan menangis.

11 Ende als dese hoorden dat hy leefde / ende dat hy van haer ghesien was / en ghelooftoen sy't niet.

12 Daer na heeft hy hem in een ander ghedaente ghecopenbaert twee anderen van hen/ daer sy wandelden ende in 't velt ghegaen waren.

13 Dese ginghen oock henen ende boodtschapten dat den anderen: desen en ghelooftoen sy oock niet.

14 Ten laetsten als die elve t'samen aen tafel saten / is hy hen ghecopenbaert/ende verweet hen hare ongheloovighepdt/ ende de hardighept hares herten/om dat sy niet ghelooft en hadden den ghenen die hem ghesien hadden na dat hy opghestaen was.

15 Ende hy sprack tot hen: Gaet in de gheheele werelt / ende predickt het Euangelium allen creaturen.

16 Die ghelooven sal ende ghedoopt sal zijn / die sal salich worden: maer die niet en sal ghelooft hebben/ die sal verdoemt worden.

17 Ende dit zijn de teeckenen die daer volghen sullen den ghenen die ghelooven: In mijnen name sullen sy duyvelen uyt-drijven / sy sullen met nieuwe tonghen spreken.

18 Sy sullen slanghen verdrijven/ ende so sy yet doodelijcks drincken/ dat en sal hen geen schade doen: op den crancken sullen sy de handen legghen/ ende sy sullen gesondt worden.

19 Ende

11 Daan settela jang ini mendinger dia meng-hidop, daan menjadi meliat dari dia, tiadanja pertsjajunja.

12 Komudiën meng-hadap dia akan dua urang lain dang-an balik rupanja, kamana dianja pigi berdjalan kapadang.

13 Iang ini pigi djuga daan britanja akan jang lain: siapa dianja tiada heakin djuga.

14 Komudiën tella jang sablas mendudok samma samma ka dulang sentap makka dia meng-hadapnja, daan memaranja karna nakal pitsjajahan nja, daan tegar hatinja, sebab dianja tiada pitsjaja akan siapa meliat dia komudiën tella dia jadi berbang-kit.

15 Makka dia berkattakan dianja. Pigila ka segala dunja, daan berrewajat jang Euangelium akan segala manusea.

16 Siapa heakin daan menjadi bermandi, menjadi mumin: Tetapi siapa tiada meng-heakin, menjadi berbinassa.

17 Daan itula jadi jang tanda siapa ada meng-ikot akan siapa ada ber-heakin. Dang-an namma aku adanja memboangkan seitan, daan dianja ada batutor dang-an lida baharu.

18 Dianja ada memboang akan ular, daan djikkelu dianja meminom barang bisahan, itula tiada ber-rusanja: di atas sakittan adanja membobo tang-annja, daan dianja ada menjadi bersomboh.

19 Makka

19 Ende na dat de Heere met hen ghesproken hadde/is hy opghenomen in den Hemel/ ende is geseten ter rechter handt Godts.

20 Ende sy uytghegaen zijnde/ predickten over al / ende de Heere wrochte met hen/ ende bekrachtighde het Woordt door de nabolghende teeckenen.

Eynde des Euangeliums Marci.

19 Makka tella tuanku suda berkatta dang-an dianja, menjadi dia berangkat kadalam sorga, daan mendudok ka tang-an kanan Allahi.

20 Daan settela dianja kaluar, berrawajatnja ka segala tompat, daan tuan ku bakardja dang-an dianja, daan jang pata jadi berkauwassa karna pertanda jang meng-ikot.

Sudahan Euangelium Markum.

Volgen eenige Lof-ſangen: mitſgaders andere Ghebeden, ſangs-wijſe in onſe Chriſtelijcke Kercke ghebruyckelijck.

De thien Gheboden des Heeren, Exod. 20.

Ende God ſprack alle deſe woorden.

1 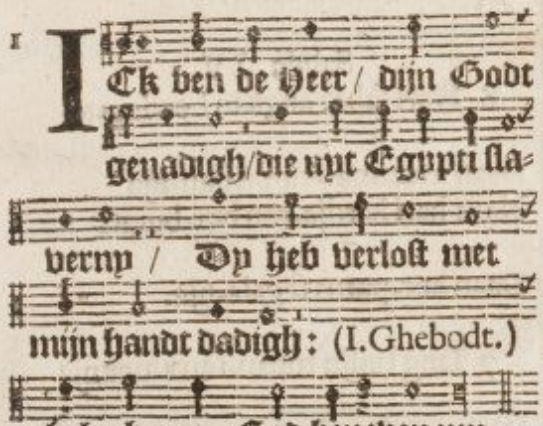
Ick ben de Heer / dijn Godt genadigh / die uyt Egypti ſlavernij / Bij heb verloſt met mijn handt dadigh: (I. Ghebodt.) **Heb gheenen God beneven mij.**

II. Ghebodt.

2 **Gheen beeldt ghegoten noch ghe-ſneden**
Maeck bij / noch gheen ghelijckenis /
Van al wat boven of beneden /
In Hemel / aerd' / oft water is.
3 **Du ſalſt voor hen de knije niet bogen /**
Noch doen hun dienſt of offerwerck.
Ick ben de Heer / hebt mij voor oogen:
Ick ben dijn Godt ſeloers en ſterck.
4 **Die d'afcomſt van die mij vergrammen /**

Meng-ikot barang N'jannji terpud'ji : dang-an ſumbahajang-berjannji , di dalam greſia kita Chriſtiani, ber-biaſſa.

Iang ſabda Allah ſapulu-perkara: Exodus 20.

Makka Allah meng-utſiap , ſegala kattahan ini.

1 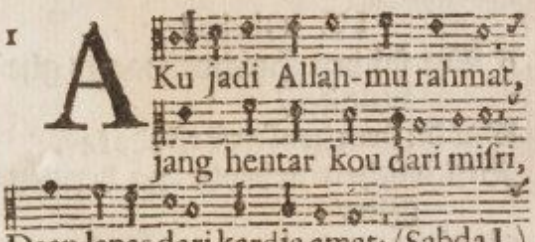
Aku jadi Allah-mu rahmat, jang hentar kou dari miſri, Daan lapas dari kardja amat: (Sabda I.) Lalu brala jang doſani.

Sabda II.

2 D'jang-an ukir atu tuang-i.

Barang rupa brala nad'jis.
Dari barang di atas bumi.
Ka ſurga daan ajar habis.
2 Hadapan-nja djang-an ſedjut-mu,
Atu ſumba-nja ſumbahan.
Tuhan Allah-mu jadi aku:

Iang gaga daan kawaſſahan.
4 Iang ber-hukkum ſegala aſal,

Straf tot in 't derd' end' vierde kindt:
End' doe ghenaed' aen duysent stammen/
Van die my vreest/end' my bemint.

III. Ghebodt.

5 Des Heeren Naem groot end hooghweerdigh/
In ydelheyt niet en vermaen.
Want wie Godts Naem gebruyckt lichtveerdigh/
Sal 's Heeren straffe niet ontgaen.

IV. Ghebodt.

6 Op sal des Sabbathdaghs gheheughen/
Dat du hem heyl'gest Gode toe.
Ses daghen arbeydt na vermeughen/
End' dijn werck altemael voldoe.
7 Den sevenden is 's Heeren feeste:
Daerom en werckt dan gantschlijck niet/
Du/ noch dijn soon/knecht/maeght/ noch beeste/
Noch vreemdelinck in dijn ghebiedt.
8 Want in ses daghen/ Godt volmaeckte
Aerd'/ Hemel/ Zee end' haer beslach:
Den sevenden/ sijn werck hy staeckte:
Dies heyligh' hy den Sabbathdagh.

V. Ghebodt.

9 Viedt Vader ende Moeder eere/

Ka tiga daan ampat pupu.

Daan bri rahmat sampey kakakal

Sjapa takut daan kasse ku.

Sabda III.

5 Namma tuhan-mu djang-an mora.

Angkau meng-ambil ka mulut
Hukkum-nja bukan jadi ora

Sjapa demiki-en turut.

Sabda IV.

6 Hari sabat angkau ber-ing-at

Daan meramai-kan Allah-nja
Nam hari kardja-mu ber-bu-at.

Daan ber-putus segala-nja.

7 Iang tudju tnhan-mu ampunja

Djang-an kardja sedang itu

Angkau, anak, hamba di dunja
Daan barang duduk serta-mu.

8 Karna nam hari Allah putus

Laut, surga, bumi, daan lang-it

Makka jang hari tudju harus
Dia ber-mumin daan bang-kit.

Sabda V.

9 Beri hurmat kan ibu Bappa

Op

Agar

Op dat dijn leven werdt verlengt:
End' dijn gheluck end' voorspoet meere/
In 't landt dat Godt de Heer dy schenckt.

VI. Gebodt.
10 Du salst niet dooden.

VII. Gebodt.
Niet eebreken.

VIII. Gebodt.
Gheen onrecht doen noch dieverij.

IX. Gebodt.
Du salst gheen valsche tuygnis spreken/
Van dijnen naesten/ wie hy zy.

X. Gebodt.
11 Begeer dijns naesten huys/ noch have/
Noch sijne Vrou/ noch sijnen knecht/
Noch Os/ noch Ezel/ maeght/ noch slave/
Noch yet dat hem toekoom met recht.

Agar hidup daan untung-mu
Iadi bassar di nagri sjapa

Allah anugra akan mu.

Sabda VI.
10 Djang-an bunuh.

Sabda VII.
Atu ber-muka.

Sabda VIII.
Daan djang-an angkau mantsjuri.

Sabda IX.
Djang-an angkau bri sakfi faël

Hadap arnsaja fansuri.

Sabda X.
11 Djang-an hendak ruma amsaja.
Atu bini daan hamba-nja.
Karbau khalidey djang-an njaja,

Daan barang punja dia-nja.

Het Loflangh Zacharie/ des Vaders Joannes des Doopers/ Luce in 't eerste Capittel vers. 68.

Op de wijse des Crrrvij. Psalms.

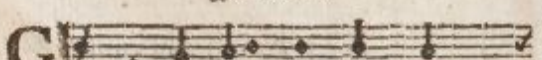

Odt Israels de Heer zy

A 2 hoogh

Njannji Sakaria, Bappa Juannis jurimandihan, tersurat kapada Lucas, ka bagi dermula daan versu anam-pulu dualapan.

Kapada suara masamur: 137.

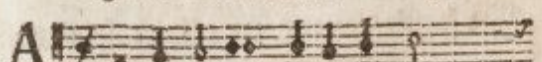

Llah Israel jadi maha

A 2 pud'ji,

hoogh ghepzesen / Die ons besocht/
end' upt het dienstbaer wesen: Ver-
losset heeft: end' heeft ons opgerecht/
in 't hepligh hups van David sijnen
knecht / Den hoozn des hepls / soo
hy 't ons laten weten heeft/ dooz den
mondt van d'hepligbe Pzopheten.

2 Als dat hy ons van alle 'svpants
banden
Verlossen soud' / end' onses haters
handen.
Ontfermend' hem der Vaderen ge-
slacht
En sijn Verbondt behoudend' in ge-
dacht:
Welck is den Eedt / dien hy self van
te bozen/
Aen Abzaham ons Vader hadd' ge-
swozen:
3 Als namelijck / dat hy ons sou-
de gheven/
Dat wy den tijdt van onse gantsche
leven/
Zijnd' in den scherm van sijn ghe-
weldt end' cracht/
En vzy gemaeckt van alle 'svpants
macht/
In hepligheydt en alle rechte we-
ghen/

Ghehooz-

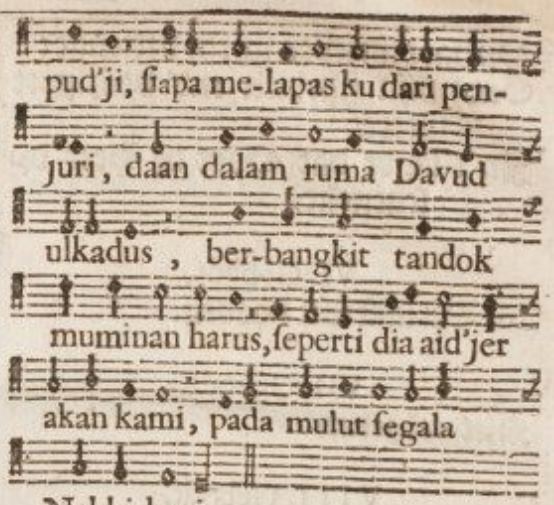

pud'ji, siapa me-lapas ku dari pen-
juri, daan dalam ruma Davud
ulkadus , ber-bangkit tandok
muminan harus, seperti dia aid'jer
akan kami, pada mulut segala
Nabbi hani.

2 Makka dia ada kami pun lapas
Dari seitan daan dari bintsji nafas.
Daan kawum Bappa ku pun ber-rah-
mat
Daan djandji nja d'juga pun ber-ing-
at
Sumpa itu dia putus nugrahim
Dang-an segala Bappa-ku Ibrahim.
3 Ka-tahuwi makka dia ber-tutup,
Selama kita ija pun ber-hidup,
Dang-an rahmat-nja daan kawasla-
han,
Daan lapas kita pun dari seitan,
Agar kita meng-ikut djalan banar,

Daan

Ghehoorsaemheydt end' dienst hem souden pleghen.
4 End' du cleyn kindt salst heeten tsyner eere/
Een trou Prophect des Allerhoochsten Heere/
Midts du salst gaen voor Godes aenghesicht/
Op dat hem werd' een effen baen ghestricht.
Om synen volck de saligheyt t'voorconden/
Midts d'onverdiend' vergevinge der sonden.
5 Door onses Godts hertgrondigh medelijden/
Midts 'twelck ons nu/ in dese laetste tijden/
D'opgaende Son van boven heeft besocht.
Op dat hy dien wel claer verschijnen mocht/
Die dupsterlincx in 's doodes schad'we treden/
End' ons den voet stont op dē wegh des vreden.

Daan ber-sedjut kan dia dang-an habar.
4 Angkau anak ketsjil jadi bernamma,
Satu Nabbi adil tuhan pertama.
Karna mu meng-adap muka Allah.
Agar jadi-nja adir sa Raja.
Daan aidjerber-kanal umat wasalam
Akan ber-uleh kita ampun haram.
5 Karna kabul Allah dang-an rahmatn'ja
Sedang ku waktu ini ber-dapatn'ja,
Iang matta-hari naik, dari atas,
Agar ber-ridup trang, daan mem-balas
Siapa masuk ka bajang maut berrahey,
Daan kaki ku tingal di djalan damey.

Het Lofsanck der schare der Engelen/ die den Schaep-herderen bp nachte verschenen/ upt het tweede Capittel des Euang. van S. Lucas aen het 14 vers.

Op de wijse des 80 Psalms.

Jang njannji terpudji Rajat malaikat, siapa meng-adap akan kumbala dumba, ka waktu, malam, tersurat kapada Euangelium Lukas, ka bahagi kadua daan versu 14.

Kapada suara. 80.

I N d' hooghste Heemlen zp den Heere/

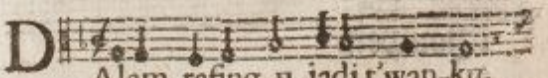

D Alam rasing-u jadi t'wan-ku, Allah,

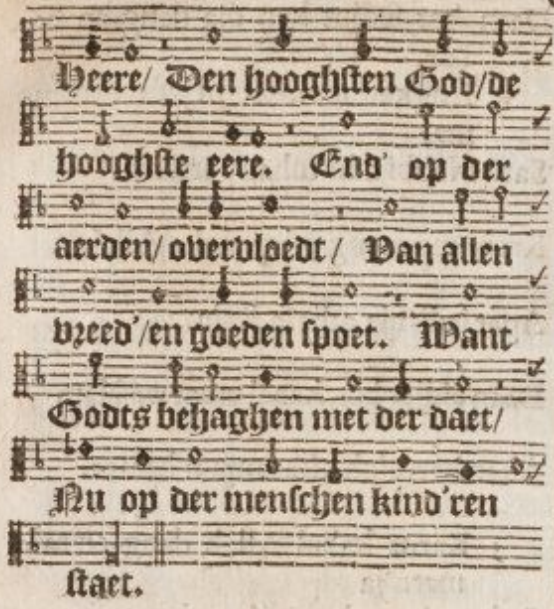

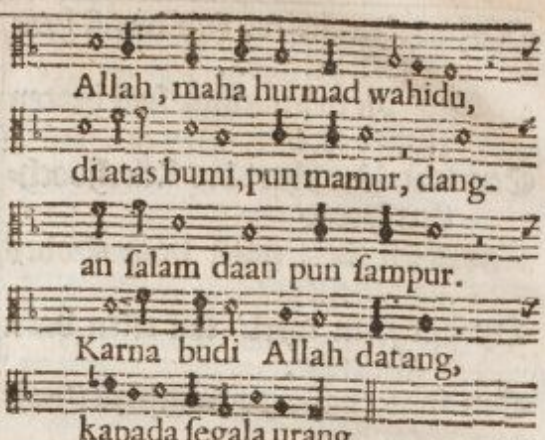

Den Lofsanck der Jonckvrouwe Marie Luc. 2. 46.

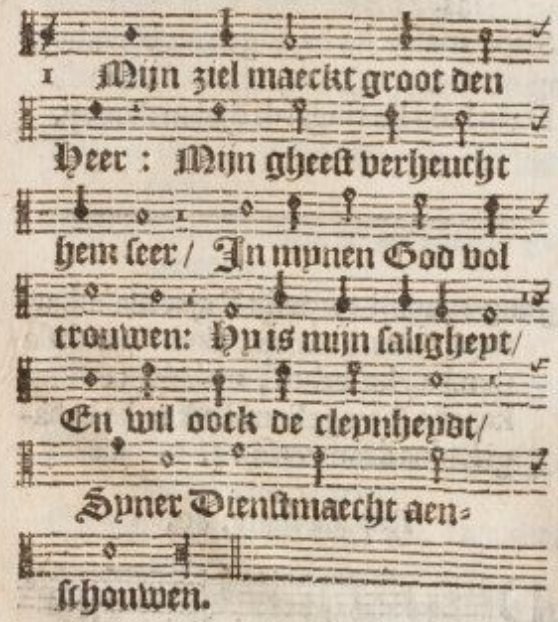

Iang njannji ter-pudji dari lela Mariam ter-surat kapada Lukas, ka bahagi bermula.

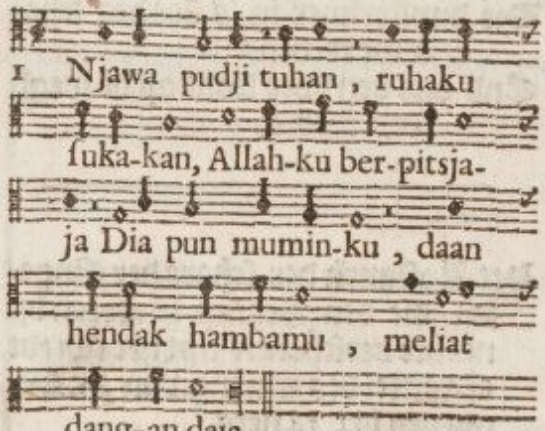

2 Siet hierom sullen my
Alle gheslachten vry
Wel gheluckslaligh achten:
Want onse God seer goet
Groote dinghen nu doet
Door sijn handt sterck in crachten.
3 Heyligh is synen Naem/
En sijn goethept bequaem
Sal eenwighlijck bechven.
Van kints kind'ren voortaen/
Voor hem die recht wil gaen
End' in Godts vreese blyven.
4 Een schoon en heerlijck werck
Door synen arm seer sterck/
Heeft ghedaen Godt Almachtigh.
Hy heeft die stoute quaet/
End' hares herten raet/
Tot niet ghemaeckt seer crachtigh.
5 Die stout zijn in hooghmoedt/
Vol van eer en van goedt/
Heeft Godt neder ghedreven:
En die arm zijn en clepn/
Heeft sijn goethept alleyn
Seer heerlijck nu verheven.
6 Die arm zijn na den gheest/
Den welcken honghert meest/
Verlaedt de Heer ghespesen.
Die rijck zijn vol en groot/
Heeft hy ledigh en bloot
Van hem vry afgheweesen.
7 Hy verhelft Israel/
Sijn Soon en ghedenckt wel
Aen sijn groote ghenade:
Soo hy heeft Abraham/
En 't volck dat na hem quam/
Toeghesept vroegh en spade.

2 Liat karna itu
Segal asal pupu
Meng-atta ku berdaulat
Karn' Allah-ku harus,
Kardja bassar putus,
Dang-an tang-an Nja kauwat.
3 Namma-nja ulkadus,
Daan budiman halus
Tingal pun sampey kakal,
De tsjutu ka tjutsju,
Sjapa menurut mu,
Dang-an takuttan tagal.
4 Kardja-an madjilis,
Dang-an tang-an habis
Putus Allah kawassa:
Iang brani daan djahat,
Daan hati-nja sjaurat,
Dia pun ber-binassa.
5 Sjapa nakal budi,
Daan punuh hartawi,
Allah rubuh ter-sajang:
Daan jang maha miskin
Budi Allahumin
Ber-bangkit dari bajang.
6 Iang mis kin Ruhani,
Daan lapar heirani,
Allah kinjang suka-nja:
Iang kaja daan bassar,
Dia suru banar
Dari dapan muka-nja.
7 Dia pun ber-angkat
Isrel daan ber-ing-at
Akan maha rahmat-nja:
Seperti Ibrahim,
Daan umat nurahim
Dang-an budi fakat'nja.

Den Loffanck Simeonis/ Luce 2. 29.

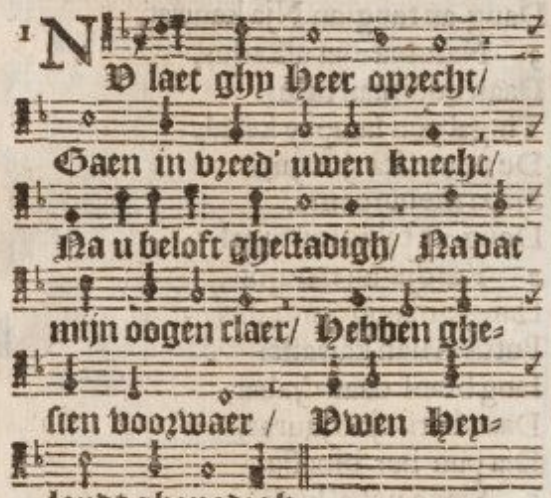

1 NV laet ghy Heer opzecht/ Gaen in vzeed' uwen knecht/ Na u beloft ghestadigh/ Na dat mijn oogen claer/ Hebben ghesien voozwaer / Uwen Heylandt ghenadigh.

2 Een Salighmaker repn/
Aller volcken ghemepn /
Die aennemen sijn leere.
Een licht schijnende claer/
Den Heydenen eenpaer/
End' oock Israels eere.

Njannji terpudji Simiunis pada Lucas bahagi dua.

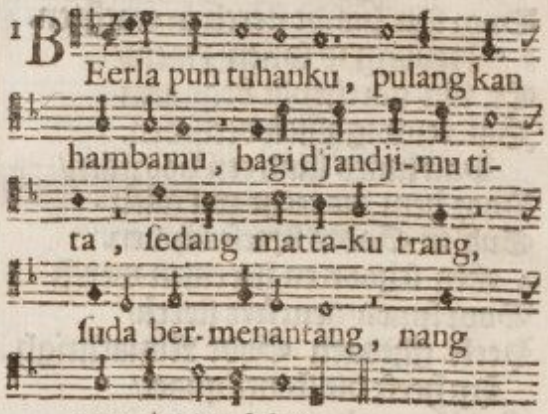

1 BEerla pun tuhanku, pulang kan hambamu, bagi d'jandji-mu tita, sedang matta-ku trang, suda ber-menantang, nang mumin-ameh kita.

2 Mumin-ameh tsjutsji
Kan umat ter-pudji,
Siapa turit ai djer-nja:
Sawatu trang ridup,
Iang kafir ber-hidup
Daan Israel faidjer-nja.

De twaelf Artijckelen des Chzistelijcken Geloofs / welck is een cozt begrijp der Apostolischer leere/upt hare schziften ghetoghen.

Ende wozt ghesongen op de wijse des xxiij. Psalms.

1 IEk gh'look in Godt den Vader/ Heer

Iang duablas bagi pitsjajahan urang Chriftan, jang jadi satu artihan aidjerran murit, bersalin dari suratn'ja.

Daan jadi menjannja kapada suara masamur dua pulu tiga, atu tiga lukor.

1 AKu pitsjaja kan Bappa Allahi, sjapa

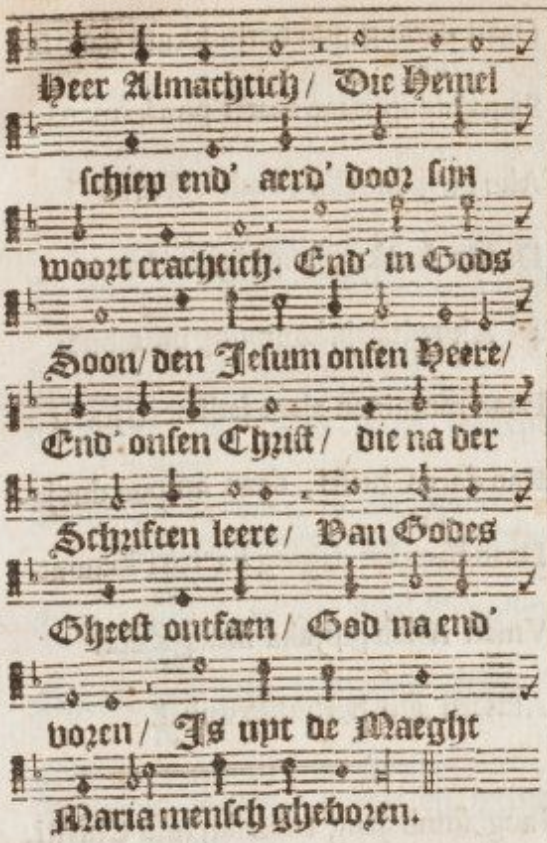

2 Die in't gherichт Pilati heeft ghe-
leden /
Gecruycight zijnd' : end' heeft den
doot betreden.
End' is daerna ten grave neer-
ghelaten :
Is afghedaelt ter hellen / t'onser
baten.
Doch vanden doot ten derden daegh
verresen /
Is opghestight in d'eewigh Hemel-
sch wesen.
3 End' sit aldaer / een Voorspraeck
der misdaders /
Ter rechter handt Godts sijns
Almachtigh Vaders :

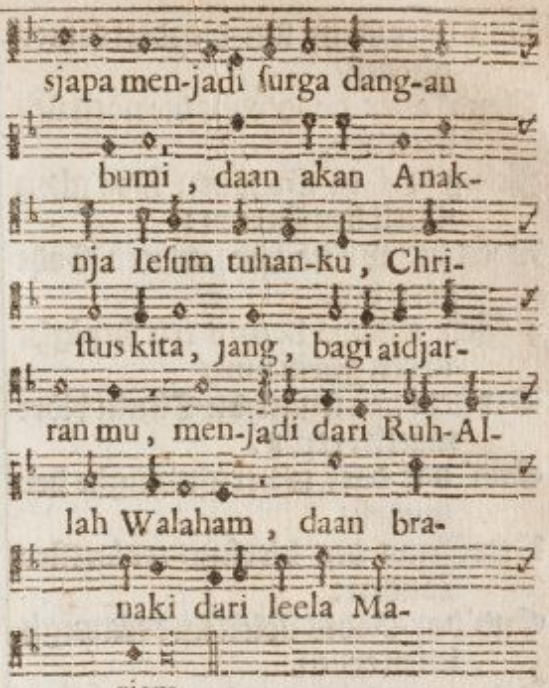

2 Sjapa meraffa kan hukkum Pila-
ti,
Ber-krus, daan pun melawan akan mat-
ti
Makka dia jadi djuga bertanam :

Turun ka Narka karna kita haram.

Ka hari tiga dia pun perbangkit,

Me-naiku pun ka surga lalu lang-it.

3 Kamana dia duduk kan menjum-
ba
Ka kanan Allah karna kita dumba,

Dan daer sal hy sijn Oordeel comen gheven/
Beyd' over dood' ende die noch sullen leven.
Ick gloof in Godt den heyl'ghen Geest des Heeren:
Dees dry wil ick voor mijnen Godt vereeren.
4 Ick gloove voorts een heylghe kerck ghemeyne/
Der heyl'gen schaer/die Christi bloet maeckt reyne.
End' dat daer is verghevinghe der sonden/
Verrijsenis des vleeschs ter laetster stonden:
End' dat Godts volck sal't eenwigh leven erven.
Hier op wil ick dry leven ende sterven.

Daan datang pun berhukkum dari sana
Sjapa hidup daan matti pun kamana.
Aku pitsjaja Allah Ruh-ulkadus
Daan tuhanku, jang tiga ini harus.
4 Aku pitsjaja kampung umatbudi
Daan muminan sjapa jadi bertsjutsji
Kan dara Christi, daan ampun dus jasaat
Daan bangkit daging ka hari kiamat
Vmad Allah pusjaka hidup kakal
Atas itu aku berhidup wakal.

Dat Ghebedt onses Heeren Jesu Christi/ Matth. 6. vers. 9.

1 O Onse Vader in Hemelrijck / Die ons heet kinders al ghelijck / End' wilt dat wy u roepen aen / Als wy niet noode zijn bevaen/ Gheeft dat niet bloo' alleen de mondt

Iang sumbajang tuhanku Iesu Christi, menjurat kapada Matheum 6. daan versu 9.

1 Bappa-ku dalam surgani, jang bernamma' ku Anaki, daan hendak kita sumba-mu, tella susa datang k'aku: djangan mulut sumba said'ja, te-tapi

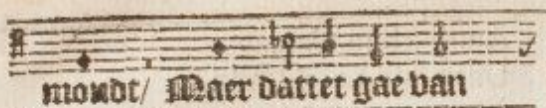

2 Gheheylight uwen name zy/
D Woordt onghevalscht blijft ons by:
Dat wy ook leven heylichlijck/
Na uwen name weerdichlijck:
Behoedt ons Heer voor valsche leer/
Dat arme verdoert volck bekeer.
3 D Coninckrijck com'/ O Heer goet/
Hier / end' hier na den Trooster soet.
Gheeft ons dien Christus ons toesey
Met sijn gaven menigherley/
Breeckt Satans tooren en groot ghewalt/
Voor sijn arghepdt u kerck erhalt.
4 D wil gheschied'/O Heer ghelijck
Op Aerden als in Hemelrijck:
Gheeft ons ghedult in lijdens pijn
Ghehoorsaem allesins te zijn:
Neemt van ons wech vleesch ende bloet
Dat teghen uwen wille doet.
5 Geeft ons hupden ons daeg'lijcx broot
End' ons behoette tot lijfs noot/
Behoedt ons Heer voor twist en strijdt/
Voor pest en ook voor dieren tijdt/

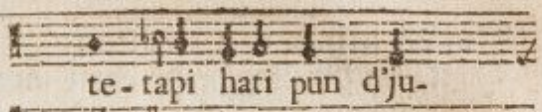

2 Namma mu jadi ulkadus,
Katta mu tingal pun harus,

Agar kita hidup mumin,
Bagi namma mu Allamin.
Buang Agama salahan:

Daan umad mu balik badan.
3 Radjat mu tuhanku datang,

Beri rehat kita urang,

Daan sjapa Christus kerkatta,

Dang-an anugra-nja maha:
Putus kawassahan seitan,

Djang-an Chrisja bri melawan.

4 Kahendak-mu jadi nugra

De bumi bagi di surga
Bri rassa ku demikiën
Mending-ar kan sakali-ën
Ambil daging daan dara-ku

Iang melalu kahendak-mu.
5 Bri kita sahari makan

Daan badan ku pun pakajan
Lalu pun kita dari prang

Daan dari penjakit sajang,

Dat wy in goeden vreede staen/
Doet sorchvuldighepdt van ons gaen.
6 Onse schulden vergeeft ons Heer/
Dat sy ons niet bedroeven meer/
Soo wy ock die ons schuldich zijn/
Haer schult vergheven dit termijn/
Tot haren dienst maect ons bereyt/
In rechter liefd' end' eenighept.
7 Lept ons/ Heer/ in becoringh' niet/
Als ons de boose geest strijdt biet/
Ter rechter of ter slincker handt/
Helpt ons te doen goet onderstandt/
In recht betrouwen onbevreest/
Door den Trooster den hepl'ghen Gheest.
8 Van alle quaet verlost ons meer/
In dese quade tyden Heer/
Vrydt ons van den eewighen doodt/
En troost ons in den laetsten noot:
Doet ons altijdt goet onderstandt/
Neemt onse zielen in u handt.
9 Want u/ O Vader/ is dat rijck/
End' de cracht over-al ghelijck/
D is ock alle heerlijckhept/
Van nu tot inder eenwichept/
Met Christo uwen Soon alleyn/
En den hepligher Gheest gheneyn.
10 Amen/ dat is/ het werde waer/
Sterckt ons geloove wanckelbaer/
Op dat wy niet twijflen daer an/
Wy sullen dit alles ontfaen/
Na uwen wil om Christi Naem/
Door welcken ons beed' is ghedaen.

Anugra kita salamat
Daan lalu kaluwi sang-at.

6 Ampun tiwan dusja'ku, bagi,
Djang-an kita tsjinta lagi,
Seperti ku ampun urang:
Sjapa'kan kita ber-utang.
Agar ku tulung dianja
Dang-an kakassehan maha.
7 Djang-an bertsjuba'ku tuhan,

Daan djang-an seitan pun tahan,
Kita, di kanau kiri-nja
Tulung-ku, larang diri-nja,
Dang-an pitsjajahan harus,
Daan anugra Ruh-ulkadus.

8 Muhun kita dari iblis,
Ka waktu ini ber-nadjis.
Lapas ku dari maut kakal,
Daan dari harammi nakal,
Tulung kita, daan njawa'ku,
Ambil tuhan ka tang-an mu.
9 Kamu Bappa punja Radjat,
Dang-an kawassahan amat.
Daan segala mulahani:
Achar zaman sebahani,
Dang-an Christus Anak Allah,
Daan Ruh-ulkadus ber-wallah.
10 Amin, artin'ja ber-sungu,
Heakin kita me-nungu,
Agar tiada ku kalu
Daan pun tiada melalu
Kan namma Iesus Christ, radjin,
Sjapa'ku men-jumba, Amin.

Den C Pſalm.

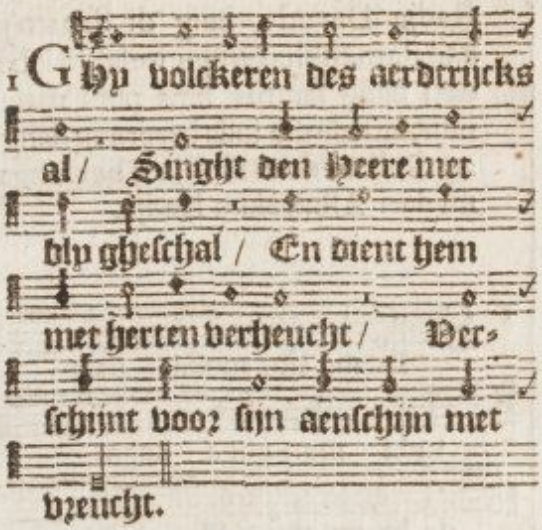

1 GHy volckeren des aerdtrijcks
al / Singht den Heere met
bly ghelchal / En dient hem
met herten verheucht / Ver-
ſchijnt voor ſijn aenſchijn met
vreucht.

2 Bekent dat hy een Heere zy /
Die ons ſonder ons toedoen vry
Gemaeckt heeft / en verworven ſijn
Tot Schaepkens goet der weyden ſijn.
3 Wilt tot ſijnen Tempel ingaen /
Doet van lof en danck ock ver-
maen /
In ſijn ſchoone voorhoven ſoet /
En pryſt daer ſynen name goet.
4 Want vol van goethepdt is de Heer /
Sijn ghenade duert immermeer /
Sijn Godlijck woordt en ſijn waer-
heyt /
Blyven tot inder eeuwicheyt.

Maſamur ſaratus.

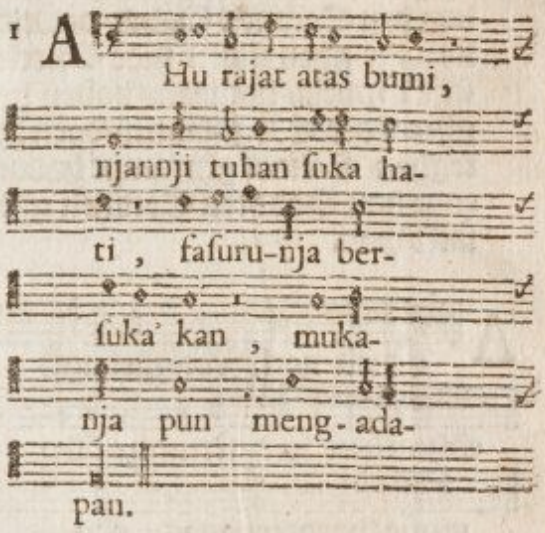

1 AHu rajat atas bumi,
njannji tuhan ſuka ha-
ti , faſuru-nja ber-
ſuka' kan , muka-
nja pun meng-ada-
pan.

2 Kanal dia akan tuhan,
Sjapa ija melapaskan
Kita , daan pun pile aku
Akan dumba-nja fatahu.

3 Maſuk ka dalam beitul-nja
Berpudji-kan makabul-nja

Ka dalam bile madjilis,
Pudji kan mammanja habis.
4 Karna tuhanku jadi baik

Rahmatnja atas kita naik
Kattanja Allahi tingal

Ka hat ini ſampey kakal.

Psalm Apocryphus é grëco.

Dese Psalm/ is een eyghen-geschrift van den Coninch David/ dewelcke wert ghevonden inde Grieckschе Bybels/ nochtans boven het ghetal der CL. Psalmen/ doen hy teghen Goliadt ghecampt hadde/ ende van Gode ten Coninck ghesalft was.

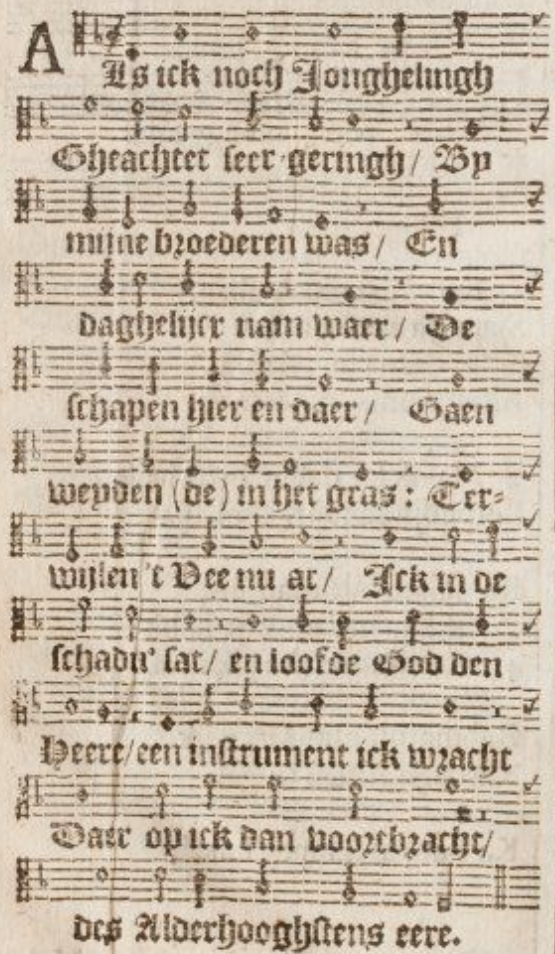

2 Maer

Masamur Apukrifu.

Masamur ini jadi satu surat kandiri dari Radja Davud, jang di dapatn'ja kadalam Biblia Gregu, welakin lebe, dari nang saratus lima pulu masamur, tatkala dia suda berprang dangan Guliat, daan menjadi berminjami dari Allah akan Radja.

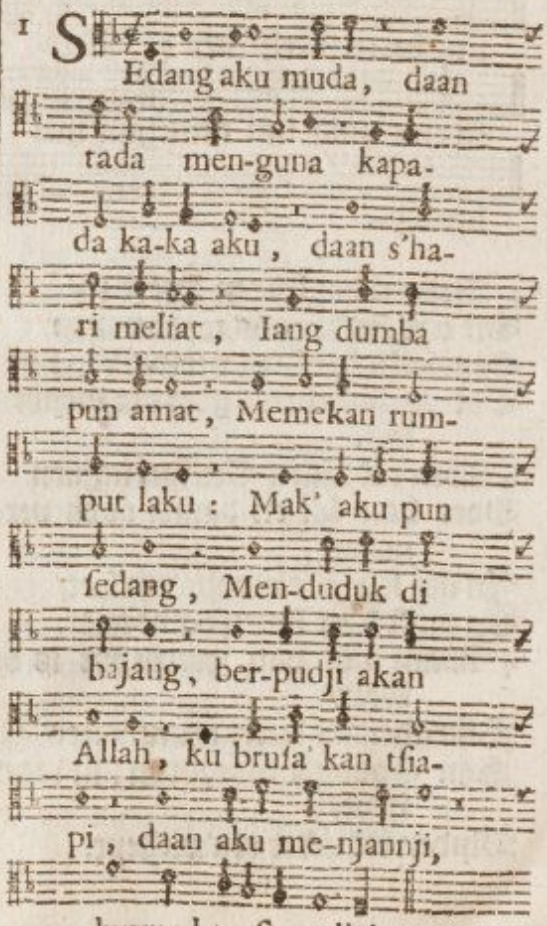

2 Allah

2 Maer Godt Almachtich / siet/
Myn die was min als niet/
Vercoos in synen sinne:
Die niet op't groot en past/
Gaf synen boode last/
Tot myn te comen in (ne):
Dewelcke my terstont/
Verclaerd' upt Godes mont
Den raedt by hem besloten:
En heeft my daer op ras/
Met 't heylich olij glas
Gesalft en overgoten.
3 Van myne broeders sterck
Gantsch maeckte Godt geen werck/
Maer liet hen doch alle staen:
En staende niet eens acht
Op haren trotsen pracht/
Noch (hoogh) opgheblasen waen.
Ock heeft de Heere goed'
Den steus vol hooger moed'
Door my ghebracht ter schande/
Ja my heeft hy ghestelt'/
Die Herder was in't veld'/
Tot Coninck in den Lande.

2 Allah kawassahan
Kami meliattan,
Daan pile kan hamba-nja,
Sja; a ija kabul,
Daan men-juru Rasul,
Kapad' aku tamba-nja:
Makka dia turut,
Iang sabda di mulut
Allah, daan ber-pegang-kan
Nang katsja ber-alus,
Daan minja ulkadus,
Di atas ku tuang-kan.
3 Sudar' aku ter-kwat
Tiada meliat
Allah, akan asal-nja,
Bukan menentang-kan,
Hatinja bassaran,
Daan atu pun nakal-nja.
Allah djuga beri,
Jang Guliat brani,
Ka tang-an kami punja
Sjapa ku meng-ala,
Daan dari kumbala,
Iadi ku Radja dunja.

Een corts ghebedt voor de Predicatie door Jan Wtenhove.

O Godt die onsen Vader
bist/ Door Jesum Christ/
Geeft uwen gheest ons alghe-
mein/ Die ons ter waerheyt
leyde/ Verhoort ons doch tot
deser

Sawatu sumbahajang ketsjil bermula rawajat, dari Iuhan Wttenhooue.

Ia Bappaku Allahu:
karna Twan-ku: Anu-
gra ku Ruh-ulkadus, Iang
ikut ka banarran, Ding-
er kita waktu patut,
Buka

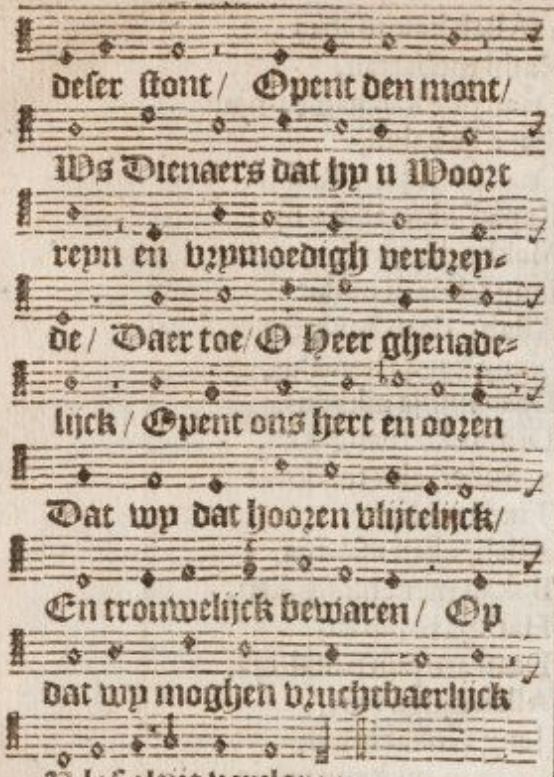

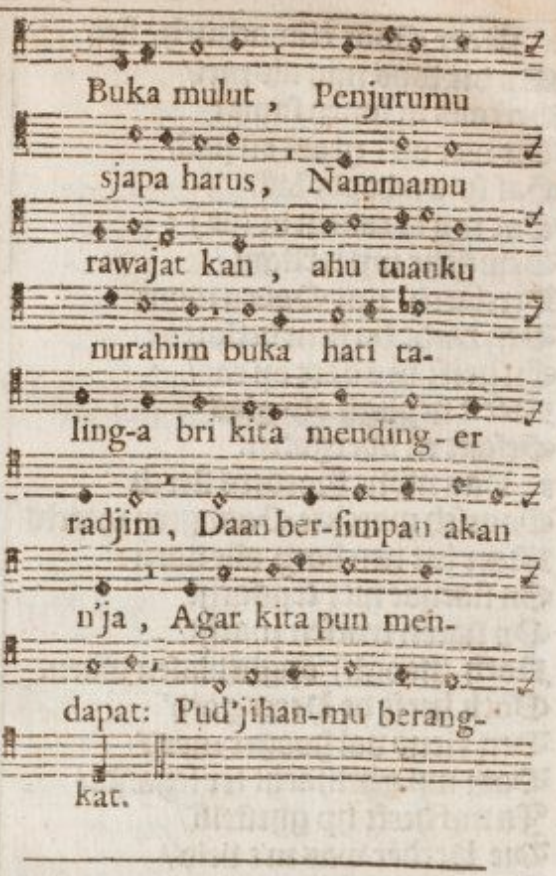

Het Lofsangh Salomonis / upt het eerste boeck der Coningen in 't achtste Capittel / 56 vers.

Op de wyse des CXXIX. Psalms.

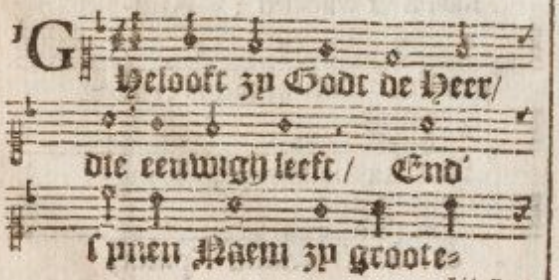

Iang njannji ter-pudji Radja Suliman, dari jang pertama kitab Radja , kapada bahagi dualapan, daan versu 56.

Capada suara masamur saratus duapulu sambilan.

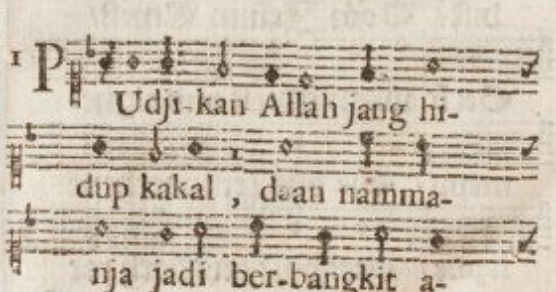

mat:

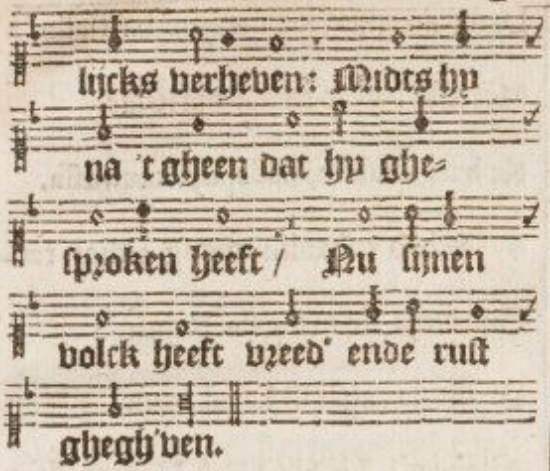

2 Van alle 't gheen dat hy dooꝛ Moſis mondt/
Sijns Dienaers heeft tot ſijnen volck gheſpꝛoken:
Is niet een wooꝛt verballen tot dees ſtondt/
Daer pet aen zy in't minſte deel ontbꝛoken.
3 De Heer ons Godt dooꝛ ſijn ghenade zy
Met ons altijt / ſo hy met ons vooꝛſaten
Ock is gheweeſt / end' blijf ons altijt by/
End'will ons niet begheven noch verlaten.
4 Hy nepgh tot hem ons hert/ end' ons gemoedt/
Om ſynen wegh te treden ſonder dolen:
End' houden ſteedts al ſijn geboden goedt/
Sijn recht / ſijn Wet onſ' Vaderen bevolen.
5 End' gheve vooꝛts dat dese wooꝛden mijn/

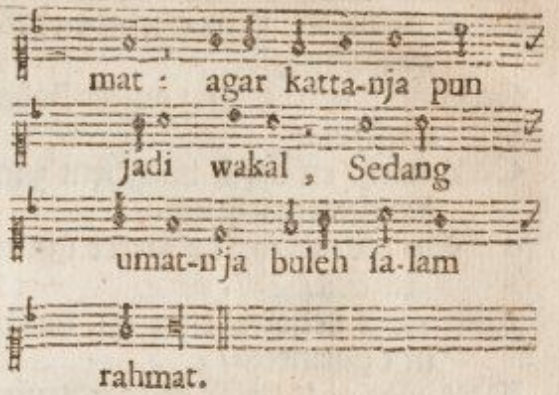

2 Segala jang di kattakan Muſa
Faſuru-nja, akan ſegala urang
Sapata pun tiada kan ruſa
Atu ſanukta pun tiada kurang.
3 Rahmat Allah tingal dang-an aku
Seperti dang-an nennë bappa kita
Duduk lekat kami bagi daku
Bukan kita melapas akan tita.
4 Dia ſedjut njawa dang-an hati
Kan ikut djalannja bukan berſala
Daan berputus ſabdanja berbakti.
Hukkumnja, menjuruh Bappaku Allah.
5 Daan bri pun katta-ku ini banar

Daer meed' ick hem ghebeden heb aendachtigh/
Riecht klimmen op voor onses Gods aenschijn/
End' nacht en dagh voor hem zijn moghen crachtigh.
6 Op dat altijdt de Heere sijnen knecht/
Sijn recht behoud' ende sijn volck in 't ghemeene/
Daer door al 't volck des aerdtrijcx ken te recht/
Dat JEHOVAH is Godt de Heer alleene.
7 En dat u hert recht zy voor onsen God/
Om sijne Wet end' keuren te betreden/
End' eenwelijck te houden sijn ghebodt/
So wy nu hier doen kont den dagh van heden.

Dang-an appa' ku menjumba tiassa,
Mënaiki hadap muka-nja halar
Ka hari, malam, hadapnja kauwassa.
6 Sebab tuhanku meng-aidjer tauwi
Fasurunja daan segala Rajatnja
Di dunja, agar di kanal hauwi
Allah jadi IEHOVAH daan sifatn'ja.
7 Agar hatimu jadi pun tsiutsji,
Di hadapan Allah akan meng-ikut
Huk kum, sabda: Agamanja pudji
Saperti kita aidjer mu ber-sebut.

De Hymnus/ Christe qui lux es, & dies. Op de wyse van den C. Psalm.

Christus jadi pun hari trang: kapada surara masamur saratus.

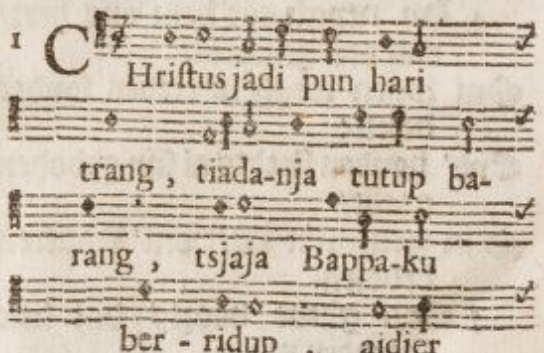

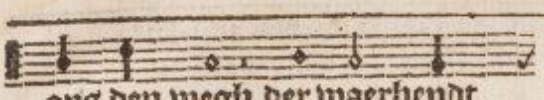

ons den wegh der waerhepdt

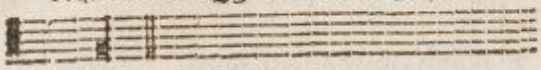

gants.

2 Wp bidden dijn Godtlijcke cracht/
Behoet ons Heer in deſen nacht/
Bewaert ons Heer voor allen lept/
Godt Vader der barmhertighept.

3 Verdrijft den ſwaren ſlaep Heer Chriſt/
Dat ons niet ſchaed' des vpants liſt/
Dat vleeſch in tuchten repne zp/
So zijn wp men'gher ſorghen vrp.

4 So ons' ooghen ſlapen vp tp/
Laet onſe herten waken dp/
Beſchermt ons Godes rechterhandt/
En loſt ons van der ſonden bandt.

5 Beſchermt/ O Heer/de Chriſtenhept/
Dijn hulp altijdt zp ons berept/
Helpt ons/ Heer Godt/ upt aller noot/
Voor dijn hepl'ge vijf wonden root.

6 Ghedenckt/ O Heer/ den ſwaren tijdt/
Daer met dat 't lijf ghevanghen lepdt/

kita djalan hi-

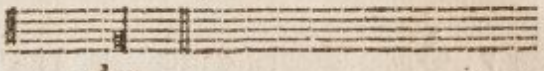

dup.

2 Kauwaſſ' Allah ku ſumbakan,
Tingal ku ka malam tuan:
Merenta ku dari djahat,
Allah Bappa ku ber-rahmat.

3 T'wan Chriſt buang maha antuk
D'jang-an ſeitan pun bri maſuk,
Kan daging ku, pun ber-tsjutsji,
Makka putus ku kalu-i.

4 D'jikke matta ku pun tidur,
Beer hati ku djaga ſampur.
Tang-an kanan Allah tulung,
Daan lapas ku dari paſſung.

5 Merenta ſegala Chriſtaan,
Tulung-an mu datang heiraan,
Daan lapas ku dari ſuſa.
Agar njawa tida ruſa.

6 Ing-at tuhan waktu ſukar,
Iang gaga badan ku halar,

De ziele die ghy hebt verlost
Die gheeft / Heer Jesu / dynen troost.

7 Godt Vader zy lof / eer end' pryis/
Dat toe ock synen Sone wijs/
Des Heyligen Geestes goedigheyt/
Van nu tot inder eeuwigheydt.

Ghesangh / het welck men ghewoon is in Batavia te singhen voor de Predicatie.

Op de wijse van den hondertsten Psalm.

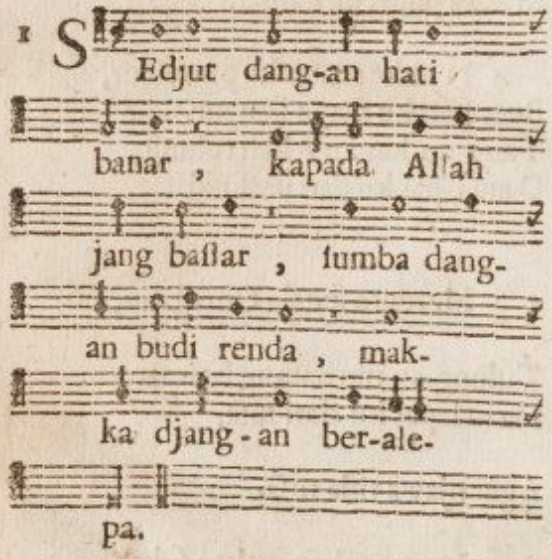

2 Kami, sala tida lapas,

Selama kami menafas:

Njawa sjapa mu ber-ang-kat,
Tuhanku Iesu bri rehat.

7 Allah Bappa jadi pudji,

Daan anakn'ja jang berbudi
Ruah ulkadus pun berakal,
Dari hat ini ka kakal.

Sa urang bukan per-pagang
Sabdanja daan penjuruan.

3 Ada pun Allah jang sakti:
Ampun bersalahan beri,
Sakarang daan pada kakal,
Kapada urang menjassal.

4 Mare urang budi galap,
Ber-bintsji dusa jang sedap:
Mare fasuru sa buntar,
Tuan mu Allah jang bassar.

Ghesangh na de Predicatie. Op de wyse van de thien Ghe-boden.

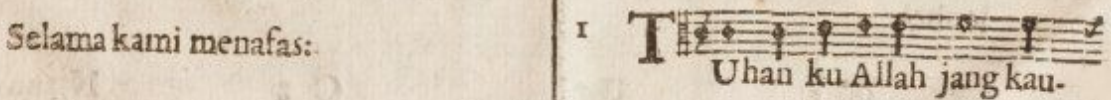

wassa,

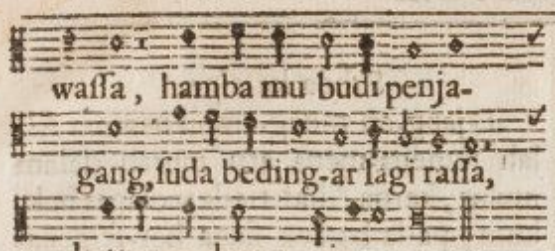

wassa, hamba mu budi penja-

gang, suda beding-ar lagi rassa,

katta mu daan penjuru-an.

2 Bai kami ing-at tida sala
Sabda mu dang-an hati trang,
Bri hati kami sedekala,
Ber-taru lagi ber-pagang.
3 Djang-an kami pitsjaja kurang
Sampei kami njawa lapas,
Bri farman pun ka pada urang,
Nang tingal dang-an hati kras.
4 Bri pun tuan ku ka bassaran,
Ambamu daulat daan berkat,
Hari men-datang daan sakaran:
Karna tuan suda kauwar.

De thien Gheboden Gods.

Ick ben de Heere uwe Godt / die u upt Egyptenlant upt dē dienst-huyse ghelepdt hebbe.

Het eerste Ghebodt.

Ghy en sult gheen andere Goden booz mijn aenghesichte hebben.

Dat tweede Ghebodt.

Ghy en sult u gheen Beelden noch gheen ghelyckenisse maken / noch van 't ghene dat boven in den Hemel is / noch van 't ghene dat onder op der Aerden is / noch van 't ghene dat in 't water onder der aerden is: En buycht u booz die niet / noch en dienese niet: Want ick ben de Heere u Godt / sterck ende yverich / die de misdaedt der Vaderen besoecke aen de kinderen / tot in 't derde ende vierde lidt der ghener die my haten / ende doe barmhertighepdt aen veel duysenden die my lief hebben / ende myne Gheboden onderhouden.

Nang sabda Allahi sapulu bahagi.

AKu jadi tuhan Allah mu jang di kaluarkan angkau dari Nagri misri daan dari ruma pakardjaan.

Sabda ber-mula.

Djang-an angkau ber-sedjut Allah lain hadapan muka aku.

Sabda ka-dua.

Djang-an angkau mem-buat bralah atu barang rupa, dari pada barang jang ada di atas dalam surga, atu dari pada barang jang ada di bawa ka-atas bumi, atu-dari barang jang ada di dalam ajer di bava bumi, djang-an ber-sumbanja, atu sasuru-nja, karna aku jadi tuan Allah mu, jang kauwassa daan tsjimburuang, daan jang ber-hukkum dosa Bappa kapada anak, sampei ka tiga daan ampat pupu, siapa ber-bintsji akan di aku, makka aku mem-buat rahmat kapada manusea beribu, jang berkasse akan aku, daan turut sabda aku.

Dat derde Gebodt.

Ghy en sult den Name des Heeren uws Godts niet vergeefs ghebruycken: Want de Heere en sal hem niet onghestraft laten / die synen Name misbruyckt.

Dat vierde Ghebodt.

Zijt ghedachtigh des Sabbathdaechs / dat ghy dien heyligher: Ses dagen sult ghy arbeyden / ende al u werck doen / maer den sevensten dagh is den Sabbath des Heeren uwes Godts / dan sult ghy gheen arbeyt doen / noch u knecht / noch u vee / noch u vreemdelingh / die in uwe Stadtpoorten is: want in ses daghen heeft de Heere Hemel ende aerde ghemaeckt / ende de Zee ende al datter in is / ende hy ruste ten sevensten daghe: daerom seghende de Heere den Sabbath-dagh ende heyligde den selven.

Dat vijfde Gebodt.

Ghy sult u Vader ende Moeder eeren / op dat ghy langhe leeft in den Lande / dat u de Heere uwe Godt gheven sal.

Dat sesde Ghebodt.

Ghy en sult niet dooden.

Dat sevensde Ghebodt.

Ghy en sult gheen overspel doen.

Dat achtste Gebodt.

Ghy en sult niet steelen.

Dat

Sabda ka-tiga.

D'jang-an meng-ambil namma Allah semena-mena atu murah dalam mulut, karna Allah tiada melapas hukkum, pada barang siapa ber-semena-mena namma-nja.

Sabda ka-ampat.

Ing-at ing-at kapada hari sabad, agar angkau ber-ulkadus kan dia: anam hari berbuat segala pakardja-an mu, tetapi hari jang katudju, ijani jang sabad tuhanku, tella itu, tiada angkau membuat barang pakardja-an, atu anak-mu laki-laki, atu anak-mu parampuan, atu hamba-mu laki-laki, atu hamba-mu parampuan, atu binatang mu, atu urang dagang jang menduduk kadalam kuta mu pun tida, karna dalam anam hari di jadi kan tuanku, surga daan bumi, daan laut, daan barang isinja, makka dia terbrenti kapada hari jang katudju, karna itula di pileharakan tuanku jang sabad, daan ber-ulkadus-kan nja.

Sabda ka-lima.

Kamu ada mem-meri hurmad akan Bappa daã ibu-mu, agar angkau menghidup lama diatas bumi, daan berulë untung di dalam nagri jang di anugrakan Allah akan angkau.

Sabda ka-anam.

Djang-an angkau memunu urang.

Sabda ka-tudju.

Djang-an angkau ber-muka.

Sabda ka-delapan.

Djang-an angkau mantsjuri.

Sabda

Dat neghenste Ghebodt.

Ghy en sult gheen valsche ghetuyghenisse spreken teghens uwen naesten.

Dat thiende Gebodt.

Ghy en sult niet begheeren uwes naesten Wijf / noch synen knecht / noch sijn dienstmaeght / noch sijne Osse / noch synen Ezel / noch eenigh dinck dat uwen naesten heeft.

Het Chrystelijcke Gheloove.

1 Ick gheloove in God / den Vader / den Almachtighen Schepper / des Hemels ende der Aerden.

2 Ende in Jesum Chrystum synen eenghebozenen Sone / onsen Heere.

3 Die ontfanghen is van den Heyligen Gheest / ghebozen uyt de Maghet Maria.

4 Die gheleden heeft onder Pontio Pilato / is ghecruyst / ghestozven / ende begraven / nederghedaelt ter hellen.

5 Ten derden daghe wederom opghestaen van den dooden.

6 Opghevaren ten Hemel / sittende ter rechter handt Godts des Almachtighen Vaders.

7 Van daer hy komen sal om te oordeelen / de levende / ende de dooden.

8 Ick

Sabda ka-sambilan.

Djang-an angkau bersakši dusta di adap amsaja mu.

Sabda ka-sapulu.

Djang-an angkau hendak ruma amsaja mu, atu bininja, atu hambanja laki-laki, atu hambanja parampuan, atu limbunja, atu khalidei nja, atu barang apa ampunja akan amsaja mu.

Heakiman Christiani.

1 HAmba heakin kapada Allah Bappa kauwassa, jang menjadi surga daan bumi.

2 Daan Kapada Iesum Christum anaknja sawatu ber-anaki.

3 Iang ber-jadi dari pada Ruhulkadus, ber-anaki dari anak darah Mariam.

4 Iang meraffa hukkum di bava Pontius Pilatus, bergantung ka krus, bermatti, daan ber-tanam berturun ka Narka.

5 Ka hari jang katiga berbangkit pula dari matti.

6 Dia menaikia ka surga, Menduduk ka tangan Kanan Allahu Bappa kauwassa-han.

7 Dari mana dia ada mendatang berhukkum jang hidup daan matti.

8 Hamba

8 Ick gheloove in den Heyligben Geest:
9 Ick gheloove een heylighe alghemeyne Chriſtelijcke Kercke/ de ghemeynſchap der Heyligben.
10 Verghevinghe der ſonden.
11 Weder opſtandinghe des vleeſches.
12 Ende een eeuwigh leben/Amen.

8 Hamba pitsjaja kapa Ruh-ulkadus.
9 Hamba pitsjaja ſawatu Ekleſia Chriſtiani, jang menjadi nang muſina muminan.
10 Iang ampun ſegala duſa.
11 Jang bangkittan daging badan.
12 Daan ſawatu hidup kakal, Amin.

Ghebedt ons Heeren Jeſu Chriſti.

ONſe Vader / die daer zijt in de Hemelen.
1 Dynen Name werde gheheyligbet.
2 Dijn Rijcke come.
3 Dynen wille ghelchiede / op der Aerden als in den Hemel.
4 Geeft ons hupden ons daghelijcks Broot.
5 Ende vergheeft ons onſe ſchulden / ghelijck wp oock vergheven onſen ſchuldenaren.
6 Ende en leydt ons niet in verſoeckinghe / maer verloſt ons van den quaden.
Want dijn is het Rijcke / de cracht/ ende de heerlijckheydt/ in der eeuwigheydt/ Amen.

Sumbajang tuhan-ku Ieſum Chriſtum.

BAppa kita jang men-duduk kadalam ſurga.
1 Ber-ulkadus menjadi namma-mu.
2 Radjat mu mendatang-i.
3 Ka-hendac mu menjadi di atas bumi ſeperti di dalam ſurga.
4 Berikita hari ini makannan-ku ſedekala hari.
5 Makka ber-ampunla duſa kita, ſeperti kita ampun akan ſiapa berſala kapada kita.
6 Djang-an hentar kita kapada tsjuba-han ſeitan, tetapi muhun la kita dari pada iblis, karna mu ampunja jang Radjat, daan kauwaſſahan, daan berbaſſaran ſampei kakakal, Amin.

Ghebedt vooz de Pze-dicatie.

HEmelsche Vader/eenwighe ende barmhertighe God/ wp bekennen ende belpden vooz dyne Godelijcke Majestept/ dat wp arme ellendighe sondaren zijn/ ontfanghen ende ghebozen in aller boosheyt ende verderffenisse/ ghenepght tot allen quade/ende onnut tot eenigen goede/ ende dat wp met ons sondigh leven/ sonder ophouden dyne H. Geboden overtreden/ daer vooz wp dynen toozn teghen ons verwecken/ ende na dynen rechtveerdighen oozdeele op ons laden de eenwighe verdoemenisse. Maer O Heere/wp hebben beron ende leedtschap van dat wp u vertoozrt hebben/ wp beschuldigen ons selven/ ende beklaghen onse misdaden/ begeerende dat ghy ghenadelijck onse ellendighepdt wilt aensien. Wilt dp over ons ontfermen/ O allergoedertierenste God ende Vader/ ende ons vergeven alle onse sonden/ vooz dat hepligbe lyden dijns lieven Soons Jesu Chzisti. Wilt ons ock verleenen de genade dijns hepligben Gheests/ die ons onse onghe-rechtichepdt van gantscher herten leere kennen/ ende ons selven recht mishaghen/ op dat de sonde in ons mach gedoodet werden/ eñ wp in een nieu

Sumbahajang ber-mula Rawajat.

BAppa ku furgani, daan Allah ibra-him terkakal, kita meng-aku di hadapan Mulaimu Allahi, makka kita jadi haramzada miskin Pryhal, daan menjadi ber-anaki dang-an segala djahat daan binassahan, ber-ing-in akan segala nakal, daan tiada ku saat akan barang baik, makka kita pun melalu sedekala akan sabda-mu ulkadus, dang-an hidup dosani, sebab appa kita ber-angkat gusar-ran-mu atas kita, daan me-muat jang binassahan terkakal: (karna hukkuman mu Adil) di atas kami. tetapi ija tuanku, kita ber-sasal daan pun sugulhati, sebab kita begusar-mu, kita meng-adu pakardja-an ku nadjis, daan meminta agar angkau hendak menentang akan miskil preyhal kita. Ber-rahmad akan kita, ija Bappa ku Allah jang maha budiman, daan ampunla dusa kita, karana rassa Anakmu berkassé Iesum Christum. Anugra kita pun karunja Ruahmu ulkadus, siapa meng-aidjer berkanal nakallan-ku dari pada segala hati, daan berbintsji akan diri-kami: agar dosa jadi memunuh dalam kita, daan kita pun ber-bangkit kapada hiduppan baru, akan meng-hentar bua ulkadus daan Adil, jang ber-suka-kan hati mu karna Iesum Christum. Beri kita pun meng-arti kattahanmu Allahi seperti kahendak-mu,

nieu leven weder opstaen / in d'welck wy oprechte vruchten der heyligheydt ende gherechtigheydt voortbringhen / die dy door Jesum Christum mogen aenghenaem zijn. Wilt ons oock dijn heyligh Woordt / na dynen Goddelijcken wille / te verstaen gheven / dat wy daer uyt leeren al ons betrouwen op dy alleen te stellen / ende van allen creaturen aftrecken. Dat oock onsen ouden mensche met alle syne begheerten / van daghe te daghe meer ghecruyst werde / ende dat wy ons dy op-offeren / tot eenen levendighen danck-offer / ter eeren dijns heyligen Naems / ende tot stichtinghe onses naesten. Wilt oock ghenadelijck bekeeren alle die noch van dyner waerheydt af-dwalen / op dat wy dy alt'samē eendrachtelijck dienen / in heyligheydt ende gherechtigheydt alle de dagen onses levens. Dit begheeren wy van dy door onsen Heere Jesum Christum / welcke ons heeft gheleert ende bevolen alsoo te bidden:

Onse Vader / etc.

Ghebedt na de Predicatie.

HEere Almachtighe God / en laet dynen H. Name om onser sonden wille niet ghelastert worden: Want wy hebben op menigherley wyse teghen dy ghesondicht / midtsdien dat wy dijnen heyligheyden woorde niet ghehoorsaem zijn / ende niet

agar kita meng-aidjer dari itu berpitsjaja mu kandiri, daan melalu segala manusea. Makka kahendak ku daan asal zaman menjadi sarihari berkrus, daan kita pun menjumba kami akan Angkau papada satu sumbahan berhiduppi, akan ber-hurmad Namma-mu ulkadus, daan meng-aidjer kan amsaja kita, berbalik pun dangan rahmad, segala siapa melalu akau sunguhan-mu agar kita samuanja bersewita kan mu dang-an Sacti daan Adillan segala hari selama kami ber-hidop, itula meminta kita dari kamu karna Tuhanku Iesum Christum, siapa meng-aidjer daan berpassan kita menjumba demikiën:

Bappa kita.

Sumbahajang kumudiën Rawajat.

TUanku Allah kauwassahan djangan namma-mu ulkadus menjadi ber-hudjat karna kita: sebab kita berdosa dang-an barang dj-nis dosa di adap angkau, sedang kita tiada mendinger katta-mu ulkadus, daan dang-an buduk, bintsji, daan uruhara, ber-angkat

gusaran.

Württembergische Landesbibliothek Stuttgart

met onwetentheydt / ondanckbaer-
heydt / ende murmureren dynen
toorn daghelijcks teghens ons ver-
wecken: Daerom ghy ons oock ten
rechten straft / maer / O Heere / zijt
ghedachtigh dyner grooter barm-
hertigheydt / ende ontfermt dy on-
ser. Gheeft ons kennisse ende leedt-
wesen onser sonden / ende beteringhe
onses levens. Sterckt de Dienaers
dyner Kercken / op datse ghetrouwe-
lijck dijn heyligh Woordt moghen
verkondighen: Ende de Overheydt
dijns volcks / op datse dat werelt-
lijcke sweerdt met gherechtigheydt
ende bescheydentheydt mogen voe-
ren. Bewaert ons oock voor alle
valsheydt ende ontrouwe / verstoort
alle boose ende listighe raedtslaghen /
die teghen dijn Woort ende Kercke
verdacht werden. O Heere ontreckt
ons niet dynen Gheest ende Woort /
maer geeft ons vermeerderinghe des
gheloofs / ende in allen dinghen lijdt-
nemheydt ende volstandigheydt.
Comt dyne Kercke te hulpe / ver-
lostse van allen overlast / bespottinge
ende Tyrannye. Sterckt oock alle
spacke ende bedroefde herten. Ende
gynt ons dynen vrede / door Jesum
Christum onsen Heere / die ons dese
ker beloftenisse ghegheven heeft /
ghende: Voorwaer / voorwaer
ghe ick u / al wat ghy den Vader
bidden sult in mijnen Name / dat sal
u gheven. Ende heeft ons alsoo
volen te bidden:
Onse Vader, &c.

gusaran-mu sari hari atas kita: karna appa angkau berhukkum kita sungu-sungu: tetapi ija Tuanku, ber-ing-at akan maha rahmad-mu, daan ber-nurahim akan kita. Berila kita berkanal daan menjasal akan dosa kami, daan pun membaiki hiduppan kita. Ber-kauwassa akan Chali-pang aidjer Eklesia mu, agar dianja mendapat ber-rawajat namma mu ulkadus dang-an pitsiajahaan daan togowi: daan akan mantri Rajat mu, agar dian'ja mendapat barpegang jang samsir dunjani dang-an adillan daan banarran. Merenta kita-dari segala durakahan daan fetena, berbinassa akan segala mafakat djahat daan nakal, jang menjadi ber-ing-at kahadap namma daan Eklesia mu, ija tuan-ku, djang-an lalu Ruah daan kattamu dari pada kita, tetapi anugra akan kita ber-banjaran heakiman, daan kapada sakaliën barang barang, menahan daan tiada ku gentar: Tulungla akan Eklesia mu, mohoonla akan dianja dari segala amuk, baguru, daan gaga-satruwi. Ber-kuawat djuga akan segala sakittan daan bersugul hati, daan menjuruh punsalam-mu akan kita, karna Jesum Christum tuan hamba, siapa memmeri kita upamanja ini bersungu: banar, banar aku berkatta kapada mu, segala appa kamu menjumba, akan Bappa dangan namma aku, itula ada dia anugra akan kamu, daan menjuru kita ber-sumba demikiën:

Bappa kita, &c.

Daer na wert de Ghemeente verlaten met den ghewoonlijcken seghen. Nepght u herten tot Godt/ ende ontfanght den seghen des Heeren.

De Heere seghene ende behoede u. De Heere verlichte sijn aenschijn over u/ende zy u ghenadich. De Heere verheffe sijn aenghesichte over u / ende gheve u vrede:
Amen.

Ghedenckt den Armen.

Komodiën jadi bertingal jang Rajat dag-an pileharani berbiassa, sedjut hati mu akan Allah, daan terimala pileharani Tuanku.

Tuhanku pilehara daan memerenta mu. Tuhanku ber-tfiaja muka-nja atas kamu, daan berrahmad mu. Tuhanku berbangkit muka-nja atas kamu, daan anugra mu salam:
Amin.

Ing-at akan miskinan,

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

Württembergische
Landesbibliothek
Stuttgart

hem beweghi
22 Ende na
sijnen Discip
oock het hey
voorseght sij
laten souden
hem verlooc
ende den an
by van Iuda
vanghen, et
ten werdt.
des Hooge
wesen: enc
verloochen

1 Ende
Pasc
ghehevelde
priesters en
sochten ho
ende doode
2 Mar
Feestdagh
oproer in d
3 Ende
in het hu
schen/ end
vrouwe n
costelijcke
salve: en
busse/ he
ghegoten
4 End
dat onwe
selven/ en
verlies de
5 Wa
dan voo
connen v
men ghe
teghen h

jadi meng-upa dang-an draham akan
aka akan dia, 22 daan tella Iesus suda
a jang Pas koa dang-an muritnja, ber-
itnja jang djamuhan petang ulkadus. 27
ritan akan muritnja makka dianja ada
al akan dia, daan Petrus ada pon ber-
lnja. 34 Iang meraſſa daan takottan
i dalam duſon, kamana dia jadi dhuchi
udas, menangkap dari Iahudi daan ber-
dari muritnja. 64 dia menjadi berhok-
dari jang pen-siaurat kadalam ruma
akan menjadi matti: daan ber-sankal
ali dari Petrum.

[Akka lalu dua hari jadi Paskoa,
daan jang hari Raja apam ma-
an jang Chali daan Chatib men-
bagimana dianja ber-uleh me-
ap dia dang-an muselahati akan
unohnja.
Tetapi, dianja berkatta, djang-an
ri Raja, agar jang rajat tiada ber-
ra.
Daan tella dia mendudok ka Ba-
a dalam ruma Simonis jang ber-
, daan mendudok ka dulang sen-
latang saurang parampuan dang-
awatu jambul batu polam ber-isi
a nardi maha garib; daã berpitsja-
ng jambul, bertuangnja di atas ka-
nja.
Makka barang-siapa meng-ambil
er-bing-is, daan meng-utsiap. Ap-
una merugi minja ini ter-sa-jang?

Karna jang minja itu ada menda-
berdjauwal harganja tiga ratus ke-
g dinari, daan memmeri akan mis-
an: demikien dianja berbing-is a-
parampuan.

Farbkarte #13 B.I.G.
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
Württembergische Landesbibliothek Stuttgart